ΙΩΑΝΝΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ ΕΡΓΑ

ΤΟΜΟΣ 69

ΥΠΟΜΝΗΜΑ
ΕΙΣ ΤΟ ΚΑΤΑ ΜΑΤΘΑΙΟΝ ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΝ
ΟΜΙΛΙΑΙ ΟΗ΄ - ϡ΄
(ΚΕΦ. 25 - 28)

Κείμενον: Fridericus Field

Μετάφρασις - Σχόλια:
ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ Λ. ΔΡΙΤΣΑ
θεολόγου
(ΟΗ΄ — ΠΣΤ΄)

ΙΩΑΝΝΟΥ Γ. ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ
θεολόγου - φιλολόγου
(ΠΖ΄ - ϡ΄)

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

* Οἱ ἐντὸς παρενθέσεων ἀριθμοὶ εἶναι οἱ ἀντίστοιχοι τῶν σελίδων τοῦ πρωτοτύπου κειμένου.

ΤΟΥ ΕΝ ΑΓΙΟΙΣ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ

ΙΩΑΝΝΟΥ ΤΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ

ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ

ΥΠΟΜΝΗΜΑ
ΕΙΣ ΤΟ ΚΑΤΑ ΜΑΤΘΑΙΟΝ ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΝ

ΟΜΙΛΙΑ ΟΗ' (78)

(Ματθ. κε' 1—30)

«Τότε ὁμοιωθήσεται, φησίν, ἡ Βασιλεία τῶν οὐρανῶν δέκα παρθένοις, αἵτινες λαβοῦσαι τὰς λαμπάδας αὐτῶν, ἐξῆλθον εἰς ἀπάντησιν τοῦ νυμφίου. Πέντε δὲ ἦσαν φρόνιμοι, καὶ αἱ πέντε μωραί, αἵτινες οὐκ ἔλαβον, φησίν, ἔλαιον. Εἶτα χρονίζοντος τοῦ νυμφίου ἐνύσταξαν πᾶσαι, καὶ ἐκάθευδον. Μέσης δὲ νυκτὸς κραυγὴ γέγονεν· ἰδού, ὁ νυμφίος ἔρχεται, ἐξέλθετε εἰς ἀπάντησιν αὐτοῦ. Καὶ ἀναστᾶσαι καὶ διαποροῦσαι αἱ πέντε εἶπον ταῖς φρονίμοις· δότε ἡμῖν ἐκ τοῦ ἐλαίου ὑμῶν. Αἱ δὲ οὐκ ἐπένευσαν, λέγουσαι· μήποτε οὐ μὴ ἀρκέσῃ ἡμῖν καὶ ὑμῖν· πορεύεσθε πρὸς τοὺς πωλοῦντας, καὶ ἀγοράσατε. Ἀπιουσῶν δὲ ἐπὶ τοῦτο, ἦλθεν ὁ νυμφίος· καὶ αἱ μὲν εἰσῆλθον, αἱ δὲ ἦλθον ὕστερον λέγουσαι· κύριε, κύριε, ἄνοιξον ἡμῖν. Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν· ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐκ οἶδα ὑμᾶς. Γρηγορεῖτε οὖν, ὅτι οὐκ οἴδατε τὴν ἡμέραν, οὐδὲ τὴν ὥραν. Εἶτα ἑτέραν λέγει παραβολὴν πάλιν. Ἄνθρωπος ἀποδημῶν ἐκάλεσε τοὺς ἰδίους δούλους, καὶ παρέδωκεν αὐτοῖς τὰ ὑπάρχοντα· ᾧ μὲν πέντε τάλαντα, ᾧ δὲ δύο, ᾧ δὲ ἕν, ἑκάστῳ κατὰ τὴν ἰδίαν δύναμιν· καὶ ἀπεδήμησεν. Εἶτα τῶν δύο προσενεγκάντων τὰ διπλάσια, ὁ τὸ ἓν πιστευθεὶς αὐτὸ μόνον προσήνεγκε· καὶ ἐγκαλούμενός φησιν· ἔγνων ὅτι σκληρὸς εἶ, θερίζων ὅπου οὐκ ἔσπειρας, καὶ συνάγων ὅπου οὐ διεσκόρπισας· καὶ φοβηθεὶς ἔκρυψα τὸ τάλαντόν σου·

ἴδε, ἔχεις τὸ σόν. Ἀποκριθεὶς οὖν ὁ κύριος αὐτοῦ εἶπε· πονηρὲ δοῦλε, ᾔδεις ὅτι θερίζω ὅπου οὐκ ἔσπειρα, καὶ συνάγω ὅπου οὐ διεσκόρπισα· ἔδει σε καταβαλεῖν τὸ ἀργύριόν μου τοῖς τραπεζίταις, κἀγὼ ἐλθὼν ἐκομισάμην ἂν τὸ ἐμὸν σὺν τόκῳ. Ἄρατε οὖν τὸ τάλαντον ἀπ᾿ αὐτοῦ, καὶ δότε τῷ ἔχοντι τὰ δέκα τάλαντα. Τῷ γὰρ ἔχοντι δοθήσεται καὶ περισσευθήσεται· ἀπὸ δὲ τοῦ μὴ ἔχοντος καὶ ὃ ἔχει ἀρθήσεται ἀπ᾿ αὐτοῦ. Καὶ τὸν ἀχρεῖον δοῦλον ἐκβάλετε εἰς τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον· ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων» (Ματθ. 25, 1—30).

E Αὐταὶ αἱ παραβολαὶ ὁμοιάζουν μὲ τὴν προηγουμένην, δηλαδὴ τὴν παραβολὴν τοῦ πιστοῦ δούλου καὶ τοῦ ἀχαρίστου, ὁ ὁποῖος κατέφαγεν τὰ χρήματα τοῦ κυρίου του[1]. Διότι τέσσαρες εἶναι ὅλαι, αἱ ὁποῖαι μᾶς συμβουλεύουν διὰ τὸ ἴδιον πρᾶγμα κατὰ διάφορον τρόπον. **781*** Ἐννοῶ, βεβαίως, τὴν προθυμίαν διὰ τὴν ἐλεημοσύνην καὶ τὴν ὠφέλειαν τοῦ πλησίον μὲ ὅλα ὅσα ἠμποροῦμεν, μὴ καθισταμένου δυνατοῦ νὰ σωθῶμεν κατ᾿ ἄλλον τρόπον.

Εἰς ἐκείνην τὴν παραβολὴν τῶν ταλάντων ὁμιλεῖ γενικώτερον διὰ κάθε ὠφέλειαν, τὴν ὁποίαν πρέπει νὰ δεικνύωμεν εἰς τὸν πλησίον. Εἰς τὴν παραβολὴν τῶν παρθένων ὁμιλεῖ ἰδιαιτέρως διὰ τὴν ἐλεημοσύνην μὲ πράγματα καὶ μάλιστα ἐντονώτερον ἀπὸ τὴν προηγουμένην. Διότι εἰς ἐκείνην τιμωρεῖ αὐτὸν ποὺ ἐκτυποῦσε, ἐμεθοῦσε, ἐσκόρπιζεν καὶ κατέστρεφεν τὰ ἀνήκοντα εἰς τὸν κύριόν του. Ἐδῶ, ὅμως, τιμωρεῖ καὶ ἐκεῖνον ποὺ δὲν ὠφελεῖ, οὔτε δίδει ἀφθόνως τὰ ὑπάρχοντά του εἰς τοὺς ἔχοντας ἀνάγκην. Διότι εἶχαν λάδι· ὄχι, βέβαια, ἄφθονον· καὶ διὰ τοῦτο τιμωροῦνται.

1. Ματθ. 24, 45 - 51.

* Οἱ ἐντὸς τῆς μεταφράσεως σημειούμενοι ἀριθμοὶ (ἔντονοι) **781**, **782**... παραπέμπουν εἰς τὰ ἀντιστοίχως ἠριθμημένα τμήματα τοῦ πρωτοτύπου κειμένου. Τὰ δὲ **B**, **C**, **D**, **E** ἀποτελοῦν, ὑποδιαιρέσεις τῶν τμημάτων τούτων.

Διὰ ποῖον, ὅμως, λόγον παρουσιάζει αὐτὴν τὴν παραβολὴν ὑπὸ τὸ πρόσωπον τῶν παρθένων καὶ ὄχι ὑπὸ ὁποιοδήποτε πρόσωπον; **B** Εἶπεν σπουδαῖα λόγια διὰ τὴν παρθενίαν· «ὑπάρχουν εὐνοῦχοι, οἱ ὁποῖοι μόνοι τους ἔγιναν εὐνοῦχοι διὰ τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. Καὶ ὅποιος ἠμπορεῖ νὰ προχωρήσῃ, ἂς προχωρήσῃ»[2]. Ἐξ ἄλλου ἐγνώριζεν, ὅτι πολλοὶ ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους εἶχον μεγάλην γνώμην δι᾿ αὐτήν. Διότι καὶ ἐκ φύσεως εἶναι μεγάλο πρᾶγμα καὶ φανερὸν εἶναι ἀπὸ τὸ γεγονὸς ὅτι οὔτε εἰς τὴν ΠαλαιὰνΔιαθήκην ἐπετεύχθη ἀπὸ τοὺς ἁγίους ἐκείνους καὶ μεγάλους ἀνθρώπους, οὔτε εἰς τὴν Καινὴν Διαθήκην διετάχθη ὡς ἀναγκαῖος νόμος. Διότι δὲν διέταξεν αὐτό, ἀλλ᾿ ἐπέτρεψεν τοὺς ἀκροατὰς νὰ τὸ ἐπιτύχουν μὲ τὴν ἐλευθέραν θέλησίν των. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Παῦλος λέγει: «Περὶ δὲ τῶν ἀγάμων δὲν ἔχω ἐντολὴν τοῦ Κυρίου»[3]. Ἐπαινῶ, βεβαίως, ἐκεῖνον ποὺ κατορθώνει αὐτό, ἀλλὰ δὲν ἀναγκάζω ἐκεῖνον ποὺ δὲν θέλει, οὔτε διαταγὴν κάμνω αὐτό. **C** Ἐπειδή, λοιπόν, ἡ παρθενία εἶναι σπουδαῖον πρᾶγμα καὶ πολλοὶ εἶχον μεγάλην γνώμην δι᾿ αὐτήν, εἶπεν αὐτὴν τὴν παραβολήν, ὥστε καὶ ἂν κάποιος ἤθελεν κατορθώσει αὐτήν, νὰ μὴ νομίσῃ ὅτι κατώρθωσε τὰ πάντα καὶ νὰ μὴ ἀδιαφορῇ δι᾿ ὅλα τὰ ἄλλα.

Ἡ παραβολὴ αὐτὴ εἶναι ἱκανὴ νὰ μᾶς πείσῃ ὅτι ἡ παρθενία, ἔστω καὶ ἂν ἔχῃ ὅλα τὰ ἄλλα καλά, ἐὰν στερεῖται τὰ ἀγαθὰ τῆς ἐλεημοσύνης, ἐκτοπίζεται μαζὶ μὲ τοὺς πόρνους. Μαζὶ δὲ μὲ αὐτοὺς τοποθετεῖ τοὺς μισοῦν-

2. Ματθ. 19, 12.
3. 1 Κορ. 7, 25.

τας τοὺς συνανθρώπους των καὶ τοὺς μὴ ἐλεοῦντας αὐτούς. Καὶ πολὺ ὀρθῶς. Διότι ἐκεῖνος μὲν ἐνικήθη ἀπὸ τὴν μεγάλην ἐπιθυμίαν τῶν σωμάτων, αὐταὶ δὲ ἀπὸ τὴν ἐπιθυμίαν τῶν χρημάτων. Δὲν εἶναι δὲ ὁμοία ἡ ἐπιθυμία τῶν σωμάτων καὶ τῶν χρημάτων· ἀλλὰ τῶν σωμάτων ἡ ἐπιθυμία εἶναι περισσότερον ὁρμητικὴ καὶ τυραννική.

D. Ὅσον, λοιπόν, πιὸ ἀδύνατος εἶναι ὁ ἀντίπαλος, τόσον περισσότερον ἀσυγχώρητοι εἶναι αὐταὶ πού ἐνικήθησαν. Διὰ τοῦτο, βεβαίως, τὰς ὀνομάζει μωράς· διότι, ἀφοῦ ὑπέμειναν τὸν μεγαλύτερον κόπον, ἐπρόδωσαν τὸ πᾶν διὰ τὸν μικρότερον. Μὲ τὴν λέξιν «λαμπάδας» ἐδῶ ἐννοεῖ τὸ ἴδιο τὸ χάρισμα τῆς παρθενίας, τὴν καθαρότητα τῆς ἁγιότητος· μὲ τὸ «ἔλαιον» ἐννοεῖ τὴν φιλανθρωπίαν, τὴν ἐλεημοσύνην, τὴν βοήθειαν πρὸς τοὺς ἔχοντας ἀνάγκην.

«Ἐπειδὴ δὲ ὁ νυμφίος ἐβράδυνεν, ἐνύσταξαν ὅλαι καὶ ἐκοιμῶντο». Ἐδῶ δεικνύει, ὅτι δὲν εἶναι μικρὸν τὸ χρονικὸν διάστημα πού μεσολαβεῖ, διὰ νὰ ἀποτρέψῃ τοὺς μαθητάς του νὰ ἀναμένουν τὴν Βασιλείαν Του νὰ φανῇ ἀμέσως. E Διότι αὐτὸ ἤλπιζαν. Διὰ τοῦτο συνεχῶς τοὺς ἀπομακρύνει ἀπὸ αὐτὴν τὴν ἐλπίδα. Ἐκτὸς δὲ ἀπὸ αὐτὸ φανερώνει καὶ ἐκεῖνο, ὅτι, δηλαδὴ ὁ θάνατος εἶναι ὕπνος. Διότι λέγει ὅτι «ἐκοιμῶντο».

«Κατὰ τὰ μεσάνυκτα ὅμως ἠκούσθη φωνή». Δηλαδή, ἢ ἐπιμένει εἰς τὴν παραβολήν, ἢ πάλιν φανερώνει ὅτι ἡ ἀνάστασις γίνεται κατὰ τὴν νύκτα. Τὴν φωνὴν δὲ αὐτὴν φανερώνει καὶ ὁ Παῦλος ὅταν λέγῃ: [illegible] «μὲ παράγγελμα, μὲ φωνὴν ἀρχαγγέλου καὶ μὲ σάλπιγγα Θεοῦ θὰ καταβῇ ἀπὸ τὸν οὐρανόν»[4]. Τί θέλει νὰ εἴπῃ μὲ

4. 1 Θεσ. 4, 16.

τὰς σάλπιγγας καὶ μὲ τὴν φωνήν; «Ὁ νυμφίος ἔρχεται». Ὅταν λοιπὸν ἐτοίμασαν τὰς λαμπάδας «λέγουν αἱ μωραὶ εἰς τὰς συνετάς· δῶστε μας ἀπὸ τὸ λάδι σας».

Πάλιν ὀνομάζει αὐτὰς ἀνοήτους, ἀποδεικνύοντας ὅτι τίποτε δὲν εἶναι πιὸ ἀνόητον ἀπὸ ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι εἰς αὐτὴν τὴν ζωὴν συλλέγουν χρήματα καὶ γυμνοὶ ἀναχωροῦν διὰ τὴν ἄλλην ζωήν, εἰς τὴν ὁποίαν ἔχομεν ἀνάγκην παρὰ πολὺ ἀπὸ φιλανθρωπίαν καὶ εὐσπλαγχνίαν.

Ὄχι δὲ μόνον δι' αὐτὸ εἶναι ἀνόητοι, ἀλλὰ καὶ διότι ἐπερίμεναν νὰ λάβουν ἀπὸ ἐκείνας καὶ διότι ἐζήτησαν εἰς ἀκατάλληλον χρόνον· ἂν καὶ οὐδεὶς δὲν ἦτο πιὸ φιλάνθρωπος ἀπὸ ἐκείνας τὰς παρθένους, B αἱ ὁποῖαι διὰ τοῦτο κυρίως διεκρίθησαν. Καὶ δὲν ζητοῦν τὰ πάντα· διότι λέγουν «δῶστε μας ἀπὸ τὸ λάδι σας», διὰ νὰ φανερώσῃ τὴν μεγάλην ἀνάγκην των. Δι' αὐτὸ λέγουν· «διότι αἱ λαμπάδες μας σβήνουν». Ἀλλὰ καὶ ἔτσι ἀπέτυχαν οὔτε ἡ φιλανθρωπία ἐκείνων ἀπὸ τὰς ὁποίας ζητοῦν, οὔτε ἡ εὐκολία τῆς ζητήσεως, οὔτε ἡ ἀνάγκη καὶ ἡ χρησιμότης ἔκαμαν αὐτὰς ὥστε νὰ ἐπιτύχουν.

Ἀλλὰ τί διδασκόμεθα ἀπὸ αὐτό; Ὅτι οὐδεὶς ἀπὸ ἡμᾶς, πού προδοθήκαμεν ἀπὸ τὰ ἔργα, θὰ ἠμπορέσῃ νὰ σταθῇ ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ εἰς τὴν ἄλλην ζωήν. Ὄχι ἐπειδὴ δὲν θέλει, ἀλλ' ἐπειδὴ δὲν ἠμπορεῖ. Διότι καὶ αὐταὶ καταφεύγουν εἰς τὸ ἀδύνατον. Αὐτὸ ἐφανέρωσεν καὶ ὁ εὐτυχὴς Ἀβραὰμ ὅταν εἶπεν ὅτι: «μεγάλο χάσμα εἶναι μεταξύ μας, ὥστε νὰ μὴ ἠμποροῦν νὰ περάσουν ἐκεῖνοι πού θέλουν νὰ διαβοῦν»[5]. C «Πηγαίνετε δὲ πρὸς τοὺς πωλητὰς καὶ ἀγοράσατε». Καὶ ποῖοι εἶναι οἱ πωληταί; —Οἱ πτωχοί. Καὶ ποῦ εἶναι αὐτοί;— Εἰς τὴν παροῦσαν ζωήν.

5. Λκ. 16, 26.

Τότε ἔπρεπεν νὰ τοὺς ἀναζητήσωμεν καὶ ὄχι κατὰ τὸν χρόνον ἐκεῖνον, δηλαδὴ τῆς μελλούσης ζωῆς.

Βλέπεις πῶς γίνεται ἡ ἐξέτασις τοῦ ζητήματος τῶν πτωχῶν; Ἐὰν ἀφαιρέσῃς αὐτούς, ἀφαιρεῖς τὴν μεγάλην ἐλπίδα τῆς σωτηρίας μας. Διὰ τοῦτο εἰς τὴν παροῦσαν ζωὴν πρέπει νὰ συμμαζεύσωμεν τὸ «λάδι», διὰ νὰ μᾶς χρησιμεύσῃ εἰς τὴν ἄλλην ζωήν, ὅταν ἔλθῃ ὁ καιρός. Διότι δὲν εἶναι ἐκεῖνος ὁ χρόνος τῆς συλλογῆς, ἀλλ' αὐτός. Μή, λοιπόν, ἐξοδεύῃς τὰ ὑπάρχοντά σου εἰς τὰς ἀπολαύσεις καὶ εἰς τὴν ματαιότητα. **D** Διότι εἰς τὴν ἄλλην ζωὴν ἔχεις μεγάλην ἀνάγκην αὐτοῦ τοῦ ἐλαίου. Ἀφοῦ ἤκουσαν αὐτὰ ἐκεῖναι ἔφυγαν, ἀλλὰ τίποτε δὲν ὠφελέθησαν. Λέγει δὲ αὐτὸ ἢ παραμένων εἰς τὴν παραβολήν, τὴν ὁποίαν συνθέτει, ἢ διὰ νὰ δείξῃ μὲ αὐτὰ ὅτι καὶ ἂν γίνωμεν φιλάνθρωποι μετὰ τὴν ἀναχώρησίν μας ἀπὸ ἐδῶ, δὲν θὰ κερδίσωμεν τίποτε ὥστε νὰ ἀποφύγωμεν τὴν τιμωρίαν. Ἐπομένως οὔτε εἰς αὐτὰς ἦτο ἀρκετὴ ἡ προθυμία· ἐπειδὴ δὲν ἐπῆγαν εἰς τοὺς πωλητὰς εἰς τὴν παροῦσαν ζωήν, ἀλλ' εἰς τὴν ἄλλην. Οὔτε τὸν πλούσιον ὠφέλησεν ὅταν ἔγινεν φιλάνθρωπος, φροντίζων δῆθεν διὰ τοὺς συγγενεῖς του[6]. Διότι αὐτὸς ποὺ ἀδιαφορεῖ δι' ἐκεῖνον ποὺ εὑρίσκεται ἐμπρὸς εἰς τὴν πόρταν τῆς οἰκίας του, βιάζεται νὰ ἀπομακρύνῃ ἀπὸ τοὺς κινδύνους καὶ ἀπὸ τὴν κόλασιν ἐκείνους ποὺ δὲν βλέπει καὶ παρακαλεῖ νὰ σταλοῦν μερικοί, διὰ νὰ τοὺς ἀναγγείλουν αὐτά.

E Ἀλλ' ὅμως ἐκεῖνος δὲν ἐκέρδισεν τίποτε ἀπὸ αὐτὴν τὴν ἐνέργειάν του, ὅπως ἀκριβῶς οὔτε καὶ ἐκεῖναι. Ὅταν, λοιπόν, ἔφυγαν, ἀφοῦ ἤκουσαν αὐτά, «ἦλθεν ὁ

---

6. Λκ. 16, 28.

νυμφίος καὶ ὅσαι ἦσαν ἕτοιμοι ἐμπῆκαν μαζί του εἰς τοὺς γάμους, ἐνῷ αἱ ἄλλαι ἐκλείσθησαν ἔξω. Μετὰ ἀπὸ τοὺς πολλοὺς κόπους, μετὰ ἀπὸ τόσον ἱδρῶτα, μετὰ ἀπὸ ἐκείνην τὴν μεγάλην μάχην καὶ μετὰ ἀπὸ τὰ τρόπαια ποὺ ἔστησαν κατὰ τῆς μανιασμένης φύσεως, ἀφοῦ κατεντροπιάσθησαν καὶ ἔσβησαν αἱ λαμπάδες των, ἀνεχώρησαν σκυμμέναι κάτω. **783** Διότι τίποτε δὲν εἶναι πιὸ σκοτεινὸν ἀπὸ τὴν παρθενίαν, ὅταν δὲν ἔχει καὶ τὴν ἐλεημοσύνην. Δι' αὐτὸ καὶ πολλοὶ συνηθίζουν νὰ ὀνομάζουν σκοτεινοὺς τοὺς ἀνελεήμονας. Ποῦ εἶναι, λοιπόν, τὸ ὄφελος τῆς παρθενίας, ἀφοῦ οὔτε τὸν νυμφίον εἶδαν, οὔτε κατώρθωσαν νὰ κτυπήσουν τὴν θύραν, ἀλλ' ἤκουσαν τὸν φοβερὸν ἐκεῖνον λόγον: «Πηγαίνετε, δὲν σᾶς γνωρίζω»; Ὅταν δὲ αὐτὸς εἴπῃ αὐτά, δὲν μένει τίποτε ἄλλο παρὰ ἡ γέεννα καὶ ἡ ἀνυπόφορη τιμωρία· μᾶλλον δὲ αὐτὸς ὁ λόγος εἶναι φοβερώτερος καὶ ἀπὸ τὴν γέενναν. Αὐτὰ τὰ λόγια εἶπεν καὶ δι' ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι πράττουν παρανομίας: «ἀγρυπνεῖτε, λοιπόν, διότι δὲν γνωρίζετε τὴν ἡμέραν οὔτε τὴν ὥραν».

Βλέπεις πῶς διαρκῶς τελειώνει μὲ αὐτὰ τὰ λόγια, δεικνύων ὅτι εἶναι ὠφέλιμη ἡ ἄγνοια τῆς ἐξόδου ἀπὸ αὐτὴν τὴν ζωήν; **B** Ποῦ εἶναι τώρα οἱ ἀδιάφοροι καθ' ὅλην τὴν ζωήν των, οἱ ὁποῖοι, ὅταν κατηγοροῦνται ἀπὸ ἡμᾶς, λέγουν ὅτι εἰς τὸν καιρὸν τοῦ θανάτου θὰ ἀφίσωμεν τὰ ὑπάρχοντά μας εἰς τοὺς ἔχοντας ἀνάγκην; Ἂς ἀκούσουν αὐτὰ τὰ λόγια καὶ ἂς διορθωθοῦν. Διότι καὶ κατὰ τὸν καιρὸν ἐκεῖνον πολλοὶ δὲν ἠμπόρεσαν νὰ πράξουν αὐτὸ ἐπειδὴ ἀνηρπάσθησαν αἰφνιδίως καὶ δὲν κατώρθωσαν οὔτε εἰς τοὺς συγγενεῖς νὰ παραγγείλουν ἐκεῖνα, ποὺ ἤθελαν.

Αὐτὴ μέν, λοιπόν, ἡ παραβολὴ ἐλέχθη διὰ τὴν ἐλεημοσύνην ποὺ γίνεται μὲ χρήματα· ἡ δὲ ἑπομένη παρα-

βολή[7] ἐλέχθη δι' ἐκείνους οἱ ὁποῖοι δὲν ἐπιθυμοῦν νὰ ὠφελήσουν τὸν πλησίον οὔτε μὲ χρήματα, οὔτε μὲ λόγια, οὔτε μὲ προστασίαν, οὔτε μὲ ὁ,τιδήποτε ἄλλο, ἀλλὰ ἀποκρύπτουν τὰ πάντα.

Διατί ἆρά γε αὐτὴ ἡ παραβολὴ ἀναφέρει βασιλέα καὶ ἐκείνη νυμφίον; **C** Διὰ νὰ μάθῃς πόσον συγγενὴς μὲ τὰς παρθένους εἶναι ὁ Χριστός, αἱ ὁποῖαι ἀποθέτουν τὰ ὑπάρχοντα. Διότι αὐτὸ εἶναι ἡ παρθενία. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Παῦλος αὐτὸν τὸν ὁρισμὸν δίδει τῆς παρθενίας: «ἡ ἄγαμος γυναίκα, λέγει, μεριμνᾷ διὰ τὰ πράγματα τοῦ κυρίου»· καὶ (λέγει τοῦτο) «διὰ νὰ δείξετε καλὴν συμπεριφορὰν καὶ νὰ μείνετε στερεοὶ εἰς τὸν Κύριον, χωρὶς περισπασμούς»[8]. Αὐτά, λέγει, σᾶς συμβουλεύω.

Ἐὰν δὲ εἰς τὸν Λουκᾶν ἀναφέρεται διαφορετικῶς ἡ παραβολὴ τῶν ταλάντων[9] πρέπει νὰ εἴπωμεν ὅτι αὐτὴ εἶναι ἄλλη καὶ ἐκείνη ἄλλη. Διότι εἰς ἐκείνην ἀπὸ τὸ ἴδιον κεφάλαιον ἔγιναν διαφορετικὰ εἰσοδήματα· ἀφοῦ ἀπὸ τὴν μίαν μνᾶν[10] ἄλλος μὲν προσέφερεν πέντε, ἄλλος δὲ δέκα μνᾶς. Διὰ τοῦτο δὲν ἔλαβαν τὰς ἰδίας δωρεάς. Ἐδῶ, ὅμως, συμβαίνει τὸ ἀντίθετον· διὰ τοῦτο καὶ ἡ ἀμοιβὴ εἶναι ἡ ἰδία δι' ὅλους. **D** Διότι, ἐκεῖνος ποὺ ἔλαβεν δύο, ἔδωκεν δύο καὶ ἐκεῖνος ποὺ ἔλαβεν πέντε, ἔδωκεν πέντε· ἐνῷ εἰς ἐκείνην τὴν παραβολὴν ἀπὸ τὸ ἴδιον κεφάλαιον ἄλλος μὲν ἔκαμε μεγαλύτερον, ἄλλος δὲ μικρότερον εἰσόδημα, εὔλογον εἶναι ὅτι δὲν ἀπολαμβάνουν τὰ ἴδια βραβεῖα. Πρόσεξε δὲ ὅτι παντοῦ δὲν τὰ ζητεῖ νὰ τοῦ ἐπιστρέψουν ἀμέσως. Διότι καὶ τὸν ἀμπελῶνα τὸν ἐνοι-

7. Τῶν ταλάντων: Ματθ. 25 14 - 30.
8. 1 Κορ. 7, 34 - 35.
9. Λκ. 19, 12 - 27.
10. μνᾶ = 100 δρχ.

κίασεν εἰς τοὺς γεωργοὺς καὶ ἔφυγεν εἰς ξένην χώραν[11]· καὶ ἐδῶ ἔδωκεν ἐμπιστευτικῶς διὰ νὰ γνωρίσῃς τὴν μεγάλην ὑπομονήν του.

Νομίζω δὲ ὅτι λέγει αὐτὰ διὰ νὰ ὑπαινιχθῇ καὶ τὴν ἀνάστασιν. Ἀλλ' ἐδῶ δὲν ὑπάρχουν γεωργοὶ καὶ ἄμπελος, ἀλλὰ ὅλοι εἶναι ἐργάται. **E** Διότι δὲν ὁμιλεῖ μόνον πρὸς τοὺς ἄρχοντας, οὔτε μόνον πρὸς τοὺς Ἰουδαίους, ἀλλὰ πρὸς ὅλους. Καὶ αὐτοὶ μὲν ποὺ προσφέρουν, ἀναγνωρίζουν μὲ εὐγένειαν καὶ τὰ ἰδικά τους καὶ τὰ τοῦ Δεσπότου. **784** Ὁ μὲν ἕνας λέγει: «Κύριε, μοῦ παρέδωκες πέντε τάλαντα», ὁ δὲ ἄλλος: «δύο τάλαντα», διὰ νὰ δείξουν ὅτι ἀπὸ αὐτὸν ἔλαβαν τὴν εὐκαιρίαν τῆς ἐργασίας, ὅτι τὸν εὐγνωμονοῦν καὶ ὅτι εἰς αὐτὸν ὀφείλουν τὰ πάντα. Τί λοιπόν, λέγει ὁ Κύριος; «Εὖγε, δοῦλε καλὲ (διότι αὐτὸ εἶναι τὸ γνώρισμα τοῦ καλοῦ, τὸ νὰ φροντίζῃ διὰ τὸν πλησίον) καὶ πιστέ. Εἰς ὀλίγα ἐφάνηκες πιστός, εἰς πολλὰ θὰ σὲ ἐγκαταστήσω. Εἴσελθε εἰς τὴν χαρὰν τοῦ Κυρίου σου». Μὲ αὐτὰ τὰ λόγια φανερώνει ὁλόκληρον τὴν εὐτυχίαν.

Ἀλλ' ἐκεῖνος ποὺ ἔλαβεν τὸ ἓν τάλαντον δὲν ἔδειξεν τὴν ἰδίαν μὲ τοὺς ἄλλους συμπεριφοράν. Ποία ἦτο αὐτή; «Ἐγνώριζα ὅτι εἶσαι ἕνας σκληρὸς ἄνθρωπος, ὁ ὁποῖος θερίζεις ἐκεῖ ὅπου δὲν ἔσπειρες καὶ μαζεύεις ἐκεῖ ὅπου δὲν ἐσκόρπισες· ἐπειδὴ δὲ ἐφοβήθηκα, ἔκρυψα τὸ τάλαντόν σου. Ἰδοὺ ἔχεις ὅ,τι εἶναι ἰδικόν σου». Τί, ὅμως, εἶπεν ὁ Κύριος; «πονηρὲ δοῦλε, ἔπρεπε νὰ βάλῃς τὰ χρήματά μου εἰς τοὺς τραπεζίτας»· δηλαδὴ ἔπρεπε νὰ εἴπῃς, νὰ προτρέψῃς νὰ συμβουλεύσῃς. **B** Ἀλλὰ δὲν πείθονται; Τοῦτο, ὅμως, δὲν σχετίζεται μὲ ἐσέ. Τί θὰ ἠμποροῦσε νὰ ὑπάρξῃ πιὸ ἥμερον ἀπὸ αὐτό;

11. Ματθ. 21, 33 - 46.

Διότι οἱ μὲν ἄνθρωποι δὲν συμπεριφέρονται κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον, ἀλλὰ αὐτὸν τὸν ἴδιον ποὺ ἐδανείσθη καθιστοῦν ὑπεύθυνον διὰ τὴν ἐπιστροφὴν τῶν χρημάτων. Αὐτός, ὅμως, δὲν συμπεριφέρεται ἔτσι, ἀλλά, λέγει ὅτι σὺ ἔπρεπε νὰ τὰ καταθέσῃς καὶ νὰ μοῦ ἐπιστρέψῃς τὴν εἴσπραξιν. «Καὶ ἐγὼ θὰ τὰ ἐζήτουν μαζὶ μὲ τὸν τόκον».

Μὲ τὸν τόκον ἐννοεῖ τὴν ἐπίδειξιν τῶν ἔργων. Σὺ ἔπρεπε νὰ κάμῃς τὸ εὐκολώτερον καὶ εἰς ἐμὲ νὰ ἀφήσῃς τὸ δυσκολώτερον. Ἐπειδή, λοιπόν, δὲν ἔπραξεν αὐτὸ λέγει: «νὰ πάρετε ἀπὸ αὐτὸν τὸ τάλαντον καὶ δώσατε αὐτὸ εἰς ἐκεῖνον, ποὺ ἔχει τὰ δέκα τάλαντα. **C** διότι εἰς τὸν καθένα ποὺ ἔχει θὰ δοθοῦν καὶ ἄλλα καὶ θὰ περισσεύσουν· ἀπὸ ἐκεῖνον, ὅμως ποὺ δὲν ἔχει, θὰ τοῦ ἀφαιρεθῇ καὶ αὐτὸ ποὺ ἔχει».

Τί, λοιπόν, σημαίνει αὐτό; Ἐκεῖνος ποὺ ἔχει τὸ χάρισμα τοῦ λόγου καὶ τῆς διδασκαλίας διὰ νὰ ὠφελῇ τοὺς ἄλλους καὶ δὲν χρησιμοποιεῖ αὐτό, θὰ χάσῃ καὶ τὸ χάρισμα αὐτό· ἐνῷ ἐκεῖνος ποὺ δεικνύει μεγαλυτέραν φιλοτιμίαν, θὰ προσελκύσῃ καὶ μεγαλυτέραν δωρεάν, ὅπως, βεβαίως, καὶ ἐκεῖνος ποὺ ἔχασεν καὶ ἐκεῖνο ποὺ ἔλαβεν.

Ἀλλ' ἡ ζημία διὰ τὸν καθυστεροῦντα δὲν φθάνει μόνον μέχρις ἐδῶ, ἀλλὰ καὶ ἡ τιμωρία εἶναι ἀνυπόφορος καὶ ἡ ἀπόφασις εἶναι γεμάτη ἀπὸ κατηγορίαν. «Καὶ τὸν ἄθλιον δοῦλον ρίξατε ἔξω εἰς τὸ σκότος· ἐκεῖ θὰ εἶναι τὸ κλάμα καὶ τὸ τρίξιμον τῶν δοντιῶν».

D Εἶδες πῶς τιμωρεῖται μὲ τὴν μεγαλυτέραν τιμωρίαν ὄχι μόνον ὁ κλέπτης, ὁ πλεονέκτης καὶ ἐκεῖνος ποὺ διαπράττει τὸ κακόν, ἀλλὰ καὶ ἐκεῖνος ποὺ δὲν πράττει τὸ καλόν; Ἄς ἀκούσωμεν, λοιπόν, τὰ λόγια αὐτά· ὅσον εἶναι καιρὸς ἄς ἐνδιαφερθῶμεν διὰ τὴν σωτηρίαν μας, ἄς πάρωμεν λάδι διὰ τὰς λαμπάδας, ἄς ἀξι-

οποιήσωμεν τὸ τάλαντον. Διότι ἐὰν βαρεθῶμεν καὶ εἰς αὐτὴν τὴν ζωὴν μένωμεν ἀδρανεῖς, οὐδεὶς θὰ μᾶς ἐλεήσῃ εἰς τὴν ἄλλην, ἔστω καὶ ἐὰν θρηνῶμεν ὑπερβολικά. Κατεδίκασεν τὸν ἑαυτόν του καὶ ἐκεῖνος ποὺ εἶχεν τὰ ἀκάθαρτα ἐνδύματα, ἀλλ' οὐδεμίαν ὠφέλειαν ἔλαβεν. Ἐπέστρεψεν καὶ ἐκεῖνο ποὺ τοῦ ἐδόθη πρὸς φύλαξιν αὐτὸς ποὺ ἔλαβεν τὸ ἓν τάλαντον καὶ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον κατεδικάσθη. Καὶ αἱ παρθένοι παρεκάλεσαν, ἐπλησίασαν καὶ ἐκτύπησαν τὴν θύραν, ἀλλὰ ὅλα ἦσαν ἄσκοπα καὶ μάταια.

E Αὐτά, λοιπόν, ἀφοῦ γνωρίζομεν, ἄς προσφέρωμεν καὶ τὰ χρήματα καὶ τὴν προθυμίαν καὶ τὴν προστασίαν καὶ ὅλα πρὸς ὠφέλειαν τῶν πλησίον. Διότι τάλαντα ἐδῶ ὀνομάζονται ὅλα ὅσα ἠμπορεῖ νὰ ἔχῃ κάποιος, εἴτε ἡ προστασία, εἴτε τὰ χρήματα, εἴτε ἡ διδασκαλία, εἴτε ὁποιοδήποτε ἄλλο παρόμοιον πρᾶγμα. Οὐδείς, λοιπόν, νὰ μὴ λέγῃ, ὅτι μόνον ἓν τάλαντον ἔχω καὶ τίποτε δὲν ἠμπορῶ νὰ πράξω. **788** Διότι ἠμπορεῖς καὶ μὲ ἕνα μόνον νὰ διακριθῇς. Διότι δὲν εἶσαι πτωχότερος ἀπὸ ἐκείνην τὴν χήραν, οὔτε πιὸ ἀπαίδευτος ἀπὸ τὸν Πέτρον καὶ τὸν Ἰωάννην, οἱ ὁποῖοι ἦσαν ἁπλοϊκοὶ καὶ ἀγράμματοι ἄνθρωποι. Ἀλλ' ὅμως, ἐπειδὴ ἔδειξαν ζῆλον καὶ ὅλα τὰ ἔπρατταν διὰ τὸ συμφέρον ὅλων, ἔγιναν ἄξιοι διὰ τὸν οὐρανόν. Διότι τίποτε δὲν εἶναι τόσον ἀγαπητὸν εἰς τὸν Θεόν, ὅσον τὸ νὰ ζῶμεν διὰ τὴν κοινὴν ὠφέλειαν. Διὰ τοῦτο μᾶς ἔδωκεν ὁ Θεὸς τὴν ὁμιλίαν, τὰ χέρια, τὰ πόδια, τὴν δύναμιν τοῦ σώματος, τὴν σκέψιν καὶ τὴν σύνεσιν· διὰ νὰ τὰ χρησιμοποιήσωμεν καὶ διὰ τὴν ἠθικήν μας σωτηρίαν καὶ πρὸς ὠφέλειαν τῶν ἄλλων. Διότι ἡ ὁμιλία μᾶς εἶναι χρήσιμη ὄχι μόνον νὰ λέγωμεν ὕμνους καὶ εὐχαριστίας, ἀλλ' εἶναι χρήσιμη διὰ τὴν διδασκαλίαν καὶ διὰ τὴν συμβουλήν. **B** Ἐὰν μὲν χρησιμοποιήσωμεν αὐτὴν δι' αὐτὸν τὸν σκοπὸν θὰ μιμηθῶμεν τὸν Κύριον· ἐὰν δὲ διὰ τὸ ἀντίθετον, θὰ μιμηθῶμεν τὸν διάβολον.

Ἀφοῦ καὶ ὁ Πέτρος, ὅταν ὡμολόγησεν πίστιν εἰς τὸν Χριστόν, ἐμακαρίζετο ἐπειδὴ εἶχεν εἴπῃ ἐκεῖνα ποὺ ἐδιδάχθη ἀπὸ τὸν Πατέρα· ὅταν ὅμως ἀπέφευγεν καὶ ἀπέκρουεν τὸν σταυρόν, ἐπεπλήσσετο πολύ, ἐπειδὴ ἐσκέπτετο ὅπως ὁ διάβολος. Ἐὰν λοιπόν, εἶναι τόσον μεγάλη ἡ κατηγορία ὅταν λέγωμεν κάτι ἀπὸ ἄγνοιαν, ποίαν συγχώρησιν θὰ ἔχωμεν ὅταν ἁμαρτάνωμεν πολὺ καὶ μὲ τὴν θέλησίν μας;

Ἂς λέγωμεν, λοιπόν, τέτοια λόγια, ὥστε ἀπὸ αὐτὰ νὰ γίνεται φανερὸν ὅτι εἶναι λόγια τοῦ Χριστοῦ. Διότι οὔτε ὅταν εἴπω μόνον: «σήκω ἐπάνω καὶ περιπάτει»[12], οὔτε ὅταν εἴπω: «Ταβιθᾶ, σήκω»[13], τότε λέγω ἐκεῖνα ποὺ εἶπεν ὁ Χριστός, ἀλλὰ πολὺ περισσότερον ὅταν λέγω καλὰ λόγια ἂν καὶ ἔχω ὑβρισθῇ καὶ ὅταν προσεύχωμαι διὰ ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι μὲ κακομεταχειρίζονται.

C Πρὸ ὀλίγου ἔλεγον, ὅτι ἡ γλῶσσα μας εἶναι ὡσὰν χέρι, ποὺ ἐγγίζει τὰ πόδια τοῦ Θεοῦ· τώρα δὲ λέγω κάτι περισσότερον: ὅτι ἡ γλῶσσα μας εἶναι γλῶσσα, ἡ ὁποία μιμεῖται τὴν γλῶσσαν τοῦ Χριστοῦ ἐὰν παρουσιάσῃ τὴν ἁρμόζουσαν ὀρθότητα, ἐὰν λέγωμεν ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα ἐπιθυμεῖ Ἐικεῖνος.

Ποῖα δὲ εἶναι ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα Ἐκεῖνος θέλει νὰ λέγωμεν; Εἶναι τὰ λόγια, τὰ ὁποῖα εἶναι γεμᾶτα ἀπὸ μετριότητα καὶ ἡμερότητα, καθὼς ἀκριβῶς καὶ ὁ ἴδιος ἔλεγεν εἰς ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι τὸν ὕβριζαν: «ἐγὼ δὲν ἔχω δαιμόνιον»[14] καὶ πάλιν: «ἐὰν ὡμίλησα κακῶς, μαρ-

12. Ματθ. 9, 5.
13. Πρ. Απ. 9, 40.
14. Ἰω. 8, 49.

τύρησε διὰ τὸ κακόν»[15]. Εἰς τὸν μαθητήν, ὁ ὁποῖος τὸν ἐπρόδωσεν εἶπεν: **D** «φίλε, διατί ἦλθες;»[16].

Ἐὰν καὶ σὺ ὁμιλῇς κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον, ἐὰν ὁμιλῇς πρὸς διόρθωσιν τῶν ἄλλων, τότε ἀπέκτησες γλῶσσαν, ἡ ὁποία ὁμοιάζει μὲ ἐκείνην τοῦ Χριστοῦ. Αὐτὰ εἶπεν ὁ ἴδιος ὁ Θεός: «Ἐὰν ἐκφέρῃς κάτι πολύτιμον ἀπὸ τὸ ἀνάξιον, θὰ εἶσαι ὡσὰν τὸ στόμα μου»[17].

Ὅταν, λοιπόν, ἡ γλῶσσα σου γίνῃ ὡσὰν τὴν γλῶσσαν τοῦ Χριστοῦ καὶ τὸ στόμα σου ὡσὰν τὸ στόμα τοῦ Πατρὸς καὶ εἶσαι ναὸς τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ποία τιμὴ θὰ ἠμποροῦσε νὰ εἶναι ὁμοία μὲ αὐτήν; Διότι, οὔτε ἐάν, τὸ στόμα σου ἀποτελεῖται ἀπὸ χρυσόν, ἢ ἀπὸ πολυτίμους λίθους, ἐπρόκειτο νὰ λάμπῃ ὅπως τώρα, ποὺ ἀκτινοβολεῖ μὲ τὸν στολισμὸν τῆς μετριότητος. **E** Διότι τί εἶναι πιὸ ἐπιθυμητὸν ἀπὸ τὸ στόμα, τὸ ὁποῖον δὲν γνωρίζει νὰ ὑβρίζῃ, ἀλλὰ φροντίζει νὰ εὐλογῇ καὶ νὰ λέγῃ καλὰ λόγια; Ἐὰν δὲ δὲν ἀντέχῃς νὰ εὐλογῇς ἐκεῖνον ποὺ σὲ καταρᾶται, σιώπα. Τοῦτο ἐν τῷ μεταξὺ προσπάθησε νὰ ἐπιτύχῃς, προχωρῶν περαιτέρω καὶ φροντίζων δι' αὐτὸ καθὼς πρέπει, ὥστε νὰ φθάσῃς εἰς τὸ σημεῖον ἐκεῖνο καὶ νὰ ἀποκτήσῃς στόμα τέτοιο καθὼς τὸ περιεγράψαμεν.

786 Μὴ νομίσῃς ὅτι εἶναι τολμηρὸν αὐτὸ ποὺ εἴπαμεν· διότι ὁ Κύριος εἶναι φιλάνθρωπος καὶ τὸ δῶρον προέρχεται ἀπὸ τὴν καλωσύνην του. Τολμηρὸν εἶναι νὰ ἔχωμεν στόμα ποὺ νὰ ὁμοιάζῃ μὲ τὸν διάβολον καὶ γλῶσσαν ὁμοίαν μὲ πονηρὸν δαίμονα· μάλιστα δὲ ἡμεῖς

15. Ἰω. 18, 23.
16. Ματθ. 26, 50.
17. Ἱερεμ. 15, 19.

οἱ ὁποῖοι μετέχομεν τοιούτων μυστηρίων καὶ κοινωνῶμεν τὸ ἴδιον τὸ σῶμα τοῦ Κυρίου. Αὐτά, λοιπόν, σκεπτόμενος, γίνου ὅμοιος μὲ Ἐκεῖνον ἀναλόγως μὲ τὴν δύναμίν σου. Ἀφοῦ γίνῃς, λοιπόν, τέτοιος οὐδέποτε πλέον ὁ διάβολος θὰ ἠμπορέσῃ νὰ σὲ ἀτενίσῃ κατὰ πρόσωπον. Διότι γνωρίζει καλῶς τὸ βασιλικὸν σημεῖον καὶ τὰ ὅπλα τοῦ Χριστοῦ, μὲ τὰ ὁποῖα ἐνικήθη.

Ποῖα δὲ εἶναι αὐτά; Ἡ ἐπιείκεια καὶ ἡ πραότης. Διότι ὅταν εἰς τὸ ὄρος, ὅπου τοῦ ἐπετέθη, τὸν συνέτριψε καὶ τὸν ἐξάπλωσεν κάτω, δὲν ἐγνώριζεν ὅτι ἦτο ὁ Χριστός. Ἀπὸ τὰ λόγια του δὲ τὸν ἔπιασε, μὲ τὴν ἐπιείκειαν τὸν ἠχμαλώτισε καὶ μὲ τὴν πραότητα τὸν κατετρόπωσε.

B Αὐτὸ κάμε καὶ σύ· ἐὰν ἴδῃς κάποιον ἄνθρωπον, ὁ ὁποῖος ὁμοιάζει μὲ τὸν διάβολον καὶ σὲ πλησιάζει, νίκησε αὐτὸν μὲ τὸν ἴδιον τρόπον. Ὁ Χριστὸς σοῦ ἔδωκεν ἐξουσίαν νὰ γίνῃς ὅμοιος μὲ αὐτὸν ὅσον ἠμπορεῖς. Μὴ φοβηθῇς ὅταν ἀκούῃς αὐτὸν τὸν λόγον. Φόβος εἶναι τὸ νὰ μὴ γίνῃς ὅμοιος μὲ αὐτόν. Νὰ ὁμιλῇς, λοιπόν, ὅπως Ἐκεῖνος καὶ θὰ γίνῃς, ὡς πρὸς αὐτό, ὅπως Ἐκεῖνος, ὅσον εἶναι δυνατὸν εἰς τὸν ἄνθρωπον νὰ τὸ κατορθώσῃ. Διὰ τοῦτο εἶναι ἀνώτερος ἐκεῖνος, ποὺ ὁμιλεῖ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον παρὰ ἐκεῖνος, ποὺ προφητεύει.

Διότι τὸ νὰ προφητεύῃ εἶναι ἐξ ὁλοκλήρου χάρισμα, ἐνῷ τὸ νὰ ὁμιλῇς ἔτσι, ἀπαιτεῖ κόπον καὶ ἱδρῶτα ἰδικόν σου. Δίδαξε τὴν ψυχήν σου νὰ διαμορφώνῃ ἔτσι τὸ στόμα σου, ὥστε νὰ ὁμοιάζῃ μὲ τὸ στόμα τοῦ Χριστοῦ. Διότι ἠμπορεῖ νὰ ἐπιτυγχάνῃ τέτοια πράγματα ἐὰν ἐπιθυμῇ. **C** Γνωρίζει τὴν τέχνην, ἐὰν δὲν εἶναι ἀναίσθητη.

Πῶς διαμορφώνεται τέτοιο στόμα; μὲ ποῖα χρώματα καὶ μὲ ποῖον ὑλικόν; λέγει κάποιος. Μὲ κανένα χρῶμα καὶ καμμίαν ὕλην, ἀλλὰ μόνον μὲ τὴν ἀρετήν, τὴν καλωσύνην καὶ τὴν ταπεινοφροσύνην. Ἂς ἴδωμεν δὲ πῶς διαμορφώνεται τὸ στόμα τοῦ διαβόλου, διὰ νὰ μὴ τὸ κάμωμεν ποτέ. Πῶς, λοιπόν, διαμορφώνεται; Μὲ τὰς κατάρας, μὲ τὰς ὕβρεις, μὲ τὴν ἐπιορκίαν καὶ μὲ τὴν ζηλοτυπίαν. Διότι ὅταν κάποιος ὁμιλῇ ὅπως ἐκεῖνος, τότε ἀποκτᾷ τὴν γλῶσσαν του. Ποίαν, λοιπόν, συγχώρησιν θὰ ἔχωμεν; μᾶλλον δὲ ποίαν τιμωρίαν δὲν θὰ ὑποστῶμεν, ὅταν ἀνεχώμεθα ἡ γλῶσσα μας, μὲ τὴν ὁποίαν ἐγίναμεν ἄξιοι νὰ γευώμεθα τὸ σῶμα τοῦ Κυρίου, νὰ λέγῃ λόγια διαβολικά;

D Ἂς μὴ ἀνεχθῶμεν, λοιπόν, αὐτό, ἀλλὰ ἂς χρησιμοποιήσωμεν ὅλον μας τὸν ζῆλον, ὥστε νὰ ἐκπαιδεύσωμεν αὐτὴν νὰ μιμῆται τὸν Κύριον. Διότι ἐὰν τῆς διδάξωμεν αὐτό, θὰ μᾶς τοποθετήσῃ μὲ πολὺ θάρρος ἐνώπιον τοῦ βήματος τοῦ Χριστοῦ. Ἐὰν κάποιος δὲν γνωρίζει νὰ ὁμιλῇ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον, οὔτε ὁ δικαστὴς θὰ ἀκούσῃ αὐτόν. Διότι, ὅπως ἀκριβῶς ὅταν τύχῃ ὁ δικαστὴς νὰ εἶναι Ρωμαῖος, δὲν θὰ ἀκούσῃ τὸν ἀπολογούμενον, ὁ ὁποῖος δὲν γνωρίζει νὰ ὁμιλῇ τὴν γλῶσσαν του, παρομοίως καὶ ὁ Χριστός· ἐὰν δὲν ὁμιλῇς μὲ τὸν ἴδιον τρόπον ὅπως Ἐκεῖνος, δὲν θὰ σὲ ἀκούσῃ, οὔτε θὰ σὲ προσέξῃ.

E Ἂς μάθωμεν, λοιπόν, νὰ ὁμιλῶμεν κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον, κατὰ τὸν ὁποῖον ἐσυνήθισεν νὰ ἀκούῃ ὁ βασιλεύς μας. Ἂς φροντίσωμεν νὰ μιμηθῶμεν τὴν γλῶσσαν ἐκείνου. Ἔστω καὶ ἂν εὑρεθῇς μέσα εἰς τὸ πένθος, πρόσεξε νὰ μὴ σοῦ παραμορφώσῃ τὸ στόμα ἡ κυριαρχία τῆς μελαγχολίας, ἀλλὰ νὰ ὁμιλήσῃς ὅπως ὁ Χριστός. Διότι καὶ Αὐτὸς ἐπένθησεν τὸν Λάζαρον καὶ τὸν Ἰούδαν[18].

---

18. Ἰω. 11, 11.

Ἐάν πέσῃς μέσα εἰς τὸν φόβον, προσπάθησε πάλιν νὰ ὁμιλήσῃς κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ποὺ ὡμίλησεν ὁ Κύριος. **ΣΣΓ** Διότι καὶ Αὐτὸς ἔπεσεν μέσα εἰς τὸν φόβον πρὸς χάριν σου καὶ ἀπὸ συγκατάβασιν. Νὰ εἰπῇς καὶ σύ: «ἀλλ' ὄχι ὅπως θέλω ἐγώ, ἀλλ' ὅπως θέλεις σύ»[19]. Ἔστω καὶ ἂν κλαίῃς, δάκρυσε ἠρέμως ὅπως Αὐτός. Καὶ ἂν ἀντιμετωπίζῃς δολίας ἐπιθέσεις καὶ λύπην, νὰ τὰ δέχεσαι καὶ αὐτὰ ὅπως ὁ Χριστός. Διότι καὶ δολίας ἐπιθέσεις ἐδέχθη καὶ ἐλυπήθη καὶ εἶπεν: «ἡ ψυχή μου εἶναι λυπημένη μέχρι θανάτου»[20].

Σοῦ ἔδωκεν ὅλα τὰ ὑποδείγματα, διὰ νὰ διατηρῇς τὸν ἴδιον τρόπον καὶ νὰ μὴ καταστρέψῃς τοὺς κανόνας, οἱ ὁποῖοι σοῦ ἐδόθησαν. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον θὰ ἠμπορέσῃς νὰ ἔχῃς στόμα, ποὺ νὰ ὁμοιάζῃ μὲ τὸ στόμα Ἐκείνου.

Τοιουτοτρόπως, ἂν καὶ βαδίζῃς ἐπάνω εἰς τὴν γῆν, θὰ παρουσιάσῃς εἰς ἡμᾶς γλῶσσαν ὁμοίαν μὲ ἐκείνην τοῦ καθημένου εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ θὰ διαφυλάξῃς τὸν τρόπον ἀντιμετωπίσεως τῆς μελαγχολίας, τῆς ὀργῆς, τοῦ πένθους καὶ τῆς ἀγωνίας.

Πόσοι ἀπὸ ἡμᾶς ἐπιθυμοῦν νὰ ἰδοῦν τὴν μορφήν Του; **B** Ἰδού, εἶναι δυνατὸν ὄχι μόνον νὰ Τὸν ἴδωμεν, ἀλλὰ καὶ νὰ γίνωμεν ὅμοιοί Του, ἐὰν τὸ ἐπιδιώκωμεν μὲ ζῆλον. Ἂς μὴ ἀναβάλλωμεν, λοιπόν. Δὲν ἀσπάζεται τὰ στόματα τῶν προφητῶν, ἐπειδὴ ἦσαν μετριόφρονες καὶ ἥμεροι ἄνθρωποι. «Διότι πολλοὶ θὰ μοῦ εἴπουν, λέγει ὁ Κύριος, δὲν προεφητεύσαμεν εἰς τὸ ὄνομά σου; Καὶ θὰ τοὺς εἴπω, δὲν σᾶς γνωρίζω»[21].

19. Ματθ. 26, 39.
20. Ματθ. 26, 38.
21. Ματθ. 7, 22 - 23.

Τὸ στόμα, ὅμως, τοῦ Μωϋσέως, ἐπειδὴ ἦτο πολὺ μετριόφρων καὶ ἤρεμος, (διότι «ὁ Μωϋσῆς, λέγει, ἦτο ἄνθρωπος ἡμερώτατος ἀπὸ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους, ποὺ εἶναι εἰς τὴν γῆν»[22]) τόσον ἠσπάζετο καὶ ἠγάπα, ὥστε νὰ εἴπῃ «πρόσωπον μὲ πρόσωπον καὶ ὡμιλοῦσεν στόμα πρὸς στόμα, ὅπως ἀκριβῶς ὁ φίλος πρὸς τὸν φίλον του»[23]. Δὲν διατάσσεις τώρα τοὺς δαίμονας, ἀλλὰ θὰ διατάξῃς τότε τὴν γέενναν τοῦ πυρός, ἐὰν ἔχῃς τὸ στόμα σου ὅμοιον μὲ τὸ στόμα τοῦ Κυρίου. **Γ** Θὰ διατάξῃς τὴν ἄβυσσον τοῦ πυρὸς καὶ θὰ εἴπῃς: «σιώπα, γίνου βωβή»[24] καὶ μὲ πολὺ θάρρος θὰ ἀνέλθῃς εἰς τοὺς οὐρανοὺς καὶ θὰ ἀπολαύσῃς τὴν Βασιλείαν τοῦ Θεοῦ. Εἴθε ὅλοι νὰ ἐπιτύχωμεν αὐτὴν μὲ τὴν χάριν καὶ τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἰς τὸν ὁποῖον, μαζὶ μὲ τὸν Πατέρα καὶ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, ἀνήκει ἡ δόξα, ἡ δύναμις καὶ ἡ τιμὴ τώρα καὶ πάντοτε καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

22. Ἀριθμ. 12, 3.
23. Ἐξ. 33, 11.
24. Μάρκ. 4, 39.

ΟΜΙΛΙΑ ΟΘ΄ (79)

(Ματθ. κε΄ 31— κστ΄ 5)

D «Ὅταν δὲ ἔλθῃ ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου μὲ ὅλην τὴν δόξαν Του καὶ ὅλοι οἱ ἅγιοι ἄγγελοι μαζί Του, τότε θὰ καθήσῃ λέγει εἰς τὸν Θρόνον τῆς δόξης Του καὶ θὰ χωρίσῃ τὰ πρόβατα ἀπὸ τὰ κατσίκια· καὶ αὐτοὺς μὲν θὰ ὑποδεχθῇ καὶ θὰ τοὺς χαρίσῃ τὴν βασιλείαν, διότι τὸν ἔθρεψαν ὅταν ἐπεινοῦσεν, τὸν ἐπότισαν ὅταν ἐδιψοῦσεν, τὸν ἐφιλοξένησαν ὅταν ἦτο ξένος, τὸν ἐνέδυσαν ὅταν ἦτο γυμνός, τὸν ἐπεσκέφθησαν ὅταν ἦτο ἀσθενὴς καὶ τὸν εἶδαν ὅταν ἦτο εἰς τὴν φυλακήν. Τοὺς ἀντιθέτους, ὅμως, πρὸς αὐτοὺς κατηγορῶν, θὰ ἀποστείλῃ εἰς τὸ πῦρ τὸ αἰώνιον, **E** ποὺ εἶναι ἑτοιμάσμένον διὰ τὸν διάβολον καὶ τοὺς ἀγγέλους του» (Ματθ. 25, 31—41).

Τὴν γλυκυτάτην αὐτὴν περικοπήν, τὴν ὁποίαν συνεχῶς δὲν θὰ ἀφήσωμεν χωρὶς νὰ τὴν συλλογιζώμεθα, ἂς ἀκούσωμεν τώρα μὲ προθυμίαν καὶ κατάνυξιν μεγάλην· εὐλόγως δὲ μὲ αὐτὴν ἐτελείωσεν ὁ λόγος αὐτός. Διότι εἰς αὐτὸν γίνεται πολὺς λόγος διὰ τὴν φιλανθρωπίαν καὶ τὴν ἐλεημοσύνην. **758** Διὰ τοῦτο καὶ προηγουμένως ὡμίλησεν δι' αὐτὴν ποικιλοτρόπως, ἐνῷ ἐδῶ ὁμιλεῖ σαφέστερα καὶ ἐντονώτερα, εἰσάγων ὄχι μόνον δύο ἢ τρία καὶ πέντε πρόσωπα, ἀλλ' ὁλόκληρον τὴν οἰκουμένην.

Ἂν καὶ εἰς τὰς προηγουμένας παραβολὰς ἀνέφερεν δύο πρόσωπα, δὲν ἐννοοῦσεν δύο πρόσωπα, ἀλλὰ δύο μέρη· δηλαδὴ τὴν παράταξιν τῶν παρακουόντων καὶ τὴν παράταξιν τῶν ὑπακουόντων. Ἐδῶ, ὅμως, χρησιμοποιεῖ λόγον πιὸ τρομακτικὸν καὶ πιὸ καθαρόν. Διὰ τοῦτο δὲν λέγει, λοιπόν, ὅτι «ὁμοιάζει ἡ βασιλεία», ἀλσυγκεκαλυμμένα παρουσιάζει τὸν ἑαυτόν Του λέγων **B**

«ὅταν δὲ ἔλθῃ ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου μὲ τὴν δόξαν Του». Διότι τώρα ἦλθεν μέσα εἰς τὸν ἐξευτελισμόν, τὰς ὕβρεις καὶ τὰς κατηγορίας· τότε, ὅμως, θὰ καθήσῃ εἰς τὸν θρόνον τῆς δόξης του. Συνεχῶς δὲ ἀναφέρει τὴν δόξαν. Ἐπειδὴ ὁ σταυρὸς ἦτο πλησίον καὶ ἐθεωρεῖτο ὅτι εἶναι ἀτιμωτικὸν πρᾶγμα, διὰ τοῦτο ἀνυψώνει τὸν ἀκροατὴν καὶ θέτει ὑπ' ὄψιν του τὸ δικαστήριον καὶ παρουσιάζει ὁλόκληρον τὴν οἰκουμένην. Καὶ ὄχι μόνον μὲ αὐτὰ κάμνει φοβερὸν τὸν λόγον, ἀλλὰ καὶ μὲ τὸ νὰ παρουσιάζῃ τοὺς οὐρανοὺς νὰ ἀδειάζουν. Διότι λέγει, ὅτι ὅλοι οἱ ἄγγελοι θὰ εἶναι μαζί του καὶ θὰ μαρτυροῦν πόσας ὑπηρεσίας προσέφεραν διὰ τὴν σωτηρίαν τῶν ἀνθρώπων, ὅταν ἐστέλλοντο ἀπὸ τὸν Κύριον. Ἡ ἡμέρα ἐκείνη θὰ εἶναι γεμάτη τρόμον ἀπὸ ὅλα τὰ μέρη.

C Κατόπιν λέγει· «θὰ συναθροισθοῦν ὅλα τὰ ἔθνη»· δηλαδὴ ὅλοι οἱ ἄνθρωποι. «Καὶ θὰ χωρίσῃ τοὺς μὲν ἀπὸ τοὺς δέ, ὅπως ἀκριβῶς ὁ ποιμὴν τὰ πρόβατα». Διότι τώρα δὲν εἶναι χωρισμένοι, ἀλλ' ὅλοι εἶναι ἀνακατωμένοι· ἡ διαίρεσις, ὅμως, τότε θὰ γίνῃ μὲ μεγάλην ἀκρίβειαν. Ἐν τῷ μεταξὺ χωρίζει αὐτοὺς καὶ φανερώνει ἀναλόγως τῆς τοποθετήσεως. Ἐπίσης παρουσιάζει τὸ ἦθος ἑκάστου καὶ μὲ τὰ ὀνόματα, ὀνομάζων τοὺς μὲν κατσίκια, τοὺς δὲ πρόβατα, διὰ νὰ περιγράψῃ τὴν ἀκαρπίαν τῶν πρώτων. Διότι ἀπὸ τὰ κατσίκια οὐδεὶς καρπὸς θὰ ἠμποροῦσε νὰ προέλθῃ. **D** Ἐπίσης περιγράφει καὶ τὸ μεγάλο εἰσόδημα τῶν ἄλλων. Διότι τὰ πρόβατα δίδουν μεγάλο εἰσόδημα ἀπὸ τὰ μαλλιά, ἀπὸ τὸ γάλα καὶ ἀπὸ τὰ μικρὰ ποὺ γεννοῦν. Ἀπὸ ὅλα αὐτὰ εἶναι ἐστερημένον τὸ κατσίκι. Ἀλλὰ τὰ μὲν ζῶα ποὺ δὲν ἔχουν λογικόν, ἐκ φύσεως ἔχουν τὴν ἀκαρπίαν καὶ τὴν καρποφορίαν· ἐνῷ ἐκεῖνοι τὴν ἔχουν ἀπὸ τὴν θέλησίν των. Διὰ τοῦτο τιμωροῦνται οἱ πρῶτοι καὶ στεφανοῦνται οἱ ἄλλοι. Δὲν τιμωρεῖ δὲ αὐτοὺς ἀπὸ πρίν, ἀλλ' ἀφοῦ κρί-

νει αὐτοὺς ὡς δικαστής. Διὰ τοῦτο, ἀφοῦ τοὺς τοποθετήσει, τοὺς λέγει τὰς κατηγορίας. Αὐτοὶ δὲ ὁμιλοῦν μὲ μετριοφροσύνην, ἀλλὰ οὐδὲν κέρδος ἔχουν πλέον. Καὶ πολὺ ὀρθῶς· διότι παρέβλεψαν πρᾶγμα, ποὺ εἶναι πολυπόθητον ἀπὸ αὐτόν. Διότι καὶ οἱ προφῆται παντοῦ καὶ πάντοτε αὐτὸ ἔλεγον, ὅτι: «Θέλω εὐσπλαγχνίαν καὶ ὄχι θυσίαν»[1]. Καὶ ὁ νομοθέτης μὲ ὅλα, μὲ λόγια καὶ μὲ πράγματα, εἰς αὐτὸ παρακινοῦσε· ἀλλὰ καὶ ἡ ἰδία ἡ φύσις αὐτὸ ἐδίδασκεν.

E Παρατήρησε δὲ ὅτι αὐτοὶ εἶναι ἔρημοι ὄχι μόνον ἀπὸ ἕνα ἢ δύο, ἀλλὰ ἀπὸ ὅλα. Διότι, ὄχι μόνον δὲν τὸν ἔθρεψαν ὅταν πεινοῦσε καὶ δὲν τὸν ἐνέδυσαν ὅταν ἦτο γυμνός, ἀλλὰ δὲν ἔπραξαν ἐκεῖνο ποὺ ἦτο εὐκολώτερον, δηλαδὴ δὲν τὸν ἐπεσκέφθησαν ὅταν ἦτο ἄρρωστος. Παρατήρησε δὲ πόσον ἐλαφρὰ πράγματα παραγγέλλει. Δὲν εἶπεν, ὅτι ἤμουν εἰς τὴν φυλακὴν καὶ μὲ ἀπηλευθερώσατε, ἤμουν ἄρρωστος καὶ μὲ ἐσηκώσατε, ἀλλὰ «μὲ ἐπεσκέφθητε» καὶ «ἤλθατε πρὸς ἐμέ». Ἀλλ' οὔτε καὶ ὡς πρὸς τὴν πεῖναν ἦτο δύσκολον ἐκεῖνο ποὺ παρήγγειλεν. Διότι δὲν ἐζήτει πολυτελῆ τράπεζαν, ἀλλὰ μόνον τὴν ἀναγκαίαν τροφὴν καὶ μάλιστα μὲ τὴν μορφὴν ἑνὸς ἀξιολύπητου.

759 Ὥστε ὅλα εἶναι ἀρκετὰ διὰ νὰ τιμωρήσουν αὐτούς· ὅπως ἡ εὐκολία ἐκείνου ποὺ τοὺς ἐζητεῖτο, διότι ἦτο ψωμί· ἡ ἀθλιότης ἐκείνου ποὺ ἐζήτει, διότι ἦτο πτωχός· τὸ εὐσυμπάθητον τῆς φύσεως, διότι ἦτο ἄνθρωπος· ἡ μεγάλη ἐπιθυμία τῆς ὑποσχέσεως, διότι ὑπεσχέθη τὴν Βασιλείαν· ὁ τρόμος τῆς τιμωρίας, διότι μὲ τὸν ᾅδην μᾶς ἐφοβέρισεν· ἡ ἀξία τοῦ λαμβάνοντος, διότι ὁ Θεὸς

1. Ὠσηὲ 6, 6.

ἦτο ἐκεῖνος ποὺ ἐλάμβανεν διὰ τῶν πτωχῶν· ἡ ὑπερβολικὴ τιμή, διότι ἔκρινεν ἄξιον νὰ καταβῇ τόσον πολύ· τὸ δίκαιον τῆς προσφορᾶς, διότι ἐλάμβανεν ἀπὸ τὰ ἰδικά Του. Ἀλλὰ πρὸς ὅλα αὐτὰ ἡ φιλαργυρία ἐσακάτεψεν ἐντελῶς ἐκείνους ποὺ αἰχμαλωτίσθησαν· καὶ αὐτὰ κατόπιν τῆς τόσον μεγάλης ἀπειλῆς ποὺ ὑπάρχει. B Διότι καὶ ἀνωτέρω λέγει, ὅτι φοβερώτερα ἀπὸ τὰ Σόδομα θὰ πάθουν ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι δὲν δέχονται αὐτοὺς τοὺς ἀξίους βοηθείας. Καὶ ἐδῶ λέγει: «ἐφ' ὅσον δὲν ἐπράξατε εἰς ἕνα ἀπὸ αὐτοὺς τοὺς ἀδελφούς μου τοὺς ἐλαχίστους, οὔτε εἰς ἐμὲ τὸ ἐπράξατε». Τί λέγεις; Εἶναι ἀδελφοί σου. Καὶ πῶς ὀνομάζει αὐτοὺς ἐλαχίστους; Διότι διὰ τοῦτο εἶναι ἀδελφοί, ἐπειδὴ εἶναι ταπεινοί, πτωχοὶ καὶ παραπεταμένοι. Διότι αὐτοὺς κυρίως προσκαλεῖ εἰς τὴν ἀδελφοσύνην, τοὺς ἀσημάντους καὶ τοὺς περιφρονημένους. Δὲν ἐννοεῖ ἐδῶ μόνον τοὺς μοναχοὺς καὶ ἐκείνους ποὺ ἔχουν καταλάβει τὰ ὄρη, ἀλλὰ τὸν κάθε πιστόν, ἔστω καὶ ἂν εἶναι κοσμικός· ἐφ' ὅσον, ὅμως, πεινᾷ καὶ εἶναι γυμνὸς ἢ ξένος, C ἐπιθυμεῖ ὅπως αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος ἀπολαμβάνῃ ὅλην αὐτὴν τὴν φροντίδα. Διότι τὸ βάπτισμα καὶ ἡ κοινωνία τῶν θείων μυστηρίων σὲ κάμνουν ἀδελφόν.

Κατόπιν, διὰ νὰ ἴδῃς τὸ δίκαιον τῆς ἀποφάσεως καὶ ἀπὸ ἄλλο σημεῖον, προηγουμένως ἐπαινεῖ ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι ἔκαμαν καλὰς πράξεις καὶ λέγει: «ἐλᾶτε οἱ εὐλογημένοι τοῦ πατρός μου, κληρονομήσατε τὴν βασιλείαν, ἡ ὁποία εἶναι ἑτοιμασμένη διὰ σᾶς ἀπὸ τὸν καιρὸν τῆς δημιουργίας τοῦ κόσμου. Διότι ἐπείνασα καὶ μοῦ ἐδώκατε νὰ φάγω» καὶ ὅλα ὅσα ἀκολουθοῦν.

Διὰ νὰ μὴ λέγουν, ὅτι δὲν εἴχαμεν διὰ νὰ ἐλεήσωμεν, τοὺς καταδικάζει μετὰ ἀπὸ σύγκρισιν μὲ τοὺς συνανθρώπους των· ὅπως ἀκριβῶς τὰς παρθένους D κατόπιν συγκρίσεως μὲ τὰς ἄλλας παρθένους καὶ τὸν δοῦ-

λον τὸν μεθύοντα καὶ τρώγοντα πλουσίως ἐν συγκρίσει μὲ τὸν πιστόν δοῦλον, ὅπως, ἐπίσης, ἐτιμώρησεν ἐκεῖνον πού ἔκρυψεν τὸ τάλαντον ἐν ἀντιθέσει μὲ ἐκεῖνον πού προσέφερεν δύο τάλαντα, καὶ τὸν καθένα πού ἁμαρτάνει συγκριτικῶς πρὸς τοὺς πράττοντας καλάς πράξεις. Καὶ αὐτή ἡ σύγκρισις ἄλλοτε μὲν γίνεται μεταξὺ ἴσων, ὅπως ἐδῶ καὶ μὲ τάς παρθένους, ἄλλοτε δὲ γίνεται ἀπὸ τὸ περίσσευμα, ὅπως ὅταν λέγη: «οἱ ἄνθρωποι τῆς Νινευΐ θὰ ἀναστηθοῦν κατὰ τὴν κρίσιν καὶ θὰ κατακρίνουν τὴν γενεὰν αὐτήν, διότι ἐπίστευσαν εἰς τὸ κήρυγμα τοῦ Ἰωνᾶ· καὶ ἰδοὺ ἐδῶ πρόκειται διὰ κάτι μεγαλύτερον ἀπὸ τὸν Ἰωνᾶν». Καί: «Ἡ βασίλισσα τοῦ νότου θὰ κατακρίνη τὴν γενεὰν αὐτήν, διότι ἦλθε διὰ νὰ ἀκούση τὴν σοφίαν τοῦ Σολομῶντος· καὶ ἰδοὺ ἐδῶ πρόκειται διὰ κάτι μεγαλύτερον ἀπὸ τὸν Σολομῶντα»[2]. **E** Καὶ πάλιν ἡ σύγκρισις μεταξὺ ἴσων: «αὐτοὶ θὰ εἶναι οἱ κριταί μας»[3]. Πάλιν δὲ μὲ τοὺς ἔχοντας περίσσευμα συγκρίνων λέγει: «δὲν γνωρίζετε ὅτι θὰ κρίνωμεν ἀγγέλους; πόσον μᾶλλον κοσμικὰς ὑποθέσεις;»[4].

Καὶ εἰς αὐτὴν τὴν περικοπήν, βεβαίως, ἡ σύγκρισις γίνεται μεταξὺ ἴσων, διότι συγκρίνει τοὺς πλουσίους μὲ τοὺς πλουσίους καὶ τοὺς πτωχοὺς μὲ τοὺς πτωχούς. Ἀποδεικνύει δὲ ὅτι ἡ ἀπόφασις ἐκδίδεται δικαίως, ὄχι μόνον ἀπὸ αὐτό, (ὅτι δηλαδὴ οἱ συνάνθρωποι των ἐπέτυχον αὐτὸ ἂν καὶ ἦσαν εἰς τὴν ἰδίαν κατάστασιν), ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὸ ὅτι δὲν ὑπήκουσαν οὔτε εἰς αὐτά, εἰς τὰ ὁποῖα ἡ πτωχεία δὲν ἦτο καθόλου ἐμπόδιον· **760** λόγου χάριν εἰς τὸ νὰ ποτίσουν ἐκεῖνον πού διψᾷ, νὰ ἴδουν τὸν φυλακισμένον καὶ νὰ ἐπισκεφθοῦν τὸν ἄρρωστον.

---

2. Ματθ. 12, 41 - 42.
3. Ματθ. 12, 27.
4. 1 Κορ. 6, 3.

Ἀφοῦ ἐγκωμίασεν ἐκείνους πού ἔκαμαν καλάς πράξεις, παρουσιάζει τὴν μεγάλην ἀγάπην του πού εἶχεν δι' αὐτοὺς ἀπὸ τὴν παλαιὰν ἐποχήν. Διότι λέγει: «ἐλᾶτε οἱ εὐλογημένοι τοῦ Πατρός μου, κληρονομήσατε τὴν βασιλείαν πού εἶναι ἑτοιμασμένη διὰ σᾶς ἀπὸ τὸν καιρὸν τῆς δημιουργίας τοῦ κόσμου».

Πόσων ἀγαθῶν νομίζεις ὅτι εἶναι ἀντάξιον αὐτὸ τὸ ὄνομα, τὸ νὰ εἶναι εὐλογημένοι καὶ μάλιστα ἀπὸ τὸν Πατέρα; Καὶ ἀπὸ ποῦ ἔγιναν ἄξιοι τόσον μεγάλης τιμῆς; Ποία εἶναι ἡ αἰτία; «Ἐπείνασα καὶ μοῦ ἐδώκατε νὰ φάγω, ἐδίψασα καὶ μὲ ἐποτίσατε», καὶ τὰ ἑξῆς. Πόσον μεγάλης τιμῆς καὶ εὐτυχίας εἶναι ἄξια αὐτὰ τὰ λόγια; **B** Δὲν εἶπεν «λάβετε», ἀλλὰ «κληρονομήσατε», ἐπειδὴ εἶναι προσωπικά, πατρικά, ἰδικά σας καὶ σᾶς ὠφείλοντο ἀπὸ τὴν παλαιὰν ἐποχήν. Διότι, λέγει, αὐτὰ ἔχουν ἑτοιμασθῆ καὶ τακτοποιηθῆ διὰ σᾶς πρὶν γεννηθῆτε, ἐπειδὴ ἐγνώριζα ὅτι θὰ εἶσθε καλοί. Ἀντὶ ποίων λαμβάνουν αὐτά; Ἀντὶ τῆς κατοικίας, ἀντὶ τῶν ἐνδυμάτων, ἀντὶ τοῦ ἄρτου, ἀντὶ τοῦ κρύου νεροῦ, ἀντὶ τῆς ἐπισκέψεως, ἀντὶ τῆς εἰσόδου εἰς τὴν φυλακήν. Διότι παντοῦ ὑπάρχουν οἱ ἔχοντες ἀνάγκην· ὑπάρχουν δὲ καὶ ἐκεῖνοι πού δὲν ἔχουν ἀνάγκην. Διότι, καθὼς εἶπα, ὄχι μόνον ὁ ἀσθενὴς καὶ ὁ φυλακισμένος ἐπιζητεῖ αὐτό, ἀλλ' ὁ μὲν πρῶτος νὰ ἀπαλλαγῇ ἀπὸ τὴν ἀσθένειαν, ὁ δὲ ἄλλος νὰ ἐλευθερωθῇ. Αὐτὸς ὅμως, ἐπειδὴ εἶναι ἥμερος, ζητεῖ ὅσα ἠμποροῦμεν· μᾶλλον δὲ καὶ ὀλιγώτερα ἀπὸ ὅσα ἠμποροῦμεν, ἀφήνων ἡμᾶς νὰ ἐπιχειροῦμεν τὰ μεγαλύτερα.

C Εἰς ἐκείνους, ὅμως, εἶπεν: «Φύγετε ἀπὸ ἐμέ, καταραμένοι»· ὄχι, βεβαίως, ἀπὸ τὸν Πατέρα, διότι δὲν τοὺς κατηράσθη αὐτός, ἀλλὰ τὰ ἰδικά τους ἔργα. «Εἰς τὴν αἰωνίαν φωτιάν, πού ἔχει ἑτοιμασθῆ» ὄχι διὰ σᾶς, ἀλλὰ «διὰ τὸν διάβολον καὶ τοὺς ἀγγέλους του». Διότι, ὅταν ὡμίλησεν διὰ τὴν βασιλείαν λέγων «ἐλᾶτε οἱ εὐλο-

γημένοι, κληρονομήσατε τὴν βασιλείαν», προσέθεσεν: «ἡ ὁποία εἶναι ἑτοιμασμένη διὰ σᾶς ἀπὸ τὸν καιρὸν τῆς δημιουργίας τοῦ κόσμου». Ἐνῷ διὰ τὴν φωτιὰν δὲν λέγει αὐτό, ἀλλὰ «πού ἔχει ἑτοιμασθῆ διὰ τὸν διάβολον καὶ τοὺς ἀγγέλους του».

Ἐγὼ μέν, λοιπόν, ἑτοίμασα τὴν βασιλείαν διὰ σᾶς, ἐνῷ τὴν φωτιὰν ὄχι διὰ σᾶς, ἀλλὰ διὰ τὸν διάβολον καὶ τοὺς ἀγγέλους του. **D** Ἐπειδή, ὅμως, σεῖς οἱ ἴδιοι ἐβάλατε μέσα εἰς αὐτὴν τὸν ἑαυτόν σας, σεῖς εἶσθε ὑπεύθυνοι. Δὲν ἀρκεῖται δὲ μόνον εἰς αὐτό, ἀλλὰ καὶ μὲ τὰ ἀκόλουθα λόγια, ὡσὰν νὰ ἀπολογῆται εἰς αὐτούς, ἐκθέτει τὰς αἰτίας, «Διότι ἐπείνασα καὶ δὲν μοῦ ἐδώκατε νὰ φάγω». Διότι, ἔστω καὶ ἂν ἦτο ἐχθρὸς αὐτὸς πού ἐζήτει, δὲν ἦσαν ἀρκετὰ τὰ παθήματά του νὰ κινήσουν εἰς οἶκτον τὸν ἀνελεῆ καὶ νὰ τὸν λυγίσουν; Παθήματα ὅπως ἡ πεῖνα, τὸ ὑπερβολικὸν ψῦχος, ἡ φυλάκισις, ἡ γυμνότης, ἡ ἀσθένεια καὶ νὰ περιπλανᾶται ἐδῶ καὶ ἐκεῖ εἰς τὸ ὕπαιθρον. Αὐτὰ εἶναι ἱκανὰ νὰ διορθώσουν καὶ τὴν ἔχθραν. Ἀλλ' ὅμως σεῖς οὔτε εἰς τὸν φίλον ἐκάματε αὐτά, ὁ ὁποῖος καὶ φίλος ἦτο, ἀλλὰ καὶ εὐεργέτης καὶ Κύριος. Καὶ σκύλον ἐὰν ἴδωμεν πού πεινᾶ, πολλὰς φορὰς τὸν λυπούμεθα· καὶ ἄγριον ζῶον ἀκόμη ἐὰν ἴδωμεν, λυγίζομεν. **E** Ὅταν, λοιπόν, βλέπης τὸν Κύριον καὶ Θεὸν δὲν λυγίζεις; Ποῦ θὰ εἶναι αὐτὰ ἄξια συγχωρήσεως; Διότι ἐὰν ἦτο μόνον αὐτό, δὲν θὰ ἦτο ἀρκετὸν πρὸς ἀνταπόδοσιν; Δὲν ἐννοῶ τὸ νὰ ἀκούση τέτοιαν φωνὴν εἰς τὴν οἰκουμένην ἀπὸ τὸν καθήμενον ἐπάνω εἰς τὸν πατρικὸν θρόνον καὶ νὰ ἐπιτύχη τὴν βασιλείαν· αὐτό, ὅμως, τὸ νὰ κάμη τόσας καλὰς πράξεις δὲν εἶναι ἀρκετὸν διὰ νὰ ἀμοιφθῆ; ..

761 Τώρα δέ, ἐνῷ εἶναι παροῦσα ὅλη ἡ ἀνθρωπότης καὶ ἀποκαλύπτεται ἐκείνη ἡ ἀπόρρητη δόξα, σὲ

ἀνακηρύττει καὶ σὲ στεφανώνει καὶ σὲ ἀναγνωρίζει ὡς τροφέα καὶ ξενοδόχον· καὶ δὲν ἐντρέπεται ὅταν λέγη αὐτά, διὰ νὰ κάμη λαμπρότερον τὸν στέφανόν σου. Διὰ τοῦτο, λοιπὸν καὶ αὐτοὶ δικαίως τιμωροῦνται καὶ ἐκεῖνοι στεφανώνονται κατὰ χάριν. Διότι, καὶ ἂν ἔχουν πράξει ἀναρίθμητα καλὰ ἔργα, ἡ γενναιοδωρία ὀφείλεται εἰς τὴν χάριν Του· τὸ νὰ τοὺς δώση, δηλαδή, τόσον μεγάλον οὐρανὸν καὶ βασιλείαν καὶ τιμὴν ἀντὶ τῶν τόσον μικρῶν καὶ εὐτελῶν πράξεων.

«Ὅταν ὁ Ἰησοῦς ἐτελείωσεν ὅλους αὐτοὺς τοὺς λόγους, εἶπεν εἰς τοὺς μαθητάς του: «Γνωρίζετε, ὅτι ὕστερα ἀπὸ δύο ἡμέρας ἔρχεται τὸ Πάσχα καὶ ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου θὰ παραδοθῆ διὰ νὰ σταυρωθῆ». **B** Πάλιν ὁμιλεῖ ἐπικαίρως διὰ τὸ Πάθος Του, ἀφοῦ ἔκαμε λόγον διὰ τὴν Βασιλείαν, διὰ τὴν ἀνταπόδοσιν εἰς τὴν ἄλλην ζωὴν καὶ διὰ τὴν αἰωνίαν τιμωρίαν ὡσὰν νὰ ἔλεγεν: τί φοβεῖσθε τὰς προσκαίρους συμφορὰς ἀφοῦ σᾶς περιμένουν τέτοια ἀγαθά; ..

Σὺ δὲ παρατήρησε πῶς εἰς ὅλους τοὺς προηγουμένους λόγους διεπραγματεύθη μὲ νέον τρόπον καὶ συνεκάλυψεν ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον προκαλεῖ εἰς αὐτοὺς μεγάλην λύπην. Διότι δὲν εἶπεν ὅτι γνωρίζετε πῶς ὕστερα ἀπὸ δύο ἡμέρας παραδίδομαι· ἀλλὰ τί εἶπεν; —«Γνωρίζετε, ὅτι ὕστερα ἀπὸ δύο ἡμέρας γίνεται τὸ Πάσχα καὶ ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδίδεται» καὶ κατόπιν προσέθεσεν «διὰ νὰ σταυρωθῆ», **C** διὰ νὰ φανερώση ὅτι αὐτὸ πού γίνεται εἶναι μυστήριον καὶ ἑορτὴ καὶ πανήγυρις, ἡ ὁποία γίνεται διὰ τὴν σωτηρίαν τῆς ἀνθρωπότητος καὶ ὅτι θὰ ὑπέφερεν τὰ πάντα προγνωρίζων αὐτά.

Διὰ τοῦτο, λοιπόν, ἐπειδὴ αὐτὸ ἦτο ἀρκετὸν διὰ νὰ παρηγορήση αὐτούς, δὲν εἶπεν τίποτε εἰς αὐτοὺς τώρα διὰ τὴν ἀνάστασιν· διότι ἦτο περιττὸν νὰ ὁμιλήση πάλιν

δι' αὐτήν, ἀφοῦ ἔχει εἰπῆ τόσα πολλὰ ἕως τώρα. Ἐξ ἄλλου δέ, καθὼς εἶπα, φανερώνει ὅτι καὶ μὲ τὰ πάθη του ἀπαλλάσσει ἡμᾶς ἀπὸ ἀναριθμήτους συμφοράς, ἀφοῦ ὑπέμνησεν εἰς αὐτοὺς μὲ τὸ πάσχα τὰς παλαιὰς εὐεργεσίας εἰς τὴν Αἴγυπτον.

«Τότε συνεκεντρώθησαν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ πρεσβύτεροι τοῦ λαοῦ εἰς τὸ ἀνάκτορον τοῦ ἀρχιερέως, ὁ ὁποῖος ὠνομάζετο Καϊάφας καὶ ἀπεφάσισαν νὰ συλλάβουν μὲ δόλον τὸν Ἰησοῦν **D** καὶ νὰ τὸν φονεύσουν. Ἔλεγαν δέ, νὰ μὴ τὸν συλλάβουν κατὰ τὴν ἑορτήν, διὰ νὰ μὴ γίνῃ θόρυβος μεταξὺ τοῦ λαοῦ».

Εἶδες τὴν ἀνέκφραστην διαφορὰν τῶν Ἰουδαϊκῶν πραγμάτων; Ἐνῷ ἐπιχειροῦν νὰ κάμουν παράνομα πράγματα, ἔρχονται πρὸς τὸν ἀρχιερέα ἐπιθυμοῦντες νὰ λάβουν τὴν ἐξουσιοδότησιν ἀπὸ αὐτόν, ἀπὸ τὸν ὁποῖον ἔπρεπε νὰ ἐμποδίζωνται. Πόσοι δὲ ἦταν οἱ ἀρχιερεῖς; Διότι ὁ νόμος θέλει νὰ εἶναι ἕνας· ἀλλὰ τότε ἦσαν πολλοί. Ἀπὸ αὐτὸ γίνεται φανερόν, ὅτι εἶχεν ἀρχίσει ἡ διάλυσις τῶν Ἰουδαϊκῶν πραγμάτων. Ὁ Μωϋσῆς, βεβαίως, καθὼς εἶπα, διέταξεν νὰ εἶναι ἕνας καὶ ἀφοῦ ἀποθάνει αὐτός, τότε νὰ γίνεται ἄλλος ἀρχιερεύς· **E** μὲ τὴν ζωὴν δὲ αὐτοῦ ἐμετροῦσε τὴν φυγὴν ἐκείνων ποὺ χωρὶς τὴν θέλησίν των ἔκαμαν φόνον.

Πῶς, λοιπόν, τότε ἦσαν πολλοὶ ἀρχιερεῖς; Τὸ νὰ ἔχουν τὴν ἐξουσίαν ἐπὶ ἓν ἔτος ἔγινεν ἀργότερον. Αὐτὸ δὲ ἐφανέρωσεν ὁ Εὐαγγελιστὴς ὅταν ὡμιλοῦσε διὰ τὸν Ζαχαρίαν καὶ ἔλεγεν ὅτι αὐτὸς ἀνήκει εἰς τὴν τάξιν τοῦ Ἀβιά[5]. Αὐτούς, λοιπόν, ἐννοεῖ ἐδῶ, τοὺς ἀρχιερεῖς ποὺ προήρχοντο ἀπὸ τὰς τάξεις τῶν ἀρχιερέων. **762** Τί δὲ

5. Λουκ. 1, 5.

ἀπεφάσισαν; Νὰ συλλάβουν αὐτὸν κρυφίως ἢ νὰ τὸν φονεύσουν; — Καὶ τὰ δύο. Διότι ἐφοβοῦντο τὸν λαόν. Διὰ τοῦτο καὶ ἐπερίμεναν νὰ περάσῃ ἡ ἑορτή. Διότι ἔλεγαν: «όχι κατὰ τὴν ἑορτήν». Ὁ μέν, λοιπόν, διάβολος δὲν ἤθελεν κατὰ τὸ Πάσχα, διὰ νὰ μὴ κάμῃ φανερὸν τὸ πάθος ἐναντίον του· ἐκεῖνοι δὲ διὰ νὰ μὴ γίνῃ θόρυβος. Παρατήρησε δὲ ὅτι αὐτοὶ δὲν φοβοῦνται τὰ σχετιζόμενα μὲ τὸν Θεόν, οὔτε νὰ μὴ γίνῃ εἰς αὐτοὺς μεγαλύτερος μολυσμὸς ἕνεκα τῆς ἑορτῆς· ἀλλὰ παντοῦ ὑπολογίζουν καὶ φοβοῦνται τὰ ἀνθρώπινα.

Ἐπειδή, ὅμως, ἐκαίοντο ἀπὸ τὴν ὀργήν, πάλιν ἤλλαξαν γνώμην. Διότι, ἀφοῦ εἶπαν «ὄχι κατὰ τὴν ἑορτήν», ὅταν εὑρῆκαν τὸν προδότην, δὲν ἐκράτησαν τὴν ἀπόφασιν διὰ τὸν χρόνον, ἀλλὰ τὸν ἐφόνευσαν κατὰ τὴν ἑορτήν. Διατί δὲ τότε συνέλαβαν αὐτόν; **B** Καὶ ἐπειδὴ ἐκαίοντο ἀπὸ τὴν ὀργήν, καθὼς εἶπα καὶ ἐπειδὴ τότε ἐπερίμεναν νὰ τὸν εὕρουν καὶ ἐπειδὴ ὅλα τὰ ἔπραττan ὡσὰν νὰ ἦσαν ἀσυναίσθητοι. Ἂν καὶ ἐκεῖνος ἐχρησιμοποίησεν τὴν μεγάλην συγκατάβασίν του ἔναντι τῆς πονηρίας ἐκείνων, δὲν εἶναι διὰ τοῦτο ἀνεύθυνοι, ἀλλ' ἄξιοι πολὺ μεγάλης τιμωρίας ἕνεκα τῆς κακῆς των διαθέσεως.

Ὅταν, λοιπόν, ἔπρεπεν νὰ τοὺς ἀπελευθερώσουν ὅλους, καὶ αὐτοὺς ἀκόμη τοὺς ἐνόχους, τότε αὐτοὶ ἐφόνευσαν τὸν ἀθῷον, ὁ ὁποῖος τοὺς εἶχε κάμει ἀναριθμήτους εὐεργεσίας καὶ δι' ὡρισμένον καιρὸν εἶχε περιφρονήσει τὰ ἄλλα ἔθνη. Ἀλλ' ὢ τῆς φιλανθρωπίας! Αὐτοὺς ποὺ εἶναι τόσον ἄθλιοι, ἀπαίσιοι καὶ γεμᾶτοι ἀπὸ ἀναριθμήτους κακίας, πάλι τοὺς σώζει καὶ στέλλει τοὺς ἀποστόλους νὰ φονευθοῦν πρὸς χάριν των καὶ διὰ μέσου αὐτῶν προσφέρει παράκλησιν. «Εἴμεθα, λοιπόν, πρεσβευταὶ τοῦ Χριστοῦ»[6], λέγει ὁ Παῦλος.

6. 2 Κορ. 5, 20.

Ἀφοῦ, λοιπόν, ἔχομεν τέτοια παραδείγματα, δὲν λέγω νὰ ἀποθάνωμεν χάριν τῶν ἐχθρῶν **C** (διότι ἔπρεπε καὶ αὐτὸ νὰ πράττωμεν), ἀλλ' ἐπειδὴ ἡμεῖς εἴμεθα πιὸ ἀδύνατοι, αὐτὸ λέγω ἐπὶ τοῦ παρόντος: νὰ μὴ ζηλεύωμεν τοὺς φίλους καὶ νὰ μὴ φθονοῦμεν τοὺς εὐεργέτας. Οὔτε λέγω, ἐπὶ τοῦ παρόντος, νὰ εὐεργετήσωμεν ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι μᾶς κακομεταχειρίζονται· (ἐπιθυμῶ βεβαίως καὶ αὐτό). Ἀλλ' ἐπειδὴ ἡμεῖς εἴμεθα πιὸ ἀναίσθητοι, οὔτε κἂν νὰ ἐκδικούμεθα.

Μήπως, λοιπόν, τὰ ἰδικά μας εἶναι θεατρικὴ σκηνὴ καὶ ἠθοποιΐα; Διατί ἆρά γε στέκεσθε ἀκριβῶς ἀντιθέτως εἰς τὰς ἐντολάς; Δὲν ἐγράφησαν ἀσκόπως τὰ ἄλλα καὶ ὅσα ἔπραξεν πλησίον τοῦ σταυροῦ, τὰ ὁποῖα ἠμποροῦν νὰ ἐπαναφέρουν αὐτοὺς ὀπίσω, ἀλλὰ διὰ νὰ μιμηθῇς τὴν ἀγαθότητα καὶ νὰ θαυμάσῃς τὴν φιλανθρωπίαν. **D** Διότι καὶ κάτω τοὺς ἔρριψεν καὶ τὸ αὐτὶ τοῦ ὑπηρέτου ἐτοποθέτησεν πάλιν καὶ μὲ μετριοφροσύνην ὡμίλησεν· ὅταν δὲ ἦτο ἐπάνω εἰς τὸν σταυρὸν ἔκαμε μεγάλα θαύματα ἀλλάσσων τὴν διεύθυνσιν τῶν ἀκτίνων, συντρίβων τοὺς βράχους, ἀνιστῶν τοὺς ἀποθανόντας, ἐκφοβίζων τὴν γυναῖκα τοῦ δικάζοντος μὲ ὄνειρα, δεικνύων μεγάλην ἠρεμίαν κατὰ τὴν δίκην, ἡ ὁποία ἠδύνατο νὰ προκαλέσῃ εἰς αὐτοὺς ὄχι μικρότερα θαύματα, προφητεύων ἀναρίθμητα εἰς τὸ δικαστήριον καὶ λέγων εἰς αὐτὸν τὸν σταυρὸν ὅταν ἦτο **E** «Πατέρα, συγχώρησε εἰς αὐτοὺς τὴν ἁμαρτίαν αὐτήν»[7]. Ὅταν δὲ ἐτάφη, πόσα παρουσίασεν διὰ τὴν σωτηρίαν ἐκείνων; Ὅταν ἀνέστη δὲν προσεκάλεσεν ἀμέσως τοὺς Ἰουδαίους; Δὲν ἔδωκεν συγχώρησιν ἁμαρτιῶν; Δὲν ἐτοποθέτησεν ἐμπρὸς ἀναρίθμητα ἀγαθά; Τί εἶναι πιὸ παράδοξον ἀπὸ αὐτό;

---

7. Λκ. 23, 34.

Ἐκεῖνοι οἱ ὁποῖοι τὸν ἐσταύρωσαν καὶ τὸν ἐφόνευσαν, μετὰ ἀπὸ τὴν σταύρωσιν ἔχουν γίνει τέκνα τοῦ Θεοῦ. Τί εἶναι ὅμοιον μὲ αὐτὴν τὴν φροντίδα; **763** Ἀφοῦ ἠκούσαμεν αὐτὰ ἂς ἐντρεπώμεθα, διότι ἀπεμακρύνθημεν τόσον πολὺ ἀπὸ ἐκεῖνον, τὸν ὁποῖον προτρεπόμεθα νὰ μιμηθῶμεν. Ἂς ἴδωμεν ἐὰν ἡ διαφορὰ εἶναι τόση, ὥστε νὰ καταδικάσωμεν τοὺς ἑαυτούς μας, πολεμοῦντες ἐναντίον ἐκείνων χάριν τῶν ὁποίων ὁ Χριστὸς ἐθυσίασεν τὴν ζωήν Του καὶ μὴ ἐπιθυμοῦντες νὰ συμφιλιωθῶμεν μεταξύ μας, χάριν τοῦ ὁποίου δὲν ἀπέφυγεν τὸν θάνατον. Ἢ μήπως καὶ αὐτὸ εἶναι κάποια δαπάνη καὶ ἔξοδα χρημάτων, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον προβάλλετε ὡς δικαιολογίαν κατὰ τὴν ἐλεημοσύνην;

Ἐννόησε πόσην εὐθύνην ἔχεις καὶ ὄχι μόνον δὲν θὰ ἀρνηθῇς τὴν συγχώρησιν ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι σὲ ἀδίκησαν, ἀλλὰ θὰ τρέξῃς πρὸς ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι σὲ ἐλύπησαν, διὰ νὰ σοῦ γίνῃ ἀφορμὴ συγχωρήσεως **B** καὶ νὰ εὕρῃς παρηγορίαν διὰ τὰς κακίας σου. Οἱ Ἕλληνες, ἂν καὶ δὲν ἐπερίμεναν τίποτε σπουδαῖον, πολλὰς φορὰς ἐφιλοσόφησαν ἐπάνω εἰς αὐτά· καὶ σὺ ποὺ πρόκειται νὰ ὑπάγῃς πρὸς τοιαύτας ἐλπίδας ἀρνεῖσαι καὶ ἀδιαφορεῖς; Καὶ αὐτὸ ποὺ κάμνει ὁ χρόνος δὲν ἀντέχεις νὰ τὸ κάμῃς πρὶν ἀπὸ τὸν χρόνον ἐκεῖνον ἕνεκα τοῦ νόμου τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ μᾶλλον χωρὶς ἀμοιβήν; Ἢ θέλεις νὰ σβεσθῇ τὸ πάθος σου μὲ ἀμοιβήν; Οὔτε καὶ ἂν γίνῃ αὐτὸ μὲ τὸν χρόνον θὰ εἶναι διὰ σὲ κάτι περισσότερον, ἀλλὰ καὶ μεγάλη θὰ εἶναι ἡ τιμωρία, διότι αὐτὸ ποὺ ἔκαμεν ὁ χρόνος δὲν σὲ ἔπεισεν ὁ νόμος τοῦ Θεοῦ νὰ πράξῃς. Ἐὰν δὲ λέγῃς, ὅτι εὑρίσκεσαι εἰς ἀναβρασμὸν ἐνθυμούμενος τὴν ὕβριν, σκέψου μήπως ἐκεῖνος ποὺ σὲ ἐλύπησεν σοῦ ἔκαμεν κάποτε κανένα καλὸν καὶ ὅ,τι κακὸν ἔκαμες εἰς τοὺς ἄλλους. **C** Σὲ ἐκακολόγησεν καὶ σὲ κατεντρόπιασεν; Σκέψου ὅτι καὶ σὺ ἄλλους ἐκακολόγησες.

Πῶς, λοιπόν, θὰ ἐπιτύχῃς τὴν συγχώρησιν, τὴν ὁποίαν εἰς τοὺς ἄλλους δὲν δίδεις; Ἴσως νὰ μὴ ἐκακολόγησες κανένα· ἀλλὰ ἤκουσας ἄλλους νὰ κακολογοῦν καὶ τὸ ἐδέχθης. Οὔτε αὐτὸ εἶναι χωρὶς εὐθύνην. Θέλεις νὰ μάθῃς πόσον μεγάλο ἀγαθὸν εἶναι νὰ μὴ μνησικακῇς καὶ πῶς αὐτὸ εὐχαριστεῖ τὸν Θεὸν πάρα πολύ; Τιμωρεῖ ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι ἐπιχαίρουν διὰ τοὺς τιμωρουμένους δικαίως ἀπὸ Αὐτόν· ἂν καὶ τιμωροῦνται δικαίως, σὺ δὲν πρέπει νὰ ἐπιχαίρῃς. Διότι καὶ ὁ προφήτης, ἀφοῦ τοὺς κατηγόρησεν πολύ, προσέθεσεν καὶ αὐτό: «δὲν ὑπέφεραν καθόλου διὰ τὴν καταστροφὴν τοῦ Ἰωσήφ»[8]· καὶ πάλιν: «δὲν ἐβγῆκεν ἡ κατοικοῦσα εἰς Σενναὰρ διὰ νὰ λυπηθῇ τὸ σπίτι ποὺ εἶναι γειτονικὸν πρὸς αὐτήν»[9]. **D** Ἂν καὶ ὁ Ἰωσὴφ —δηλαδὴ αἱ φυλαὶ ποὺ προῆλθον ἀπὸ αὐτὸν— καὶ οἱ γείτονες αὐτῶν ἐτιμωροῦντο συμφώνως πρὸς τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, ἐν τούτοις ἐπιθυμεῖ νὰ συμμετέχωμεν καὶ εἰς τὸν πόνον αὐτῶν. Διότι, ἐὰν ἡμεῖς ποὺ εἴμεθα πονηροὶ ἴδωμεν ἕνα ἀπὸ τοὺς συνδούλους νὰ γελάσῃ ὅταν τιμωροῦμεν ἕνα ὑπηρέτην, ὀργιζόμεθα περισσότερον καὶ εἰς ἐκεῖνον μεταφέρομεν τὴν ὀργήν, πολὺ περισσότερον ὁ Θεὸς θὰ τιμωρήσῃ ἐκείνους ποὺ ἐπιχαίρουν διὰ τοὺς τιμωρουμένους. Ἐὰν δὲ δὲν πρέπει νὰ προσβάλλωμεν, ἀλλὰ νὰ συμπάσχωμεν μὲ τοὺς τιμωρουμένους ἀπὸ τὸν Θεόν, πολὺ περισσότερον πρέπει μὲ ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι διέπραξαν σφάλματα εἰς βάρος μας. **E** Διότι αὐτὸ εἶναι γνώρισμα τῆς ἀγάπης καὶ αὐτὴν τοποθετεῖ πρώτην ἀπὸ ὅλα ὁ Θεός. Καθὼς ἀκριβῶς μὲ τὸ πορφυροῦν βασιλικὸν ἔνδυμα, ἐκεῖνα εἶναι τὰ πολύτιμα ἀπὸ τὰ ἄνθη καὶ τὰ χρώματα, τὰ ὁποῖα συνθέτουν αὐτό· ἔτσι καὶ ἐδῶ, αὐταὶ εἶναι αἱ πολύτιμοι ἀρεταί, ὅσαι

8. Ἀμὼς 6, 6.
9. Μιχ. 1, 11.

συγκρατοῦν τὴν ἀγάπην. **764** Τίποτε δὲ δὲν διατηρεῖ τόσον καλῶς τὴν ἀγάπην, ὅσον τὸ νὰ μὴ ἐνθυμούμεθα ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι διέπραξαν σφάλματα εἰς βάρος μας.

Μήπως δὲν ἐφρόντισεν ὁ Θεὸς καὶ διὰ τὰ δύο μέρη; Μήπως δὲν ἔστειλεν ἐκεῖνον ποὺ εἶχεν ἀδικήσει νὰ ἔλθῃ πρὸς ἐκεῖνον ποὺ εἶχεν ἀδικηθῇ; Δὲν τὸν στέλλει ἀπὸ τὸ θυσιαστήριον πρὸς ἐκεῖνον καὶ μετὰ ἀπὸ τὴν συμφιλίωσιν δὲν τὸν προσκαλεῖ εἰς τὸ τραπέζι;[10] Ἀλλὰ μὴ περιμένῃς δι' αὐτὸ νὰ ἔλθῃ ἐκεῖνος, ὁ ἀδικήσας, διότι τότε ἔχασες τὰ πάντα. Διὰ τοῦτο, βεβαίως, σοῦ καθορίζει ἀνέκφραστην ἀμοιβήν, διὰ νὰ φθάσῃς ἐκεῖνον. Ὥστε ἐὰν συμφιλιωθῇς ἀφοῦ σὲ παρακαλέσουν, ἡ φιλία δὲν ἔγινεν ἀπὸ τὴν ἐντολὴν τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ ἀπὸ τὴν προθυμίαν ἐκείνου. Διὰ τοῦτο φεύγεις χωρὶς νὰ στεφανωθῇς, ἐνῷ τὰ βραβεῖα τὰ παίρνει ἐκεῖνος.

B Τί λέγεις; Ἔχεις ἐχθρὸν καὶ δὲν ἐντρέπεσαι; Δὲν μᾶς ἀρκεῖ, λοιπόν, ὁ διάβολος καὶ προσελκύομεν καὶ συνανθρώπους μας; Εἴθε μήτε ἐκεῖνος νὰ ἤθελε νὰ μᾶς πολεμῇ, εἴθε μήτε ἐκεῖνος νὰ ἦτο διάβολος. Δὲν γνωρίζεις πόσον μεγάλη εἶναι ἡ εὐχαρίστησις μετὰ τὴν συμφιλίωσιν; Τί λοιπὸν ἐὰν αὐτὴ δὲν φαίνεται πολὺ καὶ εἰς τὴν ἔχθραν; Διότι, ὅτι εἶναι καλλίτερον νὰ ἀγαπᾷς παρὰ νὰ μισῇς τὸν ἀδικοῦντα, θὰ ἠμπορέσῃς νὰ μάθῃς καλῶς μετὰ ἀπὸ τὴν διάλυσιν τῆς ἔχθρας.

Διατί, λοιπόν, μιμούμεθα ἐκείνους ποὺ εἶναι κυριευμένοι ἀπὸ τὴν μανίαν, κατατρώγοντες ὁ ἕνας τὸν ἄλλον καὶ πολεμοῦντες τὸ ἴδιον τὸ σῶμα μας; Ἄκουσε πόσος λόγος γίνεται εἰς τὴν Παλαιὰν Διαθήκην δι' αὐτὸ τὸ ζήτημα. «Οἱ δρόμοι τῶν μνησικάκων ὁδηγοῦν εἰς τὸν θά-

10. Ματθ. 5, 23-24.

νατον»[11], C «ὁ ἄνθρωπος συντηρεῖ ὀργὴν ἐναντίον ἀνθρώπου καὶ ζητεῖ θεραπείαν ἀπὸ τὸν Θεόν;»[12]. Ἀλλ' ὅμως, ἐπέτρεψεν τὸ «ὀφθαλμὸν ἀντὶ ὀφθαλμοῦ καὶ ὀδόντα ἀντὶ ὀδόντος»[13]· πῶς, λοιπόν, κατηγορεῖ; Διότι καὶ ἐκεῖνα ἐπέτρεψεν, ὄχι διὰ νὰ τὰ πράττωμεν ὁ ἕνας εἰς τὸν ἄλλον, ἀλλὰ διὰ νὰ ἀποφεύγωμεν νὰ τὰ πράξωμεν ἕνεκα τοῦ φόβου νὰ μὴ τὰ πάθωμεν. Ἐξ ἄλλου δὲ ἐκεῖνα μὲν εἶναι ἀποτελέσματα προσωρινῆς ὀργῆς, ἐνῷ ἡ μνησικακία εἶναι γνώρισμα τῆς ψυχῆς, ἡ ὁποία σκέπτεται συνεχῶς τὴν πονηρίαν. Σοῦ ἔκαμεν κακὸν κάποιος; Ἀλλὰ τίποτε δὲν εἶναι τόσον κακόν, ἀπὸ ἐκεῖνο, ποὺ θὰ κάμῃς εἰς τὸν ἑαυτόν σου ὅταν μνησικακῇς. Ἐξ ἄλλου δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ πάθῃ κάποιο κακὸν ὁ καλὸς ἄνθρωπος. D Ἂς εἶναι, λοιπόν, ἕνας ἄνθρωπος, ὁ ὁποῖος ἔχει παιδιὰ καὶ γυναῖκα καὶ ἂς φιλοσοφήσει· ἂς ἔχῃ δὲ καὶ πολλὰς ἀφορμὰς βλάβης καὶ πολλὰ χρήματα καὶ δύναμιν ἐξουσίας καὶ πολλοὺς φίλους καὶ τιμὰς ἂς ἀπολαμβάνῃ· πλὴν ὅμως, ἂς φιλοσοφῇ. Αὐτό, βεβαίως, πρέπει νὰ ἔχῃ πάντοτε ὑπ' ὄψιν του. Ἂς προσκομίσωμεν εἰς αὐτὸν τὰς πληγὰς μὲ τὰ λόγια. Ἀφοῦ, λοιπόν, πλησιάσει αὐτὸν κάποιος μοχθηρὸς ἄνθρωπος, ἂς τὸν περιβάλῃ μὲ τὴν ζημίαν. Τί, λοιπόν, εἶναι αὐτὸ δι' ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος ἔχει τὴν γνώμην ὅτι τὰ χρήματα δὲν ἀξίζουν τίποτε; Ἂς φονεύσῃ κάποιος τὰ παιδιά του· τί εἶναι, λοιπόν, αὐτὸ δι' ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος φιλοσοφεῖ διὰ τὴν ἀνάστασιν; Ἂς σφάξουν τὴν γυναῖκα του· E τί σημασίαν ἔχει αὐτὸ δι' ἐκεῖνον ποὺ ἐδιδάχθη νὰ μὴ πενθῇ αὐτοὺς ποὺ ἐκοιμήθησαν; Ἂς ριφθῇ μέσα εἰς τὴν ἀτιμίαν· τί σημασίαν ἔχει αὐτὸ δι' ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος πιστεύει ὅτι τὰ

11. Παροιμ. 12, 28.
12. Σοφ. Σειρ. 28, 3.
13. Ἔξ. 21, 24.

πράγματα τῆς παρούσης ζωῆς ὁμοιάζουν πρὸς τὸ ἄνθος τοῦ ἀγριόχορτου; Ἐὰν θέλῃς, ἂς τιμωρηθῇ καὶ τὸ σῶμα καὶ ἂς ριφθῇ μέσα εἰς τὴν φυλακήν· τί σημασίαν ἔχει αὐτὸ δι' ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος ἔμαθεν, ὅτι «ἂν καὶ ὁ ἐξωτερικός μας ἄνθρωπος φθείρεται, ὁ ἐσωτερικὸς ὅμως ἀνακαινίζεται»[14] καὶ «ὅτι ἡ θλῖψις παράγει ὑπομονήν»;[15].

Ἐγὼ μέν, λοιπόν, ὑπεσχέθην, ὅτι ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος δὲν θὰ πάθῃ καμμίαν βλάβην· ὁ δὲ λόγος προχωρῶν ἀπέδειξεν ὅτι καὶ ὠφελεῖται μὲ τὸ νὰ ἀνακαινίζεται καὶ νὰ γίνεται ἀξιόλογος.

763 Λοιπόν, ἂς μὴ προκαλοῦμεν λύπην εἰς τοὺς ἄλλους, ἀδικοῦντες ἔτσι τὸν ἑαυτόν μας καὶ κάμνοντες τὴν ψυχήν μας ἀδύνατην. Διότι ὁ πόνος δὲν προέρχεται τόσον ἀπὸ τὴν κακίαν τῶν συνανθρώπων μας, ὅσον ἀπὸ τὴν ἀθλιότητα τὴν ἰδικήν μας. Διὰ τοῦτο, ἔστω καὶ ἂν κάποιος μᾶς ὑβρίσῃ, δακρύζομεν καὶ περιορίζομεν πολὺ τὸν ἑαυτόν μας· καὶ ἂν κάποιος μᾶς κλέψῃ κάτι παθαίνομεν τὸ ἴδιον, καθὼς ἐκεῖνα τὰ μικρὰ παιδιά, τὰ ὁποῖα οἱ πλέον ἔξυπνοι ἀπὸ τοὺς συνομηλίκους των τὰ ἐρεθίζουν διὰ τὸ τίποτε (τὸ ἀναγκαῖον), ἀλλὰ μὲ ἀσημάντους δικαιολογίας τὰ λυποῦν. Ἐὰν ὅμως ἴδουν ὅτι ἐκεῖνα ἐνοχλοῦνται, ἐπιμένουν νὰ τὰ δαγκάνουν· ἐὰν ὅμως τὰ ἴδουν νὰ γελοῦν, ἀπομακρύνονται.

Ἀλλ' ἡμεῖς εἴμεθα πιὸ ἀνόητοι καὶ ἀπὸ αὐτά, διότι δι' ἐκεῖνα ποὺ ἔπρεπε νὰ γελᾶμε, δι' ἐκεῖνα λυπούμεθα. B Διὰ τοῦτο παρακαλῶ, ἀφοῦ ἀφήσωμεν αὐτὴν τὴν παιδικὴν σκέψιν, ἂς καταλάβωμεν τοὺς οὐρανούς. Διότι ὁ Χριστὸς θέλει ἡμεῖς νὰ εἴμεθα ἄνδρες καὶ μάλιστα τέ-

14. 2 Κορ. 4, 16.
15. Ρωμ. 5, 3.

λειοι. Διότι αὐτὸ προέτρεψεν καὶ ὁ Παῦλος ὅταν ἔλεγεν: «ἀδελφοί, μὴ γίνεσθε παιδιὰ κατὰ τὸν νοῦν, ἀλλὰ νὰ εἶσθε νήπια κατὰ τὴν κακίαν»[16].

Ἄς εἴμεθα, λοιπόν, νήπια κατὰ τὴν κακίαν καὶ ἀφοῦ ἀποφύγωμεν τὴν πονηρίαν ἄς πιάσωμεν δυνατὰ τὴν ἀρετήν, διὰ νὰ ἐπιτύχωμεν καὶ τὰ αἰώνια ἀγαθὰ μὲ τὴν χάριν καὶ φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἰς τὸν ὁποῖον ἀνήκει ἡ δόξα καὶ ἡ δύναμις εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

16. 1 Κορ. 14, 20.

ΟΜΙΛΙΑ Π΄ (80)

(Ματθ. κστ΄ 6—16)

C «Ὅταν ὁ Ἰησοῦς ἦτο εἰς τὴν Βηθανίαν, εἰς τὸ σπίτι τοῦ Σίμωνος τοῦ λεπροῦ, ἦλθεν πρὸς αὐτὸν μία γυναίκα, ἡ ὁποία ἐκρατοῦσε ἕνα ἀλαβάστρινον δοχεῖον μὲ πανάκριβον μύρον καὶ τὸ ἔχυσεν εἰς τὸ κεφάλι του, ἐνῷ αὐτὸς ἦτο εἰς τὸ τραπέζι» (Ματθ. 26, 6—7).

Ἡ γυναίκα αὐτὴ φαίνεται μὲν ὅτι εἶναι ἡ ἰδία εἰς ὅλους τοὺς εὐαγγελιστάς· ὅμως δὲν εἶναι ἡ ἴδια· ἀλλὰ εἰς μὲν τοὺς τρεῖς εἶναι ἡ ἰδία νομίζω, ἐνῷ εἰς τὸν Ἰωάννην δὲν εἶναι, ἀλλὰ κάποια ἄλλη ἀξιοθαύμαστη, ἡ ἀδελφὴ τοῦ Λαζάρου. D Ὁ εὐαγγελιστὴς δὲν ἀναφέρει χωρὶς λόγον τὴν λέπραν τοῦ Σίμωνος, ἀλλὰ διὰ νὰ δείξῃ ἀπὸ ποῦ ἀφοῦ ἔλαβεν τὸ θάρρος ἦλθεν πρὸς αὐτὸν ἡ γυναίκα. Ἐπειδὴ ἡ λέπρα ἐθεωρεῖτο ὅτι εἶναι πολὺ ἀκάθαρτη καὶ σιχαμερὴ συμφορά, ἀφοῦ εἶδε τὸν Ἰησοῦν ποὺ ἐθεράπευσεν τὸν ἄνθρωπον καὶ τὸν ἐκαθάρισεν ἐντελῶς ἀπὸ τὴν λέπραν (διότι δὲν θὰ ἐπροτίμα νὰ μείνῃ αὐτὴ εἰς τὸν λεπρόν) καὶ ἐκάθισεν αὐτὸς πλησίον του, εἶχεν τὴν πεποίθησιν ὅτι εὐκόλως θὰ καθαρίσῃ καὶ τὴν ἀκαθαρσίαν τῆς ψυχῆς της. Δὲν ἀναφέρει δὲ χωρὶς λόγον καὶ τὴν πόλιν, τὴν Βηθανίαν, ἀλλὰ διὰ νὰ μάθῃς ὅτι ἔρχεται πρὸς τὸ πάθος μὲ τὴν θέλησίν του. Διότι ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος πρὶν ἀπὸ αὐτὸ διέφυγεν αὐτούς, ὅταν ἡ ζηλοτυπία των ἄναψε παρὰ πολύ, E τότε ἔρχεται πλησίον των, περίπου δέκα πέντε στάδια τοιουτοτρόπως, ὅταν προηγουμένως ἀπεχώρει, αὐτὸ ἦτο ἀποτέλεσμα τῆς τακτικῆς του πρὸς σωτηρίαν τῶν ἀνθρώπων.

Ἀφοῦ, λοιπόν, εἶδεν αὐτὸν ἡ γυναίκα καὶ ἔλαβεν θάρρος ἀπὸ αὐτό, ἐπλησίασεν. Διότι, ἐὰν ἡ αἱμορροοῦ-

σα, ἂν καὶ δὲν συνησθάνετο κάτι παρόμοιον διὰ τὸν ἑαυτόν της, ἐπλησίασεν τρέμουσα καὶ φοβουμένη ἕνεκα τῆς φυσικῆς θεωρουμένης ἀκαθαρσίας, πολὺ περισσότερον λογικὸν ἦτο αὐτὴ νὰ δειλιᾷ καὶ νὰ ὑποχωρῇ ἕνεκα τῆς πονηρᾶς συνειδήσεως.

766 Διὰ τοῦτο πλησιάζει μετὰ ἀπὸ πολλὰς γυναίκας, ὅπως τὴν Σαμαρείτιδα, τὴν Χαναναίαν, τὴν αἱμορροοῦσαν καὶ ἄλλας πολλάς, ἐπειδὴ συναισθάνεται τὴν μεγάλην ἀκαθαρσίαν καὶ ἀκολασίαν· αὐτὸ δὲ γίνεται ὄχι δημοσίως, ἀλλ᾽ εἰς τὸ σπίτι. Ἐνῷ δὲ ὅλαι αἱ ἄλλαι προσῆλθον διὰ θεραπείαν τοῦ σώματος, μόνον αὐτὴ ἐπλησίασεν διὰ τὴν τιμὴν καὶ τὴν διόρθωσιν τῆς ψυχῆς. Διότι δὲν ἦτο καθόλου ἀνάπηρη κατὰ τὸ σῶμα· ὥστε καὶ διὰ τοῦτο παρὰ πολὺ θὰ ἠμποροῦσε κάποιος νὰ θαυμάσῃ. Καὶ δεν προσέρχεται ὡσὰν σὲ φαινομενικὸν ἄνθρωπον· διότι δὲν ἐσφόγγισεν μὲ τὰ μαλλιά, ἀλλὰ προσέρχεται σὲ μεγαλύτερον ἀπὸ ἄνθρωπον. **B** Διὰ τοῦτο ἐκεῖνο τὸ μέλος ποὺ εἶναι τὸ πλέον πολύτιμον ἀπὸ ὅλον τὸ σῶμα καὶ ἀπὸ τὰ μέλη του, δηλαδὴ τὴν κεφαλήν της, αὐτὸ ἔφερεν εἰς τοὺς πόδας τοῦ Ἰησοῦ.

«Ὅταν εἶδαν αὐτὸ οἱ μαθηταὶ ἀγανάκτησαν καὶ εἶπαν: διατί νὰ γίνῃ αὐτὴ ἡ σπατάλη; Θὰ ἠμποροῦσε νὰ πωληθῇ τὸ μύρον διὰ μεγάλο ποσὸν καὶ νὰ δοθῇ εἰς τοὺς πτωχούς. Ὁ Ἰησοῦς τὸ ἀντελήφθη καὶ τοὺς εἶπεν· διατί ἐνοχλεῖτε τὴν γυναῖκα; ἔκαμε μίαν καλὴν πρᾶξιν δι᾽ ἐμέ· διότι τοὺς πτωχοὺς τοὺς ἔχετε πάντοτε μαζί σας, ἐμὲ ὅμως δὲν θὰ μὲ ἔχετε πάντοτε. Διότι ὅταν αὐτὴ ἔβαλε τὸ μύρον αὐτὸ ἐπάνω εἰς τὸ σῶμα μου τὸ ἔκαμε διὰ τὸν ἐνταφιασμόν μου. Ἀλήθεια σᾶς λέγω, ὅπου καὶ ἂν κηρυχθῇ τὸ εὐαγγέλιον τοῦτο εἰς ὅλον τὸν κόσμον, θὰ διαλαληθῇ καὶ ἐκεῖνο ποὺ ἔκαμεν αὐτή, εἰς μνήμην της».

Ἀπὸ ποῦ προῆλθεν αὐτὴ ἡ σκέψις των; **C** Ἤκουσαν

τὸν Διδάσκαλον ποὺ ἔλεγεν «εὐσπλαγχνίαν θέλω καὶ ὄχι θυσίαν»[1] καὶ ὁ ὁποῖος κατηγοροῦσε τοὺς Ἰουδαίους ὅτι ἄφησαν τὰς μεγαλυτέρας ἀρετάς, τὴν δικαιοσύνην, τὴν ἀγάπην καὶ τὴν πίστιν· ἐπίσης ἤκουσαν αὐτὸν εἰς τὸ ὄρος νὰ ὁμιλῇ διὰ τὴν ἐλεημοσύνην. Ἐξ ἀφορμῆς αὐτῶν ἐσκέπτοντο καὶ ἐφαντάζοντο, ὅτι ἐὰν δὲν δέχεται θυσίας ὁλοκαυτωμάτων οὔτε τὴν παλαιὰν λατρείαν, πολὺ περισσότερον δὲν δέχεται τὴν χρῆσιν τοῦ ἐλαίου. Ἀλλ᾽ αὐτοὶ μὲν ἔτσι ἐνόμιζαν, αὐτὸς δὲ βλέπων τὴν διάθεσιν αὐτῆς, τὴν ἀφήνει. Πράγατι δὲ ἦτο μεγάλη ἡ εὐλάβειά της καὶ ἀνέκφραστη ἡ προθυμία. Διὰ τοῦτο, δεικνύων μεγάλην συγκατάβασιν, ἐπέτρεψεν νὰ χυθῇ τὸ λάδι καὶ ἐπάνω εἰς τὴν κεφαλήν του. **D** Διότι, ἐὰν δὲν ἀπέφυγεν νὰ γίνῃ ἄνθρωπος, νὰ συλληφθῇ εἰς τὴν κοιλίαν καὶ νὰ τραφῇ μὲ γάλα, διατὶ ἀπορεῖς ἐὰν δὲν ἀποφεύγει αὐτό; Διότι ὅπως ἀκριβῶς ὁ Πατήρ του ἀνεχόταν τὴν ὀσμὴν καὶ τὸν καπνὸν τοῦ καιομένου κρέατος, ἔτσι καὶ αὐτὸς ἀνέχεται τὴν πόρνην, καθὼς πρὸ ὀλίγου εἶπα, ἀποδεχόμενος τὴν εἰλικρινῆ της διάθεσιν. Πράγματι καὶ ὁ Ἰακὼβ ἔχρισεν στήλην χάριν τοῦ Θεοῦ καὶ εἰς τὰς θυσίας προσέφερεν λάδι[2] καὶ οἱ ἱερεῖς ἐχρίοντο μὲ μύρον[3].

Οἱ μαθηταί, ὅμως, ἐπειδὴ δὲν ἐγνώριζαν τὴν διάθεσίν της, τὴν κατηγοροῦσαν ἀναρμόστως καὶ μὲ ὅσα τὴν κατηγοροῦσαν ἀποδεικνύουν τὴν εὐγένειαν τῆς γυναικός. Διότι, ὅταν εἶπαν ὅτι ἠμποροῦσεν αὐτὸ νὰ πωληθῇ ἀντὶ τριακοσίων δηναρίων, ἐφανέρωσαν πόσα χρήματα ἐξόδευσεν αὐτὴ **E** διὰ τὸ μύρον καὶ πόσην μεγαλοψυχίαν ἐπέδειξεν. Διὰ τοῦτο καὶ ἐπέπληξεν αὐτοὺς λέγων: «διατί ἐνοχλεῖτε τὴν γυναῖκα;». Καὶ προσθέτει μίαν σκέ-

---

1. Ὠσηὲ 6, 6.
2. Γεν. 28, 18.
3. Λευϊτ. 2, 4, 8, 10.

ψιν, ἐπιθυμῶν νὰ ὑπενθυμίση εἰς αὐτοὺς πάλιν τὸ πάθος· διότι λέγει: «τὸ ἔκαμε διὰ τὸν ἐνταφιασμόν μου». Προσθέτει δὲ καὶ ἄλλην σκέψιν: «διότι τοὺς πτωχοὺς ἔχετε πάντοτε μαζί σας, ἐμὲ δὲ δὲν ἔχετε πάντοτε». **767** Καί· «ὅπου καὶ ἂν κηρυχθῆ αὐτὸ τὸ εὐγγέλιον, θὰ διαλαληθῆ καὶ ἐκεῖνο ποὺ ἔκαμεν αὐτή».

Εἶδες πῶς προδιακηρύσσει πάλιν τὴν ἔξοδον αὐτῶν εἰς τὰ ἔθνη καὶ πῶς μὲ αὐτὸ παρηγορεῖ αὐτοὺς διὰ τὸν θάνατόν του; Πράγματι δὲ μετὰ ἀπὸ τὴν σταύρωσιν θὰ ἀκτινοβολήση τόσον μεγάλη δύναμις, ὥστε τὸ κήρυγμα τοῦ εὐαγγελίου νὰ σκορπισθῆ εἰς ὅλα τὰ μέρη τῆς γῆς. Ποῖος, λοιπόν, εἶναι τόσον ἄθλιος, ὥστε νὰ ἀμφισβητήση αὐτὴν τὴν ἀλήθειαν; Διότι, ἰδού, αὐτὸ ποὺ εἶπεν ἔχει γίνει· ὅπου δὲ καὶ ἂν ὑπάγης εἰς τὴν οἰκουμένην, θὰ ἴδης καὶ αὐτὴν νὰ κηρύσσεται δημοσίως, ἂν καὶ δὲν ἦτο κάποιο ἐπίσημον πρόσωπον καὶ δὲν εἶχεν πολλοὺς μάρτυρας. Ἐξ ἄλλου τὸ γεγονὸς ἐκεῖνο δὲν ἔλαβεν χώραν εἰς τὸ θέατρον, ἀλλ' εἰς τὸ σπίτι καὶ μάλιστα κάποιου λεπροῦ, ὅπου ἦσαν παρόντες μόνον οἱ μαθηταί.

Ποῖος, λοιπόν, ἐγνωστοποίησεν αὐτὸ καὶ ἔκαμεν ὥστε νὰ διαδοθῆ; Ἡ δύναμις ἐκείνου, ὁ ὁποῖος λέγει αὐτά.

B Τὰ κατορθώματα ἀναριθμήτων βασιλέων καὶ στρατηγῶν, τῶν ὁποίων παραμένουν αἱ ἀναμνήσεις, ἔχουν παραδοθῆ εἰς τὴν σιωπήν· ἂν καὶ ἵδρυσαν πόλεις, περιεκύκλωσαν μὲ τείχη, ἐνίκησαν εἰς τοὺς πολέμους, ἔστησαν μνημεῖα νίκης καὶ ὑπεδούλωσαν πολλοὺς λαούς, δὲν εἶναι γνωστοὶ οὔτε ἀπὸ τὴν φήμην, οὔτε ἀπὸ τὸ ὄνομα, ἔστω καὶ ἂν αὐτοὶ ἔστησαν ἀνδριάντας καὶ ἐνομοθέτησαν. Ὅτι, ὅμως, μία πόρνη γυναίκα ἄδειασεν λάδι εἰς τὸ σπίτι κάποιου λεπροῦ, ἐνῷ ἦσαν παρόντες δώδεκα ἄνδρες, αὐτὸ ὅλοι ἐξυμνοῦν εἰς τὴν οἰκουμένην

ἂν καὶ ἐπέρασεν τόσος πολὺς χρόνος ἡ ἐνθύμησις τοῦ γεγονότος ἐκείνου δὲν ἔσβησεν. Ἀντιθέτως καὶ οἱ Πέρσαι καὶ οἱ Ἰνδοὶ καὶ οἱ Σκύθαι **C** καὶ οἱ Θρᾶκες καὶ οἱ Σαυρομάται καὶ ἡ φυλὴ τῶν Μαύρων καὶ οἱ κατοικοῦντες εἰς τὰς Βρεταννικὰς νήσους, διακηρύσσουν αὐτὸ ποὺ ἔγινε κρυφὰ εἰς τὴν Ἰουδαίαν ἀπὸ μίαν πρώην πόρνην. Μεγάλη ἡ φιλανθρωπία τοῦ Κυρίου. Ἀνέχεται τὴν πόρνην, ἡ ὁποία φιλεῖ τοὺς πόδας, τοὺς βρέχει μὲ λάδι καὶ σφουγγίζει καλῶς μὲ τὰ μαλλιά· αὐτὴν τὴν ἀφήνει νὰ τὸν πλησιάση καὶ ἐπιπλήττει ἐκείνους ποὺ τὴν κατηγοροῦν. Διότι δὲν ἔπρεπε νὰ εὑρεθῆ εἰς τόσον μεγάλην ἀμηχανίαν ἡ γυναίκα, ἡ ὁποία ἔδειξε τόσην προθυμίαν.

Σύ, ὅμως, παρατήρησε καὶ ἐκεῖνο· ὅτι δηλαδὴ ἦσαν τόσον γενναιόδωροι καὶ πρόθυμοι δι' ἐλεημοσύνην. Καὶ διατί δὲν εἶπεν ἁπλῶς ὅτι «ἔκαμεν καλὴν πρᾶξιν», ἀλλὰ προηγουμένως εἶπεν **D** «διατί ἐνοχλεῖτε τὴν γυναῖκα;». Διὰ νὰ μάθουν νὰ μὴ ζητοῦν ἐπιμόνως καὶ ἐκ τῶν προτέρων ἀπὸ τοὺς ἀδυνάτους ὅσα εἶναι ἀνώτερα. Διὰ τοῦτο δὲν ἐξετάζει ἁπλῶς αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ τὸ πρᾶγμα, ἀλλὰ μαζὶ μὲ τὸ πρόσωπον τῆς γυναικός. Ἐὰν βεβαίως ἐνομοθέτει, δὲν θὰ προσέθετεν τὴν γυναῖκα· διὰ νὰ μάθης, ὅμως, ὅτι εἶπεν αὐτὰ δι' αὐτὴν καὶ νὰ μὴ βλάψουν τὴν βλαστήσασαν πίστιν της, ἀλλὰ νὰ τὴν αὐξήσουν περισσότερον. Διὰ τοῦτο λέγει αὐτό, διδάσκων ἡμᾶς νὰ δεχώμεθα καὶ νὰ ἀγαπῶμεν ὅ,τι καλὸν γίνεται ἀπὸ ὁποιονδήποτε, ἔστω καὶ ἂν δὲν εἶναι ἀπολύτως τέλειον· ἐκτὸς τούτου πρέπει νὰ τὸν φέρωμεν εἰς τὰ ἀνώτερα **E** καὶ νὰ μὴ ζητῶμεν ἀπὸ τὴν ἀρχὴν ὅλην τὴν τελειότητα. Ὅτι βεβαίως καὶ αὐτὸς ὁ Χριστὸς αὐτὸ μᾶλλον ἤθελεν, εἶναι φανερὸν καὶ ἀπὸ τὸ γεγονὸς πῶς διέταξεν αὐτοὺς νὰ βαστάζουν θήκην χρημάτων· ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος δὲν εἶχεν ποῦ νὰ κλίνη τὴν κεφαλήν. Ἀλλὰ τότε δὲν ἀπαιτοῦσεν αὐτὸ ὁ καιρὸς διὰ νὰ διορθώση αὐτὸ ποὺ εἶχεν

γίνει, παρά μόνον νά παραδεχθοῦν αὐτό. Καθώς ἀκριβῶς ἐάν κάποιος ἐρωτοῦσεν αὐτόν χωρίς νά εἶχε πράξει αὐτό ἡ γυναίκα, δέν θά ἐξέφραζεν αὐτήν τήν γνώμην. Ἐφ' ὅσον ὅμως ἔπραξεν αὐτό, εἰς ἕνα μόνον ἀποβλέπει πλέον· **768** εἰς τό νά μή εὑρεθῇ ἐκείνη εἰς ἀμηχανίαν λόγῳ τῆς ἐπιπλήξεώς της ὑπό τῶν μαθητῶν, ἀλλά ἀπό τήν περιποίησιν τοῦ Κυρίου νά γίνῃ πιό χαρούμενη καί νά φύγῃ καλλίτερη ἀπό ὅ,τι ἦτο. Διότι πράγματι, μετά ἀπό τό χύσιμον τοῦ λαδιοῦ, ἡ ἐπίπληξις αὐτῶν ἦτο πλέον ἀκατάλληλη. Καί σύ, λοιπόν, ἐάν ἴδῃς κάποιον, ὁ ὁποῖος ἔχει κατασκευάσει καί προσφέρει ἱερά σκεύη ἤ κάποιον ἄλλον, ὁ ὁποῖος φιλοτεχνεῖ τόν στολισμόν τῶν τοίχων καί τοῦ ἐδάφους τῆς ἐκκλησίας, μή διατάσσῃς νά πωληθοῦν ἤ νά ἀλλάξῃ ἐκεῖνο πού ἔχει γίνει, διά νά μή βλάψῃς τόν ζῆλον του. Ἐάν θά εἴπῃς αὐτά πρίν κάποιος κατασκευάσῃ αὐτά, τότε συμβούλευσε νά δοθοῦν εἰς τούς πτωχούς· διότι καί ὁ Κύριος ἔπραξεν αὐτό, διά νά μή καταστρέψῃ τήν καλήν διάθεσιν τῆς γυναικός. Ὅσα δέ λέγει, τά λέγει διά νά τήν παρηγορήσῃ.

B Κατόπιν, ἐπειδή εἶπεν «διά τόν ἐνταφιασμόν μου τό ἔπραξεν», διά νά μή φανῇ ὅτι θέτει εἰς ἀμηχανίαν τήν γυναῖκα ἀναφέρων τέτοιο ζήτημα (ἐννοῶ τόν τάφον καί τόν θάνατον), κύτταξε πῶς παρηγορεῖ αὐτήν πάλιν λέγων τά ἑξῆς: «εἰς ὅλον τόν κόσμον θά διαλαληθῇ αὐτό πού ἔπραξεν αὐτή». Αὐτό δέ ἦτο καί τῶν μαθητῶν παρηγορία καί ἐκείνης ἀνακούφισις καί ἔπαινος. Διότι, λέγει, ὅλοι θά ὑμνοῦν αὐτήν ὕστερα ἀπό αὐτά· τώρα δέ αὐτή προδιεκήρυξεν τό πάθος, ἀφοῦ ἔφερεν τά ἀπαραίτητα διά τήν κηδείαν· ἄς μή ἐπιπλήττῃ, λοιπόν, αὐτήν οὐδείς. Διότι ἐγώ τόσον πολύ ἀπέχω ἀπό τό νά καταδικάσω αὐτήν διότι δῆθεν ἔπραξεν κάτι κακόν **C** ἤ νά τήν κατηγορήσω διότι δέν ἔπραξεν σωστά· ἀντιθέτως δέν θά ἀφήσω νά μείνῃ ἄγνωστον αὐτό πού ἔγινεν, ἀλλ' ὁ κό-

σμος θά μάθῃ αὐτό πού ἔγινεν εἰς τό σπίτι ἐκεῖνο καί κρυφίως. Διότι αὐτό πού ἔγινεν, προήρχετο ἀπό εὐσεβές φρόνημα, ἀπό θερμήν πίστιν καί ταπεινωμένην ψυχήν.

Διατί δέν ὑπεσχέθη εἰς τήν γυναῖκα κανένα πνευματικόν ἀγαθόν, ἀλλά τήν αἰωνίαν μνήμην; Μέ αὐτά μᾶς προετοιμάζει νά ἐλπίζωμεν καί δι' ἐκεῖνα. Διότι ἐάν ἔκαμε καλήν πρᾶξιν, εἶναι φανερόν ὅτι θά λάβῃ καί ἀνταξίαν ἀμοιβήν.

«Τότε ἕνας ἀπό τούς δώδεκα, ὁ ὀνομαζόμενος Ἰούδας ὁ Ἰσκαριώτης, ἐπῆγεν εἰς τούς ἀρχιερεῖς καί εἶπεν· **D** «τί θέλετε νά μοῦ δώσετε καί ἐγώ θά σᾶς τόν παραδώσω». Τότε· πότε; Ὅταν ἐλέγοντο τά ἀνωτέρω, ὅταν εἶπεν «διά τόν ἐνταφιασμόν μου». Αὐτός δέ οὔτε ἀπό αὐτό ᾐσθάνθη συντριβήν, οὔτε ὅταν ἤκουσεν ὅτι θά κηρυχθῇ παντοῦ τό εὐαγγέλιον ἐφοβήθη (διότι αὐτό πού ἐλέχθη ἦτο ἀποτέλεσμα ἀνεκφράστου δυνάμεως). Ἀλλ' ὅταν γυναῖκες καί μάλιστα πρώην πόρναι ἐπέδειξαν τόσον μεγάλην τιμήν εἰς Αὐτόν, τότε ἐκεῖνος ἔπραττεν διαβολικόν ἔργον. Διατί, ὅμως, ἀναφέρουν τό διακριτικόν του σημεῖον; Διότι ὑπῆρχεν καί ἄλλος Ἰούδας. Καί δέν ἀποφεύγουν νά εἴπουν, ὅτι καί αὐτός ἦτο ἕνας ἀπό τούς δώδεκα. Κατ' αὐτόν τόν τρόπον δέν ἀποκρύπτουν τίποτε ἀπό ἐκεῖνα πού θεωροῦνται ὅτι εἶναι αἰσχρά· ἄν καί θά ἦτο δυνατόν νά εἴπουν ἁπλῶς ὅτι ἦτο κάποιος ἀπό τούς μαθητάς του. **E** Διότι ἦσαν καί ἄλλοι. Τώρα, ὅμως, προσθέτουν «ἀπό τούς δώδεκα», ὡσάν νά ἔλεγον ἀπό τήν πρώτην ὁμάδα ἐκείνων πού εἶχαν ἐκλεγῆ ἀναλόγως τῆς ἀρετῆς των, ἀπό ἐκείνους πού ἦσαν μαζί μέ τόν Πέτρον καί τόν Ἰωάννην. Διότι ἕνα πρᾶγμα τούς ἐνδιέφερεν, μόνον ἡ ἀλήθεια καί νά μή συγκαλύψουν τά ὅσα γίνονται. Διά τοῦτο παραβλέπουν πολλά γνωρίσματα καί δέν ἀποκρύπτουν τίποτε **769** ἀπό ἐκεῖνα πού

θεωροῦνται ὅτι εἶναι αἰσχρά· ἀλλὰ διακηρύττουν αὐτὸ μὲ θάρρος ἔστω καὶ ἂν αὐτὸ εἶναι ἕνας λόγος ἢ ἕνα πρᾶγμα ἢ ὅ,τιδήποτε ἄλλο.

Καὶ ὄχι μόνον αὐτοί, ἀλλὰ καὶ αὐτός, ὁ ὁποῖος ὁμιλεῖ διὰ τὰ ὑψηλότερα, ὁ Ἰωάννης. Διότι αὐτὸς κατ' ἐξοχὴν ἀναφέρει τὰς ὕβρεις καὶ τὰς κατηγορίας ποὺ ἐλέχθησαν ἐναντίον του. Κύτταξε δὲ πόση εἶναι ἡ κακία τοῦ Ἰούδα καὶ πῶς ἀμέσως ἐπῆγεν, ἀφοῦ ἔκαμεν αὐτὸ διὰ τὰ χρήματα καὶ μάλιστα διὰ τόσον ὀλίγα χρήματα. Ὁ Λουκᾶς, ὅμως, λέγει ὅτι συνεφώνησεν μὲ τοὺς στρατηγούς[4]. Ἐπειδὴ οἱ Ἰουδαῖοι ἔκαμαν ἐπαναστάσεις, οἱ Ρωμαῖοι ὥρισαν εἰς αὐτοὺς ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι θὰ φροντίζουν διὰ τὴν τάξιν. **B** Πράγματι δὲ ἡ ἐξουσία των μετετοπίσθη συμφώνως μὲ τὴν προφητείαν. Εἰς αὐτούς, λοιπόν, ἀφοῦ ἐπῆγεν λέγει· «Τί θέλετε νὰ μοῦ δώσετε καὶ ἐγὼ θὰ σᾶς τὸν παραδώσω; Αὐτοὶ δὲ τοῦ ἐμέτρησαν τριάκοντα ἀργύρια. Καὶ ἀπὸ τότε ἐζήτει εὐκαιρίαν διὰ νὰ τὸν παραδώσῃ». Πράγματι δὲ ἐφοβεῖτο τὸν λαὸν καὶ δὲν ἐζήτει τίποτε ἄλλο παρὰ νὰ πάρῃ τὰ χρήματα. Ὢ, πόση ἀνοησία! Πῶς τὸν ἐσακάτεψεν τελείως ἡ φιλαργυρία; Διότι αὐτός· ποὺ τὸν εἶδεν πολλὰς φορὰς νὰ περνᾷ διὰ μέσου ἐκείνων καὶ δὲν τὸν εἶχαν συλλάβει· αὐτὸς ἤλπιζεν ὅτι θὰ συλλάβῃ ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος εἶχε δώσει πολλὰς ἀποδείξεις τῆς θεότητος καὶ τῆς δυνάμεώς του. Καὶ ὅλα αὐτὰ πράττει ἂν καὶ ἐπανελάμβανεν δι' αὐτὸν τόσα φοβερὰ καὶ ἥμερα λόγια, ὥστε νὰ διαλύσῃ τὴν κακὴν αὐτὴν σκέψιν του. **C** Διότι οὔτε καὶ κατὰ τὸ δεῖπνον ἀπεμακρύνθη ἀπὸ αὐτὴν τὴν φροντίδα, ἀλλὰ μέχρι τὴν τελευταίαν ἡμέραν τοῦ ἔλεγεν δι' αὐτά. Ἀλλὰ τίποτε ἐ-

4. Λουκ. 22, 4.

κεῖνος δὲν ἐκέρδισεν. Ὁ Κύριος, ὅμως, δὲν ἔπαυσεν νὰ πράττῃ τὰ ἰδικά του ἕνεκα τούτων.

Αὐτά, λοιπόν, γνωρίζοντες καὶ ἡμεῖς ἂς μὴ ἀφήνωμεν τίποτε ποὺ νὰ μὴ κάνωμεν διὰ τοὺς ἁμαρτάνοντας καὶ ἀπερισκέπτους· ἂς τοὺς νουθετοῦμεν, ἂς τοὺς διδάσκωμεν, ἂς τοὺς παρακαλοῦμεν, ἂς τοὺς προτρέπωμεν, ἂς τοὺς συμβουλεύωμεν, ἔστω καὶ ἂν δὲν ὠφελοῦμεν τίποτε. Διότι καὶ ὁ Χριστὸς προεγνώριζεν, ὅτι ὁ προδότης ἦτο ἀδιόρθωτος· ἀλλ' ὅμως δὲν ἔπαυσεν νὰ προσφέρῃ ὅ,τι ἠμποροῦσεν καὶ νουθετῶν καὶ φοβερίζων καὶ ἐλεεινολογῶν καὶ μάλιστα ποτὲ σαφῶς οὔτε φανερά, ἀλλὰ συγκεκαλυμμένως. **D** Κατὰ τὴν στιγμὴν δὲ τῆς προδοσίας κατεδέχθη καὶ νὰ τὸν φιλήσῃ. Ἀλλ' αὐτὸ δὲν ὠφέλησεν καθόλου ἐκεῖνον. Τόσον μεγάλο κακὸν εἶναι ἡ φιλαργυρία. Διότι αὐτὴ τὸν ἔκαμεν καὶ ἱερόσυλον καὶ προδότην.

Ἀκούσατε ὅλοι οἱ φιλάργυροι, οἱ ὁποῖοι ἔχετε τὴν ἀσθένειαν τοῦ Ἰούδα· ἀκούσατε καὶ προφυλάξετε τὸν ἑαυτόν σας ἀπὸ τὸ πάθος αὐτό. Διότι, ἐὰν ἐκεῖνος ποὺ ἔζησεν κοντὰ εἰς τὸν Χριστόν, ἔκαμεν θαύματα καὶ ἀπήλαυσεν τόσον σπουδαίαν διδασκαλίαν, κατέπεσεν εἰς τόσον μεγάλο βάραθρον, ἐπειδὴ δὲν ἀπηλλάγη ἀπὸ αὐτὴν τὴν ἀσθένειαν· πολὺ περισσότερον σεῖς ποὺ δὲν ἠκούσατε τὰς Γραφάς, οἱ ὁποῖοι πάντοτε εἶσθε ἀφωσιωμένοι εἰς τὰ κοσμικά, θὰ κυριευθῆτε εὐκολώτερον ἀπὸ αὐτὸ τὸ πάθος, **E** ἐὰν δὲν ἀπολαμβάνετε συνεχοῦς φροντίδος.

Κάθε ἡμέραν ἐκεῖνος ἦτο μαζὶ μὲ αὐτὸν ποὺ δὲν εἶχε ποῦ νὰ γείρῃ τὴν κεφαλὴν καὶ κάθε ἡμέραν ἐδιδάσκετο, μὲ ἔργα καὶ μὲ λόγια, νὰ μὴ ἔχῃ χρυσὸν οὔτε ἄργυρον οὔτε δύο χιτῶνας· καὶ ὅμως δὲν ἐσυνετίσθη. Πῶς, λοιπόν, σὺ ἐλπίζεις ὅτι θὰ ἀποφύγῃς τὴν ἀσθέ-

νειαν, **770** χωρὶς νὰ ἀπολαμβάνῃς μεγάλην φροντίδα καὶ χωρὶς νὰ χρησιμοποιῇς μεγάλον ζῆλον; Διότι εἶναι πολὺ φοβερὸν αὐτὸ τὸ θηρίον· ἀλλ' ὅμως, ἐὰν θέλῃς μὲ εὐκολίαν θὰ τὸ νικήσῃς. Διότι δὲν εἶναι μία φυσικὴ ἐπιθυμία ἡ φιλαργυρία. Καὶ αὐτὸ εἶναι φανερὸν ἀπὸ ἐκείνους ποὺ ἀπηλλάγησαν ἀπὸ αὐτήν. Διότι ὅσα εἶναι φυσικὰ εἶναι κοινὰ δι' ὅλους· αὐτή, ὅμως, ἡ ἐπιθυμία προέρχεται μόνον ἀπὸ ραθυμίαν. Ἀπὸ αὐτὴν φυτρώνει, ἀπὸ αὐτὴν αὐξάνεται καὶ ὅταν κυριεύσῃ τοὺς ἀφωσιωμένους εἰς αὐτήν, τοὺς κάμνει νὰ ζοῦν ἀφύσικα. Διότι, ὅταν ἀγνοοῦν τοὺς ὁμοεθνεῖς, τοὺς φίλους, τοὺς ἀδελφούς, τοὺς συγγενεῖς, γενικῶς ὅλους καὶ μαζὶ μὲ αὐτοὺς τὸν ἑαυτόν τους, αὐτὸ δεικνύει ὅτι ζοῦν ἀντιθέτως πρὸς τὴν φύσιν.

B Ἐξ αὐτοῦ γίνεται φανερόν, ὅτι ἡ κακία εἶναι ἀντίθετος πρὸς τὴν φύσιν, καθὼς καὶ ἡ ἀσθένεια τῆς φιλαργυρίας, εἰς τὴν ὁποίαν ἀφοῦ περιέπεσεν ὁ Ἰούδας ἔγινεν προδότης.

Πῶς, ὅμως, ἔγινε προδότης, λέγει κάποιος, ἀφοῦ προσεκλήθη ἀπὸ τὸν Χριστόν; Διότι δὲν εἶναι ἀναγκαστικὴ ἡ πρόσκλησις τοῦ Θεοῦ, οὔτε βιάζει τὴν θέλησιν ἐκείνων ποὺ δὲν ἐπιθυμοῦν νὰ ἐκλέξουν τὴν ἀρετήν· ἀντιθέτως προτρέπει καὶ συμβουλεύει καὶ πράττει τὰ πάντα καὶ ἐξεργάζεται διὰ νὰ πείσῃ τοὺς ἀνθρώπους νὰ γίνουν καλοί. Ἐὰν δὲ μερικοὶ δὲν ἀνέχονται αὐτά, δὲν τοὺς ἀναγκάζει. Ἐὰν δὲ ἐπιθυμῇς νὰ μάθῃς διατί αὐτὸς ἔγινε προδότης, θὰ εὕρῃς ὅτι κατεστράφη λόγῳ τῆς φιλαργυρίας. Πῶς, ὅμως, ἐκυριεύθη ἀπὸ αὐτὸ τὸ πάθος; λέγει κάποιος. Διότι ἐρραθύμησεν. Ἑπομένως ἀπὸ ἐκεῖ προῆλθον αἱ μεταβολαὶ αὐτοῦ τοῦ εἴδους, **C** καθὼς ἀκριβῶς ἀπὸ τὸν ζῆλον προέρχονται αἱ ἀντίθετοι. Πράγματι, πόσοι τώρα εἶναι ἡμερώτεροι ἀπὸ τὰ πρό-

βατα, ἐνῷ εἶχαν ὑπάρξει βίαιοι; Πόσοι ἀνήθικοι, κατόπιν ἔγιναν συνετοί; Πόσοι ἦσαν πλεονέκται πρὶν καὶ τώρα ἀπέρριψαν καὶ τὰ ἰδικά των; Ἀλλὰ καὶ τὸ ἀντίθετον συνέβη ἕνεκα τῆς ραθυμίας. Διότι καὶ ὁ Γιεζῆ συνέζη μὲ ἅγιον ἄνθρωπον[5] καὶ ἔγινε καὶ αὐτὸς ἄθλιος ἕνεκα αὐτῆς τῆς ἀσθενείας. Διότι πράγματι, αὐτὸ τὸ πάθος εἶναι τὸ φοβερώτερον ἀπὸ ὅλα. Αὐτὸ δημιουργεῖ τοὺς ἅρπαγας τῶν τάφων, τοὺς ἐγκληματίας, τοὺς πολέμους, τὰς μάχας καὶ ὁποιοδήποτε ἄλλο κακόν. Παντοῦ δὲ εἶναι ἄχρηστος ὁ φιλάργυρος, εἴτε εἶναι ἀνάγκη νὰ γίνῃ στρατηγός, **D** εἴτε ἀρχηγὸς τοῦ λαοῦ· μᾶλλον δὲ ὄχι μόνον εἰς τὰ κοινά, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰ ἰδικά του. Καὶ ἂν πρόκειται νὰ πάρῃ γυναῖκα, δὲν θὰ πάρῃ τὴν ἐνάρετη, ἀλλὰ τὴν πλέον κακὴν ἀπὸ ὅλας. Καὶ ἂν πρόκειται νὰ ἀγοράσῃ σπίτι, δὲν ἀγοράζει ἐκεῖνο ποὺ ἁρμόζει εἰς τὸν ἐλεύθερον, ἀλλ' ἐκεῖνο ποὺ ἠμπορεῖ νὰ ἀποδώσῃ μεγάλην ἀνταμοιβήν. Καὶ ἂν πρόκειται νὰ ἀγοράσῃ δούλους ἢ ὁ,τιδήποτε ἄλλο, θὰ πάρῃ τὸ πλέον κακόν. Καὶ τί ἀναφέρω τὸ ἀξίωμα τοῦ στρατηγοῦ, τοῦ ἀρχηγοῦ τοῦ λαοῦ καὶ τὴν διεύθυνσιν τοῦ σπιτιοῦ; Διότι καὶ ἂν εἶναι βασιλεύς, εἶναι ὁ ἀθλιώτερος ἀπὸ ὅλους, καταστροφὴ τῆς οἰκουμένης καὶ ὁ πτωχότερος ἀπὸ ὅλους. Διότι θὰ συμπεριφέρεται ὡσὰν ἕνας ἀπὸ τοὺς πολλούς, μὴ θεωρῶν ὅτι τὰ ἰδικά του ἀγαθὰ ἀνήκουν εἰς ὅλους, ἀλλὰ τὸν ἑαυτόν του ὡσὰν ἕνα ἀπὸ ὅλους· **E** ἐνῷ δὲ ἁρπάζει τὰ ὑπάρχοντα ὅλων τῶν ἄλλων, νομίζει ὅτι ἔχει ὀλιγώτερα ἀπὸ ὅλους. Ἐπειδὴ συγκρίνει τὰ ὑπάρχοντα ἀγαθά του μὲ τὴν ἐπιθυμίαν τῶν οὐδέποτε ἀποκτηθέντων, θὰ θεωρήσῃ ὅτι αὐτὰ δὲν εἶναι τίποτε ἐνώπιον ἐκείνων.

---

5. 4 Βασιλ. 5.

Διὰ τοῦτο καὶ κάποιος λέγει: «τίποτε δὲν εἶναι πιὸ παράνομον ἀπὸ τὸν φιλάργυρον»[6]. Διότι αὐτὸς καὶ τὸν ἑαυτόν του πωλεῖ καὶ περιφέρεται ὡς κοινὸς ἐχθρὸς τῆς οἰκουμένης, **771** λυπούμενος διότι ἡ γῆ δὲν παράγει χρυσάφι, ἀλλὰ στάχυα σίτου, καθὼς καὶ αἱ βρύσαι παράγουν ὕδωρ καὶ τὰ βουνὰ λίθους. Αὐτὸς ἐπίσης δυσανασχετεῖ διὰ τὴν εὐημερίαν τῶν ἄλλων, εἶναι συμμαζεμένος ἀπὸ λύπην διὰ τὰ κοινὰ ἀγαθά, ἀδιαφορεῖ διὰ κάθε εὐκαιρίαν ἀπὸ τὴν ὁποίαν δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ λάβῃ χρήματα· ὑπομένει τὰ πάντα, ἀπὸ ὅπου εἶναι δυνατὸν νὰ λάβῃ ἔστω καὶ δύο ὀβολούς. Ὅλους τοὺς μισεῖ καὶ τοὺς πτωχοὺς καὶ τοὺς πλουσίους. Τοὺς μὲν πτωχούς, μήπως τὸν πλησιάσουν καὶ τοῦ ζητήσουν κάτι· τοὺς δὲ πλουσίους, διότι δὲν ἔχει ὅσα ἔχουν ἐκεῖνοι. Νομίζει ὅτι ὅλοι ἔχουν ἀπὸ τὰ ἰδικά του καὶ ὅτι εἶναι ζημιωμένος ἀπὸ ὅλους· ἔτσι δυσανασχετεῖ μὲ ὅλους. **B** Δὲν γνωρίζει τὴν ἀφθονίαν, οὔτε τὸν χορτασμόν· εἶναι ὁ ἀθλιώτερος ἀπὸ ὅλους. Ἀντιθέτως, ἐκεῖνος ποὺ εἶναι ἀπηλλαγμένος ἀπὸ αὐτὰ καὶ φιλοσοφεῖ, θὰ εἶναι ὁ πιὸ ἀξιοζήλευτος ἀπὸ ὅλους. Διότι ὁ μὲν ἐνάρετος, ἔστω καὶ ἂν εἶναι δοῦλος, ἔστω καὶ ἂν εἶναι κύριος, εἶναι ὁ εὐτυχέστερος ἀπὸ ὅλους. Διότι κανεὶς δὲν θὰ τὸν κακοποιήσῃ, ἔστω καὶ ἂν συγκεντρωθοῦν ὅλοι ἀπὸ τὴν οἰκουμένην, κινοῦντες ὅπλα καὶ στρατόπεδα καὶ πολεμοῦντες ἐναντίον του. Ἐνῷ ὁ ἄθλιος καὶ κακός, ὅπως τὸν περιεγράψαμεν, ἔστω καὶ ἂν εἶναι βασιλεύς, ἔστω καὶ ἂν φορῇ ἀναρίθμητα διαδήματα, θὰ ὑποφέρῃ τὰ πάνδεινα καὶ ἀπὸ ἕνα τυχαῖον ἀκόμη. **C** Τόσον ἀδύνατη εἶναι ἡ κακία καὶ τόσον δυνατὴ ἡ ἀρετή. Διατί, λοιπόν, πενθεῖς ἐπειδὴ εἶσαι πτωχός; διατί θρηνεῖς ἐνῷ τελεῖς ἑορτήν; Πράγματι δὲ εἶναι χρόνος ἑορτῆς. Διατί κλαίεις; Διότι ἡ

6. Σοφ. Σειρ. 10, 9

πτωχεία εἶναι πανήγυρις, ἐὰν εἶσαι συνετός. Διατί θρηνεῖς, παιδί μου; Διότι πρέπει νὰ ὀνομάσωμεν παιδὶ ἐκεῖνον ποὺ συμπεριφέρεται κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον. Σὲ ἐκτύπησεν κάποιος; Καὶ τί εἶναι αὐτό; Σὲ ἔκαμε πιὸ ὑπομονετικόν. Σοῦ ἀφήρεσεν χρήματα; Σοῦ ἀφήρεσεν τὸ ἐπὶ πλέον ἀπὸ τὸ φορτίον. Σοῦ ἐλάττωσεν τὴν δόξαν; Πάλιν μοῦ ἀναφέρεις μίαν μορφὴν ἄλλης ἐλευθερίας. Ἄκουσε πῶς φιλοσοφοῦν ἐπ' αὐτοῦ οἱ ἐκτὸς τοῦ Χριστιανισμοῦ, οἱ ὁποῖοι λέγουν: «κανένα κακὸν δὲν ἔχεις πάθει, ἐὰν δὲν ὑποκρίνεσαι». Σοῦ ἀφήρεσεν κάποιος ἐκεῖνο τὸ μεγάλο σπίτι, ποὺ ἔχει καὶ περιτείχισμα; **D** Ἀλλ' ἰδού, ὅλη ἡ γῆ εἶναι ἐνώπιόν σου καθὼς καὶ τὰ δημόσια κτίρια, εἴτε θέλεις νὰ τὰ ἔχῃς δι' εὐχαρίστησιν, εἴτε πρὸς χρῆσιν. Τί εἶναι θελτικώτερον καὶ ὡραιότερον ἀπὸ τὸν οὐράνιον θόλον; Μέχρι ποίου σημείου θὰ εἶσθε πτωχοὶ καὶ ἄποροι; Δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ εἶναι κανεὶς πλούσιος, ἐὰν δὲν πλουτίζῃ ψυχικῶς· καθὼς ἀκριβῶς δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ εἶναι κανεὶς πτωχὸς ἐὰν δὲν ἔχῃ τὴν πτωχείαν εἰς τὴν ψυχήν. Διότι, ἐὰν ἡ ψυχὴ εἶναι σπουδαιοτέρα ἀπὸ τὸ σῶμα, δὲν εἶναι δυνατὸν τὰ πλέον ἀνάξια νὰ προσελκύσουν τὴν ψυχὴν πρὸς τὸ μέρος τους. Ἀντιθέτως, ἡ σπουδαία σύρει πρὸς τὸν ἑαυτόν της τὰ ὄχι τόσον σπουδαῖα καὶ τὰ μεταβάλλει. Διότι καὶ ἡ καρδία, ὅταν δεχθῇ κάποιαν βλάβην, ὅλον τὸ σῶμα τὸ διαθέτει ἀναλόγως πρὸς αὐτήν· **E** καὶ ἂν αὐτὴ γίνεται ἀσθενής, βλάπτει ὅλον τὸ σῶμα· ἐὰν ὅμως εἶναι ὑγιής, ὠφελεῖ ὁλόκληρον τὸ σῶμα. Ἐὰν δὲ κάποιο ἀπὸ τὰ ἄλλα μέλη πάθῃ βλάβην, ἐνῷ αὐτὴ μένει μέσα ὑγιής, εὐκόλως θὰ ἀπομακρύνῃ τὴν βλάβην καὶ ἐκείνων. Διὰ νὰ κάμω δὲ σαφέστερον αὐτὸ ποὺ λέγω, εἰπέ μου ποία εἶναι ἡ ὠφέλεια τῶν χλωρῶν κλάδων ὅταν ἡ ρίζα μαραίνεται; ποία δὲ εἶναι ἡ βλάβη τῶν φύλλων ποὺ ἔχουν ξηρανθῆ ἀπὸ ἐπάνω, ἐνῷ αὐτὴ παραμένει ὑγιής; Ἔτσι καὶ ἐδῶ, καθόλου δὲν ὠφελοῦν τὰ χρήματα, ἐὰν ἡ ψυχὴ εἶναι

πτωχὴ καὶ οὐδεμία βλάβη ἀπὸ τὴν πτωχείαν, ἐὰν ἡ ψυχὴ εἶναι πλουσία. **772** Καὶ πῶς θὰ ἠμποροῦσεν νὰ γίνῃ πλουσία ἡ ψυχή, λέγει κάποιος, ἐνῷ εἶναι πτωχὴ ἀπὸ χρήματα; Κυρίως τότε θὰ ἐγίνετο· διότι τότε ἐσυνήθισεν νὰ πλουτίζῃ. Διότι, καθὼς πολλὰς φορὰς ἀπεδείξαμεν, ἐὰν αὐτὸ εἶναι τὸ γνώρισμα τοῦ πλουσίου, ἡ περιφρόνησις τῶν χρημάτων καὶ νὰ μὴ ἔχῃ ἀνάγκην ἀπὸ τίποτε, καὶ τὸ γνώρισμα τῆς πτωχείας νὰ ἔχῃ ἀνάγκην, τότε εὐκολώτερον θὰ περιφρονοῦσε κανεὶς τὰ χρήματα ὅταν εὑρίσκεται εἰς τὴν πτωχείαν παρὰ εἰς τὸν πλοῦτον. Εἶναι ὁλοφάνερον, ὅτι κυρίως τὸ νὰ εὑρίσκεσαι εἰς τὴν πτωχείαν σὲ κάμνει νὰ πλουτίζῃς περισσότερον. Ἐξ ἄλλου εἰς ὅλους εἶναι φανερόν, ὅτι ὁ πλούσιος παρὰ ὁ πτωχὸς ἐπιθυμεῖ περισσότερον τὰ χρήματα, καθὼς ἀκριβῶς ὁ μέθυσος διψᾷ περισσότερον ἀπὸ ἐκεῖνον ποὺ ἤπιεν ἀρκετὸν ποτόν. **B** Διότι οὔτε εἶναι τέτοια ἡ ἐπιθυμία αὐτή, ὥστε νὰ σβήνῃ μὲ τὸ νὰ ἔχῃς περισσότερα, ἀλλὰ ἀντιθέτως ἐκ φύσεως ἔχει γίνει νὰ ἀνάβῃ μὲ αὐτό. Διότι καὶ ἡ φωτιὰ ὅταν λάβῃ περισσοτέραν τροφήν, τότε περισσότερον ἐξαγριώνεται. Ἔτσι καὶ ἡ ἐπιθυμία τῶν χρημάτων, ὅταν βάλῃ μέσα περισσότερον χρυσόν, τότε περισσότερον ἐξογκώνεται. Ἐάν, λοιπόν, ἡ ἐπιθυμία τὸ νὰ ἔχῃ κάποιος περισσότερα εἶναι πτωχεία καὶ αὐτὸς ποὺ πλουτεῖ εἶναι εἰς αὐτὴν τὴν κατάστασιν, τότε ὁ πλούσιος κυρίως εὑρίσκεται εἰς τὴν πτωχείαν. Παρατηρεῖς ὅτι τότε κυρίως εἶναι πτωχὴ ἡ ψυχὴ ὅταν πλουτῇ καὶ τότε πλουτεῖ ὅταν εὑρίσκεται εἰς τὴν πτωχείαν;

Ἐὰν δὲ ἐπιθυμῇς, ἄς ἀσκήσωμεν τὸν λόγον καὶ ἐπὶ προσώπων· ἔστω ὅτι εἶναι δύο πρόσωπα καὶ ὁ μὲν ἕνας ἔχει ἀναρίθμητα τάλαντα, ὁ δὲ ἄλλος δέκα. Ἄς ἀφαιρέσωμεν καὶ ἀπὸ τοὺς δύο αὐτά. Ποῖος, λοιπόν, θὰ λυπηθῇ περισσότερον; ὄχι ἐκεῖνος ποὺ ἔχασε τὰ ἀναρίθμη-

τα τάλαντα; **C** Δὲν θὰ ἐλυπεῖτο περισσότερον, ἐὰν δὲν τὰ ἀγαποῦσε περισσότερον. Ἐὰν δὲ περισσότερον τὰ ἀγαπᾷ, περισσότερον τὰ ἐπιθυμεῖ· ἐὰν δὲ καὶ τὰ ἐπιθυμεῖ περισσότερον, τότε εὑρίσκεται εἰς μεγαλυτέραν πτωχείαν. Διότι ἐπιθυμοῦμεν πολὺ ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον πολὺ στερούμεθα· διότι ἀπὸ τὴν ἔλλειψιν προέρχεται ἡ ἐπιθυμία. Διότι ὅπου ὑπάρχει χορτασμός, δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ὑπάρχῃ ἐπιθυμία. Πράγματι δὲ τότε περισσότερον διψᾶμε, ὅταν ἔχωμεν ἔλλειψιν ποτοῦ.

Ὅλα δὲ αὐτὰ ἐλέχθησαν ἀπὸ ἐμέ, ὥστε νὰ ἀποδείξω ὅτι ἐὰν εἴμεθα ἐγκρατεῖς, οὐδεὶς θὰ μᾶς βλάψῃ καὶ ὅτι ἡ βλάβη γίνεται ὄχι ἀπὸ τὴν πτωχείαν, ἀλλὰ ἀπὸ τοὺς ἰδίους τοὺς ἑαυτούς μας.

D Διὰ τοῦτο παρακαλῶ, μὲ μεγάλην προθυμίαν νὰ ἀποφύγωμεν αὐτὴν τὴν ἀσθένειαν τῆς φιλαργυρίας, διὰ νὰ πλουτίσωμεν καὶ εἰς τὴν παροῦσαν ζωὴν καὶ νὰ ἀπολαύσωμεν τὰ αἰώνια ἀγαθὰ μὲ τὴν χάριν καὶ τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἰς τὸν ὁποῖον ἀνήκει ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ο Μ Ι Λ Ι Α ΠΑ΄ (81)

(Ματθ. κστ΄ 17—25)

77B «Κατὰ τὴν πρώτην ἡμέραν τῆς ἑορτῆς τῶν ἀζύμων, ἦλθαν οἱ μαθηταὶ εἰς τὸν Ἰησοῦν καὶ τοῦ εἶπαν, ποῦ θέλεις νὰ σοῦ ἑτοιμάσωμεν νὰ φάγῃς τὸ Πάσχα; Ἐκεῖνος δὲ εἶπεν, πηγαίνετε εἰς τὴν πόλιν πρὸς τὸν τάδε καὶ εἰπέτε του, ὁ Διδάσκαλος λέγει, ὁ καιρός μου πλησιάζει καὶ θὰ ἑορτάσω κοντά σου τὸ Πάσχα μαζὶ μὲ τοὺς μαθητάς μου» (Ματθ. 26, 17—18).

B Μὲ τὴν «πρώτην τῶν ἀζύμων» ἐννοεῖ τὴν ἡμέραν πρὸ τῶν ἀζύμων· διότι ἐσυνήθιζαν νὰ λογαριάζουν τὴν ἡμέραν ἀπὸ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου. Ἀναφέρει δὲ αὐτήν, κατὰ τὸ ἑσπέρας τῆς ὁποίας ἐπρόκειτο νὰ πανηγυρίσουν τὸ Πάσχα· διότι ἦλθαν τὴν Πέμπτην τῆς ἑβδομάδος. Καὶ αὐτὴν ἄλλος μὲν ὀνομάζει ἡμέραν πρὸ τῶν ἀζύμων, διὰ νὰ ἀναφέρῃ τὸν καιρόν, κατὰ τὸν ὁποῖον ἦλθαν. Ἄλλος δὲ λέγει τὰ ἑξῆς: «ἦλθε δὲ ἡ ἡμέρα τῶν ἀζύμων, κατὰ τὴν ὁποίαν ἔπρεπε νὰ θυσιάσουν τὸ Πάσχα»[1]. Λέγων «ἦλθεν», ἐννοεῖ ὅτι ἦτο κοντά, ἐπλησίαζεν, ἀφοῦ ἀνέφερεν δηλαδὴ ἐκείνην τὴν ἑσπέραν. Διότι ἄρχιζαν τὴν ἑορτὴν ἀπὸ τὴν ἑσπέραν, διὰ τοῦτο ὁ κάθε ἕνας προσθέτει: «ὅταν ἐθυσίαζαν τὸ Πάσχα». Καὶ λέγουν: **C** «ποῦ θέλεις νὰ σοῦ ἑτοιμάσωμεν διὰ νὰ φάγῃς τὸ Πάσχα;». Ὥστε καὶ ἀπὸ αὐτὸ εἶναι φανερόν, ὅτι δὲν εἶχεν σπίτι, οὔτε κατάλυμα· ἐγὼ δὲ νομίζω, ὅτι οὔτε αὐτοί, οἱ μαθηταί, εἶχαν. Διότι ἐὰν εἶχαν θὰ παρεκάλουν Αὐτὸν νὰ ἔλθῃ ἐκεῖ. Ἀλλ' οὔτε αὐτοὶ εἶχαν, ἀφοῦ εἰς ὅλους παρήγγειλεν αὐτό.

Διὰ ποῖον, ὅμως, λόγον ἑώρταζεν τὸ Πάσχα; Μὲ ὅλα ἀποδεικνύων, μέχρι τὴν τελευταίαν ἡμέραν, ὅτι δὲν

1. Λουκ. 22, 7.

εἶναι ἀντίθετος πρὸς τὸν Νόμον τῆς Π.Δ. Καὶ διατί ἄρά γε τοὺς ἀποστέλλει πρὸς ἄγνωστον ἄνθρωπον; Διὰ νὰ ἀποδείξῃ καὶ μὲ αὐτό, ὅτι ἠμποροῦσεν νὰ μὴ ὑποστῇ τὰ πάθη ἐὰν ἤθελεν. Διότι ἐκεῖνος ποὺ ἔπεισεν τὴν σκέψιν του, καὶ μάλιστα μὲ λόγια, ὥστε νὰ ὑποδεχθῇ αὐτούς, τί δὲν θὰ ἔκαμνεν εἰς τοὺς σταυρώσαντας αὐτόν, ἐὰν βεβαίως ἤθελεν νὰ μὴ πάθῃ; **D** Ἐκεῖνο ἀκριβῶς ποὺ ἔκαμεν μὲ τὴν ὄνον, αὐτὸ πράττει καὶ τώρα. Διότι καὶ ἐκεῖ λέγει: «Ἐὰν κάποιος σᾶς εἰπῇ τίποτε, εἰπέτε του ὅτι ὁ Κύριος αὐτοῦ τὴν χρειάζεται»[2]. Ἔτσι καὶ ἐδῶ: «ὁ Διδάσκαλος λέγει, θὰ ἑορτάσω τὸ Πάσχα κοντά σου».

Ἐγὼ δὲ δὲν θαυμάζω μόνον αὐτό, ὅτι τὸν ὑπεδέχθη ἂν καὶ τοῦ ἦτο ἄγνωστος, ἀλλ' ὅτι ἂν καὶ ἐπερίμενε νὰ προσελκύσῃ τόσον μεγάλην ἐχθρότητα καὶ ἀδιάλλακτον πόλεμον, περιεφρόνησεν τὸ μῖσος τῶν πολλῶν. Κατόπιν, ἐπειδὴ δὲν τὸν ἐγνώριζαν, τοὺς δίδει καὶ σημεῖον ἀναγνωρίσεως, ὅπως μὲ τὸν Σαούλ, καθὼς λέγει ὁ προφήτης: «Θὰ εὕρῃς κάποιον νὰ ἀνεβαίνῃ καὶ νὰ ἔχῃ ἀσκόν»[3]. Ἐδῶ λέγει: «ὁ ὁποῖος θὰ κρατῇ μίαν στάμναν»[4].

Παρατήρησε πάλιν τὴν ἐπίδειξιν τῆς δυνάμεώς του. **E** Διότι δὲν εἶπεν μόνον «ἑορτάζω τὸ Πάσχα», ἀλλὰ προσθέτει καὶ κάτι ἄλλο: «ὁ καιρός μου πλησιάζει». Ἔκαμε δὲ αὐτό, ἀφ' ἑνὸς μὲν διὰ νὰ ὑπενθυμίζῃ συνεχῶς εἰς τοὺς μαθητάς του τὸ πάθος, ὥστε, ἀφοῦ προγυμνασθοῦν μὲ τὴν συχνότητα τῆς προφητείας, νὰ σκεφθοῦν αὐτὸ ποὺ πρόκειται νὰ συμβῇ· ἀφ' ἑτέρου δὲ διὰ νὰ ἀποδείξῃ εἰς αὐτοὺς καὶ εἰς ἐκείνους καὶ εἰς τὸν ὑποδεχόμενον Αὐτὸν καὶ εἰς ὅλους τοὺς Ἰουδαίους ἐκεῖ-

2. Ματθ. 21, 3.
8. Ι Βασιλ. 10, 3.
4. Λουκ. 22,10.

νο ποὺ εἶπα πολλὰς φοράς, **774** ὅτι δὲν πηγαίνει πρὸς τὸ πάθος χωρὶς τὴν θέλησίν Του. Προσθέτει ὅμως «μαζὶ μὲ τοὺς μαθητάς μου», ὥστε νὰ γίνῃ ἱκανοποιητικὴ προετοιμασία καὶ διὰ νὰ μὴ νομίσῃ ἐκεῖνος ὅτι Αὐτὸς κρύβεται.

«Ὅταν ἐβράδυασεν, ἦτο εἰς τὸ τραπέζι μαζὶ μὲ τοὺς μαθητάς». Ὢ, τῆς ἀδιαντροπίας τοῦ Ἰούδα! Διότι καὶ αὐτὸς ἦτο ἐκεῖ παρὼν καὶ ἦλθε διὰ νὰ μετάσχῃ εἰς τὰ μυστήρια καὶ νὰ συμφάγῃ· ἠλέγχετο δὲ εἰς τὸ ἴδιο τραπέζι, ὥστε καὶ ἂν ἦτο θηρίον, νὰ ἐγίνετο ἡμερώτερος. Δι' αὐτό, βεβαίως, ὁ εὐαγγελιστὴς δηλώνει, ὅτι ἐνῷ ἔτρωγαν αὐτοὶ ὁ Χριστὸς τοὺς ὁμιλεῖ διὰ τὴν προδοσίαν, διὰ νὰ φανερώσῃ τὴν πονηρίαν τοῦ προδότου καὶ ἀπὸ τὸν καιρὸν καὶ ἀπὸ τὸ τραπέζι.

B Ὅταν, λοιπόν, ἔπραξαν οἱ μαθηταὶ καθὼς τοὺς διέταξεν ὁ Ἰησοῦς καὶ ἐνῷ ἐβράδυασεν ἦτο εἰς τὸ τραπέζι μαζὶ μὲ τοὺς δώδεκα. «Κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ φαγητοῦ εἶπεν: «ἀλήθεια σᾶς λέγω, ἕνας ἀπὸ σᾶς θὰ μὲ παραδώσῃ»· πρὶν δὲ ἀπὸ τὸν δεῖπνον ἔνιψε καὶ τὰ πόδια του. Κοίταξε, ὅμως, πῶς λυπᾶται τὸν προδότην Διότι δὲν εἶπεν, ὅτι ὁ τάδε θὰ μὲ παραδώσῃ, ἀλλ' «ἕνας ἀπὸ σᾶς», διὰ νὰ τοῦ δώσῃ πάλιν τὴν δυνατότητα τῆς μετανοίας μὲ τὸ νὰ λησμονήσῃ τὴν προδοσίαν. Προτιμᾷ δὲ νὰ τοὺς φοβίσῃ ὅλους διὰ νὰ σώσῃ ἐκεῖνον.

Ἕνας ἀπὸ σᾶς τοὺς δώδεκα, λέγει, οἱ ὁποῖοι παντοῦ εἴσθε μαζί μου, τῶν ὁποίων ἔνιψα τὰ πόδια, εἰς τοὺς ὁποίους τόσα ὑπεσχέθην. Ἑπομένως ἀνυπόφορη λύπη κατέλαβεν τότε τὸν ἅγιον ἐκεῖνον χορόν. **C** Καὶ ὁ μὲν Ἰωάννης λέγει: «ἐκοίταζαν τότε οἱ μαθηταὶ ὁ ἕνας τὸν ἄλλον καὶ ἀποροῦσαν»[5]· ὁ κάθε ἕνας δὲ ἀπὸ αὐτοὺς ἐ-

5. Ἰω. 13, 22.

ρωτοῦσεν φοβούμενος διὰ τὸν ἑαυτόν του, ἂν καὶ δὲν συνησθάνοντο κάτι τέτοιο διὰ τοὺς ἑαυτούς των. Ὁ δὲ Ματθαῖος προσθέτει: «καὶ ἐλυπήθησαν πάρα πολὺ καὶ ἄρχισαν νὰ τοῦ λέγουν ὁ κάθε ἕνας ἀπὸ αὐτούς: μήπως εἶμαι ἐγώ, Κύριε; Αὐτὸς δὲ ἀπεκρίθη: εἶναι ἐκεῖνος, εἰς τὸν ὁποῖον θὰ δώσω τὸ ψωμὶ ποὺ ἐγὼ θὰ βουτήξω εἰς τὸ πιάτον».

Πρόσεξε, πότε ἀπεκάλυψεν αὐτόν· ὅταν ἠθέλησε νὰ ἀπαλλάξῃ τοὺς ἄλλους ἀπὸ τὴν ταραχὴν αὐτήν. Διότι ἀπὸ τὸν φόβον παρ' ὀλίγον νὰ ἀπέθνησκον· διὰ τοῦτο καὶ εὑρισκόμενοι πλησίον του τὸν ἐρωτοῦσαν. Ἔπραξεν τοῦτο ὄχι μόνον ἐπειδὴ ἤθελε νὰ ἐλευθερώσῃ ἐκείνους ἀπὸ τὴν ἀγωνίαν, ἀλλ' ἐπειδὴ ἤθελε καὶ νὰ διορθώσῃ τὸν προδότην. **D** Ἐπειδή, λοιπόν, ἂν καὶ ἤκουσεν αὐτὸ πολλὰς φοράς, ἔμενεν ἀδιόρθωτος, ἀφοῦ ἦτο ἀναίσθητος καὶ ἐπειδὴ ἤθελε νὰ τὸν προσβάλῃ περισσότερον, τοῦ ἀφαιρεῖ τὸ προσωπεῖον. Ἐπειδὴ δὲ ἦσαν λυπημένοι καὶ ἄρχισαν νὰ λέγουν «μήπως εἶμαι ἐγώ, Κύριε; ἀπήντησεν: ἐκεῖνος ποὺ ἐβούτηξεν μαζί μου τὸ χέρι εἰς τὸ πιάτον, αὐτὸς θὰ μὲ παραδώσῃ». «Καὶ ὁ μὲν Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου πηγαίνει καθὼς εἶναι γραμμένον δι' αὐτόν, ἀλλοίμονον ὅμως εἰς τὸν ἄνθρωπον ἐκεῖνον, διὰ τοῦ ὁποίου ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδίδεται. Θὰ ἦτο καλύτερα διὰ τὸν ἄνθρωπον ἐκεῖνον ἐὰν δὲν εἶχεν γεννηθῆ». Μερικοὶ μὲν λέγουν, ὅτι ἦτο τόσον ἀδιάντροπος, ὥστε νὰ μὴ τιμᾷ τὸν Διδάσκαλον, ἀλλὰ νὰ βουτᾷ μαζί του εἰς τὸ πιάτον· **E** ἐγὼ δὲ νομίζω, ὅτι ἔπραξεν αὐτὸ ὁ Χριστὸς διὰ νὰ τὸν κάμῃ νὰ ἐντραπῇ καὶ νὰ τὸν προσελκύσῃ εἰς καλλιτέραν ψυχικὴν κατάστασιν· αὐτό, βεβαίως, ἔχει κάποιαν μεγαλυτέραν σημασίαν.

Αὐτά, ὅμως, δὲν πρέπει νὰ τὰ διερχώμεθα ἐπιπολαίως, ἀλλὰ νὰ τὰ βάλωμεν καλῶς εἰς τὴν σκέψιν μας, ὥστε οὐδέποτε νὰ δώσωμεν χῶρον εἰς τὴν ὀργήν. **775**

Διότι, ποῖος δὲν θὰ ἐξεδίωκεν ὁλόκληρον τὸ δηλητήριον τοῦ θυμοῦ καὶ τῆς ὀργῆς, ἐπαναφέρων εἰς τὴν μνήμην του ἐκεῖνο τὸ δεῖπνον καὶ τὸν προδότην καθήμενον εἰς τὸ τραπέζι μαζὶ μὲ τὸν Σωτῆρα ὅλων καθὼς καὶ ἐκεῖνον ποὺ ἐπρόκειτο νὰ προδοθῇ, ὁ ὁποῖος ὡμιλοῦσεν τόσον ἠρέμως; Κύτταξε μὲ πόσην γλυκύτητα φέρεται πρὸς αὐτόν.

«Ὁ μὲν Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου πηγαίνει καθὼς εἶναι γραμμένον δι᾽ αὐτόν». Ἔλεγεν δὲ αὐτὰ πάλιν καὶ διὰ νὰ ἐνθαρρύνῃ τοὺς μαθητάς, ὥστε νὰ μὴ νομίσουν πὼς αὐτὸ τὸ πρᾶγμα εἶναι γνώρισμα ἀδυναμίας καὶ διὰ νὰ διορθώσῃ τὸν προδότην. «Ἀλλοίμονον ὅμως εἰς τὸν ἄνθρωπον ἐκεῖνον, διὰ τοῦ ὁποίου παραδίδεται ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου. Θὰ ἦτο καλύτερα δι᾽ αὐτὸν τὸν ἄνθρωπον ἐὰν δὲν εἶχε γεννηθῆ». Κοίταξε πάλιν τὴν ἀνέκφραστη ἡμερότητα καὶ εἰς τοὺς ἐλέγχους. **B** Διότι οὔτε ἐδῶ κάμνει τὸν λόγον ὁρμητικόν, ἀλλὰ μᾶλλον συμπαθέστερον καὶ πάλιν συγκεκαλυμμένον. Βεβαίως ἦτο ἀξία μεγίστης ἀγανακτήσεως ὄχι μόνον ἡ προηγουμένη ἀναισθησία του, ἀλλὰ καὶ ἡ κατοπινὴ ἀδιαντροπία του. Διότι μετὰ ἀπὸ αὐτὸν τὸν ἔλεγχον λέγει «μήπως εἶμαι ἐγώ, Κύριε;». Ὤ, πόση ἀναισθησία! Ἐρευνᾷ νὰ μάθῃ, ἂν καὶ γνωρίζῃ καλῶς τὴν θέσιν του. Ἀληθῶς, ὁ εὐαγγελιστὴς λέγει αὐτὸ ἐκπληττόμενος διὰ τὴν θρασύτητά του. Τί, ὅμως, λέγει ὁ γλυκύτατος καὶ ἡμερώτατος Ἰησοῦς; «Σὺ τὸ εἶπες» ἂν καὶ θὰ ἠμποροῦσεν νὰ τοῦ εἴπῃ: ὦ ἀχρεῖε καὶ ἀχρειότατε, κατηραμένε καὶ ἀκάθαρτε· ἀφοῦ τόσον χρόνον ἐγκυμονοῦσες τὸ κακὸν καὶ ἐπῆγες καὶ ἔκαμες σατανικὰς συμφωνίας· **C** ἀφοῦ συνεφώνησες νὰ λάβῃς χρήματα καὶ ἂν καὶ ἠλέγχθης ἀπὸ ἐμέ, ἀκόμη τολμᾷς νὰ ἐρωτᾷς; Ἀλλὰ δὲν εἶπεν τίποτε ἀπὸ αὐτά· ἀλλὰ τί εἶπεν; «Σὺ τὸ εἶπες»· θέτων μὲ αὐτὸ δι᾽ ἡμᾶς ὅρους καὶ κανόνας ἀνεξικακίας. Ἀλλὰ δυνατὸν νὰ εἴπῃ

κάποιος: ἐὰν πράγματι ἔχει γραφῆ νὰ πάθῃ αὐτὰ ὁ Χριστός, διατί κατηγορεῖται ὁ Ἰούδας, ἀφοῦ ἔπραξεν ἐκεῖνα ποὺ εἶχαν γραφῆ; Δὲν ἔπραξεν αὐτὸ συμφώνως μὲ αὐτὴν τὴν ἰδέαν, ἀλλὰ ἀπὸ κακίαν. Ἐὰν δὲν ἐρευνᾷς νὰ μάθῃς τὸν σκοπὸν τῆς πράξεως, τότε θὰ ἀπαλλάξῃς τὸν διάβολον ἀπὸ τὰ ἐγκλήματα. Ἀλλὰ δὲν εἶναι ἔτσι τὰ πράγματα, δὲν εἶναι. Διότι καὶ αὐτὸς καὶ ἐκεῖνος εἶναι ἄξιοι ἀναριθμήτων τιμωριῶν, ἔστω καὶ ἂν ἐσώθη ἡ οἰκουμένη. Διότι τὴν σωτηρίαν μας δὲν τὴν ἐπροξένησεν ἡ προδοσία τοῦ Ἰούδα, **D** ἀλλ᾽ ἡ σοφία τοῦ Χριστοῦ καὶ ἡ ἀφθονία τῆς ἐφευρετικότητός του, ὁ ὁποῖος μεταχειρίζεται τὰς πονηρίας τῶν ἄλλων πρὸς τὸ συμφέρον μας.

Τί, λοιπόν, λέγει, ἐὰν ὁ Ἰούδας δὲν ἐπρόδιδεν, δὲν θὰ ἐπρόδιδεν κάποιος ἄλλος; Ἀλλὰ τί σημασία ἔχει αὐτὸ διὰ τὸ ἐξεταζόμενον ζήτημα; Ὅτι ἐὰν ἔπρεπεν, λέγει, νὰ σταυρωθῇ ὁ Χριστός, ἔπρεπεν διὰ μέσου κάποιου. Ἐὰν ἔπρεπεν διὰ μέσου κάποιου, ὁπωσδήποτε ἔπρεπεν διὰ μέσου κάποιου τέτοιου ἀνθρώπου. Ἐὰν δὲ ὅλοι ἦσαν καλοί, θὰ ἐμποδιζόταν τὸ σχέδιον τῆς σωτηρίας μας. Μὴ γένοιτο! Διότι ὁ πάνσοφος Θεὸς ἐγνώριζεν πῶς θὰ διευθετήσῃ τὰ τῆς σωτηρίας μας, ἔστω καὶ ἂν δὲν ἐγίνετο αὐτό, δηλαδὴ ἡ προδοσία. Διότι ἡ σοφία του εἶναι ἐφευρετικὴ καὶ ἀκατανόητη. **E** Διὰ τοῦτο, λοιπόν, ἐλεεινολογεῖ αὐτόν, διὰ νὰ μὴ νομίσῃ κανεὶς ὅτι ἔγινεν ὑπηρέτης τοῦ σχεδίου τῆς σωτηρίας μας.

Ἀλλὰ καὶ πάλιν θὰ εἴπῃ κάποιος: ἐὰν ἦτο καλὸν δι᾽ αὐτὸν νὰ μὴ εἶχε γεννηθῆ, διὰ ποῖον λόγον τὸν ἄφησεν νὰ ἔλθῃ εἰς τὴν ζωὴν καὶ αὐτὸν καὶ ὅλους τοὺς κακούς; Σὺ πρέπει νὰ κατηγορῇς τοὺς κακούς, διότι ἂν καὶ ἦσαν ἱκανοὶ νὰ μὴ γίνουν τέτοιοι, ἔχουν γίνει κακοί. **774** Σὺ δέ, ἀφοῦ ἄφησες αὐτό, ἐξετάζεις μὲ περιέργειαν καὶ ἀσχολεῖσαι λεπτομερῶς μὲ τὰ ἀφορῶντα τὸν Θεόν, ἂν καὶ γνωρίζῃς ὅτι κάποιος εἶναι κακὸς ὄχι ἀναγκαίως.

Ἀλλ' ἔπρεπεν, λέγει κάποιος, νὰ γεννηθοῦν μόνον οἱ καλοὶ καὶ ὅτι δὲν ἐχρειάζετο ὁ ᾅδης οὔτε ἡ κόλασις καὶ ἡ τιμωρία, οὔτε ἴχνος κακίας· οἱ δὲ πονηροὶ ἔπρεπεν ἢ νὰ μὴ γεννηθοῦν ἢ ἀφοῦ γεννηθοῦν νὰ φύγουν ἀμέσως. —Πρῶτον μὲν ἀξίζει νὰ σοῦ εἴπωμεν τὸ ἀποστολικὸν ρητόν: «ἀλλὰ ποιός εἶσαι σύ, ὦ ἄνθρωπε, ποὺ ἀντιλέγεις εἰς τὸν Θεόν; Μήπως θὰ εἴπῃ τὸ πλάσμα εἰς τὸν πλάστην: διατί μὲ ἔπλασες ἔτσι;»[6]. Ἐὰν δὲ ζητῇς καὶ συλλογισμούς, ἐκεῖνο θὰ ἠμπορούσαμεν νὰ εἴπωμεν, ὅτι περισσότερον θαυμάζονται οἱ καλοὶ ὅταν εὑρίσκωνται μεταξὺ τῶν κακῶν· διότι, πράγματι, τότε γίνονται πολὺ φανεραὶ καὶ ἡ ἀνεξικακία των καὶ αἱ πολλαὶ ἀρεταί. **B** Σύ, ὅμως, λέγων αὐτὰ ἀφαιρεῖς τὸ θεμέλιον τῶν παλαισμάτων καὶ τῶν ἀγώνων. Τί λοιπόν, λέγει κάποιος, τιμωροῦνται ἄλλοι διὰ νὰ φανοῦν αὐτοὶ καλοί; —Μὴ γένοιτο! ἀλλὰ τιμωροῦνται ἕνεκα τῆς κακίας των. Διότι οὔτε ἔχουν γίνει κακοὶ ἐπειδὴ ἐγεννήθησαν, ἀλλ' ἕνεκα τῆς ὀκνηρίας των· διὰ τοῦτο καὶ τιμωροῦνται. Διότι πῶς δὲν θὰ ἦσαν ἄξιοι τιμωρίας, ἀφοῦ ἔχουν τόσους διδασκάλους τῆς ἀρετῆς, χωρὶς νὰ κερδίζουν τίποτε ἀπὸ αὐτούς; Καθὼς λοιπὸν οἱ καλοὶ καὶ ἀγαθοὶ εἶναι ἄξιοι διπλῆς τιμῆς —διότι καὶ καλοὶ ἔχουν γίνει καὶ δὲν ἔπαθαν καμμίαν βλάβην ἀπὸ τοὺς κακούς— **C** ἔτσι καὶ οἱ κακοὶ εἶναι ἄξιοι διπλῆς τιμωρίας καὶ διότι ἔχουν γίνει κακοὶ ἂν καὶ ἠμποροῦσαν νὰ γίνουν καλοί —πρᾶγμα τὸ ὁποῖον ἀποδεικνύουν αὐτοὶ ποὺ ἔγιναν— καὶ διότι τίποτε δὲν ὠφελήθησαν ἀπὸ τοὺς καλούς.

Ἀλλ' ἄς ἴδωμεν τί λέγει αὐτὸς ὁ ἄθλιος, ὅταν ἐλέγχεται ἀπὸ τὸν Διδάσκαλον. Τί λέγει λοιπόν; «Μήπως εἶμαι ἐγώ, Κύριε;» Διατί δὲν ἠρώτησεν αὐτὸ ἀπὸ τὴν

6. Ρωμ. 9, 20.

ἀρχήν; Ἐνόμισεν ὅτι θὰ διαφύγῃ τὴν προσοχήν του μὲ τὸ λεχθὲν «ἕνας ἀπὸ σᾶς». Ὅταν, ὅμως, τὸν ἀπεκάλυψεν, ἐτόλμησεν πάλιν νὰ ἐρωτήσῃ ἐλπίζων εἰς τὴν ἐπιείκειαν τοῦ Διδασκάλου, ὅτι δὲν θὰ τὸν ἐλέγξῃ. Διὰ τοῦτο, βεβαίως, τὸν ὠνόμασεν καὶ Ραββί.

Ὢ τῆς τυφλώσεως! Ποῦ ὡδήγησεν αὐτόν; Τέτοια εἶναι, πράγματι, ἡ φιλαργυρία· δημιουργεῖ μωροὺς καὶ ἀνοήτους καὶ ἀντὶ ἀνθρώπων ἀναισχύντους καὶ ὁμοίους μὲ σκύλους· **D** μᾶλλον δὲ χειροτέρους καὶ ἀπὸ σκύλους καὶ ἀπὸ αὐτοὺς τοὺς δαίμονας. Αὐτός, λοιπόν, ἐπλησίασεν τὸν διάβολον, ἂν καὶ τὸν ἔβλεπεν δολίως, ἐνῷ τὸν Ἰησοῦν, ἂν καὶ τὸν εὐεργετοῦσεν, τὸν ἐπρόδωσεν· ἔτσι ἔγινε πλέον διάβολος ὡς πρὸς τὴν προαίρεσιν. Διότι τέτοιους τύπους δημιουργεῖ ἡ ἀχόρταγη ἐπιθυμία τῶν χρημάτων, παράφρονας, ἐκτὸς ἑαυτῶν, ἀφιερωμένους ἐξ ὁλοκλήρου εἰς τὸ κέρδος, καθὼς ἀκριβῶς ἔγινεν καὶ ὁ Ἰούδας.

Διατί, ὅμως, ὁ μὲν Ματθαῖος καὶ οἱ ἄλλοι δύο λέγουν ὅτι ὅταν συνεφώνησεν τὰ τῆς προδοσίας, τότε κατέλαβεν αὐτὸν ὁ διάβολος, ἐνῷ ὁ Ἰωάννης λέγει ὅτι «μετὰ τὸ ψωμίον»[7] εἰσῆλθεν εἰς αὐτὸν ὁ σατανᾶς, ἂν καὶ αὐτὸς ἐγνώριζεν τοῦτο; **E** Διότι ἀνωτέρω λέγει: «κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ δείπνου, ὅτε ὁ διάβολος εἶχεν ἤδη βάλει εἰς τὴν καρδίαν τοῦ Ἰούδα τοῦ υἱοῦ τοῦ Σίμωνος τοῦ Ἰσκαριώτου νὰ τὸν παραδώσῃ»[8]. Διατί, λοιπόν, λέγει ὅτι «ἀφοῦ ἐπῆρε τὸ ψωμὶ τότε εἰσῆλθεν εἰς αὐτὸν ὁ σατανᾶς»[9]; Διότι δὲν εἰσέρχεται μονομιᾶς, οὔτε ἐξ ὁλοκλήρου, ἀλλὰ πρῶτον κάμνει μεγάλην δοκιμήν· αὐτό,

7. Ἰω. 13, 27.
8. Ἰω. 13, 2.
9. Ἰω. 13, 27.

βεβαίως, ἔγινε καὶ ἐδῶ. Ἀφοῦ, λοιπόν, κατ' ἀρχὰς ἐδο-
κίμασεν αὐτὸν παντοιοτρόπως καὶ τὸν ἐπλησίασεν σι-
γὰ - σιγά, ὅταν εἶδεν ὅτι εἶναι κατάλληλος νὰ τὸν ὑπο-
δεχθῇ, τότε λοιπὸν ἐπετέθη πλήρως καὶ τὸν κατέλαβεν
ὁλοσχερῶς.

ΥΥΥ Μήπως, ὅμως —ἐὰν ἔτρωγαν τὸ πασχαλινὸν
δεῖπνον— ἔτρωγον παρανόμως; Διότι δὲν ἔπρεπε νὰ
τρώγουν καθήμενοι εἰς τὸ Τραπέζι. Τί, λοιπόν, ἠμπο-
ροῦμεν νὰ εἴπωμεν; —Ὅτι μετὰ ἀπὸ τὸ φαγητὸν ἐκά-
θηντο πλέον εἰς τὸ τραπέζι ὡσὰν φιλοξενούμενοι. Ἄλ-
λος δὲ εὐαγγελιστὴς λέγει, ὅτι κατὰ τὸ βράδυ ἐκεῖνο
ὄχι μόνον ἔτρωγεν τὸ πασχαλινὸν δεῖπνον, ἀλλὰ καὶ ἔ-
λεγεν: «πολὺ ἐπεθύμησα νὰ φάγω τοῦτο τὸ Πάσχα μα-
ζὶ σας»[10], δηλαδὴ κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο. Διατί ἄρά γε;
—Διότι τότε ἐπρόκειτο νὰ πραγματοποιηθῇ ἡ σωτηρία
τῆς ἀνθρωπότητος, νὰ παραδοθοῦν τὰ μυστήρια καὶ νὰ
διαλυθοῦν διὰ τοῦ θανάτου τὰ προξενοῦντα λύπην. Κατ'
αὐτὸν τὸν τρόπον ὁ σταυρὸς ἦτο μέσα εἰς τὴν σκέψιν του.
Ἀλλὰ τίποτε δὲν ἐμαλάκωσεν τὸ ἀνήμερον θηρίον, οὔτε
τὸ ἐλύγισεν, οὔτε τὸ ἔκαμεν νὰ συνέλθῃ. B Δικαίως,
λοιπόν, ἐλεεινολόγησεν αὐτὸν εἰπών: «Ἀλλοίμονον εἰς
τὸν ἄνθρωπον ἐκεῖνον». Πάλιν τὸν ἐφοβέρισεν ὅταν εἶ-
πεν: «Καλὸν ἦτο δι' αὐτὸν ἐὰν δὲν εἶχε γεννηθῇ». Ἐ-
πειδή, ὅμως, οὔτε αὐτὸ τὸν ἔκαμεν νὰ συνέλθῃ, εἶπεν:
«εἰς τὸν ὁποῖον θὰ δώσω τὸ ψωμὶ ποὺ θὰ βουτήξω εἰς
τὸ πιάτον»[11]. Τίποτε ἀπὸ αὐτὰ δὲν τὸν συνεκράτησεν,
ἀλλ' ἐκυριεύθη ἀπὸ τὴν φιλαργυρίαν ὡσὰν ἀπὸ τρέλ-
λαν, μᾶλλον δὲ ἀπὸ χειροτέραν ἀσθένειαν. Πράγματι δὲ
αὐτὴ ἡ τρέλλα εἶναι ἡ χειρότερη. Διότι τί παρόμοιον

10. Λουκ. 22, 15.
11. Ἰω. 13, 26.

θὰ ἠμποροῦσεν νὰ πράξῃ ὁ τρελλός; Αὐτὸς δὲν ἔβγα-
λεν ἀφρὸν ἀπὸ τὸ στόμα, ἀλλ' ἔβγαζε τὸν φόνον τοῦ
Κυρίου· δὲν συνέστρεφεν τὰ χέρια, ἀλλὰ τὰ ἅπλωνε διὰ
τὸ ἀντίτιμον τοῦ τιμίου αἵματος. Διὰ τοῦτο εἶναι μεγα-
λυτέρα ἡ τρέλλα του, διότι ἦτο κυριευμένος ἀπὸ αὐτὴν
ἐνῷ ἦτο ὑγιής. Ἀλλὰ δὲν ὁμιλεῖ ἀνοήτως; C Καὶ τί εἶ-
ναι πιὸ ἀνόητον ἀπὸ αὐτὴν τὴν φωνήν: «τί θέλετε νὰ μοῦ
δώσετε καὶ ἐγὼ θὰ σᾶς τὸν παραδώσω»; Ὁ διάβολος
ὡμίλησεν μὲ τὸ στόμα ἐκείνου. Ἀλλὰ δὲν ἐκτύπησεν τὴν
γῆν θορυβωδῶς μὲ τὰ πόδια ὅταν ἐσπάρασσεν; Πόσον
καλλίτερον ἦτο νὰ σπαράσσῃ ἔτσι, παρὰ νὰ στέκῃ ὄρ-
θιος τέτοιος ποὺ ἦτο; Ἀλλ' εἰς τοὺς λίθους δὲν κατε-
κομμάτιασεν τὸν ἑαυτόν του; Πόσον καλλίτερον θὰ ἦτο
αὐτό, παρὰ νὰ ἀποτολμᾷ τέτοια πράγματα; Θέλετε νὰ
φέρωμεν εἰς τὸ μέσον τοὺς δαιμονιζομένους καὶ τοὺς φι-
λαργύρους καὶ νὰ κάνωμεν σύγκρισιν μεταξύ των; Ἀλ-
λὰ κανεὶς ἂς μὴ θεωρήσῃ αὐτὸ ὡς ἰδικήν του προσβο-
λήν. Διότι δὲν ὑβρίζομεν τὴν φύσιν, ἀλλὰ κακίζομεν τὸ
πρᾶγμα. Οὐδέποτε ἐφοροῦσεν ἐνδύματα ὁ δαιμονιζόμε-
νος, D κατακομματιάζων τὸν ἑαυτόν του εἰς τοὺς λί-
θους, ἔτρεχεν ἐπάνω εἰς ἀδιαβάτους καὶ ἀνωμάλους δρό-
μους καὶ βιαίως ἡρπάζετο ἀπὸ τὸν δαίμονα. Δὲν νομί-
ζεις ὅτι αὐτὰ εἶναι φρικτά; Τί, λοιπόν, ἐὰν ἀποδείξωμεν
ὅτι οἱ φιλάργυροι εἶναι χειρότεροι ἀπὸ αὐτοὺς καὶ ὅτι
προξενοῦν χειρότερα εἰς τὴν ψυχήν των καὶ τόσον χει-
ρότερα, ὥστε αὐτὰ νὰ θεωροῦνται παιγνίδι ἔναντι ἐκεί-
νων; Ἆρά γε θὰ ἀποφύγετε τὴν ἀσθένειαν αὐτήν;
Ἐμπρὸς λοιπόν, ἂς ἴδωμεν ποῖος ἀπὸ αὐτοὺς εἶναι πιὸ
ὑποφερτός, ὁ φιλάργυρος ἢ ὁ δαιμονιζόμενος; Τίποτε,
βεβαίως, δὲν διαφέρει ὁ ἕνας ἀπὸ τὸν ἄλλον. Διότι εἶναι
καλλίτερον νὰ εἶναι κανεὶς γυμνὸς ἀπὸ ἐνδύματα, παρὰ
νὰ περιέρχεται ντυμένος μὲ τὰ προερχόμενα ἀπὸ τὴν
πλεονεξίαν καὶ νὰ ὀργιάζῃ ὅπως οἱ ὀπαδοὶ τοῦ Διονύ-
σου. E Διότι, καθὼς ἀκριβῶς ἐκεῖνοι ἔχουν προσωπεῖα

καὶ ἐνδύματα τρελλῶν, παρομοίως καὶ αὐτοί. Καθὼς δὲ ἀκριβῶς ἡ τρέλλα δημιουργεῖ τὴν γύμνωσιν τῶν δαιμονιζομένων, ἔτσι καὶ τὴν «ἐνδυμασίαν» αὐτὴν τὴν δημιουργεῖ ἡ τρέλλα. Αὐτὴ δὲ ἡ «ἐνδυμασία» εἶναι ἀθλιωτέρα ἀπὸ τὴν γύμνωσιν. Αὐτὸ θὰ προσπαθήσω νὰ ἀποδείξω ἐν συνεχείᾳ. **778** Διότι ποῖον θὰ ἠμπορούσαμεν νὰ ὀνομάσωμεν περισσότερον τρελλὸν μεταξὺ αὐτῶν ποὺ εἶναι κυριευμένοι ἀπὸ τὴν τρέλλαν; αὐτὸν ποὺ κατακομματιάζει τὸν ἑαυτόν του, ἢ αὐτὸν ποὺ μαζὶ μὲ τὸν ἑαυτόν του κατακομματιάζει καὶ ὅλους ὅσους συναντᾷ; Εἶναι ὁλοφάνερον, ὅτι τὸ δεύτερον. Ἐκεῖνοι μὲν λοιπὸν ἐγύμνωναν τοὺς ἑαυτούς των, αὐτοὶ ὅμως καὶ ὅλους ὅσους συναντοῦν. Ἀλλὰ χωρίζουν εἰς δύο τὰ ἐνδύματά τους ἐκεῖνοι. Καὶ πόσον θὰ ἐδέχετο εὐχαρίστως ὁ καθένας ἀπὸ τοὺς βλαπτομένους νὰ σχισθῇ τὸ ἔνδυμα, παρὰ νὰ τοῦ ἀφαιρεθῇ ὁλόκληρος ἡ περιουσία; Μήπως δὲν ἀπλώνουν πληγὰς εἰς τὸ πρόσωπον; Κυρίως δὲ καὶ αὐτὸ πράττουν οἱ πλεονέκται· ἐὰν ὄχι ὅλοι, ἀλλ' εἰς τὴν κοιλίαν τῶν ἄλλων, μὲ τὴν πεῖναν καὶ τὴν πτωχείαν, ὅλοι ρίπτουν μέσα τοὺς φοβερωτέρους πόνους. Ἀλλὰ δὲν δαγκώνουν μὲ τὰ δόντια; Μακάρι μὲ τὰ δόντια, παρὰ μὲ τὰ βέλη τῆς πλεονεξίας, τὰ ὁποῖα εἶναι φοβερώτερα ἀπὸ τὰ δόντια. **B** Διότι «τὰ δόντια των εἶναι τὰ ὅπλα καὶ τὰ βέλη»[12]. Ποῖος θὰ πονέσῃ περισσότερον; ἐκεῖνος ποὺ ἐδαγκώθη μίαν φορὰν καὶ ἀμέσως ἐθεραπεύθη ἢ ἐκεῖνος ποὺ πάντοτε κατατρώγεται μὲ τὰ δόντια τῆς πτωχείας; Διότι ἡ μὴ θεληματικὴ πτωχεία εἶναι φοβερωτέρα ἀπὸ τὴν κάμινον καὶ ἀπὸ τὰ θηρία. Ἀλλὰ δὲν ἐπιδιώκουν τὰς ἐρημίας καθὼς ἀκριβῶς οἱ δαιμονιζόμενοι; Μακάρι εἰς τὰς ἐρημίας νὰ εἰσορμοῦσαν καὶ ὄχι εἰς τὰς πόλεις καὶ ἔτσι ὅλοι ὅσοι εἶναι εἰς τὰς πόλεις θὰ ἀ-

12. Ψαλμ. 56, 5.

πελάμβανον τὴν ἀσφάλειαν. Τώρα, ὅμως, ἀπὸ ὅλους ἐκείνους εἶναι πιὸ ἀνυπόφοροι, διότι πράττουν αὐτὰ εἰς τὰς πόλεις, ὅσα ἀκριβῶς εἰς τὰς ἐρημίας ἐκεῖνοι, μεταβάλλοντες τὰς πόλεις εἰς ἐρημίας· ὅπως δὲ ἀκριβῶς εἰς τὰς ἐρημίας δὲν ὑπάρχει κανεὶς ποὺ νὰ τοὺς ἐμποδίζῃ, ἔτσι ἁρπάζουν τὰ ὑπάρχοντα ὅλων. Ἀλλὰ δὲν κτυποῦν μὲ λίθους ὅσους συναντοῦν; **C** Καὶ τί εἶναι αὐτό; Διότι ἀπὸ μὲν τοὺς λίθους εἶναι εὔκολον νὰ προφυλαχθῇς· ἀπὸ ἐκεῖνα δὲ τὰ τραύματα, τὰ ὁποῖα μὲ τὸ χαρτὶ καὶ τὴν μελάνην προκαλοῦν εἰς τοὺς ταλαιπώρους πτωχούς, συντάσσοντες σελίδας γεμάτας ἀπὸ ἀναριθμήτους πληγάς, ποῖος ἀπὸ τοὺς πίπτοντας εἰς χεῖρας τῶν φιλαργύρων θὰ ἠμποροῦσε ποτὲ εὐκόλως νὰ προφυλαχθῇ;

Ἂς ἴδωμεν, ὅμως, πόσα δεινὰ προξενοῦν καὶ εἰς ἑαυτούς των. Γυμνοὶ περιπατοῦν ἐντὸς τῆς πόλεως, διότι δὲν ἔχουν ἔνδυμα ἀρετῆς. Ἐὰν δὲ αὐτὸ δὲν νομίζουν ὅτι εἶναι αἰσχρὸν καὶ τοῦτο εἶναι δεῖγμα τῆς ὑπερβολικῆς των μανίας, τὸ ὅτι δὲν ἀντιλαμβάνονται τὴν ἀπρέπειάν των. Ὅταν μὲν εἶναι γυμνοὶ εἰς τὸ σῶμα ἐντρέπονται, ὅταν δὲ περιφέρουν τὴν ψυχήν των γυμνὴν καμαρώνουν. **D** Ἐὰν ἐπιθυμῆτε θὰ σᾶς εἴπω καὶ τὴν αἰτίαν τῆς ἀναισθησίας των. Ποία, λοιπόν, εἶναι ἡ αἰτία; Αὐτοὶ γυμνώνονται μεταξὺ πολλῶν γυμνῶν καὶ διὰ τοῦτο δὲν ἐντρέπονται, καθὼς ἀκριβῶς καὶ ἡμεῖς μέσα εἰς τὰ λουτρά. Ἐάν, βεβαίως, ἦσαν πολλοὶ οἱ ἐνδεδυμένοι μὲ τὴν ἀρετήν, τότε περισσότερον θὰ ἐγίνετο φανερὰ ἡ ἀσχημία των. Τώρα δὲ αὐτὸ κυρίως εἶναι ἄξιον πολλῶν δακρύων, ὅτι ἐπειδὴ ὑπάρχουν πολλοὶ κακοί, οὐδεμία ἐντροπὴ ὑπάρχει ἀπὸ τὰ πραττόμενα κακά. Διότι μαζὶ μὲ τὰ ἄλλα καὶ αὐτὸ ἔκαμεν ὁ διάβολος, τὸ νὰ μὴ ἀφήνῃ νὰ λάβουν αἴσθησιν τῶν κακῶν, ἀλλὰ μὲ τὸ πλῆθος τῶν ἀκολουθούντων τὴν κακίαν, νὰ ἐπισκιάζῃ τὴν αἰσχύνην αὐτῆς. Ἐάν, ὅμως, συμβῇ νὰ εὑρίσκεται μεταξὺ πολλῶν

φιλοσόφων καὶ ἐναρέτων, θὰ ἔβλεπεν περισσότερον τὴν γυμνότητά του ὁ κακός. E Ὅτι μέν, λοιπόν, αὐτοὶ εἶναι πιὸ γυμνοὶ ἀπὸ τοὺς δαιμονιζομένους, αὐτὸ εἶναι φανερὸν ἀπὸ τὰ ἀνωτέρω· ὅτι δὲ κατατρέχουν εἰς τὰς ἐρήμους, οὔτε αὐτὸ θὰ ἠμποροῦσεν νὰ ἀρνηθῇ κανείς. Διότι ἡ πλατεῖα καὶ εὐρύχωρος ὁδὸς εἶναι ἐρημοτέρα ἀπὸ κάθε ἔρημον. Διότι ἂν καὶ ἔχῃ πολλοὺς ποὺ τὴν βαδίζουν, ὅμως δὲν ἔχει κανένα ἄνθρωπον, ἀλλὰ φίδια, σκορπιούς, λύκους καὶ ὀχιές. Διότι τέτοιοι εἶναι ὅσοι ἀκολουθοῦν τὴν κακίαν. 779 Αὐτὴ δὲ δὲν εἶναι μόνον ἔρημος, ἀλλὰ καὶ πιὸ ἀνώμαλη ἀπὸ ἐκείνην. Καὶ αὐτὸ εἶναι φανερὸν ἀπὸ τὰ ἑξῆς· διότι οἱ λίθοι, οἱ φάραγγες καὶ αἱ κορυφαὶ τῶν ὀρέων δὲν πληγώνουν τόσον ἐκείνους ποὺ τὰ ἀναβαίνουν, ὅσον ἡ ἁρπαγὴ καὶ ἡ πλεονεξία τὰς ψυχὰς ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι ἀκολουθοῦν αὐτάς. Ὅτι δὲ ζοῦν κοντὰ εἰς τὰ μνήματα, καθὼς ἀκριβῶς οἱ δαιμονιζόμενοι, μᾶλλον δὲ ὅτι εἶναι καὶ αὐτοὶ μνήματα, εἶναι φανερὸν ἀπὸ τὰ ἑξῆς. Διότι τί εἶναι τὸ μνῆμα; Εἶναι λίθος, ὁ ὁποῖος περιέχει σώματα νεκρῶν ποὺ εἶναι τοποθετημένα μέσα. Τί λοιπόν, διαφέρουν τὰ σώματα ἐκείνων ἀπὸ τοὺς λίθους; Μᾶλλον δὲ αὐτὰ εἶναι ἀθλιώτερα καὶ ἀπὸ ἐκείνους. Διότι δὲν εἶναι λίθος, ὁ ὁποῖος περιέχει νεκρὸν τὸ σῶμα, ἀλλ' εἶναι σῶμα ποὺ εἶναι πιὸ ἀναίσθητον ἀπὸ τοὺς λίθους καὶ τὸ ὁποῖον περιφέρει νεκρὰν ψυχήν. Διὰ τοῦτο δὲν θὰ ἔσφαλλεν κανεὶς ἐὰν ὠνόμαζεν αὐτοὺς τάφους. B Διότι καὶ ὁ Κύριός μας ἔτσι ὠνόμασεν τοὺς Ἰουδαίους· διὰ τοῦτο μάλιστα προσέθεσεν λέγων: «μέσα δὲ εἶναι γεμᾶτοι ἀπὸ ἁρπαγὴν καὶ πλεονεξίαν»[13].

Θέλετε, λοιπόν, νὰ σᾶς ἀποδείξω πῶς κατακομματιάζουν καὶ εἰς τοὺς λίθους τὰ κεφάλια των; Ἀπὸ ποῦ

13. Ματθ. 23, 25.

λοιπόν; Πρῶτον εἰπέ μου, θέλεις νὰ μάθῃς ἀπὸ τὰ παρόντα ἢ ἀπὸ τὰ μέλλοντα; Ἀλλὰ μὲ τὰ μέλλοντα αὐτοὶ δὲν ἔχουν μεγάλας σχέσεις· λοιπὸν ἂς εἴπωμεν διὰ τὰ παρόντα.

Ἀπὸ πόσους λίθους, πράγματι, δὲν εἶναι χειρότεραι αἱ φροντίδες, αἱ ὁποῖαι τραυματίζουν ὄχι κεφαλάς, ἀλλὰ κατατρώγουν τὴν ψυχήν; Διότι φοβοῦνται μήπως δικαίως ἐξέλθουν ἀπὸ τὸ σπίτι των ὅσα ἀδίκως εἶχαν εἰσέλθει· C τρέμουν διὰ τὸ τέλος των, ὀργίζονται καὶ θυμώνουν ἐναντίον τῶν συγγενῶν καὶ τῶν ἄλλων· καὶ τώρα μὲν ἀποθάρρυνσις, ὕστερα δὲ φόβος, ἄλλοτε δὲ θυμὸς παραλαμβάνει αὐτοὺς διαδοχικῶς καὶ σὰν νὰ περνοῦν ἀπὸ κρημνὸν σὲ κρημνὸν κάθε ἡμέραν προσμένουν ἀνυπομόνως ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα δὲν ἔχουν ἀποκτήσει ἀκόμη. Διὰ τοῦτο, βεβαίως, δὲν εὐχαριστοῦνται μὲ ἐκεῖνα ποὺ ἔχουν καὶ λόγῳ τοῦ ὅτι δὲν ἔχουν πεποίθησιν διὰ τὴν ἀσφάλειαν αὐτῶν καὶ λόγῳ τοῦ ὅτι μὲ ὅλην τὴν σκέψιν των εἶναι ἀφωσιωμένοι εἰς ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα δὲν ἔχουν λάβει ἀκόμη. Καὶ καθὼς ἀκριβῶς ἐκεῖνος ποὺ διψᾷ συνεχῶς, ἔστω καὶ ἂν ἀπορροφήσῃ ἀναριθμήτους πηγάς, δὲν αἰσθάνεται εὐχαρίστησιν λόγῳ τοῦ ὅτι δὲν χορταίνει, παρομοίως καὶ οἱ φιλάργυροι, ὄχι μόνον δὲν εὐχαριστοῦνται, ἀλλὰ καὶ βασανίζονται ὅσα καὶ ἂν κατέχουν, λόγῳ τοῦ ὅτι αὐτὴ ἡ ἐπιθυμία δὲν γνωρίζει οὐδὲν τέλος.

D Καὶ ὅσον μὲν ἀφορᾷ τὰ παρόντα, εἶναι ἀρκετὰ τὰ λεχθέντα· ἂς εἴπωμεν δὲ καὶ μερικὰ διὰ τὴν μέλλουσαν ζωήν. Ἐάν, βεβαίως, αὐτοὶ δὲν ἀσχολοῦνται μὲ αὐτήν, χάριν ἡμῶν ὅμως εἶναι ἀνάγκη νὰ εἴπω. Κατὰ τὴν μέλλουσαν, λοιπόν, ζωὴν ἤθελεν ἴδει κανεὶς παντοῦ νὰ τιμωροῦνται οἱ φιλάργυροι. Διότι ὅταν λέγῃ: «ἐπείνασα καὶ δὲν μοῦ ἐδώσατε νὰ φάγω, ἐδίψασα καὶ δὲν μὲ

ἐποτίσατε»[14], αὐτοὺς ἐπιπλήττει. Ὅταν δὲ λέγῃ «Πηγαίνετε εἰς τὸ αἰώνιον πῦρ ποὺ ἔχει προετοιμασθῆ διὰ τὸν διάβολον»[15], στέλλει ἐκεῖ αὐτοὺς ποὺ ἐπλούτισαν κακῶς. Εἰς αὐτὴν τὴν τάξιν ἀνήκουν ὁ κακὸς δοῦλος ποὺ δὲν ἔδωκεν εἰς τοὺς συνδούλους του τὰ ὑπάρχοντα χρήματα τοῦ Κυρίου των, ἐκεῖνος ποὺ ἔκρυψεν τὸ τάλαντον εἰς τὴν γῆν καὶ αἱ πέντε παρθένοι. **E** Ὅπου δὲ καὶ ἂν ὑπάγῃς θὰ ἴδῃς τοὺς φιλαργύρους νὰ τιμωροῦνται. Ἀφ' ἑνὸς μὲν θὰ ἀκούσουν: «χάος ὑπάρχει μεταξύ μας»[16], ἀφ' ἑτέρου δέ, ἀφοῦ ἀποχωρισθοῦν, θὰ ὑπάγουν ἐκεῖ ὅπου εἶναι τὸ τρίξιμον τῶν δοντιῶν καὶ θὰ ἴδῃ κανεὶς αὐτοὺς ἀπὸ παντοῦ νὰ ἐκδιώκωνται καὶ νὰ μὴ ἔχουν πουθενὰ τόπον, ἀλλὰ νὰ συναθροίζωνται μόνον εἰς τὴν κόλασιν.

780 Ποία, λοιπόν, εἶναι ἡ ὠφέλεια τῆς ὀρθῆς μας πίστεως διὰ τὴν σωτηρίαν, ὅταν ἀκούωμεν αὐτά; Ἐκεῖ ὑπάρχει τὸ τρίξιμον τῶν δοντιῶν, τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον, ἡ φωτιὰ ποὺ ἔχει ἑτοιμασθῆ διὰ τὸν διάβολον, ὁ διαχωρισμὸς καὶ ἡ ἐκδίωξις· ἐδῶ ὑπάρχουν ἔχθραι, κακολογίαι, συκοφαντίαι, κίνδυνοι, φροντίδες, δολιότητες, τὸ μῖσος ἀπὸ ὅλους, ἡ ἀποστροφὴ ἀπὸ ὅλους καὶ ἀπὸ αὐτοὺς ἀκόμη ποὺ νομίζουν ὅτι κολακεύουν. Διότι καθὼς ἀκριβῶς τοὺς καλοὺς θαυμάζουν ὄχι μόνον οἱ καλοί, ἀλλὰ καὶ οἱ κακοί· παρομοίως καὶ τοὺς κακούς, ὄχι μόνον οἱ καλοὶ μισοῦν, ἀλλὰ καὶ οἱ κακοί. Ὅτι δὲ αὐτὸ εἶναι ἀλήθεια, **B** εὐχαρίστως θὰ ἐρωτοῦσα τοὺς φιλαργύρους ἐὰν δὲν ἀηδιάζουν ὁ ἕνας τὸν ἄλλον καὶ δὲν θεωροῦν τοὺς ὁμοίους των ὡς μεγαλυτέρους ἐχθροὺς ἀπὸ ἐκεί-

14. Ματθ. 25, 42.
15. Ματθ. 25, 41.
16. Λουκ. 16, 26.

νους ποὺ τοὺς ἔχουν βλάψει, ἐὰν δὲν κατηγοροῦν καὶ τοὺς ἑαυτούς των, ἐὰν δὲν ὀνομάζουν προσβολὴν αὐτὸ τὸ πρᾶγμα, ὅταν κάποιος παρουσιάσῃ εἰς αὐτοὺς τὴν κατηγορίαν. Πράγματι δὲ αὐτὸ εἶναι τὸ μεγαλύτερον αἶσχος καὶ ἀπόδειξις μεγάλης κακίας. Διότι ἐὰν δὲν ἠμπορεῖς νὰ περιφρονήσῃς τὰ χρήματα, ποίαν λοιπὸν ἐπιθυμίαν, δοξομανίαν, θυμὸν ἢ ὀργὴν θὰ νικήσῃς; Πῶς, ὅμως, θὰ ἠμποροῦσε κανεὶς νὰ πεισθῇ; Διότι σχετικῶς μὲ τὴν ἐπιθυμίαν τῶν σωμάτων, τὴν ὀργὴν καὶ τὸν θυμόν, πολλοὶ ὑπολογίζουν τὴν κατασκευὴν τοῦ σώματος καὶ εἰς αὐτὴν ἀποδίδουν τὰς ὑπερβολὰς οἱ ἰατροί· λέγουν δέ, ὅτι ὁ θερμότερος καὶ ὑγρότερος εἶναι περισσότερον ἔκδοτος εἰς τὰ ἀφροδίσια, ἐνῷ ἐκεῖνος ποὺ εὑρίσκεται εἰς ξηροτέραν κακὴν κρᾶσιν εἶναι βίαιος, ὀξύθυμος καὶ ὀργίλος.

C Σχετικῶς δὲ μὲ τὴν φιλαργυρίαν οὐδεὶς ἤκουσεν αὐτοὺς ποτὲ νὰ λέγουν κάτι παρόμοιον. Ἑπομένως αὐτὴ ἡ ἀσθένεια προέρχεται μόνον ἀπὸ τὴν ἀργίαν καὶ ἀπὸ τὴν ἀναίσθητον ψυχήν. Διὰ τοῦτο παρακαλῶ, ἂς προσπαθῶμεν ὅλα αὐτὰ νὰ τὰ διορθώνωμεν καὶ τὰ πάθη, τὰ ὁποῖα παρουσιάζονται εἰς κάθε ἡλικίαν μας, νὰ τὰ μετατρέπωμεν εἰς τὰ ἀντίθετα. Ἐὰν δὲ εἰς κάθε μέρος τῆς ζωῆς μας ἀποφεύγωμεν τοὺς κόπους τῆς ἀρετῆς καὶ παντοῦ παθαίνομεν ναυάγιον, ὅταν ἔλθωμεν εἰς τὸ λιμάνι ἄδειοι ἀπὸ πνευματικὰ φορτία, τότε θὰ ὑποφέρωμεν παρὰ πολύ. Ἡ παροῦσα ζωὴ εἶναι, πράγματι, ἕνα ἐκτεταμένον πέλαγος. **D** Εἰς τὴν θάλασσαν, βεβαίως, ὑπάρχουν διάφοροι κόλποι, οἱ ὁποῖοι ἔχουν διαφορετικοὺς χειμῶνας. Τὸ Αἰγαῖον πέλαγος εἶναι φοβερὸν διὰ τοὺς ἀνέμους, ὁ Τυρρηνικὸς πορθμὸς διὰ τὴν στενότητα τοῦ τόπου, ἡ Χάρυβδις πλησίον τῆς Λιβύης διὰ τὸν πηλόν· ἡ Προποντίς, ποὺ εἶναι ἔξω ἀπὸ τὸν Εὔξεινον Πόντον, εἶναι φοβερὴ διὰ τὴν ὁρμητικότητα καὶ τὴν βοὴν τῶν κυμάτων·

ἡ περιοχὴ ἔξω ἀπὸ τὰ Γάδειρα εἶναι ἐπικίνδυνη λόγῳ τῆς ἐρημίας, ὅτι εἶναι ἀπάτητη καὶ ἄγνωστη ἡ ἱστορία τῶν τόπων ἐκείνων· ἄλλα δὲ μέρη εἶναι ἐπικίνδυνα δι' ἄλλον λόγον. Τὸ ἴδιον συμβαίνει καὶ μὲ τὴν ζωήν μας. Πρῶτον δὲ πέλαγος ἠμποροῦμεν νὰ ἴδωμεν τὸ πέλαγος τῆς παιδικῆς ἡλικίας, τὸ ὁποῖον ἔχει μεγάλην ταλάντωσιν ἕνεκα τῆς ἀσκεψίας, τῆς εὐκολίας καὶ τὴν μὴ σταθερότητα τῆς φύσεώς της. Διὰ τοῦτο καὶ ὁρίζομεν παιδαγωγοὺς καὶ διδασκάλους, συνεισφέροντες μὲ τὴν ἐπιμέλειαν E ὅ,τι λείπει εἰς τὴν φύσιν, ὅπως ἀκριβῶς εἰς τὴν θάλασσαν μὲ τὴν κυβερνητικὴν τέχνην. Μετὰ ἀπὸ αὐτὴν τὴν ἡλικίαν ἐπακολουθεῖ ἡ θάλασσα τῆς νεότητος, κατὰ τὴν ὁποίαν οἱ ἄνεμοι εἶναι ἰσχυροί, ὅπως ἀκριβῶς εἰς τὸ Αἰγαῖον, ἐπειδὴ αὐξάνεται εἰς ἡμᾶς ἡ ἐπιθυμία. Αὐτὴ κυρίως ἡ ἡλικία εἶναι ἐστερημένη ἀπὸ τὴν διόρθωσιν, 781 ὄχι μόνον ἐπειδὴ ἐνοχλεῖται περισσότερον, ἀλλὰ καὶ ἐπειδὴ δὲν ἐλέγχονται τὰ ἁμαρτήματα· διότι καὶ ὁ διδάσκαλος καὶ ὁ παιδαγωγὸς εἰς τὸ ἑξῆς παραιτοῦνται.

Ὅταν, λοιπόν, οἱ μὲν ἄνεμοι φυσοῦν δυνατώτερα, ὁ δὲ κυβερνήτης εἶναι πιὸ ἀδύνατος καὶ δὲν ὑπάρχει κανεὶς ποὺ νὰ προφυλάσσῃ ἀπὸ αὐτούς, σκέψου τὸ μέγεθος τοῦ χειμῶνος.

Μετὰ ἀπὸ αὐτὸ ἀκολουθεῖ πάλι ἄλλο τμῆμα τῆς ἡλικίας, ἡ ἀνδρική, κατὰ τὴν ὁποίαν ὑπάρχουν τὰ προβλήματα τῆς διευθύνσεως τοῦ σπιτιοῦ· κατ' αὐτὴν ὑπάρχουν ἡ γυναίκα, ὁ γάμος, ἡ τεκνογονία, ἡ προστασία τοῦ σπιτιοῦ καὶ αἱ πολλαὶ «νιφάδες» τῶν φροντίδων. Τότε δὲ κυρίως ἀνθοῦν ἡ φιλαργυρία καὶ ἡ ζηλοτυπία.

Ὅταν, λοιπόν, κάθε τμῆμα τῆς ζωῆς μας τὸ περνᾶμε μαζὶ μὲ ναυάγια, πῶς θὰ ἐπαρκέσωμεν διὰ τὴν παροῦσαν ζωὴν καὶ πῶς θὰ ἀποφύγωμεν τὴν μέλλουσαν κόλασιν; B Διότι ὅταν κατὰ τὴν πρώτην ἡλικίαν δὲν

μαθαίνομεν τίποτε τὸ ὀρθόν, κατὰ τὴν νεότητα δὲν εἴμεθα συνετοὶ καὶ ὅταν γίνωμεν ἄνδρες δὲν νικῶμεν τὴν φιλαργυρίαν, τότε ἀφοῦ φθάσωμεν εἰς τὰ γηρατειά, ὅπως εἰς κάποιαν ἀντλίαν καὶ μὲ ὅλας αὐτὰς τὰς παγίδας ἔχομεν κάμει ἀσθενέστερον τὸ σκάφος τῆς ψυχῆς καὶ αἱ σανίδες αὐτοῦ ἔχουν διαλυθῆ, θὰ ὑπάγωμεν εἰς ἐκεῖνο τὸ λιμάνι φέροντες μαζί μας πολλὰ σκουπίδια ἀντὶ πνευματικῶν θησαυρῶν· κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον θὰ χαρίσωμεν γέλωτα εἰς τὸν διάβολον καὶ εἰς τοὺς ἰδίους τοὺς ἑαυτούς μας θρῆνον καὶ θὰ προσελκύσωμεν ἀνυποφόρους τιμωρίας.

C Διὰ νὰ μὴ γίνουν, λοιπόν, αὐτά, ἀφοῦ συνδέσωμεν σφικτὰ τοὺς ἑαυτούς μας ἀπὸ ὅλα τὰ μέρη καὶ ἀντισταθῶμεν εἰς ὅλα τὰ πάθη, ἂς ἀπομακρύνωμεν τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ πλούτου, διὰ νὰ ἐπιτύχωμεν καὶ τὰ μελλοντικὰ ἀγαθὰ μὲ τὴν χάριν καὶ τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἰς τὸν ὁποῖον ἀνήκει ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ ΠΒ' (82)

(Ματθ. κστ' 26—35)

«Ἐνῷ δὲ αὐτοὶ ἔτρωγον, ἀφοῦ ὁ Ἰησοῦς ἔλαβεν τὸ ψωμὶ καὶ τὸ εὐλόγησεν, τὸ ἔκοψεν, τὸ ἔδωκεν εἰς τοὺς μαθητὰς καὶ εἶπεν· λάβετε, φάγετε, τοῦτο εἶναι τὸ σῶμα μου. Καὶ ἀφοῦ ἔλαβεν τὸ ποτήριον καὶ εὐχαρίστησε τὸν Θεόν, ἔδωκεν εἰς αὐτοὺς λέγων· πίετε ἀπὸ αὐτὸ ὅλοι, **D** διότι τοῦτο εἶναι τὸ αἷμα μου τῆς Νέας Διαθήκης, τὸ ὁποῖον χύνεται πρὸς χάριν πολλῶν εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν». (Ματθ. 26, 26—28).

Ἀλλοίμονο, πόση ἦτο ἡ τύφλωσις τοῦ προδότου! Ἂν καὶ συμμετέσχεν εἰς τὰ μυστήρια, παρέμενεν ὁ ἴδιος· ἂν καὶ ἀπελάμβανεν τὸ τόσον τρομακτικὸν τραπέζι, δὲν μετεβάλλετο. Τοῦτο δὲ ὁ Λουκᾶς ἐπισημαίνει ὅταν λέγῃ, ὅτι μετὰ ἀπὸ αὐτὸ εἰσῆλθεν εἰς αὐτὸν ὁ σατανᾶς[1], ὄχι διὰ νὰ περιφρονήσῃ τὸ σῶμα τοῦ Κυρίου, ἀλλὰ διὰ νὰ περιγελάσῃ τὴν ἀναίδειαν τοῦ προδότου. **E** Διότι ἡ ἁμαρτία ἐγίνετο μεγαλυτέρα καὶ ἀπὸ τὰ δύο αἴτια· καὶ διότι προσήρχετο εἰς τὰ μυστήρια μὲ τέτοιαν ψυχικὴν διάθεσιν, ἀλλὰ καὶ διότι ὅταν προσῆλθεν δὲν ἔγινε καλλίτερος, οὔτε ἕνεκα φόβου, οὔτε ἕνεκα τῆς εὐεργεσίας, οὔτε ἕνεκα τῆς τιμῆς. Ὁ Χριστός, ὅμως, δὲν τὸν ἐμπόδισεν, ἂν καὶ τὰ ἐγνώριζεν ὅλα· διὰ νὰ μάθῃς ὅτι δὲν παραλείπει τίποτε ἀπὸ ἐκεῖνα ποὺ ἀποβλέπουν εἰς τὴν διόρθωσιν.

782 Διὰ τοῦτο πρὶν ἀπὸ αὐτὸ καὶ μετὰ ἀπὸ αὐτὸ συνεχῶς ὑπενθύμιζεν καὶ ἐμπόδιζεν αὐτὸν μὲ λόγια, μὲ ἔργα, μὲ τὸν φόβον, μὲ τὴν ἀπειλήν, μὲ τὴν τιμὴν καὶ μὲ

1. Λουκ. 22, 3.

τὴν περιποίησιν. Ἀλλὰ τίποτε δὲν ἀπομακρύνει αὐτὸν ἀπὸ ἐκείνην τὴν φοβερὰν ἀσθένειαν. Διὰ τοῦτο, λοιπόν, ἀφοῦ ἄφησεν ἐκεῖνον, πάλιν ὑπενθυμίζει εἰς τοὺς μαθητὰς τὴν θυσίαν του μὲ τὰ μυστήρια· κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ δείπνου ὁμιλεῖ εἰς αὐτοὺς περὶ τοῦ σταυροῦ καὶ μὲ τὴν ἐπανάληψιν τῆς προρρήσεως κάμνει, ὥστε εὐκόλως νὰ παραδεχθοῦν τὸ πάθος του. Διότι ἐὰν ἐταράχθησαν, ἂν καὶ ἔγιναν καὶ προελέχθησαν τόσον σπουδαῖα πράγματα, τί θὰ ἐπάθαιναν, ἐὰν δὲν εἶχον ἀκούσει τίποτε ἀπὸ αὐτά;

«Καὶ ἐνῷ δὲ αὐτοὶ ἔτρωγον, ἀφοῦ ἐπῆρε τὸ ψωμὶ τὸ ἔκοψεν». **B** Διατί ἄραγε τότε, κατὰ τὸν καιρὸν τοῦ Πάσχα ἐτέλει τὸ μυστήριον τοῦτο; Διὰ νὰ μάθῃς ἀπὸ ὅλα ὅτι αὐτὸς εἶναι νομοθέτης καὶ τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης καὶ ὅτι ἐκεῖνα ποὺ ὑπάρχουν εἰς ἐκείνην ἔχουν σκιαγραφηθῆ δι' αὐτὰ ἀπὸ πρίν. Διὰ ταῦτο, βεβαίως, ὅπου ὑπῆρχεν ὁ τύπος θέτει ἐπάνω τὴν ἀλήθειαν. Ἡ ἑσπέρα δὲ ἦτο τὸ σημεῖον τῆς πληρώσεως τοῦ ὡρισμένου χρόνου καὶ ὅτι τὰ πράγματα βαδίζουν πρὸς τὸ τέλος αὐτό. Προσφέρει δὲ τὴν εὐχαριστίαν διὰ νὰ μᾶς διδάξῃ πῶς πρέπει νὰ τελῶμεν αὐτὸ τὸ μυστήριον καὶ διὰ νὰ μᾶς δείξῃ ὅτι ἔρχεται πρὸς τὸ πάθος μὲ τὴν θέλησίν του· ἐπίσης διὰ νὰ μᾶς διδάξῃ νὰ ὑποφέρωμεν εὐχαρίστως ὅ,τι καὶ ἂν παθαίνωμεν καὶ νὰ μᾶς προσφέρῃ μὲ αὐτὸ καλὰς ἐλπίδας.

Ἐάν, λοιπόν, ὁ τύπος ἔχει γίνει ἡ αἰτία τῆς ἀπαλλαγῆς ἀπὸ τόσον μεγάλην δουλείαν, **C** πολὺ περισσότερον θὰ ἐλευθερώσῃ τὴν ἀνθρωπότητα ἡ ἀλήθεια καὶ θὰ παραδοθῆ διὰ τὴν εὐεργεσίαν τῆς φύσεώς μας. Διὰ τοῦτο, βεβαίως, δὲν παρέδωκεν τὸ μυστήριον πρὶν ἀπὸ αὐτό, ἀλλ' ὅταν ἔπρεπεν νὰ παύσουν νὰ ἰσχύουν τὰ τοῦ νόμου τῆς Π.Δ. Καταλύει δὲ τὴν κορωνίδα τῶν ἑορτῶν των, μεταθέσας αὐτοὺς εἰς ἄλλην φρικωδεστάτην τράπεζαν καὶ λέγει: «Λάβετε, φάγετε· αὐτὸ εἶναι τὸ σῶμα

μου, τὸ ὁποῖον τεμαχίζεται διὰ σᾶς»[2]. Πῶς δὲν ἐταράχθησαν ὅταν ἤκουσαν αὐτό; Διότι εἶχεν εἴπει ἀπὸ πρὶν εἰς αὐτοὺς πολλὰ καὶ σπουδαῖα δι' αὐτό. Διὰ τοῦτο, θεβαίως, δὲν καθορίζει πλέον αὐτό, διότι ἀρκετὰ εἶχαν ἀκούσει. Ὡς αἰτίαν δὲ τοῦ πάθους του ἀναφέρει τὴν ἐξαφάνισιν τῶν ἁμαρτιῶν. D Καὶ αἷμα τῆς Καινῆς Διαθήκης ὀνομάζει, δηλαδὴ τῆς ὑποσχέσεως τῆς ἐντολῆς τοῦ νέου νόμου. Διότι αὐτὸ ὑπέσχετο καὶ παλαιότερον καὶ αὐτὸ συγκρατεῖ τὴν Καινὴν Διαθήκην. Καθὼς δὲ ἀκριβῶς ἡ Παλαιὰ Διαθήκη εἶχεν πρόβατα καὶ μόσχους, ἔτσι καὶ ἡ Καινὴ ἔχει τὸ αἷμα τοῦ Κυρίου. Φανερώνει δὲ μὲ τὰ τελούμενα, ὅτι πρόκειται νὰ ἀποθάνῃ· διὰ τοῦτο ἐνεθυμήθη καὶ τὴν Διαθήκην καὶ ὑπενθυμίζει καὶ τὴν Παλαιάν· διότι καὶ ἐκείνη εἶχεν ἐγκαινιασθῆ μὲ αἷμα. Πάλιν δὲ ἀναφέρει τὴν αἰτίαν τοῦ θανάτου· «τὸ ὁποῖον χύνεται πρὸς χάριν πολλῶν εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν» καὶ προτρέπει: E «αὐτὸ νὰ κάμνετε διὰ τὴν ἀνάμνησίν μου»[3].

Εἶδες πῶς μᾶς βγάζει καὶ μᾶς ἀπομακρύνει ἀπὸ τὰ ἰουδαϊκὰ ἔθιμα; Διότι καθὼς ἀκριβῶς ἐτελεῖτε ἐκεῖνο τὸ Πάσχα εἰς ἀνάμνησιν τῶν θαυμάτων εἰς τὴν Αἴγυπτον, ἔτσι νὰ τελεῖτε καὶ αὐτὸ εἰς ἀνάμνησίν μου. Ἐκεῖνο τὸ αἷμα ἐχύθη διὰ τὴν σωτηρίαν τῶν πρωτοτόκων· τοῦτο διὰ τὴν συγχώρησιν τῶν ἁμαρτιῶν ὁλοκλήρου τῆς οἰκουμένης. «Διότι αὐτὸ εἶναι τὸ αἷμα μου, λέγει, τὸ ὁποῖον χύνεται εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν».

783 Ἔλεγεν δὲ αὐτὸ διὰ νὰ φανερώσῃ καὶ μὲ αὐτό, ὅτι τὸ πάθος καὶ ὁ σταυρὸς εἶναι μυστήριον καὶ διὰ νὰ παρηγορήσῃ πάλιν τοὺς μαθητάς. Καθὼς δὲ ἀκριβῶς

2. 1 Κορ. 11. 24.
3. Ἔνθ' ἀνωτ.

ὁ Μωϋσῆς λέγει «αὐτὸ εἶναι διὰ σᾶς αἰωνία ἀνάμνησις»[4], ἔτσι καὶ ὁ Κύριος: «εἰς ἀνάμνησίν μου»[5] ἕως ὅτου ἔλθω. Διὰ τοῦτο καὶ λέγει «πολὺ ἐπεθύμησα νὰ φάγω αὐτὸ τὸ πάσχα»[6], δηλαδὴ νὰ σᾶς παραδώσω τὰ νέα πράγματα καὶ τὸ πάσχα νὰ σᾶς δώσω, ἐπειδὴ πρόκειται νὰ σᾶς κάμω πνευματικούς. Καὶ ὁ ἴδιος ἐπίσης ἤπιεν ἀπὸ αὐτό. Διὰ νὰ μή, λοιπόν, εἴπουν, ἀκούοντες αὐτά: τί λοιπόν, πίνομεν αἷμα καὶ τρώγομεν σάρκα; B καὶ διὰ νὰ μὴ ταραχθοῦν (πράγματι δέ, ὅταν ἤρχιζεν νὰ τοὺς λέγῃ αὐτά, πολλοὶ ἐσκανδαλίζοντο μὲ τὰ λόγια Του) πρῶτος αὐτὸς ἔπραξεν αὐτό, εἰσάγων αὐτοὺς ἡσύχως εἰς τὴν κοινωνίαν τῶν μυστηρίων. Διὰ τοῦτο, λοιπὸν καὶ αὐτὸς ὁ ἴδιος ἤπιεν τὸ αἷμα του.

Τί, λοιπόν; λέγει κάποιος· πρέπει νὰ τελῶμεν καὶ αὐτὸ καὶ τὸ παλαιὸν πάσχα; — Κατ' οὐδένα τρόπον· διότι διὰ τοῦτο εἶπεν «τοῦτο ποιεῖτε», διὰ νὰ μᾶς ἀπομακρύνῃ ἀπὸ ἐκεῖνο. Διότι ἐὰν αὐτὸ προσφέρῃ τὴν συγχώρησιν τῶν ἁμαρτιῶν — ὅπως καὶ τὴν προσφέρει — τότε λοιπὸν ἐκεῖνο εἶναι περιττόν. Καθὼς λοιπὸν ἀκριβῶς μὲ τοὺς Ἰουδαίους, ἔτσι καὶ ἐδῶ, συνέδεσεν τὴν ἀνάμνησιν τῆς εὐεργεσίας μὲ τὸ μυστήριον καὶ μὲ αὐτὸ κλείνει τὰ στόματα τῶν αἱρετικῶν. Διότι, ὅταν αὐτοὶ λέγουν: ἀπὸ ποῦ εἶναι φανερὸν ὅτι ἐθυσιάσθη ὁ Χριστός; C ἐκτὸς τῶν ἄλλων τοὺς ἀποστομώνομεν καὶ μὲ τὰ μυστήρια. Διότι ἐὰν δὲν ἀπέθανεν ὁ Χριστός, τίνος εἶναι σύμβολα τὰ τελούμενα μυστήρια;

Παρατηρεῖς πόση προσπάθεια ἔχει γίνει, ὥστε πάντοτε νὰ ἐνθυμούμεθα ὅτι ἀπέθανεν πρὸς χάριν μας;

4. Ἔξ. 3, 15 καὶ 13, 8.
5. Λουκ. 22, 19.
6. Λουκ. 22, 15.

Ἐπειδὴ ἐπρόκειτο νὰ παρουσιασθοῦν οἱ περὶ τὸν Μαρκίωνα, τὸν Οὐαλεντῖνον καὶ τὸν Μάνην, οἱ ὁποῖοι ἀρνοῦνται αὐτὴν τὴν συγκατάβασιν τοῦ Κυρίου διὰ τὴν σωτηρίαν μας, συνεχῶς καὶ μὲ τὰ μυστήρια ὑπενθυμίζει τὸ πάθος του, ὥστε κανεὶς νὰ μὴ σκέπτεται κακῶς· μὲ ἐκεῖνο δὲ τὸ ἱερὸν δεῖπνον συγχρόνως μᾶς σώζει καὶ μᾶς διδάσκει. **D** Διότι αὐτὸ εἶναι, πράγματι, ἡ κορωνὶς τῶν ἀγαθῶν. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Παῦλος αὐτὸ συνεχῶς ἐπαναλαμβάνει. Κατόπιν, ἀφοῦ παρέδωσεν τὸ μυστήριον, λέγει: «δὲν θὰ πιῶ ἀπὸ τὸν καρπὸν αὐτὸν τῆς ἀμπέλου αὐτῆς ἕως τὴν ἡμέραν ἐκείνην, ὅταν πίνω αὐτὸ νέον μαζί σας εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Πατρός μου». Ἐπειδή, λοιπόν, ὡμίλησεν εἰς αὐτοὺς διὰ τὸ πάθος καὶ τὸν σταυρόν, πάλιν εἰσάγει τὸν λόγον περὶ τῆς ἀναστάσεως, ἀφοῦ ἐνεθυμήθη τὴν βασιλείαν καὶ ἀφοῦ ἔτσι ὠνόμασεν τὴν ἀνάστασίν του. Διὰ ποῖον λόγον ἤπιεν μετὰ τὴν Ἀνάστασιν; Διὰ νὰ μὴ νομίσουν οἱ πλέον ἀνόητοι, ὅτι ἡ ἀνάστασις εἶναι φανταστική. Διότι αὐτὸ πολλοὶ ἐθεώρησαν ὡς ἀπόδειξιν τῆς ἀναστάσεως. **E** Διὰ τοῦτο καὶ οἱ Ἀπόστολοι διὰ νὰ κάμουν πιστευτὴν τὴν ἀνάστασιν εἰς τὸν λαόν, ἔλεγον τὰ ἑξῆς: «οἱ ὁποῖοι ἐφάγομεν καὶ ἤπιαμεν μαζί του»[7]. Διὰ νὰ τοὺς φανερώση, λοιπόν, ὅτι θὰ τὸν ἴδουν ἀναστάντα ἐνδόξως καὶ ὅτι θὰ εἶναι πάλιν μαζί των καὶ ὅτι αὐτοὶ θὰ ἐπιβεβαιώσουν τὰ γενόμενα διὰ τῆς μαρτυρίας των (καὶ μὲ τὸ γεγονὸς ὅτι θὰ τὸν ἴδουν καὶ μὲ διάφορα περιστατικά), λέγει: «μέχρις ὅτου πίω αὐτὸ νέον μαζί σας», ἀφοῦ σεῖς θὰ τὸ ἐπιβεβαιώνετε μὲ τὴν μαρτυρίαν σας. Διότι σεῖς θὰ μὲ ἴδῆτε ὅταν ἀναστηθῶ. Τί, ὅμως, σημαίνει «νέον»; — **764** Καινοφανῶς, δηλαδὴ ὄχι μὲ συνήθη τρόπον, χωρὶς νὰ ἔχῃ παθητὸν σῶμα, ἀλλ' ἀθάνατον πλέον, ἄφθαρτον καὶ μὴ

7. Πρ. Ἀπ. 10, 41.

ἔχον ἀνάγκην τροφῆς. Δὲν ἔφαγεν, βεβαίως, καὶ ἤπιεν ἀπὸ ἀνάγκην μετὰ τὴν ἀνάστασιν· διότι δὲν εἶχεν ἀνάγκην τὸ σῶμα του ἀπὸ αὐτά, ἀλλὰ διὰ τὴν βεβαιότητα τῆς ἀναστάσεως. Καὶ διὰ ποῖον λόγον ὅταν ἀνεστήθη δὲν ἤπιεν νερό, ἀλλὰ κρασί; Διὰ νὰ ξερριζώσῃ ἐξ ὁλοκλήρου ἄλλην κακὴν αἵρεσιν. Ἐπειδὴ ὑπάρχουν μερικοί, οἱ ὁποῖοι εἰς τὰ μυστήρια χρησιμοποιοῦν νερὸ καὶ διὰ νὰ φανερώσῃ ὅτι ὅταν παρέδωκεν τὰ μυστήρια, παρέδωκεν κρασὶ καὶ ὅταν ἀνεστήθη παρεκάθησεν εἰς κοινὴν τράπεζαν, χωρὶς μυστήρια, διὰ τοῦτο ἐχρησιμοποίησεν κρασί. «Ἀπὸ τὸν καρπὸν τῆς ἀμπέλου», λέγει. Ἡ ἄμπελος, ὅμως, παράγει κρασί, ὄχι νερό. **B** «Καὶ ἀφοῦ ἀνέπεμψαν ὕμνον, ἐβγῆκαν εἰς τὸ ὄρος τῶν Ἐλαιῶν». Ἂς ἀκούσουν αὐτὰ ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι τρώγουν ὡσὰν χοῖροι, κλωτσοῦν ἐπιπολαίως τὴν αἰσθητὴν τράπεζαν καὶ σηκώνονται ἀπὸ αὐτὴν μεθυσμένοι· ἂς μάθουν, λοιπόν, ὅτι πρέπει νὰ ἐκφράζουν τὴν εὐγνωμοσύνην των καὶ νὰ τελειώνουν μὲ ὕμνον. Ἀκούσατε ὅσοι δὲν ἀναμένετε καὶ τὴν τελευταίαν εὐχὴν τῶν μυστηρίων· διότι αὐτὴ εἶναι σύμβολον ἐκείνης. Ἐξέφρασεν εὐχαριστίας καὶ πρὶν δώσῃ ψωμὶ εἰς τοὺς μαθητάς, διὰ νὰ ἐκφράζωμεν καὶ ἡμεῖς εὐχαριστίας. Εὐχαρίστησε καὶ ὕμνησεν ὕστερα ἀπὸ τὴν χορήγησιν τοῦ ἄρτου, διὰ νὰ πράττωμεν καὶ ἡμεῖς ἀκριβῶς τὸ ἴδιο. Ἀλλὰ διατί ἄρά γε ἐξέρχεται εἰς τὸ ὄρος; Διὰ νὰ κάμῃ φανερὸν τὸν ἑαυτόν του, πρὸς σύλληψιν, ὥστε νὰ μὴ νομίσουν ὅτι κρύβεται. **C** Ἐβιάζετο, λοιπόν, νὰ ἔλθῃ εἰς τὸν τόπον, ὁ ὁποῖος ἦτο γνωστὸς καὶ εἰς τὸν Ἰούδαν.

«Τότε λέγει εἰς αὐτούς· ὅλοι σας θὰ σκανδαλισθῆτε δι' ἐμέ». Κατόπιν λέγει καὶ προφητείαν: «διότι εἶναι γραμμένον· θὰ κτυπήσω τὸν ποιμένα καὶ θὰ διασκορπισθοῦν τὰ πρόβατα τοῦ ποιμνίου»[8]. Μὲ αὐτὸ θέλει ἀφ' ἑ-

8. Ζαχ. 13, 7.

νὸς μὲν νὰ τοὺς πείσῃ νὰ προσέχουν τὰ ὅσα ἔχουν γραφῇ, ἀφ' ἑτέρου δὲ νὰ τοὺς φανερώσῃ ὅτι ἐσταυροῦτο μὲ τὴν θέλησιν τοῦ Θεοῦ· ἐπίσης θέλει νὰ τοὺς δείξῃ μὲ ὅλα ὅτι δὲν εἶναι ξένος πρὸς τὴν Παλαιὰν Διαθήκην, οὔτε πρὸς τὸν Θεόν, ὁ ὁποῖος κηρύσσεται εἰς αὐτήν· ὅτι ἐκεῖνο ποὺ ἔγινεν ἦτο εἰς τὸ σχέδιον τῆς σωτηρίας καὶ ὅτι ὅλα τὰ συμβαίνοντα τὰ προεῖπον πρὸ πολλοῦ οἱ προφῆται, ὥστε αὐτοὶ νὰ ἐλπίζουν πολὺ διὰ τὰ καλλίτερα. **D** Διδάσκει ἐπίσης, ὥστε νὰ γνωρίζωμεν πῶς ἦσαν οἱ μαθηταὶ πρὸ τῆς σταυρώσεως καὶ πῶς ἦσαν μετὰ ἀπὸ τὴν σταύρωσιν. Διότι ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι δὲν ἠμποροῦσαν νὰ σταθοῦν ὅταν ἐσταυροῦτο, αὐτοὶ μετὰ τὸν θάνατόν του ἔγιναν ὁρμητικοὶ καὶ δυνατώτεροι ἀπὸ τὸ διαμάντι, Καὶ αὐτὸ δὲ ἀκόμη, ἡ φυγὴ καὶ ἡ δειλία τῶν μαθητῶν, εἶναι ἀπόδειξις τοῦ θανάτου. Διότι ἐὰν ἔγιναν καὶ ἐλέχθησαν τόσα πολλά, δὲν ἐντρέπονται μερικοὶ ποὺ λέγουν ὅτι δὲν ἐσταυρώθη; ἐὰν δὲν συνέβη τίποτε ἀπὸ αὐτά, εἰς ποίαν παρανομίαν θὰ καταντοῦσαν; Διὰ τοῦτο βεβαίως, ὄχι μόνον μὲ τὰ πάθη Του, ἀλλὰ καὶ μὲ τὰ ὁραθέντα ὑπὸ τῶν μαθητῶν ἐπιβεβαιώνει τὸν λόγον περὶ τοῦ θανάτου, καθὼς καὶ μὲ τὰ μυστήρια· **E** μὲ ὅλα αὐτὰ καταντροπιάζει ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι ἀσθενοῦν ἀπὸ τὰ διδάγματα τοῦ Μαρκίωνος. Διὰ τοῦτο ἀφήνει καὶ τὸν κορυφαῖον ἀπόστολον νὰ τὸν ἀρνηθῇ. Ἐὰν δὲ δὲν ἐδέθη καὶ δὲν ἐσταυρώθη, ἀπὸ ποῦ ἐπροξενήθη καὶ εἰς ἐκεῖνον καὶ εἰς τοὺς ἄλλους μαθητὰς τόσον μεγάλος φόβος; Ἀλλ' ὅμως δὲν ἄφησεν αὐτοὺς νὰ μένουν μελαγχολικοί· ἀλλὰ τί λέγει; **783** «μετὰ δὲ ἀπὸ τὴν ἀνάστασίν μου θὰ ὑπάγω πρὶν ἀπὸ σᾶς εἰς τὴν Γαλιλαίαν». Διότι οὔτε ἀπὸ τὸν οὐρανὸν ἐμφανίζεται ἀμέσως, οὔτε ἀπέρχεται εἰς κάποιαν μακρινὴν χώραν, ἀλλ' εἰς τὸ ἴδιον τὸ ἔθνος ὅπου ἐσταυρώθη, εἰς τὰ ἴδια σχεδὸν μέρη, ὥστε καὶ μὲ αὐτὸ νὰ τοὺς βεβαιώσῃ, ὅτι ἐκεῖνος ποὺ ἐσταυρώθη εἶναι ὁ ἴδιος μὲ ἐκεῖνον ποὺ ἀνεστήθη· κατ' αὐτὸν

δὲ τὸν τρόπον, ἐνῷ ἦσαν μελαγχολικοί, νὰ τοὺς παρηγορήσῃ. Διὰ τοῦτο εἶπεν «εἰς τὴν Γαλιλαίαν», διὰ νὰ πιστεύσουν εἰς τὰ λεγόμενα, ἀφοῦ ἀπαλλαγοῦν ἀπὸ τὸν φόβον τῶν Ἰουδαίων. Διὰ τοῦτο ἐφανερώθη ἐκεῖ. «Ἀλλ' ὁ Πέτρος ἔλαβεν τὸν λόγον καὶ τοῦ εἶπεν· ἐὰν ὅλοι κλονισθοῦν εἰς τὴν ἐμπιστοσύνην των πρὸς σέ, ἐγὼ ποτὲ δὲν θὰ κλονισθῶ.

Τί λέγεις, Πέτρε; Ὁ προφήτης εἶπεν ὅτι «θὰ σκορπισθοῦν τὰ πρόβατα»· **B** ὁ Χριστὸς ἐπεβεβαίωσεν τὸ λεχθὲν καὶ σὺ λέγεις ὄχι; Δὲν σοῦ ἀρκοῦν τὰ προηγούμενα, ὅταν εἶπες: «ὁ Θεὸς νὰ σὲ σπλαγχνισθῇ»[9], ὁπότε καὶ ἀπεστομώθης; Διὰ τοῦτο, λοιπόν, ἀφήνει αὐτὸν νὰ πέσῃ, διδάσκων ἔτσι αὐτὸν νὰ πείθεται πάντοτε εἰς τὸν Χριστὸν καὶ νὰ θεωρῇ ἀξιοπιστοτέραν τὴν ἀπόφασιν ἐκείνου ἀπὸ τὴν ἰδικήν του γνώμην. Οἱ ὑπόλοιποι, ὅμως, μαθηταὶ ὠφελήθησαν πολὺ ἀπὸ τὴν ἄρνησιν αὐτοῦ, ἀφοῦ κατενόησαν τὴν ἀνθρωπίνην ἀδυναμίαν καὶ τὴν ἀλήθειαν τοῦ Θεοῦ. Διότι ὅταν αὐτὸς προείπῃ κάτι, δὲν πρέπει πλέον νὰ ἐπινοῶμεν σοφίσματα, οὔτε νὰ ἐπαναστατῶμεν ἐναντίον τῶν πολλῶν. «Διότι ὁ λόγος τῆς καυχήσεώς σου θὰ εἶναι εἰς τὸν ἑαυτόν σου καὶ ὄχι εἰς τὸν ἄλλον»[10]. Πρέπει, λοιπόν, νὰ προσευχώμεθα καὶ νὰ λέγωμεν «βοήθησέ μας, ὥστε νὰ μὴ ἀποσπασθῶμεν ἀπὸ σέ»· αὐτὸς ὅμως ἔχει πεποίθησιν εἰς τὸν ἑαυτόν του καὶ λέγει **C** «καὶ ἐὰν ὅλοι κλονισθοῦν εἰς τὴν ἐμπιστοσύνην των πρὸς σέ, ἐγὼ ὅμως οὐδέποτε»· καὶ ἂν ὅλοι πάθουν αὐτό, λέγει, ἐγὼ δὲν θὰ τὸ πάθω· αὐτὸ σιγὰ - σιγὰ τὸν ὡδηγοῦσεν εἰς τὴν ὑπερηφάνειαν. Αὐτήν, λοιπόν, ἐπιθυμῶν νὰ περιορίσῃ ἐντελῶς ὁ Χριστός, ἐπέτρεψεν τὴν ἄρνησιν. Ἐ-

9. Ματθ. 16, 22.
10. Γαλ. 6, 4.

πειδή, λοιπόν, δὲν ὑπήκουσεν οὔτε εἰς τοὺς λόγους αὐτοῦ, οὔτε τοῦ προφήτου (ἂν καὶ δι' αὐτὸ ἀνέφερεν τὸν προφήτην, διὰ νὰ μὴ ἀρνηθῇ), διὰ τοῦτο διδάσκεται μὲ τὰ ἔργα. Ὅτι λοιπὸν δι' αὐτὸν τὸν λόγον ἐπέτρεψεν, διὰ νὰ ἐπιτύχῃ ἐκεῖνο μὲ αὐτό, ἄκουσε τί λέγει: «ἐγὼ ὅμως προσευχήθηκα διὰ σὲ διὰ νὰ μὴ σὲ ἐγκαταλείψῃ ἡ πίστις σου»[11]. **D** Ἔλεγεν, πράγματι, αὐτὸ διὰ νὰ προσβάλῃ αὐτὸν πολὺ καὶ νὰ φανερώσῃ ὅτι ἡ πτῶσις αὐτοῦ εἶναι χειροτέρα ἀπὸ ἐκείνην τῶν ἄλλων καὶ ὅτι χρειάζεται μεγαλυτέραν βοήθειαν. Διότι δύο ἦσαν αἱ κατηγορίαι· καὶ ὅτι ἀντεῖπεν καὶ ὅτι ἔθεσεν τὸν ἑαυτόν του ἔμπροσθεν τῶν ἄλλων· μᾶλλον δὲ καὶ τρίτη κατηγορία ἦτο, ὅτι ὅλα τὰ ἀπέδωσεν εἰς τὸν ἑαυτόν του. Διὰ νὰ θεραπεύσῃ, λοιπόν, αὐτὰ ἄφησεν νὰ γίνῃ ἡ πτῶσις του καὶ δι' αὐτὸ ἀφοῦ ἄφησεν τοὺς ἄλλους, ἀποτείνεται πρὸς αὐτόν· διότι τοῦ λέγει: «Σίμων, Σίμων, ὁ σατανᾶς σᾶς ἐζήτησεν διὰ νὰ σᾶς κοσκινίσῃ ὅπως τὸν σῖτον»[12]· δηλαδὴ νὰ σᾶς ἐνοχλήσῃ, νὰ σᾶς ταράξῃ καὶ νὰ σᾶς δοκιμάσῃ. «Ἐγὼ ὅμως προσευχήθηκα διὰ σέ, διὰ νὰ μὴ σὲ ἐγκαταλείψῃ ἡ πίστις σου». Καὶ διατί δὲν εἶπεν δι' ὅλους «προσευχήθηκα», ἐὰν ὅλους ἐζήτησεν ἐκεῖνος; **E** Δὲν εἶναι ὁλοφάνερον ὅτι εἶναι αὐτὸ τὸ ἴδιον ποὺ ἔλεγα προηγουμένως, ὅτι δηλαδή, ἤθελεν νὰ τὸν προσβάλῃ καὶ νὰ δείξῃ ὅτι ἡ πτῶσις του εἶναι χειροτέρα ἀπὸ τὴν πτῶσιν τῶν ἄλλων καὶ δι' αὐτὸ στρέφει τὸν λόγον πρὸς αὐτόν; Καὶ διὰ ποῖον λόγον δὲν εἶπεν «ἐγὼ ὅμως δὲν ἄφησα», ἀλλὰ «προσευχήθηκα»; Ὁμιλεῖ, πλέον, ταπεινῶς, ἐρχόμενος πρὸς τὸ πάθος, διὰ νὰ φανερώσῃ τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν του. **786** Διότι πῶς εἶχεν ἀνάγκην προσευχῆς διὰ νὰ συγκρατήσῃ τὴν ταλαντευομένην ψυχὴν ἑνὸς ἀνθρώπου, ἐκεῖνος ποὺ ἵδρυσεν τὴν Ἐκκλησίαν ἐπάνω εἰς τὴν ὁμολογίαν τῆς πίστεως αὐτοῦ καὶ περιετείχισεν αὐτὴν ἔτσι, ὥστε νὰ μὴ τὴν ὑπερνικήσουν ἀναρίθμητοι κίνδυνοι καὶ θάνατοι; ἐκεῖνος ποὺ ἔδωκεν εἰς αὐτὸν τὰ κλειδιὰ τῶν οὐρανῶν καὶ τὸν ἔκαμεν κύριον τόσον μεγάλης ἐξουσίας καὶ ὁ ὁποῖος εἰς κανένα μέρος δὲν ἐχρειάσθη προσευχὴν δι' αὐτά; (Διότι δὲν εἶπεν τότε «προσευχήθηκα», ἀλλὰ μὲ αὐθεντίαν εἶπεν «θὰ οἰκοδομήσω τὴν Ἐκκλησίαν μου καὶ θὰ σοῦ δώσω τὰ κλειδιὰ τῶν οὐρανῶν»[13]). Διὰ ποῖον λόγον ὡμίλησεν κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον; Διὰ τὴν αἰτίαν ποὺ εἶπα καὶ διὰ τὴν ἀδυναμίαν ἐκείνων· διότι οὐδέποτε εἶχαν τὴν πρέπουσαν γνώμην δι' αὐτόν. Πῶς, λοιπόν, τὸν ἀρνήθηκε; **B** Δὲν εἶπεν· «διὰ νὰ μὴ ἀρνηθῇ», ἀλλὰ «διὰ νὰ μὴ σὲ ἐγκαταλείψῃ ἡ πίστις», διὰ νὰ μὴ καταστραφῇ ἐντελῶς. Αὐτό, βεβαίως, ἐγένετο ἕνεκα τῆς φροντίδος του. Διότι ὁ φόβος τὰ ἀπεμάκρυνεν ὅλα· διότι ἦτο ὑπερβολικός. Ἔγινε δὲ ὑπερβολικὸς ἐπειδὴ ἀπεγύμνωσεν πολὺ αὐτὸν ὁ Θεὸς ἀπὸ τὴν βοήθειάν του· τὸν ἀπεγύμνωσεν δὲ πολύ, ἐπειδὴ καὶ τὸ πάθος τῆς αὐθαδείας καὶ τῆς ἀντιρρήσεως ἦτο ἰσχυρὸν εἰς αὐτόν. Διὰ νὰ ἀφαιρέσῃ, λοιπόν, αὐτὸ ἐντελῶς, διὰ τοῦτο ἄφησεν αὐτὸν νὰ γίνῃ ὑποχείριος τῆς ἀγωνίας. Ὅτι, λοιπόν, τὸ πάθος αὐτὸ ἦτο δυνατὸν μέσα εἰς αὐτόν, δὲν ἠρκέσθη εἰς τὰ προηγούμενα, ἀντιμιλήσας καὶ εἰς τὸν προφήτην καὶ εἰς τὸν Χριστόν, ἀλλὰ καὶ ὕστερον, ὅταν ὁ Χριστὸς τοῦ εἶπεν «ἀλήθεια σοῦ λέγω, ὅτι αὐτὴν τὴν νύκτα, πρὶν λαλήσῃ ὁ πετεινός, θὰ μὲ ἀπαρνηθῇς τρεῖς φοράς», λέγει: **C** «καὶ ἂν ἀκόμη χρειασθῇ νὰ πεθάνω μαζί σου, δὲν θὰ σὲ ἀπαρνηθῶ». Ὁ Λουκᾶς δὲ τονίζει[14], ὅτι ὅσον ἀπηγόρευεν ὁ Χριστός, τόσον ἐναντιωνόταν ὁ Πέτρος περισσότερον.

11. Λουκ. 22, 32.
12. Λουκ. 22, 31.

13. 16, 18 - 19.
14. Λουκ. 22, 34.

Τί εἶναι αὐτά, Πέτρε; Ὅταν μὲν λοιπὸν ἔλεγεν «ἕνας ἀπὸ σᾶς θὰ μὲ παραδώσῃ», ἐφοβεῖσο μήπως ἦσουν σὺ ὁ προδότης καὶ ἠνάγκαζες τὸν συμμαθητήν σου νὰ ἐρωτήσῃ τὸν Κύριον, ἂν καὶ δὲν εἶχες καμμίαν τέτοιαν συναίσθησιν διὰ τὸν ἑαυτόν σου· τώρα δὲ ποὺ αὐτὸς ρητῶς φωνάζει καὶ λέγει, ὅτι «ὅλων θὰ κλονισθῇ ἡ ἐμπιστοσύνη πρὸς ἐμέ», ἀντιλέγεις καὶ ὄχι μόνον μίαν φοράν, ἀλλὰ καὶ δύο καὶ πολλὰς φοράς; **D** Τοῦτο πράγματι, λέγει ὁ Λουκᾶς. Πῶς, λοιπόν, συνέβη αὐτὸ εἰς αὐτόν; Ἕνεκα τῆς μεγάλης ἀγάπης καὶ τῆς πολλῆς εὐχαριστήσεως. Ἀφοῦ, λοιπόν, ἠλευθερώθη ἀπὸ ἐκείνην τὴν ἀγωνίαν ὅτι δὲν εἶναι προδότης καὶ εἶδεν τὸν προδότην, ἔχων πεποίθησιν εἰς τὸν ἑαυτόν του ὡμίλει καὶ ἐσήκωνε κεφάλι ἔναντι τῶν ἄλλων λέγων: «Καὶ ἂν ὅλοι σκανδαλισθῆτε, ἐγὼ ὅμως δὲν θὰ σκανδαλισθῶ». Ὀλίγον δὲ τὸ ζήτημα αὐτὸ σχετίζεται μὲ τὴν φιλοδοξίαν· διότι κατὰ τὸ δεῖπνον ἐσκέπτοντο ποῖος ἀπὸ αὐτοὺς ἦτο μεγαλύτερος· κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον τοὺς ἐνοχλοῦσεν τὸ πάθος. Διὰ τοῦτο ἐμπόδισεν αὐτόν, μὴ ὠθῶν αὐτὸν εἰς τὴν ἄρνησιν· **E** μὴ γένοιτο· ἀλλ' ἄφησεν αὐτὸν ἀβοήθητον καὶ ἤλεγξεν τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν. Κοίταξε, λοιπόν, πόσον συνεσταλμένος εἶναι ὕστερα ἀπὸ αὐτά. Διότι μετὰ τὴν ἀνάστασιν, ὅταν εἶπεν ὁ Πέτρος: «εἰς αὐτὸν τί θὰ συμβῇ;»[15] καὶ ἀπεστομώθη, δὲν ἐτόλμησεν πλέον νὰ ἀντιμιλήσῃ, ἀλλ' ἐσιώπησεν. Πάλιν ὅταν κατὰ τὴν Ἀνάληψιν ἤκουσεν «δὲν εἶναι δική σας ὑπόθεσις νὰ γνωρίζετε τοὺς χρόνους ἢ τοὺς καιρούς»[16], πάλιν σιωπᾷ καὶ δὲν ἀντιλέγει. Καὶ ὕστερον εἰς τὸ ἀνώγαιον καὶ μὲ τὸ περιστατικὸν τῆς σινδόνος, ὅταν ἤκουσεν φωνὴν λέγουσαν εἰς αὐτὸν «ἐκεῖνα ποὺ ὁ Θεὸς ἐκαθάρισεν, σὺ

15. Ἰω. 21, 21.
16. Πρ. Ἀπ. 1, 7.

μὴ τὰ θεωρῇς ἀκάθαρτα»[17] **787** καὶ μὴ γνωρίζων ἕως τότε τὴν σημασίαν τοῦ λεγομένου, ἡσυχάζει καὶ δὲν φιλονεικεῖ.

Ὅλα δὲ αὐτὰ τὰ ἐπροξένησεν ἐκείνη ἡ πτῶσις. Καὶ πρὶν μὲν ἀπὸ αὐτὴν ὅλα τὰ ἀπέδιδεν εἰς τὸν ἑαυτόν του λέγων: «Καὶ ἂν ὅλοι κλονισθοῦν εἰς τὴν ἐμπιστοσύνην των εἰς σέ, ἐγὼ ὅμως δὲν θὰ κλονισθῶ καὶ ἂν ἀκόμη χρειασθῇ νὰ ἀποθάνω μαζί σου, δὲν θὰ σὲ ἀπαρνηθῶ»· ἔπρεπεν νὰ εἰπῇ «ἂν ἀπολαύσω τὴν βοήθειάν σου». Μετὰ δὲ ἀπὸ αὐτὸ νὰ εἰπῇ ἐντελῶς τὸ ἀντίθετον: «Τί εἶστε προσηλωμένοι εἰς ἡμᾶς, ὡσὰν νὰ ἔχωμεν κάμει αὐτὸν νὰ περιπατήσῃ, μὲ τὴν ἰδικήν μας δύναμιν καὶ εὐσέβειαν»; Ἀπὸ αὐτὸ μανθάνομεν ἕνα μεγάλο δίδαγμα· ὅτι δὲν ἀρκεῖ ἡ προθυμία τοῦ ἀνθρώπου, ἐὰν κάποιος δὲν ἀπολαμβάνει τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ· **B** καὶ ὅτι, πάλιν, δὲν θὰ ὠφεληθῶμεν τίποτε ἀπὸ τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ, ἐὰν δὲν ὑπάρχει καὶ ἡ προθυμία μας. Καὶ τὰ δύο αὐτὰ ἀποδεικνύουν ὁ Ἰούδας καὶ ὁ Πέτρος· διότι ὁ μὲν πρῶτος, ἂν καὶ ἀπήλαυσεν μεγάλην βοήθειαν, δὲν ὠφελήθη τίποτε, ἐπειδὴ δὲν ἠθέλησεν καὶ οὔτε προσέφερεν τὰ ἰδικά του· ὁ ἄλλος δὲ ἂν καὶ ἔδειξεν προθυμίαν, ἐπειδὴ δὲν ἀπήλαυσεν καμμίαν βοήθειαν, ἔπεσεν ἐντελῶς. Διότι ἡ ἀρετὴ συντίθεται καὶ ἀπὸ τὰ δύο αὐτά. Διὰ τοῦτο παρακαλῶ, οὔτε νὰ κοιμώμεθα, ἀφήνοντες τὰ πάντα εἰς τὸν Θεόν, οὔτε δείχνοντες προθυμίαν νὰ νομίζωμεν ὅτι κατορθώνομεν τὰ πάντα μὲ τοὺς δικούς μας κόπους. Οὔτε, βεβαίως, θέλει ὁ Θεὸς νὰ εἴμεθα ἀδιάφοροι. Διὰ τοῦτο δὲν πράττει αὐτὸς τὰ πάντα, οὔτε θέλει νὰ εἴμεθα ἀλαζόνες. **C** Διὰ τοῦτο δὲν μᾶς τὰ ἔδωκεν ὅλα, ἀλλ' ἀφοῦ ἀφήρεσεν τὸ βλαβερὸν τοῦ καθενὸς ἀπὸ τὰ δύο,

17. Πρ. Ἀπ. 10, 15.

ἄφησε τὸ χρήσιμον. Διὰ τοῦτο ἄφησεν καὶ τὸ κορυφαῖον ἀπόστολον νὰ πέσῃ, κάμνων αὐτὸν μετριόφρονα καὶ προετοιμάζων διὰ μεγαλυτέραν πλέον ἀγάπην: «διότι ἐκεῖνον ποὺ περισσότερον συγχωρεῖ, λέγει, θὰ ἀγαπήσῃ περισσότερον»[18].

Ἄς ὑπακούωμεν, λοιπόν, πάντοτε εἰς τὸν Θεὸν καὶ νὰ μὴ ἀντιλέγωμεν καθόλου, ἔστω καὶ ἂν τὸ λεγόμενον ὑπ' αὐτοῦ φαίνεται ὅτι εἶναι ἀντίθετον πρὸς τὰς σκέψεις μας καὶ τὰς ἰδέας· ἂς εἶναι δὲ ἀνώτερος ἀπὸ τὰς σκέψεις καὶ τὰς ἰδέας μας ὁ λόγος αὐτοῦ. Ἔτσι ἂς πράττωμεν καὶ μὲ τὰ μυστήρια, μὴ παρατηροῦντες μόνον τὰ αἰσθητά, ἀλλὰ κατέχοντες τοὺς λόγους αὐτοῦ. **D** Διότι ὁ μὲν λόγος αὐτοῦ δὲν ἀπατᾶται, ἐνῷ ἡ αἴσθησίς μας ἀπατᾶται εὐκόλως. Ἐκεῖνος οὐδέποτε ἔκαμεν λάθος, ἐνῷ αὐτὴ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἀπατᾶται, κάμνει λάθη.

Ὅταν μέν, λοιπόν, λέγῃ ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ «τοῦτο εἶναι τὸ σῶμα μου»[19], ἂς ὑπακούωμεν, ἂς πιστεύωμεν καὶ ἂς βλέπωμεν αὐτὸ μὲ τοὺς πνευματικοὺς ὀφθαλμούς. Διότι τίποτε αἰσθητὸν δὲν μᾶς παρέδωκεν ὁ Χριστός, ἀλλὰ μὲ αἰσθητὰ πράγματα μᾶς παρέδωκεν ὅλα τὰ πνευματικά. Κατ' αὐτόν, πράγματι, τὸν τρόπον καὶ εἰς τὸ βάπτισμα· τὸ μὲν χάρισμα τοῦ ὕδατος παραχωρεῖται μὲ αἰσθητὸν πρᾶγμα, τὸ δὲ παραγόμενον εἶναι πνευματικόν, ἡ γέννησις καὶ ἡ ἀναγέννησις, δηλαδὴ ἡ ἀνακαίνισις. Ἐάν, πράγματι, ἦσουν χωρὶς σῶμα, θὰ σοῦ παρέδιδεν γυμνὰ αὐτὰ τὰ ἀσώματα χαρίσματα· ἐπειδή, ὅμως, ἡ ψυχὴ εἶναι συνδεδεμένη μὲ τὸ σῶμα, σοῦ παραδίδει τὰ πνευματικὰ διὰ τῶν αἰσθητῶν. **E** Πόσοι τώρα λέγουν: ἤθελα νὰ ἴδω τὴν μορφήν του, τὸ σχῆμα, τὰ ἐνδύματα

---

18. Λουκ. 7, 4.
19. Ματθ. 26, 26.

καὶ τὰ ὑποδήματα. Νά, τὸν βλέπεις, τὸν ἐγγίζεις, τὸν τρώγεις· καὶ σὺ μὲν ἐπιθυμεῖς νὰ ἴδῃς τὰ ἐνδύματά του, αὐτὸς δὲ σοῦ δίδει τὸν ἑαυτόν Του, ὄχι μόνον νὰ τὸν ἴδῃς, ἀλλὰ καὶ νὰ ἐγγίσῃς καὶ νὰ φάγῃς καὶ νὰ δεχθῇς ἐντός σου. **788** Ἄς μὴ πλησιάσῃ, λοιπόν, κανεὶς ἀνακατωμένος, οὔτε παραλυμένος, ἀλλ' ὅλοι φλογεροί, ὅλοι θερμοὶ καὶ ἀφυπνισμένοι. Διότι ἐὰν οἱ Ἰουδαῖοι ἔτρωγον τὸν πασχαλινὸν ἀμνὸν ἱστάμενοι, ἔχοντες τὰ ὑποδήματα καὶ τὰς βακτηρίας εἰς τὰ χέρια καὶ μὲ βιασύνην, πολὺ περισσότερον σὺ πρέπει νὰ ἐπαγρυπνῇς. Διότι ἐκεῖνοι μὲν ἐπρόκειτο νὰ ὑπάγουν εἰς τὴν Παλαιστίνην· διὰ τοῦτο εἶχον τὴν ἐξωτερικὴν ἐμφάνισιν τῶν ὁδοιπόρων· σὺ δὲ πρόκειται νὰ ἀποδημήσῃς εἰς τὸν οὐρανόν.

Διὰ τοῦτο πρέπει πάντοτε νὰ εἴμεθα ἄγρυπνοι· διότι ἐπίκειται μεγάλη τιμωρία δι' ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι συμμετέχουν ἀναξίως. Σκέψου πόσον ἀγανακτεῖς ἐναντίον τοῦ προδότου καὶ ἐναντίον ἐκείνων ποὺ τὸν ἐσταύρωσαν. Πρόσεξε, λοιπόν, μήπως καὶ σὺ ὁ ἴδιος γίνῃς ἔνοχος τοῦ σώματος καὶ τοῦ αἵματος τοῦ Χριστοῦ. **B** Ἐκεῖνοι κατέσφαξαν τὸ πανάγιον σῶμα του, σὺ ὅμως. μετὰ ἀπὸ τόσον μεγάλας εὐεργεσίας, τὸ ὑποδέχεσαι μὲ ἀκάθαρτην ψυχήν. Οὔτε, βεβαίως, ἠρκέσθη εἰς τὸ νὰ γίνῃ ἄνθρωπος, εἰς τὸ νὰ ραπισθῇ καὶ νὰ θυσιασθῇ, ἀλλὰ καὶ συνανεμείχθη μαζί μας καὶ μᾶς κάμνει σῶμα του, ὄχι μόνον μὲ τὴν πίστιν, ἀλλὰ καὶ μὲ αὐτὸ τὸ πρᾶγμα, δηλαδὴ μὲ τὴν Θείαν μετάληψιν.

Πόσον, λοιπόν, καθαρὸς δὲν πρέπει νὰ εἶναι ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος ἀπολαμβάνει τοὺς καρποὺς αὐτῆς τῆς θυσίας; πόσον καθαρώτερον ἀπὸ τὴν ἀκτῖνα τοῦ ἡλίου δὲν πρέπει νὰ εἶναι τὸ χέρι ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον κατακόπτει αὐτὸ τὸ σῶμα; πόσον καθαρὸν τὸ στόμα ποὺ γεμίζει ἀπὸ πνευματικὴν φωτιάν; πόσον καθαρὰ ἡ γλῶσσα, ἡ ὁποία κοκ-

κινίζει μὲ φρικωδέστατον αἷμα; Σκέψου, μὲ ποίαν τιμὴν ἐτιμήθης καὶ ποῖον τραπέζι ἀπολαμβάνεις. **C** Ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ἐνῷ βλέπουν οἱ ἄγγελοι τρομάζουν καὶ οὔτε τολμοῦν νὰ ἀτενίσουν ἀφόβως, ἕνεκα τῆς λάμψεως ποὺ προέρχεται ἀπὸ αὐτό, μὲ ἐκεῖνο τρεφόμεθα καὶ ἡμεῖς, μὲ ἐκεῖνο ἀναμειγνυόμεθα καὶ ἔχομεν γίνει ἕνα σῶμα καὶ μία σάρκα τοῦ Χριστοῦ. «Ποῖος θὰ ὁμιλήση διὰ τὰς δυνάμεις τοῦ Κυρίου καὶ θὰ κάμη νὰ ἀκουσθοῦν οἱ ἔπαινοι αὐτοῦ;»[20]. Ποῖος βοσκὸς τρέφει τὰ πρόβατα μὲ τὰ ἴδια του τὰ μέλη; Καὶ τί λέγω βοσκός; Ὑπάρχουν πολλὰς φορὰς μητέρες, αἱ ὁποῖαι μετὰ ἀπὸ τοὺς πόνους τῆς γεννήσεως παραδίδουν τὰ παιδιὰ εἰς ἄλλας τροφούς. Αὐτός, ὅμως, δὲν ἀνεχόταν αὐτό, ἀλλ' αὐτὸς τρέφει ἡμᾶς μὲ τὸ αἷμα του καὶ μὲ ὅλα μᾶς συνδέει μὲ τὸν ἑαυτόν του.

Παρατήρησε προσεκτικά· ἐγεννήθη ἀπὸ τὴν ἰδικήν μας οὐσίαν. Ἀλλὰ τοῦτο δὲν προσήκει εἰς ὅλους, λέγει· ἂν καὶ πρὸς ὅλους βεβαίως. **D** Διότι ἐὰν ἦλθεν πρὸς τὴν φύσιν μας, εἶναι ὁλοφάνερον ὅτι ἦλθεν πρὸς ὅλους μας· ἐὰν δὲ ἦλθεν πρὸς ὅλους, ἑπομένως καὶ πρὸς τὸν καθένα. Καὶ πῶς δὲν ἀπήλαυσαν ὅλοι τὴν ὠφέλειαν ποὺ προέρχεται ἀπὸ αὐτήν; λέγει. Τοῦτο δὲν ὀφείλεται εἰς ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος ἐπροτίμησεν αὐτὸ πρὸς χάριν ὅλων, ἀλλ' εἰς ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι δὲν θέλουν. Διότι, μὲ τὰ μυστήρια, συνδέει τὸν ἑαυτόν του μὲ τὸν καθένα ἀπὸ τοὺς πιστοὺς καὶ ἐκείνους ποὺ ἐγέννησεν τοὺς ἀνατρέφει μὲ τὸν ἑαυτόν του καὶ δὲν παραδίδει εἰς ἄλλον· μὲ αὐτὸ δὲ σὲ πείθει πάλιν, ὅτι ἔλαβεν τὸ ἰδικόν σου σῶμα.

Ἂς μὴ εἴμεθα, λοιπόν, ἀδιάφοροι, ἀφοῦ ἀξιωθήκαμεν τόσον μεγάλην ἀγάπην καὶ τιμήν. Δὲν βλέπετε τὰ

20. Ψαλμ. 105, 2.

παιδιὰ μὲ πόσον ζῆλον πιάνουν τὸν μαστὸν **E** καὶ μὲ πόσην ὁρμὴν χώνουν τὴν θηλὴν μέσα εἰς τὰ χείλη των; Μὲ τόσον μεγάλην προθυμίαν ἂς προσέλθωμεν καὶ ἡμεῖς εἰς αὐτὸ τὸ τραπέζι καὶ εἰς τὴν θηλὴν τοῦ πνευματικοῦ ποτηρίου· μᾶλλον δὲ μὲ μεγαλυτέραν προθυμίαν ἂς τραβήξωμεν πρὸς τὸ μέρος μας τὴν χάριν τοῦ Πνεύματος, ὡσὰν θηλάζοντα παιδιά. Ἂς ἔχωμεν δὲ μόνον μίαν λύπην τὸ ὅτι δὲν συμμετέχομεν εἰς αὐτὴν τὴν τροφήν. Αὐτὰ δὲν εἶναι ἔργα ἀνθρωπίνης δυνάμεως. **789** Ἐκεῖνος ποὺ ἔπραξεν αὐτὰ εἰς ἐκεῖνο τὸ δεῖπνον, ὁ ἴδιος καὶ τώρα πράττει αὐτά. Ἡμεῖς ἀνήκομεν εἰς τὴν τάξιν τῶν ὑπηρετῶν, ἐνῷ ἐκεῖνος ποὺ ἁγιάζει καὶ μεταποιεῖ αὐτά, εἶναι ὁ ἴδιος. Ἂς μὴ πλησιάση, λοιπόν, κανεὶς Ἰούδας οὔτε φιλάργυρος· ἐὰν κάποιος δὲν εἶναι μαθητής του, ἂς παραμερίση· τὸ τραπέζι αὐτὸ δὲν δέχεται ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι δὲν εἶναι μαθηταί. Διότι λέγει «ἑορτάζω τὸ Πάσχα μαζὶ μὲ τοὺς μαθητάς μου»[21]. Αὐτὸ τὸ ἴδιον εἶναι τὸ τραπέζι μὲ ἐκεῖνο καὶ δὲν ἔχει τίποτε ὀλιγώτερον. Διότι δὲν δημιουργεῖ ἐκεῖνο μὲν ὁ Χριστός, αὐτὸ δὲ ἄνθρωπος, ἀλλὰ καὶ αὐτὸ ὁ ἴδιος προσφέρει. Τοῦτο εἶναι ἐκεῖνο τὸ ἀνώγαιον, ὅπου ἦσαν τότε· ἀπὸ ἐκεῖ ἐξῆλθον εἰς τὸ ὄρος τῶν ἐλαιῶν. **B** Ἂς ἐξέλθωμεν καὶ ἡμεῖς πρὸς τὰ χέρια τῶν πτωχῶν· διότι αὐτὸς ὁ τόπος εἶναι τὸ ὄρος τῶν ἐλαιῶν. Διότι τὸ πλῆθος τῶν φτωχῶν εἶναι ἐλαῖαι, αἱ ὁποῖαι ἔχουν φυτευθῆ εἰς τὸν οἶκον τοῦ Θεοῦ· αὗται σταλάζουν τὸ λάδι, τὸ ὁποῖον ἐκεῖ θὰ μᾶς εἶναι χρήσιμον. Αὐτὸ εἶχον αἱ πέντε παρθένοι, ἐνῷ αἱ ἄλλαι, ἐπειδὴ δὲν ἐπῆραν, κατεστράφησαν. Ἀφοῦ πάρωμεν αὐτὸ ἂς εἰσέλθωμεν, διὰ νὰ συναντήσωμεν τὸν νυμφίον μὲ ἀπαστραπτούσας λαμπάδας. Ἀφοῦ πάρωμεν αὐτό, ἂς φύγωμεν ἀπὸ αὐτὴν τὴν ζωήν. Ἂς μὴ πλησιάση κανεὶς

21. Ματθ. 26, 18.

μισάνθρωπος, σκληρὸς καὶ ἄσπλαγχνος, κανεὶς ἐντελῶς ἀκάθαρτος.

Αὐτὰ τὰ λέγω πρὸς σᾶς, οἱ ὁποῖοι συμμετέχετε καὶ πρὸς σᾶς, οἱ ὁποῖοι ὑπηρετεῖσθε. C Διότι εἶναι ἀνάγκη νὰ ὁμιλήσω καὶ πρὸς σᾶς, ὥστε νὰ μοιράζετε αὐτὰ τὰ δῶρα μὲ μεγάλον ζῆλον.

Δὲν εἶναι μικρὰ ἡ τιμωρία σας ἐὰν ἐπιτρέψετε εἰς κάποιον νὰ συμμετάσχῃ εἰς αὐτὸ τὸ τραπέζι, ἀφοῦ γνωρίζετε ὅτι αὐτὸς ἔχει κάποιαν κακίαν. Τὸ αἷμα αὐτοῦ θὰ ἀπαιτηθῇ ἀπὸ τὰ ἰδικά σας χέρια. Ἔστω καὶ ἂν εἶναι στρατηγὸς ἢ ὕπαρχος ἢ καὶ αὐτὸς ποὺ φέρει τὸ στέμμα, ἀλλὰ προσέρχεται ἀναξίως, ἐμπόδισέ τον· σὺ ἔχεις μεγαλυτέραν δύναμιν ἀπὸ ἐκεῖνον. Ἐὰν δὲ σὺ ἀνέλαβες νὰ φυλάσσῃς καθαρὰν τὴν πηγὴν τοῦ ὕδατος διὰ τὸ ποίμνιον, ἐὰν ἴδῃς ἕνα πρόβατον ποὺ ἔχει πολὺ λάσπην εἰς τὸ στόμα του, δὲν θὰ ἀφήσῃς αὐτὸ νὰ σκύψῃ κάτω καὶ νὰ θολώσῃ τὸ ρεῦμα τοῦ ὕδατος. D Τώρα δὲ ποὺ ἔχει παραδοθῆ εἰς σὲ ὄχι ὕδωρ, ἀλλὰ αἷμα καὶ πνεῦμα, δὲν ἀγανακτεῖς καὶ δὲν ἐμποδίζεις ὅταν βλέπῃς νὰ πλησιάζουν ἐκεῖνοι ποὺ ἔχουν τὴν ἁμαρτίαν ποὺ εἶναι χειροτέρα ἀπὸ τὴν λάσπην; Ποίαν δὲ συγχώρησιν θὰ ἠμποροῦσες νὰ ἔχῃς; Διὰ τοῦτο ὁ Θεὸς σᾶς ἐτίμησεν μὲ αὐτὴν τὴν τιμήν, διὰ νὰ διακρίνετε αὐτά.

Αὐτὸ εἶναι ἡ ἀξία σας, αὐτὸ ἡ ἀσφάλεια, αὐτὸ ὅλος ὁ στέφανος, ὄχι διὰ νὰ περιοδεύετε ἐνδεδυμένοι μὲ ἄσπρον καὶ λαμπρὸν χιτῶνα. Πῶς ὅμως γνωρίζω τὸν τάδε καὶ τὸν τάδε; λέγει κάποιος. Δὲν ὁμιλῶ διὰ τοὺς ἀγνώστους, ἀλλὰ διὰ τοὺς γνωστούς. Νὰ εἴπω καὶ κάτι τρομερώτερον; δὲν εἶναι τόσον φοβερὸν νὰ εἶναι μέσα οἱ δαιμονιζόμενοι, ὅσον ἐκεῖνοι, E τοὺς ὁποίους ἀναφέρει ὁ Παῦλος καὶ οἱ ὁποῖοι καταπατοῦν τὸν Χριστόν, τὸ αἷμα τῆς διαθήκης θεωροῦν μολυσμένον καὶ ὑβρίζουν

τὴν χάριν τοῦ Πνεύματος[22]. Πράγματι, ἐκεῖνος ποὺ ἔχει ἁμαρτήσει καὶ προσέρχεται εἰς τὰ μυστήρια, εἶναι χειρότερος ἀπὸ τὸν δαιμονιζόμενον. Διότι αὐτοὶ μέν, ἐπειδὴ δαιμονίζονται, δὲν τιμωροῦνται· ἐκεῖνοι δέ, ὅταν προσέρχωνται ἀναξίως, παραδίδονται εἰς αἰωνίαν τιμωρίαν. 790 Ἂς μὴ ἀπομακρύνωμεν, λοιπόν, μόνον αὐτούς, ἀλλ' ὅλους γενικῶς, τοὺς ὁποίους θὰ ἴδωμεν νὰ προσέρχωνται ἀναξίως. Ἂς μὴ συμμετέχῃ, λοιπόν, κανεὶς ἀπὸ ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι δὲν εἶναι μαθηταὶ Του. Κανεὶς ἂς μὴ πάρῃ ὡσὰν Ἰούδας, διὰ νὰ μὴ πάθῃ ὅ,τι ἔπαθεν ἐκεῖνος. Σῶμα τοῦ Χριστοῦ εἶναι καὶ αὐτὸ τὸ πλῆθος. Πρόσεξε, λοιπόν, σὺ ὁ ὁποῖος ὑπηρετεῖς τὰ μυστήρια, νὰ μὴ παροργίσῃς τὸν Κύριον, μὴ καθαρίζων ἐντελῶς αὐτὸ τὸ σῶμα· μὴ δώσῃς ξίφος ἀντὶ τροφῆς. Ἀλλὰ καὶ ἂν ἐκεῖνος ἀπὸ ἀνοησίαν ἔρχεται νὰ συμμετάσχῃ, ἐμπόδισέ τον καὶ μὴ φοβηθῇς. Νὰ φοβῆσαι τὸν Θεὸν καὶ ὄχι τὸν ἄνθρωπον. Ἐὰν φοβηθῇς τὸν ἄνθρωπον, θὰ περιγελασθῇς ἀπὸ αὐτόν. Ἐάν, ὅμως, φοβηθῇς τὸν Θεόν, θὰ εἶσαι σεβαστὸς καὶ εἰς τοὺς ἀνθρώπους. B Ἐὰν δὲ σὺ ὁ ἴδιος δὲν τολμᾷς, φέρε αὐτὸν εἰς ἐμέ. Δὲν θὰ ἐπιτρέψω νὰ ἀποτολμῶνται αὐτά. Θὰ στερηθῶ προηγουμένως τὴν ψυχήν μου, παρὰ νὰ μεταδώσω ἀναξίως τὸ αἷμα τοῦ Κυρίου· καὶ τὸ αἷμα τὸ ἰδικόν μου θὰ στερηθῶ, παρὰ νὰ μεταδώσω αἷμα τόσον τρομακτικὸν εἰς ἐκεῖνον ποὺ δὲν πρέπει. Ἐὰν δὲ κάποιος, ἂν καὶ ἐξήτασεν παρὰ πολύ, δὲν ἀνεγνώρισεν τὸν κακόν, δὲν ὑπάρχει καμμία ἐνοχή. Αὐτά, βεβαίως, τὰ ἔχω εἰπῆ διὰ τοὺς φανερῶς κακούς. Ἐάν, λοιπόν, διορθώσωμεν αὐτούς, ὁ Θεὸς ταχέως θὰ μᾶς κάμῃ γνωστοὺς ἐκείνους, ποὺ δὲν γνωρίζομεν. Ἐάν, ὅμως, ἀφήσωμεν αὐτούς, διὰ ποῖον λόγον θὰ μᾶς κάμῃ φανεροὺς ἐκείνους; C Λέγω

---

22. Ἑβρ. 10, 29.

δὲ αὐτὰ ὄχι μόνον διὰ νὰ ἐμποδίζωμεν, οὔτε νὰ ἐκβάλλωμεν, ἀλλὰ διὰ νὰ ἐπαναφέρωμεν, ἀφοῦ διορθώσωμεν, καὶ νὰ περιποιούμεθα. Διότι κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον καὶ τὸν Θεὸν θὰ ἔχωμεν εὐμενῆ καὶ θὰ εὕρωμεν πολλούς, οἱ ὁποῖοι μεταλαμβάνουν ἐπαξίως καὶ θὰ λάβωμεν μεγάλην ἀμοιβὴν διὰ τὸν ἰδικόν μας ζῆλον καὶ διὰ τὴν περιποίησιν τῶν ἄλλων. Εἴθε ὅλοι ἡμεῖς νὰ εὕρωμεν αὐτὴν μὲ τὴν χάριν καὶ τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἰς τὸν ὁποῖον ἀνήκει ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ ΠΓ' (83)

(Ματθ. κστ' 36—50)

D «Τότε ἔρχεται ὁ Ἰησοῦς μαζὶ μὲ αὐτοὺς εἰς ἕνα χωρίον ποὺ ὀνομάζεται Γεθσημανῆ καὶ λέγει εἰς τοὺς μαθητάς του: καθήσατε ἐδῶ ἕως ὅτου ὑπάγω ἐκεῖ καὶ προσευχηθῶ. Καὶ ἀφοῦ παρέλαβεν τὸν Πέτρον καὶ τοὺς δύο υἱοὺς τοῦ Ζεβεδαίου, ἤρχισεν νὰ λυπᾶται καὶ νὰ ἀγωνιᾷ. Τότε λέγει εἰς αὐτούς: ἡ ψυχή μου εἶναι λυπημένη μέχρι θανάτου· μείνατε ἐδῶ καὶ ἀγρυπνεῖτε μαζί μου» (Ματθ. 26, 36—38).

Ἐπειδὴ ἀδιακόπως ἠκολούθουν αὐτόν, διὰ τοῦτο λέγει: **E** «μείνατε ἐδῶ ἕως ὅτου ὑπάγω ἐκεῖ καὶ προσευχηθῶ». Διότι ἦτο συνήθεια εἰς αὐτὸν νὰ προσεύχεται χωριστὰ ἀπὸ αὐτούς. Ἔπραττεν δὲ αὐτὸ διὰ νὰ μᾶς διδάξῃ νὰ κάμνωμεν εἰς τοὺς ἑαυτούς μας ἡσυχίαν καὶ ἠρεμίαν πολλὴν κατὰ τὰς προσευχάς. Παραλαμβάνει δὲ τοὺς τρεῖς καὶ τοὺς λέγει: «ἡ ψυχή μου εἶναι λυπημένη μέχρι θανάτου». Διὰ ποῖον λόγον δὲν παραλαμβάνει ὅλους τοὺς μαθητάς; Διὰ νὰ μὴ ἐκπέσουν ἐντελῶς. Ἀλλὰ παραλαμβάνει ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι ἔγιναν θεωροὶ τῆς δόξης Του. **791** Ἀλλ' ὅμως ἀφήνει καὶ αὐτούς. Καὶ ἀφοῦ ἐπροχώρησεν ὀλίγον προσεύχεται λέγων: «Πατέρα μου, ἐὰν εἶναι δυνατόν, ἂς ἀποφύγω τὸ ποτήριον αὐτό. Ἀλλ' ὄχι ὅπως θέλω ἐγώ, ἀλλ' ὅπως θέλεις σύ. Καὶ ἔρχεται εἰς τοὺς μαθητάς του καὶ τοὺς εὑρίσκει νὰ κοιμοῦνται καὶ λέγει εἰς τὸν Πέτρον: «ὥστε, ἔτσι, δὲν ἠμπορέσατε μίαν ὥραν νὰ ἀγρυπνήσετε μαζί μου; Ἀγρυπνεῖτε καὶ προσεύχεσθε, διὰ νὰ μὴ πέσετε εἰς πειρασμόν· τὸ μὲν πνεῦμα εἶναι πρόθυμον, ἀλλὰ ἡ σάρκα εἶναι ἀδύνατη». Δὲν ἀπευθύνεται κυρίως πρὸς τὸν Πέτρον χωρὶς λόγον, ἂν καὶ ἐκοιμήθησαν καὶ οἱ ἄλλοι· ἀλλὰ καὶ ἐδῶ προσβάλλει αὐτὸν διὰ τὴν αἰτίαν, τὴν ὁποίαν προηγου-

μένως ἀνέφερον. Κατόπιν, ἐπειδὴ καὶ οἱ ἄλλοι μαθηταὶ εἶπον τὸ ἴδιον B (διότι, ὅταν ὁ Πέτρος εἶπεν, ὅτι «καὶ ἂν ἀκόμη χρειασθῇ νὰ ἀποθάνω μαζί σου, δὲν θὰ σὲ ἀπαρνηθῶ», τὸ ἴδιον καὶ ὅλοι οἱ μαθηταί[1]), ὁμιλεῖ πρὸς ὅλους διὰ νὰ ἐλέγξῃ τὴν ἀδυναμίαν των. Διότι ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι ἤθελον νὰ ἀποθάνουν μαζί του, δὲν εἶχον τὴν δύναμιν τότε νὰ μείνουν ἄγρυπνοι καὶ νὰ συμμετάσχουν εἰς τὴν λύπην του, ἀλλὰ τοὺς ἐνίκησεν ὁ ὕπνος. Ἐκεῖνος ὅμως προσεύχεται ἐπιμόνως, διὰ νὰ μὴ θεωρηθῇ ὅτι αὐτὸ εἶναι ὑποκρισία. Ἱδρῶτες ρέουν ἐπ' αὐτοῦ, διὰ τὴν ἰδίαν πάλιν αἰτίαν. Καὶ διὰ νὰ μὴ εἴπουν οἱ αἱρετικοὶ αὐτό, ὅτι ὑποκρίνεται τὴν ἀγωνίαν. Διὰ τοῦτο καὶ ἱδρῶτες ἔρρεον ὡσὰν σταγόνες αἵματος καὶ ἄγγελος παρουσιάσθη ἐνισχύων αὐτόν[2] καὶ ἀναρίθμητοι ἀποδείξεις φόβου ὑπῆρξαν, διὰ νὰ μὴ εἴπῃ κανεὶς ὅτι τὰ λεγόμενα εἶναι πλαστά. Δι' αὐτὴν βεβαίως τὴν αἰτίαν καὶ προσεύχεται. C Διότι ὅταν λέγῃ: «ἐὰν εἶναι δυνατόν, ἂς ἀποφύγω», ἐφανέρωσεν τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν του· ὅταν δὲ εἶπεν «ἀλλ' ὄχι ὅπως θέλω ἐγώ, ἀλλ' ὅπως θέλεις σύ», ἐπέδειξεν τὴν ἀρετὴν καὶ τὴν ἀσκητικὴν διάθεσιν τῆς ἐγκρατείας, διὰ νὰ μᾶς διδάξῃ νὰ ἀκολουθῶμεν τὸν Θεόν, ἔστω καὶ ἂν ἡ φύσις μᾶς σύρει ἀντιθέτως.

Ἐπειδὴ δὲ δὲν ἦτο ἀρκετὸν διὰ τοὺς ἀνοήτους νὰ δείξῃ τὸ πρόσωπον μόνον, προσθέτει καὶ λόγια. Καὶ πάλιν δὲν ἦσαν ἀρκετὰ τὰ λόγια, ἀλλ' ἐχρειάζοντο καὶ πράξεις, τὰς ὁποίας συνδέει μὲ τὰ λόγια, διὰ νὰ πιστεύσουν καὶ ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι ἀγαποῦν πολὺ τὰς φιλονικίας, ὅτι καὶ ἄνθρωπος ἔγινεν καὶ ἀπέθανεν. Ἐάν, λοιπόν, ἂν καὶ ὑπάρχουν ὅλαι αὐταὶ αἱ ἀποδείξεις, δὲν γί-

1. Ματθ. 26, 35.
2. Λουκ. 22, 43 - 44.

νεται ἀκόμη πιστευτὸν τὸ γεγονὸς αὐτὸ ἀπὸ μερικούς, πολὺ περισσότερον ἐὰν δὲν ὑπῆρχον αὐταί. D Βλέπεις μὲ πόσα ἀποδεικνύει τὴν ἀλήθειαν τοῦ σχεδίου τῆς σωτηρίας μας; Ἀποδεικνύει αὐτὴν μὲ ἐκεῖνα ποὺ λέγει καὶ μὲ ἐκεῖνα ποὺ παθαίνει. Κατόπιν ἀφοῦ ἦλθεν εἰς τὸν Πέτρον τοῦ λέγει: «ὥστε ἔτσι, δὲν ἠμπόρεσες νὰ ἀγρυπνήσῃς μίαν ὥραν μαζί μου;» Ὅλοι ἐκοιμήθησαν, ἀλλ' ἐπιπλήττει τὸν Πέτρον διὰ νὰ ὑποδηλώσῃ εἰς αὐτὸν ἐκεῖνα ποὺ εἶπεν. Καὶ τὸ «μαζί μου» δὲν ὑπάρχει χωρὶς λόγον, ἀλλ' ὡσὰν νὰ τοῦ ἔλεγεν: δὲν ἠμπόρεσες νὰ ἀγρυπνήσῃς μαζί μου καὶ πρὸς χάριν μου θὰ διακινδυνεύσῃς τὴν ψυχήν σου; Μὲ ὅ,τι δὲ λέγει ἐν συνεχείᾳ, τὸ ἴδιο ὑπαινίσσεται· διότι λέγει: «ἀγρυπνεῖτε καὶ προσεύχεσθε, διὰ νὰ μὴ πέσετε εἰς πειρασμόν». Βλέπεις πῶς διδάσκει πάλιν αὐτοὺς νὰ μὴ ὁμιλοῦν μὲ πεῖσμα, ἀλλὰ νὰ ἔχουν συντετριμμένην σκέψιν, νὰ εἶναι ταπεινόφρονες καὶ ὅλα νὰ τὰ ἀναθέτουν εἰς τὸν Θεόν; E Καὶ ἄλλοτε μὲν ἀπευθύνεται πρὸς τὸν Πέτρον, ἄλλοτε δὲ πρὸς ὅλους μαζί. Καὶ εἰς ἐκεῖνον μὲν λέγει: «Σίμων, Σίμων, ἐζήτησεν ὁ σατανᾶς νὰ σᾶς κοσκινήσῃ ὡσὰν τὸν σῖτον· καὶ ἐγὼ προσηυχήθην δι' ἐσέ»[3] πρὸς ὅλους δὲ μαζὶ λέγει: «νὰ προσεύχεσθε διὰ νὰ μὴ πέσετε εἰς πειρασμόν»[4]. Μὲ κάθε τρόπον ἀποκρούει τὴν ἰσχυρογνωμοσύνην των καὶ τοὺς κάμνῃ ἀγωνιώδεις.

792 Κατόπιν, διὰ νὰ μὴ νομισθῇ ὅτι κάμνει τὸν λόγον ἐντελῶς ὁρμητικόν, λέγει: «τὸ μὲν πνεῦμα εἶναι πρόθυμον, ἀλλ' ἡ σὰρξ εἶναι ἀδύνατη». Καὶ νὰ θέλῃς νὰ περιφρονήσῃς τὸν θάνατον, δὲν θὰ μπορέσῃς, μέχρις ὅτου ὁ Θεὸς ἁπλώσει τὸ χέρι του· διότι τὸ σαρκικὸν φρό-

3. Λουκ. 22, 31.
4. Ματθ. 26, 41.

νημα μᾶς σύρει ἀντιθέτως. Πάλιν δὲ ὑπεδήλωσεν τὸ ἴδιον λέγων: «Πατέρα μου, ἐὰν δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἀποφύγω τὸ ποτήριον αὐτὸ χωρὶς νὰ τὸ πιῶ, ἂς γίνῃ τὸ θέλημά σου». Μὲ αὐτὰ ἀποδεικνύει ὅτι συμφωνεῖ πολὺ μὲ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ καὶ ὅτι πάντοτε πρέπει νὰ ἀκολουθῶμεν αὐτὸ καὶ αὐτὸ νὰ ἀναζητῶμεν. «Καὶ ὅταν ἦλθεν, πάλιν εὑρίσκει αὐτοὺς νὰ κοιμοῦνται». Διότι ἐκτὸς τοῦ ὅτι ἦτο βαθεῖα νύκτα, καὶ τὰ μάτια των ἦσαν ἐνοχλημένα ἀπὸ τὴν μελαγχολίαν. **B** Καὶ διὰ τρίτην φορὰν ἀφοῦ ἐπῆγεν, τοὺς εἶπεν τὸ ἴδιον, διὰ νὰ βεβαιώσῃ ὅτι ἔχει γίνει ἄνθρωπος. Πράγματι, ἡ δευτέρα καὶ τρίτη φορὰ εἰς τὰς Γραφὰς κυρίως εἶναι ἀποδεικτικὸν τῆς ἀληθείας· καθὼς ἀκριβῶς καὶ ὁ Ἰωσὴφ ἔλεγεν εἰς τὸν Φαραώ, ὅτι «σοῦ παρουσιάσθη τὸ ὄραμα εἰς τὸν ὕπνον διὰ δευτέραν φορὰν αὐτὸ ἔγινε χάριν τῆς ἀληθείας καὶ διὰ νὰ πιστεύσῃς ὅτι αὐτὸ θὰ γίνῃ ὁπωσδήποτε»[5]. Διὰ τοῦτο καὶ Αὐτὸς εἶπεν τὸ ἴδιον μίαν καὶ δύο καὶ τρεῖς φοράς, διὰ νὰ τοὺς βεβαιώσῃ περὶ τοῦ σχεδίου τῆς σωτηρίας. Καὶ διατί ἦλθεν διὰ δευτέραν φοράν; Διὰ νὰ ἐλέγξῃ αὐτούς, ὅτι τόσον ἐγέμισαν ἀπὸ μεγαλχολίαν, ὥστε νὰ μὴ αἰσθανθοῦν καὶ τὴν παρουσίαν του. Ἀλλ' ὅμως δὲν τοὺς ἤλεγξεν, ἀλλὰ ἀπεμακρύνθη ὀλίγον, διὰ νὰ φανερώσῃ τὴν ἀνέκφραστον ἀδυναμίαν των· διότι, ἂν καὶ ἐπεπλήχθησαν, δὲν ἠμποροῦσαν νὰ ὑποφέρουν τὴν ἀϋπνίαν. **C** Δὲν τοὺς ἐξυπνᾷ καὶ δὲν τοὺς ἐπιπλήττει πάλιν, διὰ νὰ μὴ πληγώσῃ αὐτοὺς ποὺ ἦσαν πληγωμένοι· ἀλλὰ ἀφοῦ ἔφυγεν καὶ προσηυχήθη, ἐπανῆλθεν λέγων: «ἐξακολουθεῖτε νὰ κοιμᾶσθε λοιπὸν καὶ νὰ ἀναπαύεσθε». Καὶ ὅμως τότε ἔπρεπεν νὰ εἶναι ἄγρυπνοι· ἀλλὰ διὰ νὰ φανερώσῃ ὅτι δὲν θὰ ὑποφέρουν εὐκόλως οὔτε τὴν μορφὴν τῶν τρομερῶν γεγονότων, ἀλλὰ θὰ γίνουν φυγάδες καὶ θὰ ἀπο-

---

5. Πρβλ. Γεν. 41, 32.

μακρυνθοῦν ἕνεκα τῆς ἀγωνίας καὶ ὅτι δὲν ἔχει ἀνάγκην τῆς βοηθείας των καὶ ὅτι πρέπει αὐτὸς ὁπωσδήποτε νὰ παραδοθῇ, τοὺς λέγει «κοιμᾶσθε λοιπὸν καὶ ἀναπαύεσθε. Ἰδού, ἐπλησίασεν ἡ ὥρα καὶ ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδίδεται σὲ χέρια ἁμαρτωλῶν». Πάλιν φανερώνει ὅτι αὐτὸ ποὺ γίνεται εἶναι εἰς τὸ σχέδιον τῆς σωτηρίας.

D Ὄχι δὲ μόνον αὐτό, ἀλλὰ καὶ μὲ αὐτὸ ποὺ εἶπεν: «σὲ χέρια ἁμαρτωλῶν», ἀνορθώνει τὰ φρονήματά των, φανερώνων ὅτι αὐτὸ τὸ ἔργον ἦτο ἀποτέλεσμα τῆς κακίας ἐκείνων καὶ ὅτι αὐτὸς δὲν εἶναι ὑπεύθυνος διὰ κάποιο παράπτωμα. «Σηκωθῆτε, ἂς φύγωμεν ἀπὸ ἐδῶ· ἰδού, πλησιάζει ἐκεῖνος ποὺ θὰ μὲ παραδώσῃ». Μὲ ὅλα, πράγματι, ἐδίδασκεν αὐτοὺς ὅτι τὰ γινόμενα δὲν γίνονται ἀπὸ ἀνάγκην, οὔτε ἀπὸ ἀδυναμίαν, ἀλλὰ ὅτι εἶναι εἰς τὸ ἀπόρρητον σχέδιον τῆς σωτηρίας μας. Διότι προεγνώριζεν ὅτι θὰ ἔλθουν καὶ ὄχι μόνον δὲν ἔφυγεν, ἀλλὰ ἐπροχώρει πρὸς τὴν κατεύθυνσίν των. «Ἐνῷ δὲ αὐτὸς ὡμίλει ἀκόμη, ἰδοὺ ἦλθεν ὁ Ἰούδας, ἕνας ἀπὸ τοὺς δώδεκα καὶ μαζί του πολὺς ὄχλος μὲ μαχαίρια καὶ ξύλα ἐκ μέρους τῶν ἀρχιερέων καὶ τῶν πρεσβυτέρων τοῦ λαοῦ». **E** Τὰ σκεύη τῶν ἱερέων εἶναι βεβαίως καλά, ἀλλὰ ἐπιτίθενται μὲ μαχαίρια καὶ ξύλα. «Καὶ ὁ Ἰούδας, λέγει, μαζί τους, ἕνας ἀπὸ τοὺς δώδεκα». Πάλιν αὐτὸν ὀνομάζει ἕνα ἀπὸ τοὺς δώδεκα καὶ ἐκεῖνος δὲν ἐντρέπεται. «Ἐκεῖνος ποὺ θὰ τὸν παρέδιδεν τοὺς εἶχεν δώσει τὸ ἑξῆς σημεῖον: ἐκεῖνον ποὺ θὰ φιλήσω, ἐκεῖνος εἶναι· συλλάβετέ τον». Ἀλλοίμονον! πόσην κακίαν ἐδέχθη ἡ ψυχὴ τοῦ προδότου; μὲ ποῖα, πράγματι, μάτια ἐκοίταζεν τότε τὸν Διδάσκαλον; μὲ ποῖον στόμα τὸν ἐφιλοῦσε; **793** Ὤ, πόσον ἀκάθαρτη σκέψις; τί ἐσκέφθη; τί ἐτόλμησεν; ποῖον σύνθημα τῆς προδοσίας ἔδωσεν; «Ἐκεῖνον ποὺ θὰ φιλήσω», λέγει. Ἤλπιζεν εἰς τὴν πραότητα τοῦ διδασκάλου· αὐτὸ περισσότερον ἀπὸ ὅλα ἦτο ἀρκετὸν νὰ τὸν κά-

μη νὰ συναισθανθῇ καὶ νὰ τοῦ ἀφαιρέσῃ κάθε συγχώρησιν, τὸ ὅτι δηλαδή, παρέδιδεν αὐτὸν ποὺ ἦτο τόσον ἥμερος. Διὰ ποῖον δὲ λόγον λέγει αὐτό; Ἐπειδὴ πολλὰς φοράς, ἂν καὶ ἐκρατήθη ἀπὸ αὐτούς, ἐπέρασεν ἀνάμεσά τους χωρὶς νὰ γνωρίζουν αὐτόν. Ἀλλ' ὅμως καὶ τότε θὰ ἠμποροῦσεν νὰ γίνῃ αὐτό, ἐὰν αὐτὸς ἤθελεν αὐτό. Αὐτό, βεβαίως, ἐπιθυμῶν νὰ διδάξῃ τὸν Ἰούδαν, ἐτύφλωσεν τότε τοὺς ὀφθαλμούς των καὶ αὐτὸς ἐρωτοῦσεν «ποῖον ζητεῖτε;»[6]. **B** Ἐκεῖνοι δὲν ἀνεγνώρισαν αὐτόν, ἂν καὶ ἦσαν μὲ λύχνους. Κατόπιν, ὅταν εἶπον: τὸν Ἰησοῦν, τοὺς λέγει: «ἐγὼ εἶμαι ἐκεῖνος ποὺ ζητεῖτε»[7]. Ὁ δὲ Ματθαῖος λέγει ἐν συνεχείᾳ: «Φίλε, διατί ἦλθες;». Ἀφοῦ, λοιπόν, πρῶτον ἔδειξε τὴν δύναμίν του, τότε πλέον ἐπέτρεψεν αὐτό. Ὁ Λουκᾶς λέγει ὅτι καὶ μέχρις αὐτὴν τὴν ὥραν διώρθωνεν αὐτὸν λέγων: «Ἰούδα, μὲ φίλημα παραδίδεις τὸν Υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου;»[8]. Ὡσὰν νὰ τοῦ λέγῃ: δὲν ἐντρέπεσαι διὰ τὸν τρόπον τῆς προδοσίας; Ἀλλ' ὅμως, ἐπειδὴ οὔτε αὐτὸ τὸν παρεμπόδισεν, καὶ νὰ φιληθῇ κατεδέχθη καὶ παρεδόθη ἐθελουσίως καὶ ἔβαλαν τὰ χέρια ἐπάνω του καὶ τὸν συνέλαβαν κατ' αὐτὴν τὴν νύκτα, κατὰ τὴν ὁποίαν ἔφαγαν τὸν πασχαλινὸν ἀμνόν· τόσον πολὺ ἐφλέγοντο καὶ ἦσαν κυριευμένοι ἀπὸ μανίαν. Ἀλλ' ὅμως τίποτε δὲν θὰ ἠμποροῦσαν νὰ πράξουν, ἐὰν αὐτὸς δὲν τὸ ἐπέτρεπεν. **C** Αὐτό, βεβαίως, δὲν ἀπαλλάσσει τὸν Ἰούδαν ἀπὸ τὴν ἀνυπόφορον τιμωρίαν, ἀλλὰ περισσότερον καταδικάζει αὐτὸν διότι, ἂν καὶ εἶχεν τόσας ἀποδείξεις τῆς δυνάμεως, τῆς ἀγαθότητος, τῆς πραότητος καὶ ἧς ἡμερότητος ἐκείνου, αὐτὸς ἔγινεν σκληρότερος ἀπὸ ὅλα τὰ θηρία.

6. Ἰω. 18, 4.
7. Ἰω. 18, 5.
8. Λουκ. 22, 48.

Αὐτά, λοιπόν, γνωρίζοντες ἂς ἀποφεύγωμεν τὴν πλεονεξίαν. Διότι ἐκείνη καὶ μόνον ἐκείνη ὡδήγησεν τότε αὐτὸν εἰς τὴν τρέλλαν· ἐκείνη τοῦ ἐδίδαξεν τὴν μεγίστην σκληρότητα καὶ μισανθρωπίαν. Ὄχι δὲ μόνον ἐκεῖνον, ἀλλὰ καὶ ὅλους ὅσους αὐτὴ ἔχει κυριεύσει. Διότι ὅταν κάμῃ, ὥστε νὰ ἀπελπιζώμεθα διὰ τὴν ἰδικήν μας σωτηρίαν, πολὺ περισσότερον μᾶς κάμνει νὰ ἀδιαφορῶμεν διὰ τὴν σωτηρίαν τῶν ἄλλων. **D** Εἶναι δὲ τόσον τυραννικὸν αὐτὸ τὸ πάθος ὥστε κάποτε νὰ ὑπερνικᾷ καὶ αὐτὸν τὸν ὁρμητικὸν ἔρωτα τῶν σωμάτων. Διὰ τοῦτο καὶ ἐντρέπομαι πολύ, ἐπειδὴ πολλοί, λυπούμενοι τὰ χρήματα, πολλὰς φορὰς συνεκράτησαν τὴν ἀσωτείαν· δὲν ἠθέλησαν ὅμως νὰ ζήσουν μὲ σύνεσιν καὶ σεμνότητα ἀπὸ σεβασμὸν πρὸς τὸν Θεόν. Διὰ τοῦτο, λοιπόν, ἂς ἀποφεύγωμεν τὴν πλεονεξίαν· διότι δὲν θὰ παύσω νὰ λέγω αὐτὸ πάντοτε. Διατί, ἄνθρωπε, συγκεντρώνεις χρυσάφι; διατί κάμνεις πικροτέραν τὴν δουλείαν; διατί κάμνεις χειροτέραν τὴν φυλακήν; διατί κάμνεις ἐντονωτέρα τὴν φροντίδα; Νόμισες ὅτι εἶναι ἰδικά σου τὰ ψήγματα ποὺ εἶναι παραχωμένα εἰς τὰ μεταλλεῖα **E** καὶ ὅλα ὅσα ὑπάρχουν εἰς τὰ ἀνάκτορα.

Διότι, ἐὰν βεβαίως εἶχες ἐκεῖνον τὸν σωρὸν τοῦ χρυσοῦ, μόνον θὰ τὸν ἐφύλασσες καὶ δὲν θὰ τὸν ἐχρησιμοποιοῦσες. Ἐάν, λοιπόν, τώρα δὲν χρησιμοποιεῖς τὰ ὑπάρχοντά σου, ἀλλ' ἀπομακρύνεσαι ἀπὸ αὐτὰ ὡσὰν νὰ εἶναι ξένα, πολὺ περισσότερον θὰ ἐπάθαινες αὐτὸ ἐὰν εἶχες περισσότερα. Διότι συνηθίζουν οἱ φιλάργυροι, ὅσον περισσότερα ἀποκτοῦν, τόσον περισσότερον νὰ λυποῦνται αὐτά. Ἀλλὰ γνωρίζω, λέγει ἐκεῖνος, ὅτι αὐτὰ εἶναι ἰδικά μου. **704** Ἄρα λοιπὸν ἡ ἀπόκτησίς των εἶναι εἰς τὴν γνώμην καὶ ὄχι εἰς τὴν ἀπόλαυσιν. Ἀλλ' ἐπρόκειτο, λέγει, νὰ εἶμαι φοβερὸς εἰς τοὺς ἀνθρώπους. Ἀλλ' ἔτσι θὰ ἐγίνεσο περισσότερον εὐσύλληπτος ἀπὸ

τοὺς πλουσίους, τοὺς πτωχούς, τοὺς ληστάς, τοὺς συκοφάντας, τοὺς ὑπηρέτας καὶ γενικῶς ἀπὸ ὅλους ἐκείνους ποὺ θέλουν νὰ σὲ ἐπιβουλεύωνται. Ἐάν, λοιπόν, θέλης νὰ εἶσαι φοβερός, ἀπόκοψε τὰς ἀφορμὰς διὰ τῶν ὁποίων ἠμποροῦν νὰ σὲ συλλάβουν καὶ νὰ σὲ λυπήσουν ὅλοι ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι ἐπιδιώκουν ἐντόνως αὐτό. Μήπως δὲν ἀκούεις τὴν παροιμίαν, ἡ ὁποία λέγει, ὅτι τὸν πτωχὸν καὶ τὸν γυμνὸν δὲν ἠμποροῦν νὰ ἐκδύσουν οὔτε ἑκατόν, οἱ ὁποῖοι συνέρρευσαν μαζί; Διότι ἔχει μεγίστην προστάτιδα τὴν πτωχείαν, τὴν ὁποίαν οὔτε ὁ ἴδιος ὁ βασιλεὺς θὰ ἠμποροῦσεν νὰ ὑποτάξη καὶ νὰ συλλάβη.

B Τὸν φιλάργυρον, ὅμως, λυποῦν ὅλοι μαζί. Καὶ διατί ἀναφέρω τοὺς ἀνθρώπους, ἀφοῦ καὶ σκόροι καὶ σκώληκες ἐκστρατεύουν ἐναντίον αὐτοῦ; Καὶ διατί ἀναφέρω τοὺς σκόρους; Ὁ πολὺς χρόνος εἶναι ἱκανὸς μόνος του νὰ βλάψη παρὰ πολὺ αὐτόν, ἔστω καὶ ἂν δὲν τὸν ἐνοχλεῖ κανείς.

Ποία, λοιπόν, εἶναι ἡ εὐχαρίστησις τοῦ πλούτου; Διότι ἐγὼ βλέπω τὰς ἀηδίας του· σὺ δὲ εἰπέ μου τὴν ἐξ αὐτοῦ εὐχαρίστησιν. Ποῖαι δὲ εἶναι αἱ ἀηδίαι του; λέγει. Φροντίδες, ἐπιβουλαί, ἐχθρότητες, μῖσος, φόβος, ἡ διαρκὴς δίψα καὶ λύπη. Διότι ἐὰν κάποιος εἶχε συνδεθῆ ἐρωτικῶς μὲ μίαν κοπέλλαν καὶ δὲν ἠμποροῦσεν νὰ ἱκανοποιηση πλήρως τὴν ἐπιθυμίαν, θὰ ὑπέφερεν τὴν μεγίστην βάσανον. Ἔτσι λοιπὸν εἶναι καὶ ὅσοι πλουτίζουν· ἔχουν βεβαίως τὴν ἀφθονίαν καὶ συναναστρέφονται μὲ αὐτήν, **C** ἀλλὰ δὲν ἠμποροῦν νὰ ἱκανοποιήσουν ἐντελῶς ὅλην τὴν ἐπιθυμίαν. Συμβαίνει δὲ μὲ αὐτοὺς ἐκεῖνο ποὺ λέγει κάποιος σοφὸς ἄνθρωπος: «ἐπιθυμία τοῦ εὐνούχου εἶναι νὰ ἐκπαρθενεύση κόρην»[9]. Ὅπως δὲ ἀκριβῶς

9. Σοφ. Σειρ. 20, 2.

ἕνας εὐνοῦχος ἀγκαλιάζει μίαν παρθένον καὶ ἀναστενάζει, ἔτσι εἶναι καὶ ὅλοι οἱ πλουτίζοντες. Διατί δὲ νὰ μὴ ἀναφέρωμεν καὶ τὰ ἄλλα; κατὰ ποῖον τρόπον, δηλαδή, ὁ φιλάργυρος εἶναι ἀηδιαστικὸς εἰς ὅλους: εἰς τοὺς ὑπηρέτας, εἰς τοὺς γεωργούς, εἰς τοὺς γείτονας, εἰς τοὺς ἀσχολουμένους μὲ τὴν πολιτικήν, εἰς τοὺς ἀδικουμένους, εἰς τοὺς μὴ ἀδικημένους, εἰς τὴν γυναῖκα περισσότερον ἀπὸ ὅλους καὶ εἰς τὰ παιδιά του περισσότερον ἀπὸ ὅλους τοὺς ἄλλους. Διότι θὰ ἀναθρέψη αὐτὰ ὄχι ὡσὰν ἐλευθέρους ἀνθρώπους, ἀλλὰ χειρότερα ἀπὸ δούλους καὶ ἀγορασμένους μὲ χρήματα· **D** ἐπίσης θὰ προσφέρη εἰς τὸν ἑαυτόν του ἀναριθμήτους ἀφορμὰς ὀργῆς, λύπης, ἀταξίας εἰς τὴν μέθην καὶ γέλωτος, γενόμενος ἔτσι περίγελως εἰς ὅλους. Αἱ μέν, λοιπόν, ἀηδίαι εἶναι αὐταὶ καὶ ἴσως περισσότεραι ἀπὸ αὐτάς· διότι δὲν ἠμπορεῖ κανεὶς ποτὲ νὰ παρουσιάση ὅλας αὐτὰς μὲ λόγια, ἀλλ' ἡ πεῖρα θὰ ἠμπορέση νὰ παρουσιάση. Σύ, ὅμως, περίγραψέ μου τὴν εὐχαρίστησιν, ποὺ προέρχεται ἀπὸ τὴν πλεονεξίαν. Νομίζω ὅτι εἶμαι πλούσιος, λέγει καὶ θεωροῦμαι πλούσιος. Καὶ ποία εἶναι ἡ εὐχαρίστησις μὲ τὸ νὰ θεωρεῖσαι πλούσιος; Τῆς ζήλειας, βεβαίως, εἶναι τὸ μέγιστον ὄνομα. Διότι ὁ πλοῦτος μόνον ὄνομα εἶναι, ἔρημος ἀπὸ κάθε πρᾶγμα. Ἀλλὰ καὶ ὅταν ἀπολαύη τρυφηλῶς ὁ πλουτῶν, εὐχαριστεῖται, λέγει, μὲ τὴν ἰδέαν αὐτήν. Εὐχαριστεῖται μὲ ἐκεῖνα, διὰ τὰ ὁποῖα ἔπρεπεν νὰ λυπᾶται. Νὰ λυπᾶται; διατί; λέγει. **E** Διότι αὐτὸ τὸν κάμνει ἄχρηστον δι' ὅλα, δειλόν, ἄνανδρον καὶ πρὸς τὰς ἀποδημίας καὶ πρὸς τὸν θάνατον· διότι θεωρεῖ αὐτὸ καλλίτερον, ἐπιθυμῶν περισσότερον τὰ χρήματα παρὰ τὸ φῶς. Τὸν πλεονέκτην οὔτε ὁ οὐρανὸς εὐχαριστεῖ διότι δὲν παράγει χρυσάφι· οὔτε ὁ ἥλιος τὸν εὐχαριστεῖ, ἐπειδὴ δὲν ρίπτει χρυσᾶς ἀκτῖνας. Ἀλλ' ὑπάρχουν μερικοὶ πλούσιοι, λέγει, οἱ ὁποῖοι ἀπολαμβάνουν τὰ ὑπάρχοντα ζῶντες τρυφηλῶς, γεμίζοντες τὴν κοιλίαν, μεθύοντες καὶ ἐξοδεύον-

τες πολλὰ χρήματα. **795** Μοῦ ἀναφέρεις τοὺς χειροτέρους ἀπὸ αὐτούς. Διότι ἐκεῖνοι εἶναι περισσότερον πλεονέκται, οἱ ὁποῖοι δὲν ἀπολαμβάνουν. Διότι αὐτὸς καὶ ἂν εἶναι μακρὰν ἀπὸ ἄλλα κακά, εἶναι προσδεδεμένος εἰς μίαν μεγάλην ἐπιθυμίαν· ἐκεῖνοι δέ, χειρότεροι ἀπὸ αὐτόν, ἐκτὸς ἀπὸ τὰ λεχθέντα, εἰσάγουν ἐπὶ πλέον σωρὸν ἄλλων φοβερῶν κυρίων· κάθε ἡμέραν ὑπηρετοῦν, ὡσὰν κάποιους φοβεροὺς τυράννους, τὴν κοιλίαν, τὴν ἀπόλαυσιν τῶν σωμάτων, τὴν μέθην καὶ τὰς ἄλλας ἀσωτείας. Αὐτοὶ ἐπίσης τρέφουν πόρνας, κάμνουν πολυέξοδα δεῖπνα, ἀγοράζουν γελωτοποιοὺς καὶ κόλακας, ἐκτρέπονται εἰς παρὰ φύσιν ἐπιθυμίας **B** καὶ ἀπὸ αὐτὰ προξενοῦνται ἀναρίθμητοι ἀσθένειαι καὶ εἰς τὸ σῶμα καὶ εἰς τὴν ψυχήν. Διότι δὲν ἐξοδεύουν τὰ ὑπάρχοντα διὰ τὰς ἀνάγκας τῆς ζωῆς, ἀλλὰ διὰ νὰ καταστρέψουν τὸ σῶμα καὶ μαζὶ μὲ αὐτὸ νὰ καταστρέψουν καὶ τὴν ψυχήν· κάμνουν δὲ τὸ ἴδιον μὲ ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος στολίζει τὸ σῶμα καὶ νομίζει ὅτι ἐξοδεύει διὰ τὰς ἀνάγκας του. Ὥστε ἐκεῖνος μόνον ἀπολαμβάνει εὐχαρίστησιν καὶ εἶναι κύριος τῶν ὑπαρχόντων του, ὁ ὁποῖος χρησιμοποιεῖ τὸν πλοῦτον καθὼς πρέπει· αὐτοὶ δὲ εἶναι δοῦλοι καὶ αἰχμάλωτοι, διότι ἐξάπτουν τὰ πάθη τοῦ σώματος καὶ αὐξάνουν τὰς ἀσθενείας τῆς ψυχῆς. Ποία, λοιπόν, εἶναι αὐτὴ ἡ ἀπόλαυσις, ὅπου ὑπάρχει πολιορκία καὶ πόλεμος καὶ τρικυμία χειροτέρα ἀπὸ κάθε θαλασσοταραχήν; **C** Καὶ ἄν, βεβαίως, ὁ πλοῦτος κυριεύσῃ τοὺς ἀνοήτους, τοὺς κάμνει ἀνοητοτέρους· καὶ ἂν κυριεύσῃ τοὺς ἀκολάστους, τοὺς κάμνει πλέον ἀκολάστους. Καὶ ποία εἶναι ἡ ὠφέλεια τῆς φρονήσεως διὰ τὸν πτωχόν; λέγει. Καθὼς εἶναι ἑπόμενον δὲν γνωρίζεις. Διότι οὔτε ὁ τυφλὸς γνωρίζει τὴν ὠφέλειαν τοῦ φωτός. Ἄκουσε τὸν Σολομῶντα, ὁ ὁποῖος λέγει, ὅτι «ὅσον εἶναι τὸ διάστημα μεταξὺ τοῦ σκότους καὶ τοῦ φωτός, τόσον μεγάλη εἶναι ἡ ὑπεροχὴ τοῦ σοφοῦ ἀπὸ τὸν ἀ-

νόητον»[10]. Ἀλλὰ πῶς θὰ διδάξωμεν τὸν ζῶντα εἰς τὸ σκότος; Διότι σκότος εἶναι ἡ μεγάλη ἐπιθυμία τῶν χρημάτων, ἡ ὁποία δὲν ἀφήνει τίποτε ἀπὸ τὰ ὑπάρχοντα νὰ φαίνεται ὅπως εἶναι, ἀλλὰ τὰ παρουσιάζει κατ' ἄλλον τρόπον. Διότι, καθὼς ἀκριβῶς αὐτὸς ποὺ εἶναι εἰς τὸ σκότος, νομίζει ὅτι δὲν εἶναι τίποτε, ἔστω καὶ ἂν ἴδῃ χρυσοῦν σκεῦος, ἢ πολύτιμον λίθον ἢ πορφυρᾶ ἐνδύματα, διότι δὲν βλέπει τὴν ὡραιότητα αὐτῶν· παρομοίως καὶ ὁ φιλάργυρος δὲν γνωρίζει καθὼς πρέπει τὴν ὡραιότητα τῶν πολυποθήτων πραγμάτων.

D Διασκόρπισε τὴν ὁμίχλην ποὺ προέρχεται ἀπὸ αὐτὸ τὸ πάθος καὶ τότε θὰ ἴδῃς τὴν φύσιν τῶν πραγμάτων· πουθενὰ δὲ δὲν φαίνονται αὐτὰ ἔτσι, ὅπως εἰς τὴν πτωχείαν· πουθενὰ δὲν ἐλέγχονται τόσον ἐκεῖνα ποὺ φαίνονται ὅτι εἶναι, ἐνῷ δὲν εἶναι, ὅσον εἰς τὴν φιλοσοφίαν.

Ἀλλ' ὦ ἀνόητοι ἄνθρωποι, οἱ ὁποῖοι καταρῶνται τοὺς πτωχοὺς καὶ λέγουν ὅτι καταντροπιάζουν καὶ τὰ σπίτια καὶ τὴν ζωὴν καὶ ὅτι ὅλα ἀνακατώνονται μὲ τὴν πτωχείαν. Τί, ὅμως, εἶναι ἡ ἀπρέπεια τοῦ σπιτιοῦ; εἰπέ μου. **E** Δὲν ἔχει κρεβάτι ἀπὸ ἐλεφαντοστοῦν, οὔτε ἀργυρᾶ σκεύη, ἀλλ' ὅλα εἶναι ὀστράκινα καὶ ξύλινα. Αὐτὸ μέν, λοιπόν, εἶναι ἡ μεγίστη δόξα καὶ ἡ τιμὴ τοῦ σπιτιοῦ. Διότι ἡ ἀδιαφορία διὰ τὰ κοσμικὰ κάμνει πολλὰς φορὰς νὰ ἐξοδεύωμεν ὅλην τὴν ἀνάπαυσιν εἰς τὴν φροντίδα τῆς ψυχῆς. Ὅταν λοιπόν, ἴδῃς μεγάλην φροντίδα διὰ τὰ ἐξωτερικὰ πράγματα, τότε νὰ ἐντρέπεσαι διὰ τὴν μεγάλην ἀπρέπειαν. **796** Διότι κυρίως τὰ σπίτια τῶν πλουσίων δὲν ἔχουν τὴν πρέπουσαν μορφήν. Διότι ὅταν ἴδῃς ξύλα κεκαλυμμένα μὲ τάπητας καὶ κρεβάτια συν-

10. Ἐκκλης. 2, 13.

δεδεμένα μὲ ἄργυρον, ὅπως εἰς τὸ θέατρον καὶ εἰς τὴν συνοδείαν τῆς θεατρικῆς σκηνῆς. τότε ποία ἀπρέπεια θὰ ὑπῆρχεν ἴδια μὲ αὐτήν; Ποῖον, πράγματι, σπίτι ὁμοιάζει περισσότερον μὲ τὴν ὀρχήστραν τοῦ θεάτρου καὶ μὲ ἐκείνους ποὺ εἶναι εἰς τὰς ὀρχήστρας; τὸ σπίτι τοῦ πλουσίου ἢ τοῦ πτωχοῦ; Δὲν εἶναι ὁλοφάνερον ὅτι ὁμοιάζει περισσότερον τὸ σπίτι τοῦ πλουσίου; Ἄρα λοιπὸν αὐτὸ εἶναι γεμᾶτον ἀπὸ ἀπρέπειαν. Ποῖον σπίτι ὁμοιάζει μὲ τὸ σπίτι τοῦ Παύλου καὶ τοῦ Ἀβραάμ; Εἶναι ὁλοφάνερο ὅτι ὁμοιάζει τὸ σπίτι τοῦ πτωχοῦ. Ἐπομένως αὐτὸ κυρίως εἶναι στολισμένον καὶ διακρίνεται. Καὶ διὰ νὰ μάθῃς ὅτι αὐτὸς εἶναι κυρίως ὁ στολισμὸς τοῦ σπιτιοῦ, εἴσελθε εἰς τὸ σπίτι τοῦ Ζακχαίου καὶ μάθε πῶς ἐστόλισεν αὐτὸ ὁ Χριστός, ὅταν ἐπρόκειτο νὰ εἰσέλθῃ εἰς αὐτό. Διότι δὲν ἔτρεξεν πρὸς τοὺς γείτονας ζητῶν δίθυρα σπίτια, θρόνους καὶ καθίσματα κατασκευασμένα ἀπὸ ἐλεφαντοστοῦν, **B** οὔτε ἔβγαλεν ἀπὸ τὰς ἀποθήκας τὰ Λακωνικὰ σκεπάσματα· ἀλλ' ἐστόλισεν τὸ σπίτι του μὲ στολισμὸν ποὺ ἁρμόζει εἰς τὸν Χριστόν. Ποῖος δὲ ἦτο αὐτός; «Τὸ ἥμισυ τῆς περιουσίας μου Κύριε, λέγει, δίδω εἰς τοὺς πτωχοὺς καὶ ἐὰν ἀπὸ κάποιον ἥρπασα κάτι, θὰ τοῦ ἀποδώσω τέσσαρας φορὰς περισσότερον»[11].

Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἂς στολίζωμεν καὶ ἡμεῖς τὰ σπίτια μας, διὰ νὰ εἰσέλθῃ ὁ Χριστὸς καὶ εἰς τὰ ἰδικά μας. Αὐτὰ τὰ πολυτελῆ σπίτια εἶναι καλά, αὐτὰ κατασκευάζονται εἰς τοὺς οὐρανοὺς καὶ ἐκεῖ σχεδιάζονται. Ὅπου ὑπάρχουν αὐτά, ἐκεῖ εἶναι καὶ ὁ βασιλεὺς τῶν οὐρανῶν. Ἐάν, ὅμως, στολίζῃς τὸ σπίτι σου κατ' ἄλλον τρόπον, τότε προσκαλεῖς τὸν διάβολον καὶ τὴν ὁμάδα του.

---

11. Λουκ. 19, 8.

Ὁ Κύριος ἦλθεν καὶ εἰς τὸ σπίτι τοῦ Ματθαίου τοῦ τελώνου[12]. Τί, λοιπόν, ἔπραξεν καὶ αὐτός; Προηγουμένως ἐστόλισεν τὸν ἑαυτόν του μὲ τὸν ζῆλον καὶ μὲ τὸ νὰ ἐγκαταλείψῃ τὰ πάντα καὶ νὰ τὸν ἀκολουθήσῃ. **C** Παρομοίως καὶ ὁ Κορνήλιος ἐστόλιζεν τὸ σπίτι του μὲ τὰς προσευχὰς καὶ τὰς ἐλεημοσύνας·[13] διὰ τοῦτο καὶ μέχρι σήμερον ἀκτινοβολεῖ περισσότερον καὶ ἀπὸ αὐτὰ τὰ ἀνάκτορα τῶν βασιλέων. Διότι μηδαμινότης τοῦ σπιτιοῦ δὲν εἶναι τὰ σκεύη, τὰ ὁποῖα εὑρίσκονται ἀτάκτως, οὔτε τὸ παραμελημένον κρεβάτι, οὔτε οἱ τοῖχοι ποὺ εἶναι γεμᾶτοι καπνόν, ἀλλ' ἡ κακία τῶν κατοικούντων εἰς αὐτό. Αὐτὸ δὲ τὸ ἀποδεικνύει ὁ Χριστός· διότι εἰς μὲν τὸ σπίτι, εἰς τὸ ὁποῖον ὁ κατοικῶν εἶναι ἐνάρετος, δὲν ἐντρέπεται νὰ εἰσέλθῃ· εἰς ἐκεῖνο δέ, ποὺ καὶ ἂν ἔχῃ χρυσῆν ὀροφήν, οὐδέποτε θὰ εἰσέλθῃ. Ὥστε ἐκεῖνο μὲν εἶναι λαμπρότερον ἀπὸ τὰ ἀνάκτορα ποὺ δέχεται τὸν Κύριον τῶν Ὅλων· τὸ ἄλλο δὲ μὲ τὴν χρυσῆν ὀροφὴν καὶ τοὺς κίονας, ὁμοιάζει μὲ τοὺς χάνδακας καὶ τοὺς ἀκαθάρτους ὀχετούς, τὸ ὁποῖον ἔχει σκεύη διαβόλου. **D** Αὐτὰ δὲ ἐλέχθησαν ἀπὸ ἐμὲ σκοπίμως ὄχι διὰ τοὺς πλουσίους, ἀλλὰ διὰ τοὺς πλεονέκτας καὶ τοὺς φιλαργύρους. Διότι εἰς αὐτοὺς δὲν ὑπάρχει ζῆλος, οὔτε φροντὶς διὰ τὰ ἀναγκαῖα, ἀλλὰ διὰ νὰ γεμίζουν τὴν κοιλίαν, νὰ μεθύουν καὶ νὰ πράττουν ἄλλας παρομοίας ἀπρεπεῖς πράξεις· ἐδῶ, ὅμως, ὑπάρχει ζῆλος διὰ τὴν ἐν φιλοσοφίᾳ ζωὴν τῆς ἐγκρατείας. Διὰ τοῦτο οὐδόλως εἰσῆλθεν εἰς λαπμρὸν σπίτι ὁ Χριστός, ἀλλ' εἰς τὸ σπίτι τοῦ τελώνου, τοῦ ἀρχιτελώνου καὶ τοῦ ἁλιέως, ἀφήσας τὰ ἀνάκτορα καὶ τοὺς ἐνδεδυμένους τὰ ἁπαλὰ ἐνδύματα. **E** Ἐάν, λοιπόν, θέλῃς καὶ νὰ προσκαλέσῃς Αὐ-

---

12. Ματθ. 9, 10.
13. Πρ. Ἀπ. 10, 1.

τόν, στόλισε τὸ σπίτι σου μὲ ἐλεημοσύνας, μὲ προσευχάς, μὲ ὁλονυκτίας καὶ μὲ παρακλήσεις. Αὐτά, βεβαίως, εἶναι τὰ ἀφιερώματα τοῦ βασιλέως Χριστοῦ, ἐνῷ ἐκεῖνα εἶναι τοῦ μαμωνᾶ, τοῦ ἐχθροῦ τοῦ Χριστοῦ. Κανείς, λοιπόν, ἂς μὴ ἐντρέπεται ἐπειδὴ ἔχει πτωχικὸν σπίτι, ἐὰν ἔχῃ αὐτὰ τὰ στολίδια· κανεὶς πλούσιος ἂς μὴ μεγαλοφρονῇ ἐπειδὴ ἔχει πολυτελὲς σπίτι, ἀλλὰ μᾶλλον νὰ ἐντρέπεται καί, ἀφοῦ ἐγκαταλείψει αὐτό, ἂς φιλοτιμηθῇ νὰ ἐκλέξῃ ἐκεῖνο. Ἂς πράξῃ ἔτσι καὶ διὰ νὰ ὑποδεχθῇ εἰς τὴν παροῦσαν ζωὴν τὸν Χριστὸν **797** καὶ διὰ νὰ ἀπολαύσῃ τὴν αἰώνιον κατοικίαν εἰς τὴν ἄλλην ζωήν, μὲ τὴν χάριν καὶ τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἰς τὸν ὁποῖον ἀνήκει ἡ δόξα καὶ ἡ δύναμις εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ ΠΔ΄ (84)

(Ματθ. κστ΄ 51—66)

«Καὶ ἰδοὺ ἕνας ἀπὸ ἐκείνους, ποὺ ἦσαν μὲ τὸν Ἰησοῦν, ἀφοῦ ἅπλωσε τὸ χέρι του, ἔβγαλε τὸ μαχαίρι του καὶ ἀφοῦ ἐκτύπησεν τὸν δοῦλον τοῦ ἀρχιερέως, τοῦ ἔκοψεν τὸ αὐτί. Τότε λέγει εἰς αὐτὸν ὁ Ἰησοῦς: Βάλε πάλιν τὸ μαχαίρι εἰς τὴν θήκην του, **B** διότι ὅλοι ὅσοι κρατοῦν μαχαίρι, μὲ μαχαίρι θὰ ἀποθάνουν. Ἢ νομίζεις ὅτι δὲν ἠμπορῶ νὰ παρακαλέσω τὸν Πατέρα μου καὶ νὰ στήσῃ πλησίον μου περισσοτέρας ἀπὸ δώδεκα λεγεῶνας ἀγγέλων; Πῶς λοιπὸν θὰ ἐκπληρωθοῦν αἱ Γραφαὶ ποὺ λέγουν, ὅτι ἔτσι πρέπει νὰ γίνῃ;» (Ματθ. κστ΄ 51—54).

Ποῖος ἦτο ὁ ἕνας ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος ἔκοψεν τὸ αὐτί; Ὁ Ἰωάννης λέγει ὅτι ἦτο ὁ Πέτρος[1], διότι τὸ γεγονὸς ἐκεῖνο ἦτο ἀποτέλεσμα τῆς φλογερᾶς ψυχῆς του. Ἀλλ' ἀξίζει νὰ ἐξετάσωμεν ἐκεῖνο: διατί κρατοῦσαν μαχαίρια; **C** διότι τὸ ὅτι ἔφεραν μαχαίρια δὲν εἶναι φανερὸν μόνον ἀπὸ τὸ γεγονὸς αὐτό, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ ἐκεῖνα ποὺ εἶπαν ὅταν ἠρωτήθησαν: «ὑπάρχουν δύο μαχαίρια»[2]. Διὰ ποῖον δὲ λόγον ἐπέτρεψεν ὁ Χριστὸς εἰς αὐτοὺς νὰ ἔχουν μαχαίρια; Βεβαίως καὶ αὐτὸ τὸ ἀναφέρει ὁ Λουκᾶς, ὅτι δηλαδὴ εἶπεν εἰς αὐτούς: «Ὅταν σᾶς ἀπέστειλα χωρὶς βαλάντιον καὶ σάκκον καὶ ὑποδήματα, μήπως ἐστερηθήκατε τίποτε;»[3] Καὶ ὅταν εἶπαν: «τίποτε», λέγει εἰς αὐτούς: «ἀλλὰ τώρα ἐκεῖνος ποὺ ἔχει βαλάντιον, ἂς τὸ πάρῃ, ὁμοίως καὶ σάκκον· καὶ ἐκεῖνος ποὺ δὲν ἔχει μαχαίρι ἂς πωλήσῃ τὸ ἔνδυμά του καὶ ἂς ἀγοράσῃ»[4]. Καὶ

---

1. Ἰω. 18, 10.
2. 22, 38.
3. Λουκ. 22, 35.
4. Λουκ. 22, 36.

ὅταν ἐκεῖνοι εἶπαν, ὅτι «ὑπάρχουν ἐδῶ δύο μαχαίρια», εἶπεν εἰς αὐτοὺς «εἶναι ἀρκετόν»[5]. **D** Διὰ ποῖον λόγον, λοιπόν, τοὺς ἐπέτρεψεν νὰ ἔχουν; Διὰ νὰ τοὺς βεβαιώσῃ ὅτι θὰ παραδοθῇ. Δι' αὐτὸ τοὺς λέγει «ἂς ἀγοράσῃ μαχαίρι»· ὄχι διὰ νὰ ὁπλισθοῦν· μακράν! ἀλλὰ μὲ αὐτὸ νὰ φανερώσῃ τὴν παράδοσιν. Καὶ διὰ ποῖον λόγον τοὺς παρήγγειλεν νὰ ἔχουν σάκκον; Ἐδίδασκεν αὐτοὺς νὰ προσέχουν καὶ νὰ ἀγρυπνοῦν εἰς τὸ ἑξῆς καὶ νὰ χρησιμοποιοῦν τὸν μεγάλον τους ζῆλον. Εἰς τὴν ἀρχήν, βεβαίως, ἐπειδὴ δὲν εἶχον πεῖραν, περιποιόταν αὐτοὺς μὲ τὴν μεγάλην δύναμίν του· εἰς τὸ ἑξῆς, ὅμως, ἀφοῦ τοὺς ἔβγαλεν ὡσὰν πουλιὰ ἀπὸ τὴν φωλεάν, τοὺς προτρέπει νὰ χρησιμοποιήσουν καὶ τὰ ἰδικά τους πτερά. Κατόπιν, διὰ νὰ μὴ νομίσουν ὅτι ἀφήνει αὐτοὺς ἀπὸ ἀδυναμίαν καὶ ἀφοῦ προέτρεψεν αὐτοὺς νὰ προσφέρουν ὅ,τι ἠμποροῦν, τοὺς ὑπενθυμίζει τὰ προηγούμενα λέγων: **E** «ὅταν σᾶς ἀπέστειλα χωρὶς βαλάντιον, μήπως ἐστερηθήκατε τίποτε;» Εἶπεν αὐτὰ ὥστε καὶ ἀπὸ τὰ δύο νὰ μάθουν τὴν δύναμίν του· καὶ ἀπὸ τὸ γεγονὸς ὅτι ἐπροστάτευσεν αὐτοὺς ὡς ἀρχηγὸς καὶ ἀπὸ τὸ γεγονὸς ὅτι ἐγκαταλείπει τώρα αὐτοὺς ἡσύχως. Ἀλλὰ πῶς ἦσαν ἐκεῖ μαχαίρια; Εἶχαν φύγει ἀπὸ δεῖπνον καὶ τραπέζι. Εἶναι εὔλογον νὰ ὑπάρχουν καὶ μαχαίρια ἐκεῖ διὰ τὸ ἀρνί· **[illegible]** ὅταν δὲ ἤκουσαν ὅτι θὰ ἔλθουν μερικοὶ ἐναντίον του, τὰ ἐπῆραν ὡς βοηθητικὰ διὰ νὰ πολεμήσουν χάριν τοῦ Διδασκάλου· τοῦτο, βεβαίως, ἔγινεν μὲ τὴν ἰδικήν των μόνον γνώμην καὶ θέλησιν. Διὰ τοῦτο καὶ ἐπιπλήσσεται ὁ Πέτρος ὅταν ἐχρησιμοποίησεν τὸ μαχαίρι καὶ μάλιστα μὲ μεγάλην ἀπειλήν. Βεβαίως ἀπέκρουσεν τὸν ὑπηρέτην ὁ ὁποῖος ἦλθεν ἐναντίον του· ναὶ μὲν ὁρμητικῶς, πλὴν ὅμως ὄχι διὰ νὰ ὑπερασπίσῃ τὸν ἑαυτόν του, ἀλλὰ πράττει τοῦτο

---

5. Λουκ. 22, 38.

χάριν τοῦ διδασκάλου. Καὶ ὅμως δὲν ἐπέτρεψεν ὁ Χριστὸς νὰ γίνῃ καμμία ζημία. Διότι ἐθεράπευσεν αὐτὸν καὶ ἔκαμεν μεγάλο θαῦμα, τὸ ὁποῖον ἠμποροῦσεν νὰ δείξῃ τὴν ἀγαθότητα καὶ τὴν δύναμίν του, ἀλλὰ καὶ τοῦ μαθητοῦ του τὴν ἀγάπην καὶ ἡμερότητα· διότι ἐκεῖνο μὲν ἔπραξεν ἀπὸ ἀγάπην, αὐτὸ δὲ ἀπὸ ὑπακοήν. Διότι ὅταν ἤκουσεν: «βάλε τὸ μαχαίρι εἰς τὴν θήκην του»[6], ἀμέσως ὑπήκουσεν καὶ κατόπιν πουθενὰ δὲν πράττει αὐτό.

B Ἄλλος δὲ εὐαγγελιστὴς λέγει, ὅτι τὸν ἠρώτησαν: «νὰ κτυπήσωμεν;»[7]· αὐτός, ὅμως, τοὺς ἐμπόδισεν καὶ ἐθεράπευσεν ἐκεῖνον. Καὶ τὸν μαθητὴν τὸν ἐπέπληξεν καὶ τὸν ἐφοβέρισεν, διὰ νὰ τὸν πείσῃ: «διότι ὅλοι ὅσοι κρατοῦν μαχαίρι, μὲ μαχαίρι θὰ ἀποθάνουν»[8]. Προσθέτει δὲ καὶ μίαν σκέψιν λέγων: «ἢ νομίζετε ὅτι δὲν ἠμπορῶ νὰ παρακαλέσω τὸν Πατέρα μου καὶ νὰ στήσῃ πλησίον μου περισσοτέρας ἀπὸ δώδεκα λεγεῶνας ἀγγέλων; Ἀλλὰ πῶς θὰ ἐκπληρωθοῦν αἱ Γραφαί;»[9]. Μὲ αὐτὰ ἐξήλειψεν τὴν ὀργήν των, ἀποδείξας ὅτι καὶ εἰς τὰς Γραφὰς αὐτὸ φαίνεται. Διὰ τοῦτο προηγουμένως προσηυχήθη, διὰ νὰ ὑπομείνουν ἠρέμως τὸ γεγονὸς καὶ διὰ νὰ μάθουν ὅτι τοῦτο γίνεται συμφώνως πρὸς τὴν θέλησιν τοῦ Θεοῦ. **C** Καὶ αὐτοὺς τοὺς παρηγόρησεν μὲ δύο πράγματα· πρῶτον, μὲ τὴν τιμωρίαν ἐκείνων ποὺ τὸν ἐπιβουλεύονται: «διότι ὅλοι ὅσοι κρατοῦν μαχαίρι, λέγει, μὲ μαχαίρι θὰ ἀποθάνουν». Δεύτερον, μὲ τὸ ὅτι δὲν θὰ ὑποστῇ αὐτὰ χωρὶς τὴν θέλησίν του: «διότι ἠμπορῶ, λέγει», νὰ παρακαλέσω τὸν Πατέρα μου».

---

6. Ἰω. 18, 11.
7. Λουκ. 22, 49.
8. Ματθ. 26, 52.
9. Ματθ. 26, 53 - 54.

Διατί δὲν εἶπεν: «ἢ νομίζετε, ὅτι δὲν ἠμπορῶ ἐγὼ νὰ καταστρέψω ὅλους αὐτούς;» Διότι ἦτο περισσότερον πειστικὸς ὅταν ἔλεγεν ἐκεῖνα· διότι μέχρι τώρα δὲν εἶχον τὴν πρέπουσαν γνώμην δι' αὐτόν. Πρὸ ὀλίγου δὲ εἶχεν εἰπῆ ὅτι: «ἡ ψυχή μου εἶναι λυπημένη μέχρι θανάτου»[10] καὶ «Πατέρα μου, ἂς ἀποφύγω αὐτὸ τὸ ποτήριον»[11]· ἐφάνη δὲ νὰ ἀγωνιᾶ, νὰ ἱδρώνη καὶ νὰ ἐνισχύεται ἀπὸ ἀγγέλους.

D Ἐπειδή, λοιπόν, ἔδειξεν πολλὰ ἀνθρώπινα χαρακτηριστικά, δὲν ἐνόμιζεν ὅτι λέγει πειστικά, ἐὰν εἶχεν εἰπῆ ὅτι: νομίζετε ὅτι δὲν ἠμπορῶ νὰ καταστρέψω αὐτούς; Διὰ τοῦτο λέγει: «ἢ νομίζετε, ὅτι δὲν ἠμπορῶ νὰ παρακαλέσω τὸν Πατέρα μου;» Καὶ αὐτὸ πάλιν ταπεινῶς τὸ ἐκφωνεῖ λέγων: «θὰ στήσῃ πλησίον μου δώδεκα λεγεῶνας ἀγγέλων». Διότι, ἐὰν ἕνας ἄγγελος ἐφόνευσεν ἑκατὸν ὀγδοήκοντα πέντε χιλιάδας ὡπλισμένων ἀνθρώπων[12], αἱ δώδεκα λεγεῶνες ἐχρειάζοντο ἐναντίον χιλίων ἀνθρώπων; Ὄχι πάντως. Ἀλλὰ διαμορφώνει τὸν λόγον συμφώνως πρὸς τὸν φόβον καὶ τὴν ἀδυναμίαν των· διότι ἦσαν πεθαμένοι ἀπὸ τὸν φόβον. **E** Διὰ τοῦτο καὶ χρησιμοποιεῖ ὡς ὀχυρὸν ἐν προκειμένῳ τὰς Γραφάς, λέγων: «πῶς λοιπὸν θὰ ἐκπληρωθοῦν αἱ Γραφαί;» Ἐάν, λοιπόν, αὐτὸ ἐκεῖναι τὸ ἐγκρίνουν, σεῖς ἀντιτίθεσθε πολεμοῦντες;

Πρὸς μὲν τοὺς μαθητάς του αὐτὰ εἶπεν, πρὸς ἐκείνους δὲ λέγει: «ὅπως διὰ λῃστὴν ἐβγήκατε μὲ μαχαίρια καὶ ξύλα νὰ μὲ συλλάβετε; Κάθε ἡμέραν ἐκαθόμουν

10. Ματθ. 26, 38.
11. Ματθ. 26, 39.
12 4 Βασιλ. 19, 35.

μαζί σας καὶ ἐδίδασκα εἰς τὸν ναὸν καὶ δὲν μὲ ἐπιάσατε».

790 Κοίταξε πόσα πράττει, τὰ ὁποῖα ἠμποροῦν νὰ ἀφυπνίσουν ἐκείνους. Τοὺς ἔρριψεν κάτω, ἐθεράπευσεν τὸ αὐτὶ τοῦ ὑπηρέτου, ἐφοβέρισεν αὐτοὺς ὅτι θὰ σφαγοῦν, διότι λέγει: «μὲ μαχαίρι θὰ φονευθοῦν, ὅσοι κρατοῦν μαχαίρι»[13]. Αὐτὰ τὰ ἐπιστοποίησεν μὲ ὅλα· μὲ τὴν θεραπείαν τοῦ αὐτιοῦ, μὲ τὰ παρόντα, μὲ τὰ μέλλοντα φανερώνων τὴν δύναμίν του καὶ δεικνύων, ὅτι ἡ σύλληψίς του ἀπὸ αὐτούς, δὲν ἦτο ἔργον τῆς δυνάμεώς των. Διὰ τοῦτο καὶ προσθέτει: «κάθε ἡμέραν ἤμουν μαζί σας καὶ ἐκαθόμουν διδάσκων καὶ δὲν μὲ ἐπιάσατε»· καὶ μὲ αὐτὸ φανερώνει, ὅτι ἡ σύλληψίς του ἦτο ἔργον τῆς συγκαταθέσεώς του. **B** Παραλείπων, λοιπόν, τὰ θαύματα, ἀναφέρει τὴν διδασκαλίαν, διὰ νὰ μὴ νομίσουν ὅτι καυχᾶται. Ὅταν ἐδίδασκα, δὲν μὲ συνελάβατε· ὅταν ἐσιώπησα, ἐπετέθητε; ἤμουν εἰς τὸν ναὸν καὶ κανεὶς δὲν μὲ ἐκράτησεν. Τώρα δέ, παράωρα καὶ εἰς τὸ μέσον τῆς νύκτας, ἤλθατε ἐναντίον μου μὲ μαχαίρια καὶ ξύλα; Τί ἐχρειάζοντο αὐτὰ τὰ ὅπλα, ἀφοῦ πάντοτε ἤμουν μαζί σας; Μὲ αὐτὰ τοὺς διδάσκει, ὅτι ἐὰν δὲν παρεδίδετο μὲ τὴν θέλησίν του, οὔτε τότε θὰ ἠμποροῦσαν νὰ τὸν συλλάβουν. Διότι οὔτε τότε θὰ ἠμποροῦσαν νὰ τὸν συλλάβουν ἐὰν δὲν ἤθελεν αὐτός, ἐκεῖνοι οἱ ὁποῖοι δὲν ἠμπόρεσαν νὰ τὸν πιάσουν ὅταν ἦτο εἰς τὰ χέρια των καὶ τὸν εἶχαν εἰς τὸ μέσον αὐτῶν καὶ δὲν ὑπερίσχυσαν. Κατόπιν λύει καὶ τὴν ἀπορίαν, διατὶ τότε ἠθέλησεν· διότι λέγει: «ὅλα δὲ αὐτὰ ἔγιναν διὰ νὰ ἐκπληρωθοῦν αἱ γραφαὶ τῶν προφητῶν».

C Εἶδες πῶς μέχρι τὴν τελευταίαν ὥραν καὶ κατ' αὐ-

13. Ματθ. 26, 52.

τὴν τὴν στιγμὴν τῆς προδοσίας, ἔπραττεν τὰ πάντα διὰ τὴν διόρθωσιν ἐκείνων, θεραπεύων, προφητεύων, ἀπειλῶν (διότι λέγει «μὲ μαχαίρι θὰ φονευθοῦν»), φανερώνων ὅτι πάσχει μὲ τὴν θέλησίν του (διότι λέγει· κάθε ἡμέραν ἤμουν μαζί σας διδάσκων), δεικνύων τὴν συμφωνίαν πρὸς τὸν Πατέρα του: «διὰ νὰ ἐκπληρωθοῦν αἱ γραφαὶ τῶν προφητῶν. Διατί δὲ δὲν τὸν συνέλαβαν εἰς τὸν ναόν; Διότι δὲν θὰ ἐτολμοῦσαν εἰς τὸν ναὸν ἕνεκα τοῦ λαοῦ. Διὰ τοῦτο καὶ ἐβγῆκεν ἔξω, ὥστε καὶ μὲ τὸν τόπον καὶ μὲ τὸν χρόνον νὰ δώσῃ εἰς αὐτοὺς τὴν ἐλευθερίαν καὶ μέχρι τὴν τελευταίαν ὥραν νὰ ἀφαιρέσῃ τὴν ἀπολογίαν των. **D** Διότι πῶς ἐδίδασκεν ἀντίθετα ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος παρέδωσεν τὸν ἑαυτόν του διὰ νὰ ὑπακούσῃ εἰς τοὺς προφήτας; «Τότε ὅλοι οἱ μαθηταί του, ἀφοῦ τὸν ἐγκατέλειψαν, ἔφυγαν». Ὅταν μέν, λοιπόν, συνελήφθη, ἔμεναν· ὅταν δὲ εἶπεν αὐτὰ εἰς τοὺς ὄχλους, ἔφυγαν. Διότι εἶδον ὅτι δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ ξεφύγουν πλέον, ἀφοῦ μὲ τὴν θέλησίν Του παρεδόθη εἰς αὐτοὺς καὶ εἶπεν ὅτι αὐτὸ γίνεται συμφώνως πρὸς τὰς Γραφάς. Ἀφοῦ δὲ αὐτοὶ ἔφυγαν, ὁδηγοῦν αὐτὸν εἰς τὸν Καϊάφαν. «Ὁ Πέτρος, ὅμως, ἠκολούθησεν καὶ εἰσῆλθεν διὰ νὰ ἰδῇ τὸ τέλος». Μεγάλη εἶναι ἡ θερμότης τῆς ψυχῆς τοῦ μαθητοῦ· διότι, ὅταν εἶδεν αὐτοὺς νὰ φεύγουν, δὲν ἔφυγεν, ἀλλ' ἔμεινεν καὶ ἐμπῆκεν μαζὶ μὲ ἐκείνους. **E** Ἐὰν δὲ ἔκαμεν αὐτὸ καὶ ὁ Ἰωάννης, τὸ ἔκαμεν ἐπειδὴ ἦτο γνωστὸς εἰς τὸν ἀρχιερέα[14]. Διατί ὡδήγησαν αὐτὸν ἐκεῖ, ὅπου ἦσαν ὅλοι συγκεντρωμένοι; Διὰ νὰ πράξουν ὅλα συμφώνως καὶ πρὸς τὴν κρίσιν τῶν ἀρχιερέων. Διότι ἐκεῖνος ἦτο τότε ἀρχιερεὺς καὶ ὅλοι ἐπερίμεναν ἐκεῖ· ἔτσι διενυκτέρευσαν καὶ ἀγρυπνοῦσαν δι' αὐτὸν τὸν λόγον. Διότι οὔτε τὸ Πάσχα ἔφαγαν τότε, λέγει, ἀλλ' ἀ-

---

14. Ἰω. 18, 15.

γρυπνοῦσαν δι' αὐτόν. Διότι ἀφοῦ ὁ Ἰωάννης εἶπεν, ὅτι «εἶναι πρωΐ», προσέθεσεν: «δὲν ἐμπῆκαν εἰς τὸ κυβερνεῖον διὰ νὰ μὴ μολυνθοῦν, ἀλλὰ νὰ εἶναι εἰς θέσιν νὰ φάγουν τὸ Πάσχα»[15].

Τί ἠμποροῦμεν νὰ εἴπωμεν λοιπόν; Ὅτι ἔφαγαν αὐτὸ ἄλλην ἡμέραν καὶ κατήργησαν τὸν νόμον ἕνεκα τῆς ἐπιθυμίας ποὺ εἶχαν διὰ τὴν σφαγήν του. Οὔτε ὁ Χριστός, βεβαίως, θὰ παρέβαινεν τὸν καιρὸν τοῦ Πάσχα, ἀλλ' ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι ὅλα ἐτολμοῦσαν καὶ κατεπάτουν ἀναριθμήτους νόμους, ἐπειδὴ πολὺ ἐφλογίζοντο ἀπὸ τὴν ὀργὴν καὶ πολλὰς φορὰς ἐπεχείρησαν νὰ τὸν φονεύσουν, δὲν ἠμπόρεσαν. Τότε, ὅμως, συλλαβόντες αὐτὸν ἀπροσδοκήτως, ἐπροτίμησαν νὰ ἐγκαταλείψουν καὶ τὸ Πάσχα, διὰ νὰ ἱκανοποιήσουν πλήρως τὴν φονικήν των ἐπιθυμίαν. Διὰ τοῦτο συνεκεντρώθησαν ὅλοι —ἦτο ἕνα συνέδριον ἀχρείων— καὶ ἐρωτοῦν κάποιον, θέλοντες νὰ δώσουν μορφὴν δικαστηρίου εἰς τὴν συνωμοσίαν αὐτήν. **B** Διότι λέγει ὅτι «οὔτε αἱ μαρτυρίαι ἦσαν σύμφωνοι»[16]· τόσον ψευδὲς ἦτο τὸ δικαστήριον καὶ ὅλα ἦσαν πλήρη θορύβου καὶ ταραχῆς.

«Ἀφοῦ ἦλθον δύο ψευδομάρτυρες ἔλεγον, ὅτι αὐτὸς εἶπεν: καταστρέφω τὸν ναὸν αὐτὸν καὶ εἰς τρεῖς ἡμέρας θὰ ἀνοικοδομήσω αὐτόν»[17]. Καὶ ὅμως, ἐὰν εἶπεν ὅτι «εἰς τρεῖς ἡμέρας θὰ ἀνοικοδομήσω αὐτόν», ποία εἶναι ἡ ἔννοια τῆς συκοφαντίας; Δὲν εἶπεν ὅμως «καταστρέφω», ἀλλὰ «καταστρέψατε»· δὲν ἐννοοῦσεν δὲ τὸν ναόν, ἀλλὰ τὸ ἰδικόν του σῶμα[18]. Τί, λοιπόν, εἶπεν ὁ ἀρ-

---

15. Ἰω. 18, 28.
16. Μάρκ. 14, 59.
17. Πρβλ. Μάρκ. 14, 58.
18. Ἰω. 2, 19.

χιερεύς; Ἐπειδὴ ἤθελεν νὰ τὸν κάμνῃ νὰ ὑπερασπίσῃ τὸν ἑαυτόν του μὲ λόγους, καὶ ἕνεκα αὐτῶν νὰ τὸν συλλάβῃ, τοῦ εἶπεν: «δὲν ἀκούεις τί αὐτοὶ μαρτυροῦν ἐναντίον σου; ὁ δὲ ἐσιωποῦσεν». Διότι ἀνώφελος θὰ ἦτο ἡ ἀπολογία του, ἀφοῦ κανεὶς δὲν ἤκουεν. **C** Διότι μόνον τὴν μορφὴν τοῦ δικαστηρίου εἶχεν· εἰς τὴν πραγματικότητα ἦτο ἐπίθεσις λῃστῶν, οἱ ὁποῖοι ἐπετέθησαν ὅπως εἰς τὸ σπήλαιον καὶ γενικῶς εἰς τὸν δρόμον. Διὰ τοῦτο ἐσιωποῦσεν. Ὁ ἀρχιερεὺς ὅμως ἐπέμενεν λέγων: σὲ ἐξορκίζω εἰς τὸν ζωντανὸν Θεὸν νὰ μᾶς εἴπῃς ἐὰν σὺ εἶσαι ὁ Χριστὸς ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ.

Ὁ δὲ εἶπεν: σὺ τὸ εἶπες. Ἀλλὰ σᾶς λέγω, ὅτι ἀπὸ τώρα θὰ ἴδῆτε τὸν Υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου νὰ κάθεται εἰς τὰ δεξιὰ τῆς Δυνάμεως καὶ νὰ ἔρχεται ἐπάνω εἰς τὰ σύννεφα τοῦ οὐρανοῦ. Τότε ὁ ἀρχιερεὺς ἔσχισεν τὰ ἐνδύματά του καὶ εἶπεν: «ἐβλασφήμησεν». Ἔπραξεν δὲ αὐτὸ διὰ νὰ κάμῃ βαρυτέραν τὴν κατηγορίαν **D** καὶ νὰ μεγαλοποιήσῃ τὸ λεχθὲν μὲ τὴν πρᾶξιν του. Ἐπειδή, λοιπόν, αὐτὸ ποὺ εἶπεν ἐφόβησεν τοὺς ἀκροατάς, ἔπραξαν ὅπως εἰς τὸν Στέφανον: «ἔκλεισαν τὰ αὐτιά τους»[19]· παρομοίως, λοιπόν, συνέβη καὶ ἐδῶ.

Ἀλλὰ ποία ἦτο ἡ βλασφημία ἐκείνη; Διότι καὶ προηγουμένως ὅταν ἦσαν συγκεντρωμένοι τοὺς εἶχεν εἰπῆ: «εἶπεν ὁ Κύριος εἰς τὸν Κύριόν μου: κάθησε εἰς τὰ δεξιά μου, ἕως ὅτου θέσω τοὺς ἐχθρούς σου ὑποπόδιον τῶν ποδῶν σου»[20] καὶ ἡρμήνευσεν τοὺς λόγους αὐτούς· τότε δὲν ἐτόλμησαν τίποτε νὰ εἴπουν, ἀλλ' ἐσιώπησαν καὶ ἀπὸ τότε οὐδέποτε πλέον ἀντιμίλησαν εἰς αὐτόν. Πῶς, λοιπόν, ὠνόμαζον βλασφημίαν ἐκεῖνο ποὺ εἶπεν; Διὰ

19. Πρ. Ἀπ. 7, 57.
20. Ματθ. 22, 44. πρβλ. καὶ Ψ. 109, 1.

ποῖον δὲ λόγον καὶ ὁ Χριστὸς ἀπήντησεν κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον; **E** Διὰ νὰ ἐξαλείψῃ κάθε δικαιολογίαν των, διότι μέχρι τὴν τελευταίαν ὥραν ἐδίδασκεν, ὅτι αὐτὸς εἶναι ὁ Χριστός, ὅτι κάθεται εἰς τὰ δεξιὰ τοῦ Πατρὸς καὶ ὅτι θὰ ἔλθῃ πάλιν διὰ νὰ κρίνῃ τὴν Οἰκουμένην· αὐτὸ ἐφανέρωνεν τὴν μεγάλην συμφωνίαν μὲ τὸν Πατέρα του. Ἀφοῦ, λοιπόν, ἔσχισεν τὰ ἐνδύματά του λέγει: «Τί νομίζετε;» **801** Δὲν ψηφοφορεῖ μόνος του, ἀλλὰ προκαλεῖ ἐκείνους νὰ ἐκφέρουν τὴν ψῆφον των διὰ παραδεδεγμένα ἁμαρτήματα καὶ φανερὰν βλασφημίαν. Ἐπειδή, βεβαίως, ἐγνώριζαν, ὅτι ἐὰν τὸ γεγονὸς ἤρχετο εἰς ὀρθὴν ἐξέτασιν καὶ κρίσιν θὰ ἀπηλλάσσετο ἀπὸ κάθε κατηγορίαν, τὸν καταδικάζουν μόνοι των καὶ προκαταλαμβάνουν τοὺς ἀκροατὰς λέγοντες: «σεῖς ἠκούσατε τὴν βλασφημίαν», σχεδὸν καταναγκάζοντες καὶ ἐκβιάζοντες αὐτοὺς νὰ ἐκφέρουν τὴν ψῆφον των. Τί, λοιπόν, εἶπον ἐκεῖνοι; «Εἶναι ἔνοχος θανάτου». Ἔπραξαν αὐτό, ἀφοῦ τὸν συνέλαβον ὡσὰν κατάδικον, διὰ νὰ κάμουν τὸν Πιλάτον νὰ ἐπικυρώσῃ τὴν ἀπόφασίν των. Αὐτό, λοιπόν, ἐπειδὴ αὐτοὶ γνωρίζουν, λέγουν: «εἶναι ἔνοχος θανάτου». **B** Οἱ ἴδιοι γίνονται κατήγοροι, οἱ ἴδιοι καταδικάζουν, οἱ ἴδιοι ψηφοφοροῦν, οἱ ἴδιοι ἔπραττον τότε ὅλα. Διατί, ὅμως, δὲν ἀνέφεραν τὰ περὶ τοῦ σαββάτου; Διότι πολλὰς φορὰς ἀπεστόμωσεν αὐτούς· ἐξ ἄλλου δὲ καὶ ἐξ αἰτίας ἐκείνων ποὺ ἔλεγεν τότε, ἤθελον νὰ τὸν συλλάβουν καὶ νὰ τὸν καταδικάσουν. Ἀφοῦ δὲ ὁ ἀρχιερεὺς προκατέλαβεν ὅλους, ἔλαβεν τὴν ψῆφον των καὶ παρέσυρεν ὅλους μὲ τὸ μέρος του σχίζοντας τὸ ἔνδυμά του, ὡσὰν κατάδικον πλέον ὁδηγεῖ αὐτὸν εἰς τὸν Πιλάτον. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἐνήργει. Εἰς ἐκεῖνον βεβαίως δὲν λέγουν τίποτε παρόμοιον. Ἀλλὰ τί; «ἐὰν δὲν ἦτο κακοποιός, δὲν θὰ σοῦ τὸν εἴχαμε παραδώσει»[21]· ἔτσι ἐπιχει-

21. Ἰω. 18, 30.

ροῦν νὰ τὸν θανατώσουν ἕνεκα κοινῶν ἐγκλημάτων. Διατί δὲν ἐθανάτωσαν αὐτὸν κρυφίως; **C** Διότι ἤθελον νὰ διαβάλουν καὶ τὴν φήμην του. Ἐπειδὴ πολλοὶ ἄνθρωποι εἶχον πλέον ἀκούσει αὐτόν, τὸν ἐθαύμαζον καὶ ἐξεπλήσσοντο, διὰ τοῦτο ἐπεδίωξαν νὰ θανατωθῇ δημοσίως καὶ ἐνώπιον ὅλων. Ὁ Χριστός, ὅμως, δὲν ἠμπόδισεν αὐτούς, ἀλλὰ μετεχειρίσθη τὴν κακίαν των διὰ τὴν βεβαίωσιν τῆς ἀληθείας, ὥστε ὁ θάνατός του νὰ γίνῃ ὁλοφάνερος. Κατέληγεν δὲ εἰς τὸ ἀντίθετον ἀπὸ ὅ,τι ἐκεῖνοι ἤθελον. Διότι ἐκεῖνοι μὲν ἤθελον νὰ τὸν ἐκθέσουν, ὥστε μὲ αὐτὸ νὰ τὸν καταντροπιάσουν· αὐτὸς δὲ καὶ μὲ αὐτὰ ποὺ τοῦ ἔκαμαν περισσότερον ἀκτινοβολοῦσεν. Καθὼς δὲ ἔλεγαν: «ἂς θανατώσωμεν αὐτὸν μήπως ἔλθουν οἱ Ρωμαῖοι καὶ μᾶς πάρουν καὶ τὸν τόπον καὶ τὸν λαόν»[22] **D** καὶ ὅταν ἐθανάτωσαν αὐτόν, ἔγινεν αὐτό. Τοιουτοτρόπως καὶ ἐδῶ· ἐπεδίωκον νὰ τὸν σταυρώσουν δημοσίως, διὰ νὰ βλάψουν τὴν φήμην του καὶ κατέληξαν εἰς τὸ ἀντίθετον. Ὅτι βεβαίως εἶχον τὴν δύναμιν μόνοι των νὰ τὸν θανατώσουν, ἄκουσε τί λέγει ὁ Πιλάτος: «λάβετε αὐτὸν σεῖς καὶ δικάστε τον συμφώνως πρὸς τὸν νόμον σας»[23]. Ἀλλὰ δὲν ἤθελαν· διὰ νὰ φανῇ ὅτι θανατώνεται ὡς παράνομος, ὡς τύραννος καὶ ὡς στασιαστής. Διὰ τοῦτο καὶ ἐσταύρωσαν μαζί του λῃστάς· διὰ τοῦτο καὶ ἔλεγον: «μὴ γράφῃς, ὅτι αὐτός εἶναι ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων, ἀλλ' ὅτι ἐκεῖνος εἶπεν αὐτό»[24]. Ὅλα δὲ αὐτὰ ἔγιναν χάριν τῆς ἀληθείας, ὥστε νὰ μὴ ἔχουν αὐτοὶ οὔτε ἴχνος ἀναιδοῦς δικαιολογίας.

E Ὁμοίως δὲ αἱ σφραγῖδες καὶ ἡ φρουρὰ τοῦ τάφου ἔκαμαν νὰ γίνῃ περισσότερον φανερὰ ἡ ἀλήθεια·

---

22. Ἰω. 11, 48.
23. Ἰω. 19, 6.
24. Ἰω. 19, 21.

καὶ τὰ περιπαίγματα καὶ τὰ πειράγματα καὶ αἱ ὕβρεις ἔκαμαν πάλιν τὸ ἴδιον. Διότι ἔτσι εἶναι ἡ πλάνη· διαλύεται μὲ ἐκεῖνα ποὺ μηχανορραφεῖ. Παρομοίως, πράγματι, συνέβη καὶ ἐδῶ. **802** Διότι ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι ἐνόμιζον ὅτι εἶχον νικήσει, αὐτοὶ κυρίως ἐντροπιάσθησαν, ἐνικήθησαν καὶ ἐχάθησαν· αὐτὸς δὲ ποὺ ἐνόμισαν ὅτι ἐνικήθη, αὐτὸς κυρίως ἐδοξάσθη καὶ ἐνίκησεν μὲ ὅλην τὴν δύναμιν. Ἂς μὴ ἐπιζητῶμεν, λοιπόν, νὰ νικῶμεν παντοῦ, μήτε νὰ ἀποφεύγωμεν τὴν ἧτταν πάντοτε. Καμμίαν φορὰν ἡ μὲν νίκη προξενεῖ ζημίαν, ἡ δὲ ἧττα ὠφέλειαν. Διότι καὶ μὲ τοὺς ὀργιζομένους, φαίνεται μὲν ὅτι ἔχει νικήσει ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος ἔχει ὑβρίσει πολύ, ἀλλὰ κυρίως αὐτός, εἶναι ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος ἔχει νικηθῆ καὶ ζημιωθῆ ἀπὸ τὸ φοβερώτατον πάθος. Ἐνῷ ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος ἔχει ὑποφέρει αὐτὸ γενναίως, αὐτὸς ὑπερίσχυσεν καὶ ἐνίκησεν. Καὶ ὁ μὲν πρῶτος δὲν ἠμπόρεσεν νὰ ἐξαλείψῃ οὔτε τὴν ἰδικήν του ἀσθένειαν, **B** ὁ δὲ ἄλλος ἐξηφάνισεν τὴν ἀσθένειαν καὶ τοῦ πλησίον του. Ἐπίσης, ὁ μὲν ἕνας ἐνικήθη ἀπὸ τὴν ἀσθένειάν του, ὁ δὲ ἄλλος ἐνίκησεν καὶ τὸ πάθος τοῦ πλησίον του· καὶ ὄχι μόνον ὁ ἴδιος δὲν κατεκάη, ἀλλ' ἔσβησεν καὶ τὴν φλόγα τοῦ ἄλλου, ἡ ὁποία εἶχεν ὑψωθῆ πολύ. Ἐὰν δὲ ἤθελεν νὰ ἐπιτύχῃ τὴν φαινομενικὴν νίκην, θὰ ἡττᾶτο καὶ αὐτός· καὶ ἀφοῦ θὰ ἐφλόγιζεν μὲ τὴν ὀργὴν βαρύτερον τὸν ἀντίπαλον, θὰ τὸν ἔκαμεν νὰ πάθῃ τὸ ἴδιον καὶ ὅπως συμβαίνει μὲ γυναῖκες, αἰσχρῶς καὶ ἐλεεινῶς θὰ κατενικῶντο καὶ οἱ δύο ἀπὸ τὴν ὀργήν. Τώρα, ὅμως, ἐκεῖνος ποὺ φιλοσοφεῖ, καὶ ζεῖ ἐναρέτως, ἔχει ἀπαλλαγῆ καὶ ἀπὸ αὐτὴν τὴν ἀπρέπειαν· ἐπίσης ἔχει στήσει λαμπρὸν τρόπαιον κατὰ τῆς ὀργῆς μὲ τὴν καλὴν ἧτταν καὶ διὰ τὸν ἑαυτόν του καὶ διὰ τὸν πλησίον του.

C Ἂς μὴ ζητῶμεν, λοιπόν, νὰ νικῶμεν παντοῦ. Ἐκεῖνος, βεβαίως, ποὺ ἦτο πλεονέκτης, ἐνίκησεν τὸν

ἀπατηθέντα, ἀλλὰ μὲ κακὴν νίκην, ἡ ὁποία φέρει καταστροφὴν εἰς τὸν νικητήν· ἐνῷ ἐκεῖνος ποὺ ἠπατήθη καὶ ἐθεωρεῖτο ὡς ἡττημένος, ἀφοῦ ὑπέφερεν αὐτὸ μὲ φιλοσοφικὴν διάθεσιν, αὐτὸς εἶναι κυρίως ποὺ ἔχει τὸν στέφανον τῆς νίκης. Διότι εἰς πολλὰς περιπτώσεις τὸ νὰ νικᾶται κανεὶς εἶναι καλλίτερον καὶ εἶναι καὶ αὐτὸς ἄριστος τρόπος νίκης. Διότι καὶ ἐὰν κάποιος ὑπερτερῇ καὶ ἐὰν κτυπᾷ καὶ ἐὰν κακολογῇ, ἐκεῖνος ποὺ νικᾶται καὶ δὲν συμπλέκεται μετὰ τῶν ἀντιπάλων, αὐτὸς εἶναι ὁ νικητής. Καὶ διατί ἀναφέρω τὴν πλεονεξίαν καὶ τὴν κακολογίαν; Διότι ὁ συρόμενος εἰς τὸ μαρτύριον νικᾷ μὲ τὸ νὰ βάλλεται εἰς τὰ δεσμά, νὰ μαστιγώνεται, νὰ κατακομματιάζεται καὶ νὰ θανατώνεται. **D** Ἐκεῖνο δὲ ποὺ εἰς τοὺς πολέμους θεωρεῖται ἧττα, τὸ νὰ πέσῃ ὁ ἀγωνιζόμενος, τοῦτο δι' ἡμᾶς εἶναι νίκη. Διότι πουθενὰ δὲν νικῶμεν πράττοντες κακῶς, ἀλλὰ παντοῦ κακοποιούμενοι. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον, βεβαίως, ἡ νίκη γίνεται ἐνδοξοτέρα, ὅταν, ἂν καὶ πάσχωμεν, νικῶμεν τοὺς κακοποιοῦντας ἡμᾶς. Ἀπὸ αὐτὸ ἀποδεικνύεται, ὅτι ἡ νίκη εἶναι τοῦ Θεοῦ· διότι ἔχει φύσιν ἀντίθετον μὲ τὴν ἐκτὸς αὐτοῦ νίκην· αὐτὸ κυρίως εἶναι ἀπόδειξις δυνάμεως. Τοιουτοτρόπως καὶ οἱ βράχοι τῆς θαλάσσης μὲ τὸ νὰ κτυπῶνται διαλύουν τὰ κύματα. Τοιουτοτρόπως καὶ ὅλοι οἱ ἅγιοι ἀνεκηρύχθησαν, ἐστεφανώθησαν καὶ ἔστησαν λαμπρὰ τρόπαια, ἐπιτυγχάνοντες αὐτὴν τὴν ἥσυχον νίκην. Μὴ ταράσσῃς, λοιπόν, τὸν ἑαυτόν σου καὶ μὴ ἀποκάμῃς, λέγει· ὁ Θεὸς σοῦ ἔδωσεν αὐτὴν τὴν δύναμιν, **E** ὥστε νὰ μὴ νικᾷς κατόπιν συγκρούσεως, ἀλλὰ μόνον μὲ τὸ νὰ ἀνέχεσαι. Νὰ μὴ βάλῃς εἰς τάξιν πολέμου καὶ ὁ ἴδιος θὰ ἀπολαύσῃς καὶ θὰ νικήσῃς· μὴ συγκρουσθῇς καὶ θὰ στεφανωθῇς· εἶσαι πολὺ καλλίτερος καὶ δυνατώτερος ἀπὸ τὸν ἀντίπαλον. Διατί καταντροπιάζεις τὸν ἑαυτόν σου; Μὴ ἐπιτρέψῃς εἰς ἐκεῖνον νὰ λέγῃ ὅτι ἐνίκησες ἀφοῦ συνεκρούσθης, ἀλλ' ἄφησε αὐτὸν νὰ ἐκθαμ-

βοῦται καὶ νὰ θαυμάζῃ τὴν ἀκαταμάχητον δύναμίν σου **809** καὶ νὰ λέγῃ πρὸς ὅλους ὅτι ἐνίκησες χωρὶς νὰ συγκρουσθῇς. Τοιουτοτρόπως καὶ ὁ εὐτυχὴς Ἰωσὴφ διεκηρύχθη παντοῦ, νικήσας τοὺς κακοποιοῦντας αὐτὸν μὲ τὸ νὰ ὑποφέρῃ. Διότι καὶ οἱ ἀδελφοί του καὶ ἡ Αἰγυπτία ἦσαν ἀπὸ ἐκείνους ποὺ τὸν ἐπεβουλεύοντο· ἀλλὰ αὐτὸς τοὺς ἐνίκησεν ὅλους. Μὴ μοῦ ἀναφέρῃς τὴν φυλακήν, ὅπου ἐνεκλείσθη αὐτός, οὔτε τὰ ἀνάκτορα, ὅπου ἔμενεν ἐκείνη· ἀλλὰ δεῖξε μου ποῖος ἦτο ὁ νικηθείς, ποῖος ὁ ἡττηθείς, ποῖος ἦτο εἰς μελαγχολίαν καὶ ποῖος εἰς εὐχαρίστησιν. Διότι ἐκείνη μὲν δὲν ἠμπόρεσεν ὄχι μόνον τὸν δίκαιον νὰ νικήσῃ, ἀλλ' οὔτε τὸ ἰδικόν της πάθος. Αὐτὸς δὲ καὶ ἐκείνην ἐνίκησεν καὶ τὸ φοβερὸν πάθος. Ἐὰν δὲ θέλῃς, ἄκουσε τὰ ἴδια τὰ λόγια καὶ θὰ ἰδῇς τὸ τρόπαιον: «Μᾶς ἔφερες ἐδῶ ἕνα Ἑβραῖον διὰ νὰ μᾶς περιπαίξῃ»[25]. Ἀθλία καὶ ταλαίπωρη, δὲν σὲ περιέπαιξεν αὐτός, ἀλλὰ ὁ διάβολος ποὺ σοῦ εἶπεν, ὅτι ἠμπορεῖς νὰ κατασυντρίψῃς τὸν ἀδάμαντα. **B** Δὲν ἔφερεν αὐτὸς μέσα Ἑβραῖον, ὁ ὁποῖος συνωμοτεῖ, ἀλλ' ὁ πονηρὸς δαίμων, ὁ ὁποῖος ἔθεσεν ἐντός σου τὴν ἀκάθαρτον ἀκολασίαν· ἐκεῖνος σὲ περιέπαιξεν. Τί λοιπόν, ἔπραξεν ὁ Ἰωσήφ; Σιωπᾷ καὶ ἔτσι καταδικάζεται, ὅπως ἀκριβῶς ὁ Χριστός. Διότι ὅλα ἐκεῖνα ἦσαν τύποι αὐτῶν. Καὶ ὁ μὲν Ἰωσὴφ ἦτο δέσμιος, ἐνῷ ἐκείνη ἦτο εἰς τὰ ἀνάκτορα. Καὶ ποίαν σημασίαν ἔχει αὐτό; Ὁ μέν, βεβαίως, ἦτο ἐνδοξότερος ἀπὸ κάθε νικητήν, ἂν καὶ ἦτο εἰς τὴν ἅλυσίδα· αὐτὴ δὲ εὑρίσκετο εἰς χειροτέραν κατάστασιν ἀπὸ κάθε φυλακισμένον, ἂν καὶ ἐζοῦσεν εἰς βασιλικοὺς θαλάμους. Ὄχι δὲ μόνον ἀπὸ ἐδῶ εἶναι δυνατὸν νὰ ἴδωμεν τὴν νίκην καὶ τὴν ἧτταν, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ αὐτὸ τὸ τέλος. Ποῖος λοιπὸν ἔπραξεν ἐκεῖνο ποὺ ἠθέλησεν, ὁ φυλακι-

---

25. Γεν. 39, 14.

σμένος ἢ ἡ βασίλισσα; Διότι αὐτὸς μὲν προσεπάθει νὰ διατηρήση τὴν σωφροσύνην, ἐκείνη δὲ νὰ τὴν ἀφαιρέση.
C Ποῖος, λοιπόν, ἔπραξεν αὐτὸ ποὺ ἤθελεν; ἐκεῖνος ποὺ ὑπέφερεν ἢ ἐκείνη ποὺ τὸν ἐκακοποίησεν; Εἶναι ὁλοφάνερον ὅτι ἐκεῖνος ποὺ ὑπέφερεν. Ἑπομένως αὐτὸς εἶναι ποὺ ἐνίκησεν.

Γνωρίζοντες, λοιπόν, αὐτά, ἂς ἐπιδιώκωμεν αὐτὴν τὴν νίκην, ἡ ὁποία προέρχεται ἀπὸ τὸ νὰ ὑποφέρωμεν· ἂς ἀποφεύγωμεν δὲ ἐκείνην, ἡ ὁποία προέρχεται ἀπὸ τὸ νὰ κακοποιῶμεν. Διότι ἔτσι καὶ τὴν παροῦσαν ζωὴν θὰ ζήσωμεν μὲ ὅλην τὴν ἀταραξίαν καὶ μὲ μεγάλην ἡσυχίαν καὶ τὰ μελλοντικὰ ἀγαθὰ θὰ ἐπιτύχωμεν μὲ τὴν χάριν καὶ τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἰς τὸν ὁποῖον ἀνήκει ἡ δόξα καὶ ἡ δύναμις εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ ΠΕ΄ (85)

(Ματθ. κστ΄ 67—κζ΄ 10)

«Τότε τὸν ἔπτυσαν εἰς τὸ πρόσωπον καὶ τὸν ἐκτύπησαν, ἄλλοι δὲ τὸν ἐρράπισαν καὶ τοῦ ἔλεγαν: προφήτευσε σ' ἐμᾶς, Χριστέ, ποῖος σὲ ἐκτύπησεν;» (Ματθ. 26, 67—68).

Διατί ἔπραττον αὐτά, ἀφοῦ ἐπρόκειτο νὰ τὸν θανατώσουν; τί ἐχρειάζετο αὐτὸ τὸ περίπαιγμα, παρὰ διὰ νὰ ἴδης, μὲ ὅλας τὰς πράξεις των, τὸν ἀκόλαστον τρόπον αὐτῶν; Καὶ ὅτι, ἀφοῦ εὑρῆκαν αὐτὸν ὡσὰν θήραμα, κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἐδείκνυον τὴν μέθην των καὶ ὅτι ἦσαν γεμᾶτοι μανίαν; τέλος, ὅτι ἐθεώρουν αὐτὸ ὡς ἑορτὴν καὶ ὅτι μὲ εὐχαρίστησιν ἐπετέθησαν καὶ ἐφανέρωσαν τὸν φονικόν τους τρόπον; Σύ, ὅμως, θαύμασε τὴν φιλοσοφίαν τῶν μαθητῶν, μὲ πόσην ἀκρίβειαν ἀναφέρουν αὐτά. Μὲ αὐτὸ ἀποδεικνύεται ὁ φιλαλήθης χαρακτὴρ αὐτῶν, 804
διότι ἐκεῖνα ποὺ θεωροῦνται ὅτι εἶναι αἰσχρά, τὰ ἐκθέτουν μετὰ πάσης ἀληθείας, χωρὶς νὰ ἀποκρύπτουν τίποτε, χωρὶς νὰ ἐντρέπωνται, ἀλλὰ νομίζοντες ὅτι εἶναι μεγάλη δόξα —ὅπως καὶ ἦτο— τὸ νὰ ἀνέχεται καὶ νὰ ὑποφέρῃ ὅλα αὐτὰ ὁ Κύριος τῆς Οἰκουμένης χάριν ἡμῶν. Αὐτὸ ἐφανέρωσεν καὶ τὴν ἀνέκφραστον πρόνοιάν του καὶ τὴν ἀσυγχώρητον κακίαν ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι ἐτόλμων νὰ κάμουν αὐτὰ εἰς τὸν τόσον ἥμερον καὶ πρᾶον καὶ τέτοια ἐπαναλαμβάνοντα, ὅσα ἦσαν ἀρκετὰ νὰ μεταβάλουν τὸν λέοντα εἰς ἀρνίον. Διότι τίποτε, οὔτε αὐτὸς παρέλειψεν ἀπὸ τὴν ἡμερότητα, οὔτε αὐτοὶ ἀπὸ τὴν ὕβριν καὶ τὴν σκληρότητα μὲ ὅσα ἔπραττον καὶ μὲ ὅσα ἔλεγον.

B Ὅλα αὐτά, βεβαίως, εἶχεν προφητεύσει ὁ προφήτης Ἠσαΐας, προαναφωνῶν τὰ ἑξῆς καὶ μὲ μίαν λέξιν

περιγράφων όλην αυτήν την προσβολήν: «διότι καθ' όν τρόπον πολλοί θά έκπλαγοῦν μὲ σέ, λέγει, ἔτσι, θά περιφρονηθῆ ἡ μορφή σου ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους»[1]. Τί, λοιπόν, θὰ ἠμποροῦσε νὰ ὑπάρξη ὅμοιον μὲ αὐτὴν τὴν προσβολήν; Διότι εἰς τὸ πρόσωπον ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ἀφοῦ εἶδεν ἡ θάλασσα ἐσεβάσθη καὶ τὸ ὁποῖον ἀφοῦ εἶδεν ὁ ἥλιος ἐπάνω εἰς τὸν σταυρὸν ἀπέκρυψεν τὰς ἀκτῖνας, ἐνέπτυον καὶ ἐρράπιζαν καὶ ἐκτυποῦσαν εἰς τὴν κεφαλήν, γεμᾶτοι ἀπὸ τὴν ἀχόρταγον μανίαν των. Διότι κατέφερον καὶ πληγάς, αἱ ὁποῖαι εἶναι πλέον προσβλητικαὶ ἀπὸ ὅλας, κτυπῶντες εἰς τὸ πρόσωπον καὶ ῥαπίζοντες· μὲ τὰς πληγὰς δὲ αὐτὰς ἐμεγάλωναν τὴν προσβολὴν ποὺ προήρχετο ἀπὸ τὸν ἐμπτυσμόν. C Ἐκτὸς αὐτῶν ἔλεγαν λόγια γεμᾶτα ἀπὸ πολὺ περίπαιγμα: «προφήτευσε εἰς ἡμᾶς, Χριστέ, ποῖος σὲ ἐκτύπησεν;», ἐπειδὴ πολλοὶ τὸν ὠνόμαζον προφήτην. Ἄλλος δὲ λέγει, ὅτι ἔπραττον ὅλα αὐτά, ἀφοῦ ἐκάλυψαν τὸ πρόσωπόν του μὲ τὸ ἔνδυμα[2], ὡσὰν νὰ εἶχον μεταξύ των κάποιον ἄτιμον καὶ μηδεμιᾶς ἀξίας ἄνθρωπον. Καὶ ὄχι μόνον ἐλεύθεροι ἄνθρωποι, ἀλλὰ καὶ δοῦλοι ἐφέροντο ὑβριστικῶς τότε ἐναντίον του. Αὐτὰ ἂς τὰ ἀναγινώσκωμεν συνεχῶς, αὐτὰ ἂς ἀκούωμεν ὅπως πρέπει, αὐτὰ ἂς τὰ γράφωμεν εἰς τὴν σκέψιν μας· διότι αὐτὰ εἶναι τὰ μεγαλεῖα τῆς πίστεώς μας. Δι' αὐτὰ ἐγὼ μεγαλοφρονῶ· ὄχι μόνον διὰ τοὺς ἀναριθμήτους νεκροὺς ποὺ ἀνέστησεν, D ἀλλὰ καὶ διὰ τὰ παθήματα ποὺ ὑπέστη.

Αὐτὰ πολλὰς φορὰς συλλογίζεται καὶ ὁ Παῦλος· ἐννοῶ ἰδίως τὸν σταυρόν, τὸν θάνατον, τὰ πάθη, τὰ περιπαίγματα, τὰς ὕβρεις καὶ τὰ πειράγματα. Καὶ ἄλλο-

1. Ἡσ. 52, 14.
2. Λουκ. 22, 64.

τε μὲν λέγει· «ἂς ἐξερχώμεθα πρὸς αὐτὸν βαστάζοντες τὸν ὀνειδισμόν του»[3], ἄλλοτε δὲ λέγει: «ὁ ὁποῖος ἀντὶ τῆς χαρᾶς ποὺ τὸν ἀνέμενεν, ὑπέμεινεν σταυρόν, περιφρονήσας τὴν αἰσχύνην»[4].

«Ὁ δὲ Πέτρος ἐκάθητο ἔξω εἰς τὴν αὐλήν· καὶ τὸν ἐπλησίασεν μία ὑπηρέτρια καὶ τοῦ εἶπεν: καὶ σὺ ἦσουν μαζὶ μὲ τὸν Ἰησοῦν τὸν Γαλιλαῖον». Ἐκεῖνος ἠρνήθη ἐνώπιον ὅλων καὶ εἶπεν: «δὲν γνωρίζω τί λέγεις». «Ὅταν αὐτὸς ἐβγῆκεν ἔξω εἰς τὴν ἐξωτερικὴν πύλην, τὸν εἶδεν ἄλλη ὑπηρέτρια E καὶ λέγει εἰς αὐτοὺς ποὺ ἦσαν ἐκεῖ: καὶ αὐτὸς ἦτο μαζὶ μὲ τὸν Ἰησοῦν τὸν Ναζωραῖον». «Καὶ πάλιν ἠρνήθη μὲ ὅρκον ὅτι: δὲν γνωρίζω τὸν ἄνθρωπον». «Ὕστερα ἀπὸ ὀλίγον, ἀφοῦ ἐπλησίασαν ἐκεῖνοι ποὺ ἐστέκοντο ἐκεῖ, εἶπον εἰς τὸν Πέτρον: πράγματι καὶ σὺ εἶσαι ἀπὸ αὐτούς, διότι καὶ ἡ προφορά σου σὲ φανερώνει». «Τότε ἤρχισεν νὰ ἀναθεματίζῃ καὶ νὰ ὁρκίζεται ὅτι δὲν γνωρίζει τὸν ἄνθρωπον. Καὶ ἀμέσως ἐλάλησεν ὁ πετεινός». «Καὶ ἐνεθυμήθη ὁ Πέτρος τὸν λόγον τοῦ Ἰησοῦ ποὺ εἶχεν εἰπῆ εἰς αὐτὸν 805 ὅτι πρὶν λαλήσει ὁ πετεινὸς θὰ μὲ ἀπαρνηθῇς τρεῖς φοράς. Καὶ ἀφοῦ ἐβγῆκεν ἔξω ἔκλαψεν πικρῶς».

Ὤ, νέα καὶ ἀπίστευτα πράγματα! Ὅταν μὲν εἶδεν τὸν Διδάσκαλον μόνον νὰ συλλαμβάνεται, τόσον ἐφλέγετο ἀπὸ ὀργήν, ὥστε ἔβγαλε τὸ μαχαίρι καὶ ἔκοψεν τὸ αὐτί· ὅταν δὲ ἦτο λογικὸν νὰ ἀγανακτήσῃ περισσότερον, νὰ ἀνάψῃ καὶ νὰ ἐξαφθῇ, ἀκούων τοιαύτας ὕβρεις, τότε γίνεται ἀρνητής. Ποῖον, ἀληθῶς, τὰ ὅσα ἐγίνοντο τότε, δὲν θὰ παρωρμοῦσαν εἰς ὀργήν; Ἀλλ' ὅμως ὁ μαθητής, νικηθεὶς ἀπὸ τὸν φόβον, ὄχι μόνον ἀγανάκτησιν δὲν

3. Ἑβρ. 13, 13.
4. Ἑβρ. 12, 2.

φανερώνει, ἀλλὰ καὶ ἀρνεῖται καὶ δὲν ἀντέχει τὴν ἀπειλὴν ἑνὸς ἀθλίου καὶ μηδαμινοῦ κοριτσιοῦ. Καὶ δὲν ἀρνεῖται μόνον μίαν φοράν, ἀλλὰ καὶ δευτέραν καὶ τρίτην καὶ εἰς μικρὸν χρονικὸν διάστημα καὶ οὔτε ἐνώπιον δικαστῶν, διότι ἦτο ἔξω· **B** διότι τὸν ἠρώτησαν ὅταν ἐβγῆκεν εἰς τὴν ἐξωτερικὴν πύλην· οὔτε ὅμως ἀντελήφθη ταχέως τὴν πτῶσίν του. Αὐτὸ δὲ ἀναφέρει ὁ Λουκᾶς λέγων, ὅτι ὁ Χριστὸς ἐκοίταξεν αὐτὸν κατὰ πρόσωπον[5], διὰ νὰ τοῦ δείξῃ ὅτι ὄχι μόνον τὸν ἠρνήθη, ἀλλ' οὔτε ἐνεθυμήθη μόνος του· δὲν ἀντελήφθη ἀμέσως τὴν πτῶσίν του, ἂν καὶ ἐλάλησεν ὁ πετεινός, ἀλλὰ καὶ πάλιν ἐχρειάσθη ἡ ὑπενθύμησις ἀπὸ τὸν Διδάσκαλον. Τὸ βλέμμα τοῦ Χριστοῦ ὑπῆρξεν δι' αὐτὸν ἀντὶ τῆς φωνῆς· τόσον φοβισμένος ἦτο. Ὁ Μᾶρκος λέγει, ὅτι ὅταν μὲν ἀπηρνήθη πρώτην φοράν, τότε ἐλάλησεν ὁ πετεινὸς διὰ πρώτην φοράν· ὅταν δὲ ἠρνήθη τρίτην φοράν, τότε ὁ πετεινὸς ἐλάλησεν διὰ δευτέραν φοράν[6]. Ὁ Μᾶρκος ἀναφέρει μὲ μεγαλυτέραν ἀκρίβειαν τὴν ἀδυναμίαν τοῦ Πέτρου καὶ ὅτι ἦτο ὡσὰν πεθαμένος ἀπὸ τὸν φόβον· **C** αὐτὰ δὲ τὰ ἔμαθεν ἀπὸ τὸν διδάσκαλόν του, διότι ἦτο μαθητὴς τοῦ Πέτρου. Διὰ τοῦτο θὰ ἠμποροῦσεν κανεὶς νὰ θαυμάσῃ πολὺ αὐτόν, διότι ὄχι μόνον δὲν ἔκρυψεν τὸ ἐλάττωμα τοῦ διδασκάλου του, ἀλλὰ τὸ ἀνέφερεν σαφέστερον ἀπὸ τοὺς ἄλλους, ἐπειδὴ ἦτο μαθητής του.

Πῶς, λοιπόν, εἶναι ἀληθὲς τὸ λεχθέν, ὅταν ὁ μὲν Ματθαῖος λέγῃ, ὅτι εἶπεν ὁ Κύριος: «ἀλήθεια σοῦ λέγω, ὅτι πρὶν λαλήσῃ ὁ πετεινὸς θὰ μὲ ἀπαρνηθῇς τρεῖς φοράς», ἐνῷ ὁ Μᾶρκος λέγει, ὅτι μετὰ ἀπὸ τὴν τρίτην ἄρνησιν «διὰ δευτέραν φορὰν ἐλάλησεν ὁ πετεινός»; Εἶναι,

5. Λουκ. 22, 61.
6. Μάρκ. 14, 68 - 72.

πράγματι, παρὰ πολὺ ἀληθὲς καὶ σύμφωνον. Ἐπειδὴ εἰς κάθε μελῳδικὸν χρόνον ὁ πετεινὸς συνηθίζει νὰ λαλῇ καὶ τρεῖς καὶ τέσσερας φοράς, **D** λέγει αὐτὸ ὁ Μᾶρκος διὰ νὰ φανερώσῃ, ὅτι οὔτε ἡ φωνὴ τοῦ πετεινοῦ τὸν ἐμπόδισεν, οὔτε ἐπανέφερεν εἰς τὴν μνήμην του τοὺς σχετικοὺς λόγους τοῦ Κυρίου. Ὥστε καὶ τὰ δύο εἶναι ἀληθῆ. Διότι πρὶν ὁ πετεινὸς συμπληρώσῃ τὸν ἕνα μελῳδικὸν χρόνον, τὸν ἀπηρνήθη διὰ τρίτην φοράν. Οὔτε δὲ ὅταν ὁ Χριστὸς τοῦ ὑπενθύμισεν τὴν ἁμαρτίαν του, ἐτόλμησεν νὰ κλάψῃ φανερῶς, διὰ νὰ μὴ κατηγορηθῇ διὰ τὰ δάκρυα, ἀλλ' «ἀφοῦ ἐβγῆκεν ἔξω ἔκλαψεν πικρῶς».

«Ὅταν δὲ ἐξημέρωσεν ὁδηγοῦν τὸν Ἰησοῦν ἀπὸ τὸν Καϊάφαν εἰς τὸν Πιλάτον». Ἐπειδή, βεβαίως, ἤθελον νὰ θανατώσουν αὐτὸν καὶ ἐκεῖνοι δὲν ἠμποροῦσαν λόγῳ τῆς ἑορτῆς τοῦ Πάσχα, ὁδηγοῦν αὐτὸν εἰς τὸν ἡγεμόνα. Σὺ δὲ παρατήρησε πῶς ἐπροχώρησεν τὸ ζήτημα, ὥστε νὰ συμπέσῃ μὲ τὴν ἑορτήν. **E** Διότι ἔτσι εἶχεν προκαθορισθῆ ἀπὸ τὸν Θεόν. «Ὅταν εἶδεν ὁ Ἰούδας, ὁ ὁποῖος τὸν παρέδωκεν, ὅτι κατεδικάσθη, μετενόησεν καὶ ἐπέστρεψεν τὰ τριάκοντα ἀργύρια». Αὐτὸ εἶναι κατηγορία καὶ ἐναντίον αὐτοῦ καὶ ἐναντίον ἐκείνων· ἐναντίον μὲν αὐτοῦ, ὄχι ὅτι μετενόησεν, ἀλλ' ὅτι μετενόησεν μετὰ παρέλευσιν καιροῦ καὶ ἀργὰ καὶ ὅτι ὁ ἴδιος κατεδίκασεν τὸν ἑαυτόν του· διότι ὅτι τὸν παρέδωκεν, τὸ ὡμολόγησεν ὁ ἴδιος· ἐναντίον δὲ ἐκείνων, διότι ἂν καὶ ἠμποροῦσαν νὰ μετανοήσουν καὶ νὰ ἀλλάξουν γνώμην, δὲν μετενόησαν. **606** Παρατήρησε δὲ πότε μετανοεῖ. Ὅταν συνεπληρώθη καὶ ἐτελείωσεν ἡ ἁμαρτία. Διότι τέτοιος εἶναι ὁ διάβολος· δὲν ἐγκαταλείπει τοὺς μὴ ἀγρυπνοῦντας νὰ ἴδουν τὸ κακὸν πρὶν γίνῃ, διὰ νὰ μὴ μετανοήσουν ὅσοι ἠχμαλωτίσθησαν ἀπὸ αὐτόν. Ἂν καὶ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν τόσα πολλά, ἐκεῖνος δὲν ἐλύγισεν· ὅταν δὲ ὡλοκληρώθη τὸ ἁμάρτημα, τότε εἰσῆλθεν εἰς αὐ-

τὸν ἡ μετάνοια, ἀλλὰ καὶ τότε χωρὶς ὠφέλειαν. Διότι, τὸ ὅτι ὁ ἴδιος κατεδίκασεν τὸν ἑαυτόν του, τὸ ὅτι ἔρριψεν τὰ ἀργύρια καὶ ὅτι δὲν ὑπελόγισε τὸν Ἰουδαϊκὸν λαόν, ὅλα αὐτὰ εἶναι εὐπρόσδεκτα· τὸ ὅτι, ὅμως, ἀπηγχονίσθη, αὐτὸ εἶναι ἀσυγχώρητον καὶ ἔργον τοῦ πονηροῦ δαίμονος. **B** Διότι ἐξήγαγεν αὐτὸν πρῶτον ἀπὸ τὴν μετάνοιαν, διὰ νὰ μὴ ὠφεληθῇ τίποτε ἀπὸ αὐτὴν καὶ φονεύει τὸν ἑαυτόν του μὲ αἰσχρότατον θάνατον καὶ ὁλοφάνερον εἰς ὅλους, ἀφοῦ ἔπεισεν τὸν ἑαυτόν του διὰ νὰ θανατωθῇ. Σὺ δὲ πρόσεξε, ὅτι ἀπὸ ὅλα λάμπει ἡ ἀλήθεια· μὲ ἐκεῖνα ποὺ πράττουν καὶ πάσχουν οἱ ἀντίπαλοι. Διότι καὶ αὐτὸς ὁ θάνατος τοῦ προδότου κλείει ἐντελῶς τὰ στόματα ἐκείνων ποὺ κατεδίκασαν τὸν Κύριον καὶ δὲν ἀφήνει αὐτοὺς νὰ ἔχουν οὔτε ἴχνος ἀναισχύντου ἀπολογίας. Διότι, τί θὰ εἶχαν νὰ εἰποῦν ἐκεῖνοι, ὅταν εἶναι φανερὸν ὅτι ὁ προδότης ἔλαβεν τέτοιαν ἀπόφασιν διὰ τὸν ἑαυτόν του; Ἂς ἴδωμεν δὲ καὶ τὰ λόγια ποὺ λέγουν. **C** Ἐπέστρεψεν τὰ τριάκοντα ἀργύρια εἰς τοὺς ἀρχιερεῖς καὶ εἶπεν: «ἡμάρτησα, διότι παρέδωκα αἷμα ἀθῶον. Αὐτοὶ δὲ εἶπαν: τί μᾶς ἐνδιαφέρει; εἶναι δική σου δουλειά. Καὶ ἀφοῦ ἐπέταξεν τὰ ἀργύρια εἰς τὸν ναὸν ἀνεχώρησεν καὶ ἐπῆγεν καὶ ἐκρεμάσθηκεν». Διότι δὲν ἄντεχεν τὴν συνείδησιν, ἡ ὁποία τὸν ἐμαστίγωνεν.

Παρετήρησε δὲ καὶ τοὺς Ἰουδαίους ποὺ παθαίνουν τὰ ἴδια. Διότι καὶ αὐτοί, ἂν καὶ ὤφειλαν νὰ διορθωθοῦν μὲ ὅσα ἔπαθον, δὲν σταματοῦν πρίν, ἕως ὅτου ἀποτελειώσουν τὴν ἁμαρτίαν. Διότι ἡ μὲν ἁμαρτία ἐκείνου ἐπραγματοποιήθη πλέον, διότι ἦτο προδοσία· ἡ δὲ ἁμαρτία ἐκείνων ὄχι ἀκόμη. Ὅταν δὲ καὶ ἐκεῖνοι ἀποτελείωσαν αὐτὴν καὶ ἐκάρφωσαν αὐτὸν εἰς τὸν σταυρόν, **D** τότε καὶ αὐτοὶ ταράσσονται καὶ λέγουν: «μὴ γράφῃς: αὐτὸς εἶναι ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων»[7]. Ἀλήθεια, τί φοβεῖσθε

7. Ἰω. 19, 21.

καὶ τί ταράσσεσθε, ἀφοῦ εἶναι νεκρὸν σῶμα καρφωμένον εἰς τὸν σταυρόν; Ἐπίσης φυλάσσουν αὐτὸν καὶ λέγουν: «μήπως κλέψουν αὐτὸν οἱ μαθηταί του καὶ εἰποῦν εἰς τὸν λαόν, ὅτι ἀνέστη· καὶ ἡ τελευταία αὐτὴ πλάνη θὰ εἶναι χειροτέρα ἀπὸ τὴν πρώτην»[8]. Καὶ βεβαίως ἐὰν εἰποῦν αὐτό, ἐλέγχεται τὸ ζήτημα, ἐὰν εἶναι ἀληθὲς ἢ ὄχι. Πῶς, ὅμως, θὰ κλέψουν αὐτὸν ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι δὲν ἐτόλμησαν οὔτε νὰ σταθοῦν ὅταν αὐτὸς συνελήφθη, ὁ δὲ κορυφαῖος ἀπόστολος τὸν ἀρνήθηκε τρεῖς φοράς, μὴ ὑποφέρων τὴν ἀπειλὴν τοῦ κοριτσιοῦ;

Ἀλλά, καθὼς εἶπα, ἐταράσσοντο λοιπόν. Ὅτι, βεβαίως, ἐγνώριζον ὅτι ἡ πρᾶξις εἶναι παράνομος, εἶναι φανερὸν ἀπὸ ὅσα ἔλεγον: «εἶναι δική σου δουλειά». **E** Ἀκούσατε φιλάργυροι καὶ σκεφθῆτε τί ἔπαθεν ἐκεῖνος· πῶς καὶ τὰ χρήματα ἐστερήθη καὶ τὴν ἁμαρτίαν διέπραξεν· πῶς καὶ τὴν φιλαργυρίαν δὲν ἀπήλαυσεν καὶ τὴν ψυχήν του ἔχασε. Τέτοια εἶναι ἡ τυραννία τῆς φιλαργυρίας· οὔτε τὰ χρήματα ἀπήλαυσεν, οὔτε τὴν παροῦσαν ζωήν, οὔτε τὴν μέλλουσαν· ἀλλ' ὅλα μαζὶ τὰ ἔχασεν καὶ ἀφοῦ ἐπῆρεν ἀπὸ αὐτοὺς τοὺς ἰδίους κακὴν φήμην, τότε ἀπηγχονίσθη. **807** Ἀλλ' ὅπως εἶπα, ἀφοῦ γίνει κάτι, τότε μερικοὶ βλέπουν καθαρά. Κοίταξε, λοιπόν, ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι μέχρι πρό τινος δὲν ἤθελον νὰ ἀντιληφθοῦν σαφῶς τὸ τόλμημά των, ἀλλὰ ἔλεγον «σὺ ὄψει». Καὶ μόνον αὐτὸ ἦτο μέγιστον ἔγκλημα· διότι αὐτὰ τὰ λόγια εἶναι ἀπόδειξις τῆς τόλμης καὶ τῆς παρανομίας των· ἐνῷ δὲ ἦσαν μεθυσμένοι ἀπὸ τὸ πάθος καὶ δὲν ἤθελον νὰ ἀπομακρυνθοῦν ἀπὸ τὸ σατανικὸν ἔργον των, ἐνόμιζον ὅτι ἐκάλυπταν ἀνοήτως τοὺς ἑαυτούς των μὲ τὸ παραπέτασμα τῆς πλαστῆς ἀγνοίας. Ἐὰν μέν, βε-

8. Ματθ. 27, 64.

βαίως, αὐτὰ ἐλέγοντο μετὰ ἀπὸ τὴν σταύρωσιν καὶ τὸν θάνατον, τότε κυρίως αὐτὸ δὲν θὰ εἶχον κάποιον λόγον. Ἀλλὰ δὲν κατεδίκασεν ἐκείνους δι' αὐτό. **B** Τώρα δέ, ὅν καὶ ἔχετε αὐτὸν ἀκόμη μαζί σας καὶ ἔχετε τὴν δύναμιν νὰ τὸν ἐλευθερώσετε, πῶς θὰ ἠμπορούσατε νὰ λέγετε αὐτά; Ἡ ἀπολογία σας, λοιπόν, αὐτὴ θὰ ἐγίνετο μεγίστη κατηγορία. Πῶς καὶ μὲ ποῖον τρόπον; Διότι, ἀφοῦ ἐπερρίψατε ὅλον τὸ ἔγκλημα εἰς τὸν προδότην (διότι λέγουν: σὺ ὄψει) καὶ ἐνῷ ἠμπορούσατε νὰ ἀπαλαγῆτε ἀπὸ τὴν χριστοκτονίαν ἐλευθερώνοντες αὐτόν, συναγωνιστήκατε τὸ τόλμημά του, προσθέσαντες εἰς τὴν προδοσίαν τὸν σταυρόν. Διότι τί ἐμπόδισεν ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι εἶπον «σὺ ὄψει», νὰ ἀπομακρυνθοῦν ἀπὸ τὸ τόλμημα; Τώρα δὲ πράττουν καὶ τὸ ἀντίθετον, προσθέσαντες καὶ τὴν θανάτωσιν καὶ μὲ ὅλα ὅσα πράττουν καὶ λέγουν περιπλέκουν τοὺς ἑαυτούς των μὲ ἀναπόφευκτα κακά. **C** Διότι κατόπιν, ὅταν ὁ Πιλάτος τοὺς ἐπέτρεψεν, ἐπροτίμησαν νὰ ἐλευθερωθῇ μᾶλλον ὁ ληστὴς παρὰ ὁ Ἰησοῦς· καὶ τὸν μὲν ληστήν, συλληφθέντα δι' ἀναρίθμητα ἐγκλήματα, ἀνακηρύσσουν ἀθῷον, ἐνῷ τὸν Χριστόν, ὁ ὁποῖος καθόλου δὲν ἔβλαψεν, ἀλλὰ τόσον πολὺ εὐηργέτησεν, ἐθανάτωσαν.

Τί, λοιπόν, ἔπραξεν ὁ Ἰούδας; Ὅταν εἶδεν ὅτι κοπιάζει χωρὶς ὠφέλειαν καὶ ἐκείνους νὰ μὴ ἀνέχωνται νὰ τὰ δεχθοῦν, «ἔρριψεν τὰ ἀργύρια εἰς τὸν ναόν. Καὶ ἀφοῦ ἔφυγεν, ἀπηγχονίσθη». «Οἱ δὲ ἀρχιερεῖς ἀφοῦ ἐπῆραν τὰ ἀργύρια, εἶπον: δὲν ἐπιτρέπεται νὰ βάλωμεν αὐτὰ εἰς τὸ ταμεῖον τοῦ ναοῦ, διότι εἶναι τὸ ἀντίτιμον αἵματος. Ἀφοῦ δὲ ἔκαμαν συμβούλιον, ἠγόρασαν μὲ αὐτὰ τὸ χωράφι τοῦ κεραμέως διὰ νὰ θάπτουν τοὺς ξένους. **D** Διὰ τοῦτο ὠνομάσθη τὸ χωράφι ἐκεῖνο: χωράφι αἵματος, ἕως σήμερον. Τότε ἐξεπληρώθη ἐκεῖνο ποὺ ἐλέχθη ἀπὸ τὸν προφήτην Ἱερεμίαν: Καὶ ἐπῆραν τὰ τριάκοντα ἀργύρια, τὸ ἀντίτιμον ἐκείνου ποὺ ἐξετέθη εἰς ἐκτίμησιν, καὶ ἔδωκαν αὐτὰ διὰ τὸν ἀγρὸν τοῦ κεραμέως, καθὼς μὲ διέταξεν ὁ Κύριος»[9].

Εἶδες αὐτοὺς πάλιν νὰ καταδικάζωνται ἀμέσως ἀπὸ τὴν συνείδησιν; Ἐπειδή, βεβαίως, ἐγνώριζον, ὅτι ἐξηγόρασαν τὸν φόνον, δὲν ἔβαλαν αὐτὰ εἰς τὸ ταμεῖον τοῦ ναοῦ, ἀλλ' ἠγόρασαν τὸν ἀγρὸν τοῦ κεραμέως, διὰ νὰ θάπτουν τοὺς ξένους. Ἐγίνετο δὲ καὶ αὐτὸ μαρτυρία ἐναντίον των καὶ ἔλεγχος τῆς προδοσίας. Διότι τὸ ὄνομα τοῦ τόπου ἀνεκήρυττεν εἰς ὅλους τὸ ἔγκλημά των καθαρώτερον ἀπὸ σάλπιγγα. **E** Καὶ δὲν πράττουν ἁπλῶς αὐτό, ἀλλ' ἀφοῦ ἔκαμαν σύσκεψιν —παντοῦ δὲ πράττουν παρομοίως— διὰ νὰ μὴ εἶναι κανεὶς ἀθῷος διὰ τὸ τόλμημα, ἀλλ' ὅλοι ὑπεύθυνοι. Αὐτὰ δὲ ἀπὸ τὸν παλαιὸν καιρὸν προέλεγεν ἡ προφητεία. Βλέπεις ὅτι ὄχι μόνον οἱ ἀπόστολοι, ἀλλὰ καὶ οἱ προφῆται διηγοῦνται μὲ ἀκρίβειαν τὰ αἴσχη των **808** καὶ μὲ ὅλα διακηρύσσουν καὶ προλέγουν τὸ πάθος; Αὐτὸ ὑπέφερον καὶ οἱ Ἰουδαῖοι, ἐπειδὴ δὲν συνετίσθησαν. Διότι ἐὰν τὰ ἔβαλον μέσα εἰς τὸ ταμεῖον τοῦ ναοῦ, δὲν θὰ ἐγίνετο τόσον ὁλοφάνερον τὸ πρᾶγμα· αὐτοὶ δὲ ἀγοράσαντες κάποιον τόπον, ἔκαμαν φανερὰ τὰ πάντα καὶ εἰς τὰς κατόπιν γενεάς. Ἀκούσατε ὅσοι νομίζετε ὅτι μὲ τοὺς φόνους πράττετε ἀγαθοεργίας καὶ οἱ ὁποῖοι λαμβάνετε ἀντίτιμον τῶν ἀνθρωπίνων ψυχῶν. Αὐταὶ αἱ ἐλεημοσύναι εἶναι Ἰουδαϊκαί, μᾶλλον δὲ σατανικαί. Διότι ὑπάρχουν καὶ τώρα ἀκόμη ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι ἁρπάζουν ἀναρίθμητα ἀπὸ τοὺς ἄλλους καὶ νομίζουν ὅτι δικαιολογοῦνται δι' ὅλα ἐὰν πληρώσουν δέκα ἢ ἑκατὸν χρυσᾶ νομίσματα. Δι' αὐτὰ λέγει καὶ ὁ προφήτης: «ἐσκεπάζατε τὸ θυ-

9. Πρβλ. Ἱερεμ. 18, 1 - 6 καὶ Ζαχ. 11, 12.

σιαστήριόν μου μὲ δάκρυα»[10]. Δὲν θέλει ὁ Χριστὸς νὰ τρέφεται μὲ τὴν πλεονεξίαν καὶ δὲν δέχεται αὐτὴν τὴν τροφήν. **B** Διατί ὑβρίζεις τὸν Κύριον προσφέρων εἰς αὐτὸν ἀκάθαρτα πράγματα; Εἶναι καλλίτερον νὰ λειώνῃς ἀπὸ τὴν πεῖναν καὶ νὰ παραβλέπῃς, παρὰ νὰ τρέφῃς αὐτὸν μὲ τέτοιας ποιότητος πράγματα. Ἐκεῖνο εἶναι γνώρισμα τοῦ σκληροῦ, ἐνῷ αὐτὸ εἶναι γνώρισμα καὶ τοῦ σκληροῦ καὶ τοῦ ὑβριστοῦ. Εἶναι καλλίτερον νὰ μὴ δώσῃς τίποτε, παρὰ νὰ δώσῃς τὰ ξένα εἰς τοὺς ἄλλους. Εἰπέ μου, λοιπόν· ἐὰν ἴδῃς δύο ἀνθρώπους, ἀπὸ τοὺς ὁποίους ὁ ἕνας εἶναι γυμνὸς καὶ ὁ ἄλλος ἔχει ἔνδυμα· κατόπιν, ἀφοῦ ἐκδύσεις αὐτὸν ποὺ ἔχει ἔνδυμα καὶ ἐνδύσεις τὸν γυμνόν, ἆρά γε δὲν ἔβλαψες ἐκεῖνον; Εἰς τὸν καθένα εἶναι φανερόν. Ἐὰν δὲ ἐκεῖνο ποὺ ἔλαβες ἀπὸ τὸν ἄλλον τὸ ἔδωσες ὅλο εἰς κάποιον, διέπραξες ἀδικίαν καὶ οὔτε ἔκαμες ἐλεημοσύνην· ὅταν δὲ δὲν δίδεις οὔτε τὸ ἐλάχιστον ἀπὸ ἐκεῖνα ποὺ ἁρπάζεις καὶ ὀνομάζεις αὐτὸ ἐλεημοσύνην, ποίαν τιμωρίαν δὲν θὰ ὑποστῇς; **C** Διότι ἐὰν ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι προσέφερον κουτσὰ ἄλογα, κατηγοροῦντο καὶ ἐδικάζοντο, σύ, ὁ ὁποῖος πράττεις χειρότερα, ποίαν συγχώρησιν θὰ εὕρῃς; Διότι ἐὰν ὁ κλέπτης ἀκόμη διαπράττῃ ἀδικίαν, ἔστω καὶ ἂν προσφέρῃ αὐτὰ εἰς τὸν Κύριον, καὶ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἀδικεῖ, ὥστε καὶ μὲ τετραπλασίαν προσθήκην καὶ μόλις εἶναι δυνατὸν νὰ ἐξαγνισθῇ διὰ τὸ ἔγκλημά του· καὶ ὅλα αὐτὰ εἰς τὴν Παλαιὰν Διαθήκην. Ἐκεῖνος ποὺ δὲν κλέπτει, ἀλλὰ μεταχειρίζεται βίαν καὶ δὲν δίδει εἰς ἐκεῖνον ἀπὸ τὸν ὁποῖον τὰ ἀφήρεσεν, ἀλλ' ἀντὶ ἐκείνου τὰ δίδει εἰς ἄλλον καὶ οὔτε τετραπλάσια, ἀλλ' οὔτε τὰ μισὰ καὶ μάλιστα ὅταν δὲν ζῇ εἰς τὴν Παλαιάν, ἀλλ' εἰς τὴν ἐποχὴν τῆς Καινῆς Διαθήκης, **D** σκέψου πόσην φωτιὰν συγκεντρώνει εἰς τὴν κεφαλήν του. Ἐὰν δὲ ἕως τώρα δὲν ἔχει τιμωρηθῆ, δι' αὐτὸ μὲν λοιπὸν κλάψε τον, διότι συγκεντρώνει μεγαλυτέραν ὀργὴν διὰ τὸν ἑαυτόν του, ἐὰν δὲν μετανοήσῃ. Τί λοιπόν, νομίζετε, λέγει, ὅτι «ἐκεῖ μόνον ἦσαν ἁμαρτωλοί, ἐπάνω εἰς τοὺς ὁποίους ἔπεσεν ὁ πύργος; Ὄχι σᾶς λέγω, ἀλλ' ἐὰν δὲν μετανοήσετε, θὰ χαθῆτε ὅλοι κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον»[11]. Ἂς μετανοήσωμεν, λοιπὸν καὶ ἡμεῖς καὶ ἀντὶ τῆς πλεονεξίας ἂς δώσωμεν καθαρὰν ἐλεημοσύνην, ποὺ νὰ ἔχῃ μεγάλην ἀφθονίαν. Σκεφθῆτε ὅτι οἱ Ἰουδαῖοι ἔτρεφον ὀκτὼ χιλιάδας Λευΐτας καὶ μαζὶ μὲ αὐτοὺς χήρας καὶ ὀρφανὰ καὶ πολλὰ ἄλλα ὑπηρέτουν· **E** ἐκτὸς δὲ αὐτῶν καὶ ἐστρατολογοῦντο. Τώρα δὲ ἀγροί, οἰκίαι, ἐνοίκια οἰκιῶν, ὀχήματα, ἡμιονηγοί, ἡμίονοι καὶ πολλὰ ἄλλα παρόμοια ὑπάρχουν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν πρὸς χάριν σας καὶ διὰ τὴν ἰδικήν σας σκληρότητα. Ἔπρεπεν, βεβαίως, νὰ εἶναι πλησίον σας αὐτὸς ὁ θησαυρὸς τῆς Ἐκκλησίας **809** καὶ ὁ ἰδικός σας ζῆλος νὰ γίνεται εἰσόδημα δι' αὐτήν. Τώρα δὲ γίνονται δύο ἄτοπα: καὶ σεῖς μένετε ἄκαρποι καὶ οἱ ἱερεῖς τοῦ Θεοῦ δὲν μεταχειρίζονται τὰ πρέποντα. Μήπως δὲν ἦτο δυνατὸν κατὰ τὴν ἐποχὴν τῶν ἀποστόλων νὰ μένουν αἱ οἰκίαι καὶ οἱ ἀγροί; Διὰ ποῖον λόγον, λοιπόν, ἐπώλουν αὐτὰ καὶ ἐμοίραζαν τὰ χρήματα; Διότι αὐτὸ ἦτο καλλίτερον.

Ἀλλὰ τώρα κατέλαβεν τοὺς πατέρας σας φόβος —ἀφοῦ σεῖς ἔχετε τόσον μεγάλην μανίαν διὰ τὰ κοσμικὰ καὶ συγκεντρώνετε αὐτὰ χωρὶς νὰ τὰ σκορπίζετε— διὰ νὰ μὴ καταστραφοῦν ἀπὸ τὴν πεῖναν αἱ ὁμάδες τῶν χηρῶν, τῶν ὀρφανῶν καὶ τῶν παρθένων· διὰ τοῦτο ἠναγκάσθησαν νὰ κάμουν αὐτά. **B** Διότι δὲν ἐπεθύμουν νὰ βάλουν τοὺς ἑαυτούς των μέσα εἰς τοιαύτην ἀπρέπειαν,

10. Μαλαχ. 2, 13.

11. Λουκ. 13, 4 - 5.

ἀλλ' ἤθελον νὰ εἶναι συγκομιδή των ἡ ἰδική σας καλὴ διάθεσις καὶ ἀπὸ ἐκεῖ νὰ συλλέγουν τοὺς καρποὺς καὶ αὐτοὶ νὰ εἶναι προσηλωμένοι εἰς τὰς προσευχὰς μόνον. Τώρα, ὅμως, ἠναγκάσατε αὐτοὺς νὰ μιμοῦνται ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι διαχειρίζονται τὰ πολιτικὰ καὶ οἰκογενειακὰ ζητήματα· διὰ τοῦτο ὅλα ἔχουν γίνει ἄνω - κάτω. Διότι ὅταν καὶ σεῖς καὶ ἡμεῖς εἴμεθα ἔνοχοι διὰ τὰ ἴδια ζητήματα, τότε ποῖος θὰ ἐξευμενίσῃ τὸν Θεόν; Διὰ ταῦτα δὲν ἐπιτρέπεται εἰς ἡμᾶς νὰ ἀνοίξωμεν τὸ στόμα, διότι ἡ Ἐκκλησία δὲν εὑρίσκεται εἰς καλυτέραν κατάστασιν ἀπὸ τοὺς κοσμικοὺς ἀνθρώπους. Δὲν ἠκούσατε, ὅτι οἱ Ἀπόστολοι δὲν κατεδέχθησαν νὰ διανείμουν τὰ χρήματα, τὰ ὁποῖα συνεκεντρώθησαν χωρὶς ἐργασίαν; **C** Τώρα, ὅμως, οἱ ἐπίσκοποι ἡμῶν μὲ τὴν φροντίδα αὐτῶν, ἐξεπέρασαν τοὺς κηδεμόνας, τοὺς οἰκοδεσπότας καὶ τοὺς λιανοπωλητάς· πρέπει δὲ αὐτοὶ νὰ φροντίζουν διὰ τὰς ψυχάς σας· ἀλλ' αὐτοὶ κάθε ἡμέραν ἀγωνιοῦν φροντίζοντες δι' ἐκείνους, διὰ τοὺς ὁποίους φροντίζουν ἀποδέκται, φορολόγοι, λογισταὶ καὶ ταμίαι. Λέγω αὐτὰ ὄχι διὰ νὰ θρηνῶ χωρὶς λόγον, ἀλλὰ διὰ νὰ γίνῃ κάποια διόρθωσις καὶ ἀλλαγή, διὰ νὰ ἐλεηθῶμεν ἡμεῖς ποὺ εὑρισκόμεθα εἰς βαρεῖαν δουλείαν καὶ νὰ γίνωμεν συγκομιδὴ καὶ θησαυρὸς τῆς Ἐκκλησίας. Ἐάν, ὅμως, δὲν θέλετε, ἰδοὺ οἱ πτωχοὶ εἶναι ἐμπρὸς εἰς τὰ μάτια σας· ὅσους μὲν ἀπὸ αὐτοὺς ἠμποροῦμεν νὰ βοηθήσωμεν, δὲν θὰ παύσωμεν νὰ τοὺς τρέφωμεν· **D** ὅσους δὲ δὲν ἠμποροῦμεν, θὰ τοὺς ἀφήσωμεν εἰς σᾶς, διὰ νὰ μὴ ἀκούσετε, κατὰ τὴν φοβερὰν ἡμέραν τῆς κρίσεως, τὰ λόγια ἐκεῖνα ποὺ ἐλέχθησαν εἰς τοὺς ἀνελεήμονας καὶ σκληρούς: «μὲ εἴδατε νὰ πεινῶ καὶ δὲν μὲ ἐθρέψατε»[12]. Αὐτή, βεβαίως, ἡ ἀπανθρωπία, μαζὶ μὲ σᾶς, κάμνει καὶ ἡμᾶς τοὺς κληρι-

12. Ματθ. 25, 42.

κοὺς γελοίους, διότι, ἐγκαταλείποντες τὰς προσευχάς, τὴν διδασκαλίαν καὶ τὰς ἄλλας ἱερὰς ἐνασχολήσεις, χάνομεν ὅλον τὸν καιρόν, ἄλλοι μὲν εἰς τοὺς οἰνοπωλητάς, ἄλλοι δὲ εἰς τοὺς πωλοῦντας σιτηρὰ καὶ ἄλλοι εἰς ἐκείνους ποὺ πωλοῦν τὰ ἄλλα τρόφιμα. Ἀπὸ αὐτὸ τὸ γεγονὸς προέρχονται μάχαι, φιλονεικίαι, καθημεριναὶ προσβολαὶ καὶ εἰς τὸν κάθε ἕνα κληρικὸν δίδονται ὀνόματα, τὰ ὁποῖα ἁρμόζουν εἰς τὰ κοσμικὰ σπίτια. Πρέπει νὰ ἀνταλλάξουν τὰ ὀνόματα αὐτὰ μὲ ἄλλα καὶ μὲ ἐκεῖνα νὰ ὀνομάζωνται, τὰ ὁποῖα ἐνομοθέτησαν οἱ Ἀπόστολοι· **E** αὐτὰ εἶναι τὰ σχετιζόμενα μὲ τὴν διατροφὴν τῶν πτωχῶν, τὴν προστασίαν τῶν ἀδικουμένων, τὴν φροντίδα τῶν ξένων, τὴν βοήθειαν τῶν κακοπαθούντων, τὴν ἐπιμέλειαν τῶν ὀρφανῶν, τὴν βοήθειαν τῶν χηρῶν, τὴν ἐπίβλεψιν τῶν παρθένων. **810** Αὐτάς, λοιπόν, τὰς ὑπηρεσίας νὰ διαμοιράζωνται οἱ κληρικοὶ ἀντὶ τῆς φροντίδος τῶν ἀγρῶν καὶ τῶν οἰκιῶν. Διότι αὐταὶ εἶναι τὰ κειμήλια τῆς Ἐκκλησίας· αὐτοὶ εἶναι οἱ θησαυροὶ ποὺ τῆς ἁρμόζουν καὶ δίδουν εἰς ἡμᾶς μεγάλην ἀγογγυσίαν καὶ εἰς σᾶς ὠφέλειαν· μᾶλλον δὲ δίδουν εἰς σᾶς ἀγογγυσίαν μαζὶ μὲ τὴν ὠφέλειαν. Διότι, μὲ τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ, νομίζω, ὅτι ὅσοι εἶναι ἐδῶ συγκεντρωμένοι, φθάνουν τὸν ἀριθμὸν τῶν ἑκατὸν χιλιάδων· ἐὰν ὁ κάθε ἕνας ἔδιδεν ἕνα ψωμὶ εἰς κάθε πτωχόν, ὅλοι θὰ εἶχον ἀφθονίαν πραγμάτων. Ἐὰν ὁ καθεὶς ἔδιδεν ἕνα μόνον ὀβολόν, δὲν θὰ ἦτο κανεὶς πτωχὸς καὶ δὲν θὰ ὑποφέραμεν τόσας κατηγορίας καὶ πειράγματα λόγῳ τῆς φροντίδος τῶν περιουσιῶν. Πράγματι δὲ τό: «πώλησον τὰ ὑπάρχοντά σου καὶ δῶσε τα εἰς τοὺς πτωχοὺς καὶ ἔλα ἀκολούθησέ με»[13], εἶναι κατάλληλον νὰ λέγεται καὶ **B** πρὸς τοὺς προϊσταμένους τῶν Ἐκκλησιῶν σχετικῶς μὲ

13. Ματθ. 19, 21.

ὅσα ἔχει ἡ Ἐκκλησία. Διότι διαφορετικὰ δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ Τὸν ἀκολουθήσωμεν καθὼς πρέπει, χωρὶς νὰ εἴμεθα ἀπηλλαγμένοι ἀπὸ κάθε ἀνόητον καὶ ἀτιμωτικὴν φροντίδα. Τώρα ὅμως οἱ ἱερεῖς τοῦ Θεοῦ ἀσχολοῦνται μὲ τὸν τρύγον, μὲ τὸν θερισμόν, μὲ τὴν πώλησιν καὶ τὴν ἀγορὰν ἐμπορευμάτων. Καὶ ἐκεῖνοι μέν, οἱ ὁποῖοι ὑπηρέτουν τὴν σκιάν, εἶχον ὅλην τὴν ἀτέλειαν αὐτῶν, ἂν καὶ εἶχον ἀναλάβει πιὸ ὑλικὴν ὑπηρεσίαν· ἡμεῖς δέ, οἱ ὁποῖοι προσκαλούμεθα εἰς αὐτὰ τὰ ἄδυτα τῶν οὐρανῶν καὶ εἰσερχόμεθα εἰς τὰ ἀληθινὰ ἅγια τῶν ἁγίων, ἀναλαμβάνομεν πάλιν φροντίδας ἐμπόρων καὶ μεταπωλητῶν. Ἀπὸ αὐτὸ τὸ γεγονὸς προέρχεται ἡ μεγάλη ἀδιαφορία διὰ τὰς Γραφάς, ἡ ὀκνηρία διὰ τὰς προσευχὰς καὶ ἡ ἀμέλεια δι' ὅλα τὰ ἄλλα. C Διότι δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ διαμοιραζώμεθα καὶ εἰς τὰς δύο ὑπηρεσίας μὲ τὸν πρέποντα ζῆλον.

Διὰ τοῦτο ἱκετεύω καὶ παρακαλῶ θερμῶς νὰ ἀναβλύσουν ἀπὸ παντοῦ πολλαὶ πηγαὶ πρὸς χάριν σας καὶ τὸ ἁλώνι καὶ ὁ ληνός σας νὰ γίνουν εἰς ἡμᾶς ὡσὰν μία δραστηριότης. Διότι κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον καὶ οἱ πτωχοὶ θὰ διατραφοῦν εὐκολώτερον καὶ ὁ Θεὸς θὰ δοξασθῇ καὶ σεῖς θὰ προοδεύσετε περισσότερον εἰς τὴν φιλανθρωπίαν καὶ θὰ ἀπολαύσετε τὰ αἰώνια ἀγαθά. Εἴθε ὅλοι μας νὰ ἐπιτύχωμεν αὐτὰ μὲ τὴν χάριν καὶ τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἰς τὸν ὁποῖον ἀνήκει ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ ΠΣΤ' (86)

(Ματθ. κζ' 11—26)

D «Ὁ δὲ Ἰησοῦς ἐστάθη ἔμπρὸς εἰς τὸν ἡγεμόνα καὶ τὸν ἐρώτησεν ὁ ἡγεμὼν λέγων: σὺ εἶσαι ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων; Ὁ Ἰησοῦς τοῦ εἶπεν: σὺ τὸ λέγεις. Καὶ καθ' ὃν χρόνον κατηγορεῖτο ἀπὸ τοὺς ἀρχιερεῖς καὶ τοὺς πρεσβυτέρους τοῦ λαοῦ, δὲν ἔδιδεν καμμίαν ἀπάντησιν» (Ματθ κζ' 11—12).

Βλέπεις τί πρῶτον ἐξετάζεται; ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον συχνάκις ἐκεῖνοι διελογίζοντο. E Ἐπειδή, βεβαίως, εἶδον τὸν Πιλᾶτον νὰ μὴ κάμνῃ κἂν λόγον διὰ τὰ νομικὰ ζητήματα, τὸν κατηγοροῦν διὰ δημόσια ἐγκλήματα. Παρομοίως ἔκαμαν καὶ μὲ τοὺς Ἀποστόλους, ἐπικαλούμενοι καὶ λέγοντες αὐτά· ὅτι δηλαδὴ πηγαίνουν ἐδῶ καὶ ἐκεῖ κηρύσσοντες κάποιον βασιλέα Ἰησοῦν, ὁμιλοῦντες διὰ κάποιον ἁπλὸν καὶ φαινομενικὸν ἄνθρωπον καὶ ἔτσι ἔβαλαν εἰς αὐτοὺς τὴν ὑποψίαν διὰ κάποιαν βασιλικὴν ἐξουσίαν. Ἑπομένως εἶναι φανερόν, ὅτι τὸ σχίσιμον τοῦ ἐνδύματος καὶ ἡ κατάπληξις τοῦ ἀρχιερέως, ἦσαν πρόφασις. 611 Ἐκίνουν δὲ τὰ πάντα καὶ περιέπλεκαν, ὥστε νὰ τὸν ὁδηγήσουν εἰς τὸν θάνατον. Αὐτό, λοιπόν, ἠρώτησεν τότε ὁ Πιλᾶτος. Τί, ὅμως, ἀπήντησεν ὁ Χριστός; «Σὺ τὸ εἶπες». Ὡμολόγησεν ὅτι εἶναι βασιλεύς, ἀλλὰ βασιλεὺς οὐράνιος· αὐτὸ ἔλεγεν σαφέστερον καὶ εἰς ἄλλο σημεῖον ἀπαντῶν εἰς τὸν Πιλᾶτον: «ἡ ἰδική μου βασιλεία δὲν εἶναι ἀπὸ τὸν κόσμον αὐτόν»[1], ὥστε νὰ μὴ ἔχουν καμμίαν συγχώρησιν οὔτε ἐκεῖνοι, οὔτε αὐτοί, οἱ ὁποῖοι τὸν κατηγοροῦν τέτοια πράγματα. Παρα-

---

1. Ἰω. 18, 36.

θέτει δὲ καὶ μίαν σκέψιν, μὴ ἐπιδεχομένην ἄρνησιν, λέγων: «ἐὰν ἤμουν ἀπὸ τὸν κόσμον αὐτόν, οἱ ἴδιοί μου θὰ ἠγωνίζοντο νὰ μὴ παραδοθῶ»[2]. Διὰ νὰ ἀπομακρύνῃ, λοιπόν, αὐτὴν τὴν ὑποψίαν καὶ φόρον κατέβαλεν καὶ τοὺς ἄλλους προέτρεπεν νὰ καταβάλουν· καὶ ὅταν ἠθέλησαν νὰ τὸν κάμουν βασιλέα, ἔφυγεν. **B** Διατί ὅμως, λέγει κάποιος, δὲν παρουσίασεν αὐτὰ ὡς ἀποδείξεις, ὅταν κατηγορεῖτο ὡς βασιλεύς; Διότι, ἂν καὶ εἶχαν ἀναριθμήτους ἀπὸ τὴν πραγματικότητα ἀποδείξεις τῆς δυνάμεως, τῆς πραότητος, τῆς καλωσύνης του, θεληματικῶς ἐτυφλώνοντο καὶ ἐγκληματοῦσαν, τὸ δὲ δικαστήριον ἦτο διεφθαρμένον. Διὰ τοῦτο βεβαίως, ὅταν τὸν ἐξώρκισεν ὁ ἀρχιερεὺς καὶ τὸν ἐρώτησεν ὁ ἡγεμών, δὲν ἀπαντᾷ καθόλου, ἀλλὰ σιωπᾷ ἢ ἀπαντᾷ συντόμως, διὰ νὰ μὴ λάβῃ φήμην ἀλαζόνος ἕνεκα τῆς συνεχοῦς σιωπῆς· πρὸς τὰς κατηγορίας δὲ ἐκείνων δὲν λέγει πλέον τίποτε· διότι δὲν ἐπρόκειτο νὰ τοὺς πείσῃ. Καθὼς ἀκριβῶς καὶ ὁ προφήτης πρὸ πολλοῦ χρόνου προφητεύων αὐτὸ ἔλεγεν: **C** «εἰς τὴν ταπείνωσίν του ἀνυψώθη ἡ δικαιοσύνη του»[3]. Δι' αὐτὰ ὅλα ὁ ἡγεμὼν ἐθαύμαζεν· πράγματι δὲ ἦτο ἀξιοθαύμαστον νὰ βλέπῃ αὐτὸν νὰ δεικνύῃ τόσην μετριοφροσύνην καὶ νὰ σιωπᾷ ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος ἠμποροῦσεν νὰ εἴπῃ ἀναρίθμητα. Διότι δὲν κατηγοροῦσαν αὐτὸν ἐπειδὴ ἐγνώριζον ὅτι ἔπραξεν κάποιο κακόν, ἀλλὰ τὸν κατηγοροῦσαν μόνον ἕνεκα ζηλοτυπίας καὶ μίσους. Ὅταν λοιπὸν ἔφεραν ψευδομάρτυρας καὶ δὲν εἶχον τίποτε νὰ εἰποῦν καὶ ἀφοῦ εἶδον τὸν Ἰούδαν ποὺ ἐξεψύχησεν καὶ τὸν Πιλᾶτον ποὺ ἐξέπλυνε τὰ χέρια, διατί ἐπετίθεντο ἀκόμη καὶ δὲν ἠσθάνθησαν συντριβήν; Διότι ἔπραξεν πολλὰ καὶ κατ' ἐκεῖνον ἀκόμη τὸν καιρὸν τῆς

---

2. Ἔνθ' ἀνωτ.
3. Ἡσ. 53, 8.

δίκης, διὰ νὰ ξεμεθύσουν καὶ νὰ μετανοήσουν· ἀλλὰ μὲ τίποτε ἀπὸ αὐτὰ δὲν ἐγίνοντο καλλίτεροι.

D Τί λέγει, λοιπόν, ὁ Πιλᾶτος; «Δὲν ἀκούεις πόσα μαρτυροῦν ἐναντίον σου αὐτοί;» Ἤθελεν βεβαίως ἐκεῖνος, ἀφοῦ ἀπολογηθῇ, νὰ ἐλευθερωθῇ· διὰ τοῦτο καὶ ἔλεγεν αὐτά. Ἐπειδή, ὅμως, δὲν δίδει καμμίαν ἀπάντησιν, μηχανεύεται καὶ κάτι ἄλλο. Ποῖον, λοιπόν, εἶναι αὐτό; Ἦτο ἔθιμον εἰς αὐτοὺς νὰ τοὺς ἀπελευθερώνῃ ἕνα ἀπὸ τοὺς καταδίκους· καὶ μὲ αὐτὸν τὸν τρόπον ἐπεχείρησεν νὰ τὸν ἐλευθερώσῃ, ὡσὰν νὰ τοὺς ἔλεγεν: ἐάν, λοιπόν, δὲν θέλετε νὰ τὸν ἐλευθερώσω ὡς ἀθῶον, ἔστω καὶ ὡσὰν κατάδικον δώσατέ του χάριν λόγῳ τῆς ἑορτῆς. Εἶδες ἀντεστραμμένην τάξιν; Διότι ἡ μὲν αἴτησις χάριν τῶν καταδίκων ἐθιμικῶς ἀνῆκεν εἰς τὸν λαόν, τὸ δὲ χάρισμα εἰς τὸν ἄρχοντα· **E** τώρα δὲ ἔχει γίνει τὸ ἀντίθετον: ὁ ἄρχων ζητεῖ ἀπὸ τὸν λαόν. Καὶ οὔτε μὲ αὐτὸν τὸν τρόπον γίνονται ἥμεροι, ἀλλὰ περισσότερον ἐξαγριώνονται καὶ φωνάζουν ξετρελλαμένοι ἀπὸ τὸ πάθος τῆς ζηλοτυπίας. Διότι δὲν εἶχον τίποτε νὰ τὸν κατηγορήσουν, ἂν καὶ αὐτὸς ἐσιώπα, ἀλλὰ καὶ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἠλέγχοντο, ἐπειδὴ πολλὰ ἦσαν τὰ ὅσα διεκήρυττον τὸ δίκαιον αὐτοῦ· ἐνῷ δὲ ἐσιώπα, ἐνίκα ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι ἔλεγαν ἀναρίθμητα καὶ εἶχον καταληφθῆ ἀπὸ μανίαν.

812 «Ἐνῷ δὲ (ὁ Πιλᾶτος) ἐκάθητο εἰς τὴν δικαστικὴν ἕδραν, τοῦ ἔστειλεν ἡ σύζυγός του μήνυμα καὶ τοῦ ἔλεγεν: μὴ κάμῃς τίποτε εἰς ἐκεῖνον τὸν ἀθῶον, διότι ὑπέφερα πολὺ σήμερον εἰς τὸ ὄνειρόν μου ἐξ αἰτίας του». Βλέπεις τί γίνεται πάλιν, τὸ ὁποῖον ἠμποροῦσεν νὰ τοὺς κάμῃ ὅλους νὰ ἀνακαλέσουν. Διότι μαζὶ μὲ τὴν πεῖραν καὶ τὴν ἀπόδειξιν ἐκ τῶν πραγμάτων, καὶ τὸ ὄνειρον δὲν ἦτο μικρὸν πρᾶγμα. Διατί δὲ ἐκεῖνος δὲν βλέ-

πει ὄνειρον; Ἢ διότι ἐκείνη ἦτο περισσότερον ἀξία ἢ διότι, ἐὰν ἔβλεπεν ἐκεῖνος, δὲν θὰ ἐγίνετο πιστευτὸς ἢ παρομοίως ἐὰν εἶχεν ἰδῆ δὲν θὰ τὸ ἔλεγεν. Διὰ τοῦτο κανονίζεται ἀπὸ τὴν πρόνοιαν τοῦ Θεοῦ νὰ ἰδῇ ἐκείνη, διὰ νὰ γίνῃ ὁλοφάνερον εἰς ὅλους. **B** Καὶ ὄχι ἁπλῶς βλέπει ὄνειρον, ἀλλὰ καὶ ὑποφέρει πολλά, ὥστε, ἕνεκα τῆς συμπαθείας πρὸς τὴν γυναῖκα, ὁ ἄνδρας νὰ γίνῃ διστακτικώτερος διὰ τὸν φόνον. Ἀλλὰ καὶ ἡ ὥρα ἐβοήθει ὄχι ὀλίγον· διότι εἶδεν τὸ ὄνειρον κατὰ τὴν διάρκειαν ἐκείνης τῆς νύκτας.

Ἀλλ᾿ ὅμως δὲν ἦτο ἀκίνδυνον δι᾿ αὐτὸν νὰ τὸν ἐλευθερώσῃ, ἐπειδὴ εἶπον: «ἔκαμεν τὸν ἑαυτόν του Βασιλέα». Ἔπρεπεν, λοιπόν, νὰ ζητήσῃ ἀποδείξεις καὶ ἐπιχειρήματα καὶ ὅσα εἶναι γνωρίσματα τῆς βασιλικῆς ἐξουσίας· π.χ. ἐὰν συνεκέντρωνε στρατόν, ἐὰν συνήθροιζεν χρήματα, ἐὰν κατεσκεύαζεν ὅπλα ἢ ἐπεχείρει κάτι ἄλλο παρόμοιον. Ἐκεῖνος δὲ χωρὶς λόγον παρασύρεται ἀπὸ αὐτούς· διὰ τοῦτο ὁ Χριστὸς οὔτε ἐκείνου συγχωρεῖ τὴν ἐνοχὴν ὅταν λέγῃ: **C** «μεγαλυτέραν ἁμαρτίαν ἔχει ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος μὲ παρέδωσεν εἰς σέ»[4]. Ἑπομένως, ἡ συγχώρησις θὰ ἦτο δεῖγμα ἀδυναμίας, καθὼς καὶ τὸ νὰ ἐξαιρέσῃ ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος τὸν ἐμαστίγωσεν. Ὁ μὲν Πιλάτος, λοιπόν, ἦτο ἄνανδρος καὶ ἀδυνάτου κράσεως, οἱ δὲ ἀρχιερεῖς ἦσαν πονηροὶ καὶ κακοῦργοι. Ἐπειδή, λοιπόν, ἐσκέφθη κάποιον τρόπον ἀπελευθερώσεώς του, δηλαδὴ τὸν νόμον τῆς ἑορτῆς, ὁ ὁποῖος διέτασσεν νὰ ἐλευθερώνουν ἕνα κατάδικον, τί μηχανεύονται ἐναντίον αὐτοῦ τοῦ τρόπου; «ἔπεισαν τὸν ὄχλον νὰ ζητήσουν τὸν Βαραββᾶν».

Εἶδες πόσον φροντίζει Αὐτός, ὥστε νὰ τοὺς ἀπαλ-

4. Ἰω. 18, 36.

λάξῃ ἀπὸ τὰς κατηγορίας καὶ πόσον αὐτοὶ προσπαθοῦν, ὥστε νὰ μὴ ἀφήσουν διὰ τὸν ἑαυτόν τους οὔτε ἴχνος ἀπολογίας; **D** Διότι ποῖον ἔπρεπεν νὰ ἐλευθερώσουν; τὸν ἀναντιρρήτως κατάδικον ἢ τὸν ἀμφισβητούμενον; Ἐάν, λοιπόν, ἔπρεπεν νὰ ἀπολύσουν ἕνα ἀπὸ τοὺς ἀνεγνωρισμένους, πολὺ περισσότερον ἔπρεπεν νὰ ἐλευθερώσουν ἕνα, τοῦ ὁποίου τὰ παραπτώματα ἦσαν ἀμφίβολα. Διότι, βεβαίως, δὲν ἐνόμιζον ὅτι αὐτὸς ἦτο χειρότερος ἀπὸ τοὺς ἀνεγνωρισμένους ἐγκληματίας. Διὰ τοῦτο, πράγματι, δὲν εἶπεν ἁπλῶς: εἶχον λῃστήν, ἀλλά: «περίφημον», δηλαδὴ περιβόητον διὰ τὴν κακίαν καὶ ὁ ὁποῖος εἶχεν διαπράξει ἀναριθμήτους φόνους. Καὶ ὅμως, ἐπροτίμησαν ἐκεῖνον παρὰ τὸν Σωτῆρα τῆς Οἰκουμένης καὶ οὔτε ἐσεβάσθησαν τὸν καιρὸν ποὺ ἦτο ἱερὸς (λόγῳ τῆς ἑορτῆς), οὔτε τοὺς νόμους τῆς φιλανθρωπίας, οὔτε ἄλλο τίποτε ἀπὸ αὐτά· **E** ἀλλὰ τοὺς ἐτύφλωσεν ἐντελῶς ὁ φθόνος καὶ μὲ τὴν κακίαν τους διαφθείρουν καὶ τὸν λαόν, διὰ νὰ τιμωρηθοῦν καὶ διὰ τὴν ἐξαπάτησιν αὐτοῦ. Ἐπειδή, λοιπόν, ἐζήτησαν ἐκεῖνον, λέγει: «Τί λοιπόν, νὰ κάμω τὸν Ἰησοῦν, τὸν λεγόμενον Χριστόν;». Καὶ μὲ αὐτὸ ἐπίσης ἤθελεν νὰ τοὺς κάμῃ νὰ συναισθανθοῦν μὲ τὸ νὰ τοὺς καταστήσῃ ὑπευθύνους διὰ τὴν προτίμησιν τοῦ λῃστοῦ, ὥστε ἔστω καὶ ἀπὸ ἐντροπὴν νὰ ζητήσουν τὸν Ἰησοῦν καὶ ὅλα νὰ γίνουν μὲ τὴν γενναιοδωρίαν των. Διότι ἐὰν ἔλεγεν: δὲν ἡμάρτησα, θὰ τοὺς ἔκαμεν περισσότερον ἐριστικούς· **813** τὸ δὲ νὰ ἀξιώνῃ νὰ σωθῇ λόγῳ φιλανθρωπίας, ἔχει ἀναντίρρητον τὴν πειθὼ καὶ τὴν αἴτησιν. Ἐκεῖνοι ὅμως καὶ τότε ἔλεγον: «σταύρωσε, σταύρωσε αὐτόν», «ὁ δὲ ἡγεμὼν εἶπεν: τί κακὸν λοιπὸν ἔκαμεν; Αὐτοὶ δὲ περισσότεροι ἐφώναζαν: νὰ σταυρωθῇ». «Ὅταν λοιπὸν αὐτὸς εἶδεν ὅτι ὅλα εἶναι ἀνώφελα, ἔπλυνε τὰ χέρια του λέγων, ὅτι εἶναι ἀθῶος». Διατί, λοιπόν, τὸν παραδίδεις; διατί δὲν τὸν ἀπέσπασες αἰφνιδί-

ως, όπως ακριβώς ὁ χιλίαρχος τὸν Παῦλον[5]; Διότι καὶ ἐκεῖνος ἐγνώριζεν ὅταν ἔκαμεν χάριν εἰς τοὺς Ἰουδαίους· καὶ ἐξ αἰτίας του ἐγίνετο ἐπανάστασις καὶ θόρυβος. Ἀλλ' ὅμως τὰ ἀντιμετώπισεν ὅλα γενναίως. Ὁ Πιλάτος, ὅμως δὲν ἐνήργησεν παρομοίως, ἀλλὰ μὲ δειλίαν καὶ μὲ μεγάλην ἔλλειψιν σθένους. Ἔτσι ὅλοι μαζὶ διεφθείροντο. **B** Διότι οὔτε αὐτὸς ἀντεστάθη εἰς τὸν λαόν, οὔτε ὁ λαὸς εἰς τοὺς Ἰουδαίους· δι' ὅλα δὲ αὐτὰ ἐχάθη κάθε συγχώρησις αὐτῶν. Διότι «ἐφώναζον ὑπερβολικά», δηλαδὴ ἐφώναζον περισσότερον: «νὰ σταυρωθῇ». Διότι δὲν ἤθελον μόνον νὰ τὸν θανατώσουν, ἀλλὰ καὶ μὲ κακὴν κατηγορίαν· ἐνῷ δὲ ἀντέλεγεν εἰς αὐτοὺς ἐκεῖνος ποὺ τὸν ἐδίκαζεν, ἐκεῖνοι ἐπέμενον φωνάζοντες τὰ ἴδια. Εἶδες πόσα ἔπραξεν ὁ Χριστὸς διὰ νὰ τοὺς κάμῃ καλά; Διότι, ὅπως ἀκριβῶς τὸν Ἰούδαν πολλὰς φορὰς τὸν ἐμπόδισεν, ἔτσι ἐμπόδισεν καὶ αὐτοὺς μὲ ὁλόκληρον τὸ εὐαγγέλιόν του καὶ μὲ τὸν χρόνον τῆς κρίσεως. Διότι ὅταν εἶδον τὸν ἡγεμόνα καὶ δικαστὴν νὰ πλένῃ τὰ χέρια καὶ νὰ λέγῃ **C** «εἶμαι ἀθῷος ἀπὸ τὸ αἷμα αὐτοῦ», ἔπρεπεν νὰ συναισθανθοῦν συντριβὴν καὶ ἀπὸ τὰ λόγια καὶ ἀπὸ τὰς πράξεις. Ὅταν δὲ εἶδον τὸν Ἰούδαν ἀπαγχονισθέντα καὶ τὸν ἴδιον τὸν Πιλάτον νὰ παρακαλῇ ἔπρεπεν ἀντὶ τοῦ Ἰησοῦ νὰ δεχθοῦν ἄλλον διὰ νὰ σταυρωθῇ. Διότι ὅταν ὁ κατήγορος καὶ προδότης καταδικάζῃ τὸν ἑαυτόν του καὶ ὁ ἐγκρίνων διὰ ψήφου ἀρνεῖται τὰ ἐγκλήματά του καὶ κατ' αὐτὴν τὴν νύκτα παρουσιάζεται τέτοιο ὄραμα, καὶ ὡσὰν κατάδικον ζητεῖ αὐτὸν ὁ Πιλάτος, ποίαν ἀπολογίαν θὰ ἔχουν; Ἐὰν δὲν ἐπεθύμουν νὰ εἶναι ἀθῷος, ὅμως δὲν ἔπρεπεν ἀντὶ ἐκείνου νὰ προτιμήσουν τὸν λῃστὴν καὶ μάλιστα ἀνεγνωρισμένον καὶ πολὺ διαβόητον. Τί λοιπόν, εἶπον ἐκεῖνοι; Ὅταν εἶ-

---

5. Πρ. Ἀπ. 22, 24.

δον τὸν δικαστὴν νὰ νίπτῃ τὰ χέρια καὶ νὰ λέγῃ: **D** «εἶμαι ἀθῷος», ἐφώναζαν: «Τὸ αἷμα του ἂς βαρύνῃ ἡμᾶς καὶ τὰ παιδιά μας». Τότε ἀκριβῶς, λοιπόν, ὅταν ἐψηφοφόρησαν ἐναντίον των, ἐπέτρεψεν νὰ γίνουν ὅλα. Κοίταξε δὲ καὶ ἐδῶ τὴν μεγάλην παραφροσύνην των. Διότι τέτοια ἦταν ἡ παράλογη ὁρμή των καὶ κακὴ ἐπιθυμία· δὲν τοὺς ἀφήνουν νὰ ἰδοῦν κάτι ἀπὸ τὰ πρέποντα. Ἔστω λοιπόν, ὅτι καταράσθητε τοὺς ἑαυτούς σας· διατί παρατείνετε τὴν κατάραν καὶ εἰς τὰ παιδιά σας; Ἐν τούτοις ὁ φιλάνθρωπος Κύριος, ἂν καὶ ἐχρησιμοποίησαν τέτοιαν μανίαν καὶ ἐναντίον τῶν ἑαυτῶν των καὶ ἐναντίον τῶν παιδιῶν των, ὄχι μόνον διὰ τὰ παιδιὰ δὲν ἐπεκύρωσεν τὴν ἀπόφασίν των, ἀλλ' οὔτε δι' αὐτοὺς τοὺς ἰδίους· **E** ἀντιθέτως δὲ ἐδέχθη ὅσους ἀπὸ ἐκείνους τοὺς ἰδίους μετενόησαν καὶ τοὺς ἐχάρισεν ἀναρίθμητα ἀγαθά. Καὶ ὁ Παῦλος βεβαίως, ἦτο ἕνας ἀπὸ αὐτοὺς καὶ τὸ ἀναρίθμητον πλῆθος τῶν πιστευσάντων ἦτο εἰς τὴν Ἱερουσαλήμ· διότι λέγει ὁ Ἰάκωβος: «Βλέπεις, ἀδελφέ, ὅτι πολλαὶ χιλιάδες Ἰουδαίων ἔχουν πιστεύσει εἰς τὸν Θεόν»[6]. **14** Ἐὰν δὲ ἀπέμειναν μερικοί, ἂς λογαριάζουν τὴν τιμωρίαν εἰς τοὺς ἑαυτούς των.

«Τότε πρὸς χάριν των ἄφησεν ἐλεύθερον τὸν Βαραββᾶν, τὸν δὲ Ἰησοῦν, ἀφοῦ τὸν ἐμαστίγωσεν, τὸν παρέδωκεν διὰ νὰ σταυρωθῇ». Διατί τὸν ἐμαστίγωσεν; Ἢ ὡσὰν κατάδικον ἢ ἐπειδὴ ἤθελεν νὰ δώσῃ κάποιαν ἔμφασιν εἰς τὴν ἀπόφασιν ἢ διὰ νὰ εὐχαριστήσῃ ἐκείνους. Καὶ ὅμως ἔπρεπεν νὰ ἀντισταθῇ. Διότι καὶ πρὶν ἀπὸ αὐτὸ εἶπεν: «Πάρετε αὐτὸν σεῖς καὶ δικάσατέ τον συμφώνως μὲ τὸν νόμον σας»[7]. Πολλὰ ἦσαν ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα

---

6. Πρ. Ἀπ. 21, 20.
7. Ἰω. 18, 31.

ἠμποροῦσαν νὰ ἐμποδίσουν καὶ αὐτὸν καὶ ἐκείνους· αἱ ὑπερφυσικαὶ πράξεις, τὰ θαύματα, ἡ μεγάλη ἀνεξικακία αὐτοῦ ποὺ ὑπέφερεν αὐτὰ καὶ κυρίως ἡ ἀνέκφραστη σιωπή του. **B** Ἐπειδή, λοιπόν, μὲ ὅσα ἀπελογήθη καὶ μὲ ὅσα προσηυχήθη, ἔδειξαν τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν του, πάλιν παρουσιάζει τὴν ἀνωτερότητα καὶ τὴν εὐγένειαν τῶν αἰσθημάτων του μὲ τὴν σιωπὴν καὶ τὴν περιφρόνησιν τῶν λεγομένων. Μὲ ὅλα αὐτὰ ὁδηγεῖ αὐτοὺς πρὸς τὸ ἰδικόν του θαῦμα· ἀλλὰ μὲ τίποτε ἀπὸ αὐτὰ δὲν ἠθέλησαν νὰ ὑποχωρήσουν.

Διότι, ὅταν μίαν φορὰν κυριευθοῦν αἱ σκέψεις ἀπὸ κάποιαν μέθην ἢ μανίαν παράλογον, εἶναι δύσκολον νὰ ἐπανέλθουν εἰς τὴν προτέραν κατάστασιν, ἐὰν δὲν εἶναι πολὺ γενναία ἡ ψυχή, ἡ ὁποία ἐξασθενεῖ. Πράγματι, εἶναι φοβερὸν πολὺ νὰ δίδωμεν τόπον εἰς τὰ κακὰ αὐτὰ πάθη· **C** διὰ τοῦτο πρέπει μὲ κάθε τρόπον νὰ τὰ ἀπομακρύνωμεν καὶ νὰ ἐμποδίζωμεν τὴν εἴσοδόν των. Διότι ὅταν καταλάβουν καὶ καθυποτάξουν τὴν ψυχήν, ὅπως ἀκριβῶς ἡ φωτιὰ ποὺ ἐφορμᾷ μέσα εἰς τὸ δάσος, τοιουτοτρόπως αὐτὰ ἀνάπτουν μεγάλην φλόγα. Διὰ τοῦτο παρακαλῶ νὰ πράττετε τὸ πᾶν, ὥστε νὰ ἀποκλείετε τὴν εἴσοδον εἰς αὐτά· μήτε νὰ παρηγορῆτε τὸν ἑαυτόν σας μὲ αὐτὴν τὴν ψυχοφθόρον σκέψιν, ἡ ὁποία φέρει ἐντὸς κάθε κακίαν, μὲ τὸ νὰ λέγετε: τί εἶναι αὐτὸ καὶ τί εἶναι ἐκεῖνο· διότι ἀπὸ αὐτὸ γεννῶνται τὰ ἀναρίθμητα κακά. Διότι ὁ διάβολος, ὁ ὁποῖος εἶναι σιχαμερός, χρησιμοποιεῖ μεγάλην ῥαδιουργίαν, σύντονον προσπάθειαν καὶ συγκατάβασιν διὰ τὴν καταστροφὴν τῶν ἀνθρώπων καὶ ἐπιτίθεται μὲ τὰ μικρότερα. **D** Πρόσεξε λοιπόν. Ἤθελεν νὰ θέσῃ τὸν Σαοὺλ μέσα εἰς τὴν μωρολογίαν τῆς ἐγγαστριμύθου. Ἀλλ' ἐὰν συνεβούλευεν αὐτὸ ἀπὸ τὴν ἀρχήν, δὲν θὰ ἐπρόσεχεν ἐκεῖνος. Διότι πῶς θὰ ἔκαμεν αὐτό, ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος ἀπομακρύνει αὐτάς; Διὰ τοῦτο

εἰσάγει αὐτὸν ἡσύχως καὶ σιγὰ - σιγά. Ἐπειδή, λοιπόν, παρήκουσεν τὸν Σαμουὴλ καὶ ἔκαμεν ὥστε νὰ προσφέρῃ τὴν θυσίαν τοῦ ὁλοκαυτώματος ἀπόντος ἐκείνου, κατηγορούμενος λέγει ὅτι ἐγένετο μεγαλυτέρα ἀνάγκη ἀπὸ τὴν ἐπίθεσιν τῶν ἐχθρῶν[8]· πρέπει δὲ νὰ θρηνήσῃ, ἀλλὰ εὑρίσκεται εἰς τοιαύτην ψυχικὴν διάθεσιν ὡσὰν νὰ μὴ ἔχῃ πράξει τίποτε. Πάλιν ὁ Θεὸς διέταξεν σχετικῶς μὲ τὸν πόλεμον κατὰ τῶν Ἀμαληκιτῶν· αὐτὸς ὅμως παρήκουσεν καὶ τοῦτο. Δι' αὐτὸν τὸν λόγον ἔφθασεν εἰς τὰ τολμηρὰ ἐγχειρήματα ἐναντίον τοῦ Δαβὶδ καὶ ἔτσι ἡσύχως καὶ σιγὰ - σιγὰ γλιστρῶν δὲν ἐστάθη **E** μέχρις ὅτου ἔφθασεν καὶ ἔβαλεν τὸν ἑαυτόν του εἰς αὐτὸ τὸ βάραθρον τῆς καταστροφῆς.

Τὸ ἴδιον ἔπραξεν καὶ μὲ τὸν Κάϊν· δὲν τὸν παρώρμησεν ἀμέσως νὰ φονεύσῃ τὸν ἀδελφόν του, διότι δὲν θὰ τὸν ἔπειθεν, ἀλλὰ προηγουμένως τὸν προετοιμάζει διὰ νὰ τοῦ προσφέρῃ τὰ χειρότερα, λέγων: δὲν εἶναι καμμία ἁμαρτία αὐτό. Ἐν συνεχείᾳ τοῦ ἀνάπτει τὸν φθόνον καὶ τὴν ζηλοτυπίαν, λέγων εἰς αὐτόν, ὅτι τοῦτο δὲν εἶναι τίποτε κακόν. **815** Τέλος, τὸν ἔπεισεν νὰ φονεύσῃ τὸν Ἄβελ καὶ νὰ ἀρνηθῇ τὸ ἔγκλημα. Δὲν ἀπεμακρύνθη δὲ παρὰ μόνον ὅταν προσέθεσεν τὸ χειρότερον κακόν. Διὰ τοῦτο πρέπει ἀπὸ τὴν ἀρχὴν νὰ τὸν ἐμποδίζωμεν· κυρίως δέ, ἔστω καὶ ἂν μόνα τους παρουσιάζωνται τὰ πρῶτα ἁμαρτήματα, οὔτε τότε πρέπει νὰ ἀδιαφορῶμεν διὰ τὰ πρῶτα παραπτώματα· ἔτσι ὅμως ἀνέρχεται εἰς μεγαλύτερα ἁμαρτήματα, ὅταν ἡ ψυχὴ μένῃ ἀδιάφορη. Διὰ τοῦτο πρέπει νὰ πράττωμεν τὰ πάντα, ὥστε νὰ ἀφαιρῶμεν τὰς ἀρχὰς αὐτῶν. Μή, λοιπόν, κοιτάζῃς ὅτι ἡ οὐσία τοῦ ἁμαρτήματος εἶναι μικρά, ἀλλ'

8. 1 Βασιλ. 28, 15.

ὅτι γίνεται ρίζα μεγάλης ἁμαρτίας ὅταν ἀδιαφορήσωμεν δι' αὐτήν. Διότι ἐὰν ἠμπορούσαμεν θὰ ἐλέγαμεν καὶ τὸ ἑξῆς παράδοξον, ὅτι δὲν ὑπάρχει ἀνάγκη τόσον μεγάλης ἐπιμελείας διὰ τὰ μεγάλα ἁμαρτήματα, ὅσον διὰ τὰ μικρὰ καὶ μηδαμινά. Διότι ἡ φύσις τῆς ἁμαρτίας μᾶς κάμνει νὰ ἀποστρεφώμεθα τὰ μεγάλα ἁμαρτήματα· B ἐνῷ τὰ μικρὰ μᾶς ὁδηγοῦν εἰς ἀδιαφορίαν καὶ δὲν μᾶς ἐπιτρέπουν νὰ ἀντισταθῶμεν γενναίως, ὥστε νὰ τὰ ἐξαλείψωμεν· διὰ τοῦτο ταχέως γίνονται μεγάλα, ὅταν ἡμεῖς «κοιμώμεθα». Αὐτὸ θὰ ἠμποροῦσε κανεὶς νὰ ἰδῇ ὅτι συμβαίνει καὶ εἰς τὰ σώματα. Κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον ἔγινεν καὶ τὸ μεγάλο κακὸν μὲ τὸν Ἰούδαν. Διότι, ἐὰν δὲν ἐνόμιζεν ὅτι εἶναι μικρὰ ἁμαρτία τὸ νὰ κλέπτῃ τὰ χρήματα τῶν πτωχῶν, δὲν θὰ ἔφθανεν εἰς αὐτὴν τὴν προδοσίαν. Ἐὰν οἱ Ἰουδαῖοι δὲν ἐνόμιζον ὅτι εἶναι μικρὸν ἁμάρτημα τὸ νὰ κυριεύωνται ἀπὸ ματαιοδοξίαν, δὲν θὰ κατάντουσαν νὰ γίνουν χριστοκτόνοι. Ὅλα δὲ τὰ κακὰ θὰ ἠμποροῦσεν νὰ ἰδῇ κανεὶς ὅτι προέρχονται ἀπὸ αὐτό. C Διότι κανεὶς δὲν ὁρμᾷ πρὸς τὴν κακίαν ταχέως καὶ μονομιᾶς. Διότι ἡ ψυχὴ ἔχει ἐντός της κάποιαν ἐντροπὴν καὶ συστολὴν ἔναντι τῶν κακῶν καὶ δὲν εἶναι δυνατὸν ὅλοι νὰ κυριευθοῦν μονομιᾶς ἀπὸ τὴν ἀναισχυντίαν· ἀλλ' ὅταν ἡ ψυχὴ ἀδιαφορῇ, καταστρέφεται. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον εἰσῆλθεν ἡ εἰδωλολατρεία, τιμωμένων ὑπερμέτρως τῶν ἀνθρώπων, ζώντων καὶ ἀποθανόντων· κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον προσεκυνήθησαν ἀγάλματα· κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἐπεκράτησεν ἡ πορνεία καὶ τὰ ἄλλα κακά. Πρόσεξε λοιπόν. Κάποιος ἐγέλασεν ἀκαίρως καὶ ἄλλος μὲν κατηγόρησεν αὐτόν, ἄλλος δὲ ἀπεμάκρυνεν τὸν φόβον, λέγων ὅτι αὐτὸ δὲν εἶναι τίποτε. Διότι τί εἶναι τὸ γέλιον; Τί θὰ ἠμποροῦσεν νὰ προέλθῃ ἀπὸ αὐτό; Ἀπὸ αὐτὸ προέρχεται ἡ ἀστειότης, ἡ αἰσχρολογία καὶ ἡ κακὴ πρᾶξις. D Ἄλλος πάλιν, κατηγορούμενος, ὅτι συκοφαντεῖ τὸν πλησίον του, τὸν ὑβρίζει καὶ τὸν κακολογεῖ, ἔδειξεν ἀδιαφορίαν λέγων: δὲν εἶναι τίποτε τὸ νὰ κακολογῇς. Ἀπὸ αὐτὸ προέρχονται ἀνέκφραστον μῖσος, ἀδιάλλακτη ἔχθρα καὶ ἀναρίθμητοι ὕβρεις· ἀπὸ αὐτὰς δὲ προέρχονται πληγαὶ καὶ πολλάκις ἀπὸ τὰς πληγὰς ὁ φόνος.

Ἀπὸ τὰ μικρά, λοιπόν, ἁμαρτήματα κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον εἰσάγει τὰ μεγάλα ὁ πονηρὸς ἐκεῖνος δαίμων. Ἀπὸ τὰ μεγάλα δὲ δημιουργεῖ τὴν ἀπελπισίαν· ἔτσι ἀνεκάλυψεν ἄλλην μέθοδον, ὄχι κατωτέραν ἀπὸ τὴν προηγουμένην. Διότι δὲν καταστρέφει τόσον ἡ ἁμαρτία, ὅσον ἡ ἀπελπισία. E Διότι ἐκεῖνος ποὺ ἡμάρτησεν, ἐὰν γρηγορῇ καὶ ἀφοῦ μετανοήσει ταχέως, διορθώνει τὴν κακὴν πρᾶξιν· ἐνῷ ἐκεῖνος ποὺ ἀπηλπίσθη καὶ δὲν μετενόησεν, στερεῖται αὐτὴν τὴν διόρθωσιν, ἐπειδὴ δὲν ἐχρησιμοποίησεν τὰ φάρμακα τῆς μετανοίας. Ὁ διάβολος χρησιμοποιεῖ καὶ ἄλλην ἐπιβουλὴν πολὺ φοβεράν· ὅπως ὅταν περιβάλῃ τὴν ἁμαρτίαν μὲ τὴν μορφὴν τῆς εὐλαβείας. Καὶ πῶς ἠμπόρεσεν ὁ διάβολος, λέγει κάποιος, νὰ μᾶς ἐξαπατήσῃ τόσον πολύ; 816 Ἄκουε καὶ προφυλάττου ἀπὸ τὰς πανουργίας του. Ὁ Χριστὸς διὰ τοῦ Παύλου διέταξεν τὴν γυναῖκα νὰ μὴ χωρίζῃ ἀπὸ τὸν ἄνδρα καὶ νὰ μὴ στερεῖται ὁ ἕνας τὸν ἄλλον, παρὰ κατόπιν συμφωνίας[9]· μερικαὶ ὅμως, ἀπὸ ἀγάπην δῆθεν πρὸς τὴν ἐγκράτειαν καὶ ἐπειδὴ ἐνόμιζον ὅτι πράττουν εὐσεβῆ πρᾶξιν, ἀφοῦ ἐχώρισαν τοὺς ἄνδρας των, ὤθησαν τὸν ἑαυτόν τους εἰς τὴν μοιχείαν. Σκέψου λοιπὸν πόσον μεγάλο κακὸν εἶναι· ἀφοῦ ὑπέφεραν τόσον μεγάλο πόνον, νὰ κατηγοροῦνται ὅτι ἐπροξένησαν μεγάλην ζημίαν, νὰ τιμωροῦνται ὑπερβολικὰ καὶ νὰ ρίπτουν τοὺς συζύγους των εἰς τὸ βάραθρον τῆς καταστροφῆς. Ἄλλοι πάλιν ἀ-

9. Ι Κορ. 7, 10.

πέχοντες ἀπὸ τὰς τροφὰς ἕνεκα τοῦ νόμου τῆς νηστείας, κατ' ὀλίγον ἔφθασαν εἰς τὸ νὰ ἀηδιάζουν αὐτάς· καὶ αὐτὸ ἐπιφέρει μεγίστην τιμωρίαν! **B** Αὐτά, ὅμως, γίνονται ὅταν μερικοὶ ἰσχυροποιοῦν τὰς προλήψεις παρὰ ἐκεῖνα ποὺ φρονοῦν αἱ Γραφαί. Ἐνόμισαν καὶ μερικοὶ ἀπὸ τοὺς Κορινθίους, ὅτι εἶναι γνώρισμα τῆς τελειότητος τὸ νὰ δοκιμάζουν τὰ πάντα καὶ αὐτὰ τὰ μὴ ἐπιτρεπόμενα ἀκόμη. Ἀλλ' ὅμως αὐτὸ δὲν εἶναι γνώρισμα τῆς τελειότητος, ἀλλὰ τῆς μεγαλυτέρας παρανομίας. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Παῦλος ἐπιπλήττει αὐτοὺς σφοδρῶς καὶ λέγει ὅτι εἶναι ὑπεύθυνοι διὰ τὴν μεγαλυτέραν δικαίαν τιμωρίαν.

Ἄλλοι πάλιν νομίζουν, ὅτι εἶναι γνώρισμα τῆς εὐλαβείας τὸ νὰ ἔχουν μακρυὰ μαλλιά. Καὶ αὐτό, ὅμως, ἀνήκει εἰς τὰ ἀπηγορευμένα καὶ προξενεῖ μεγάλην ἐντροπήν. Ἄλλοι πάλιν τὸ νὰ λυπούμεθα ὑπερβολικῶς διὰ τὰ ἁμαρτήματα, τὸ ἐπιδιώκουν ὡσὰν κάτι ὠφέλιμον· ἀλλὰ καὶ αὐτὸ εἶναι ἔργον τῆς διαβολικῆς πανουργίας· τὸ ἐφανέρωσεν δὲ καὶ ὁ Ἰούδας· ἕνεκα αὐτοῦ βεβαίως ἀπηγχονίσθη.

C Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Παῦλος ἐφοβεῖτο δι' ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος ἐπόρνευσεν, διὰ νὰ μὴ πάθῃ κάτι τέτοιο καὶ συνεβούλευεν τοὺς Κορινθίους νὰ τὸν ἀποσπάσουν ταχέως «διὰ νὰ μὴ κυριευθῇ ἀπὸ ὑπερβολικὴν λύπην»[10]. Κατόπιν, δεικνύων ὅτι αὐτὸ εἶναι ἔργον τῆς ἐπιβουλῆς τοῦ διαβόλου, λέγει: «διὰ νὰ μὴ νικηθῶμεν ἀπὸ τὸν σατανᾶν· διότι δὲν ἀγνοοῦμεν τὰ σχέδιά του»[11], διότι λέγει ὅτι ἐπιτίθεται μὲ μεγάλην πανουργίαν. Διότι, ἐὰν ἐπολέμει μετὰ παρρησίας καὶ φανερῶς, θὰ ἦτο εὐχερὴς καὶ εὔκο-

10. 2 Κορ. 2, 7.
11. 2 Κορ. 2, 11.

λος ἡ νίκη· μᾶλλον δὲ καὶ τώρα, ἐὰν εἴμεθα ἐγκρατεῖς, θὰ εἶναι εὔκολος· διότι ὁ Θεὸς μᾶς ἐξώπλισεν διὰ τὴν κάθε μίαν ἀπὸ αὐτὰς τὰς ὁδοὺς τοῦ διαβόλου. Διότι διὰ νὰ μᾶς πείσῃ νὰ μὴ περιφρονοῦμεν οὔτε τοὺς ἀσημάντους συνανθρώπους μας, ἄκουσε τί μᾶς συμβουλεύῃ ὅταν λέγῃ: **D** «Ἐκεῖνος ποὺ εἶπεν εἰς τὸν ἀδελφόν του «μωρέ», πρέπει νὰ παραδοθῇ εἰς τὴν γέενναν»[12]. Ἐπίσης: «ἐκεῖνος ποὺ βλέπει (γυναῖκα) μὲ ἀνήθικα μάτια, εἶναι ὁλοκληρωμένος μοιχός»[13]. Ταλανίζει καὶ ἐκείνους ποὺ γελοῦν καὶ παντοῦ ἐκριζώνει τὰς ἀρχὰς καὶ τὰ σπέρματα τῶν κακῶν. Λέγει ἀκόμη ὅτι θὰ δώσωμεν λόγον καὶ διὰ τὴν ματαιολογίαν. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Ἰὼβ ἐνδιαφερόταν καὶ διὰ τὰς σκέψεις τῶν παιδιῶν του[14]. Διὰ τὸ νὰ μὴ ἀπελπιζώμεθα λέγει: «μήπως ἐκεῖνος ποὺ πίπτει, δὲν σηκώνεται; ἢ ἐκεῖνος ποὺ στρέφει ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος δὲν ἐπιστρέφει;»[15]. Καὶ πάλιν: «ὁπωσδήποτε δὲν θέλω τὸν θάνατον τοῦ ἁμαρτωλοῦ, ἕως ὅτου ἐπιστρέψῃ καὶ ζήσῃ αὐτός»[16]. καὶ «σήμερον ἐὰν ὑπακούσετε εἰς τὴν φωνήν του»[17] **E** Καὶ πολλὰ ἄλλα τέτοια λόγια καὶ παραδείγματα ὑπάρχουν εἰς τὴν Ἁγίαν Γραφήν.

Ὅσον ἀφορᾷ τὸ νὰ μὴ καταστρεφώμεθα μὲ τὸ πρόσχημα τῆς εὐσεβείας, ἄκουσε τὸν Παῦλον ὁ ὁποῖος λέγει: «διὰ νὰ μὴ κυριευθῇ αὐτὸς ἀπὸ ὑπερβολικὴν λύπην»[18]. **817** Γνωρίζοντες, λοιπόν, αὐτά, ἂς κτίζωμεν ὀχυρὰ εἰς ὅλας τὰς ὁδούς, αἱ ὁποῖαι μεταστρέφουν τοὺς

12. Ματθ. 5, 22.
13. Ματθ. 5, 28.
14. Ἰὼβ 1, 5.
15. Ἱερ. 8, 4.
16. Ἰεζ. 18, 23.
17. Ψ. 94, 8.
18. 2 Κορ. 2, 7.

αδιαφόρους από την σύνεσιν των Γραφών. Μήτε νά λέγης: «τί λοιπόν είναι, έάν ΐδω μέ περιέργειαν μίαν ώραίαν γυναίκα;». Διότι έάν κατεργασθής τήν μοιχείαν είς τήν καρδίαν σου, θά τολμήσης καί τήν σαρκικήν. Νά μή είπης: «τί σημασία έχει έάν παραβλέψω καί αυτόν τόν πτωχόν;». Διότι, έάν παραβλέψης αυτόν, θά παραβλέψης καί τόν άλλον· καί τοῦτο θά γίνεται συνεχώς.

Μήτε, έπίσης, νά είπης: «Τί λοιπόν, έάν έπιθυμήσω κάτι από τά ύπάρχοντα τοῦ πλησίον;», διότι αυτό έκαμε τόν Άχαάβ νά καταστραφῆ[19], άν καί κατέβαλεν τήν τιμήν, άλλά έλαβεν παρά άκουσίου· B διότι δέν πρέπει νά ώφελῶμεν διά τῆς βίας, άλλά μέ τήν πειθώ. Έάν δέ έτσι έτιμωρήθη έκεῖνος πού κατέβαλεν τήν άρμόζουσαν τιμήν έπειδή έλαβεν άπό άκούσιον, ποίας τιμωρίας δέν είναι άξιος έκεῖνος πού ούτε αυτό πράττει, άλλά καί άρπάζει άπό άλλον παρά τήν θέλησίν του; καί μάλιστα όταν πράττη αυτά ζῶν είς τήν έποχήν τῆς χάριτος.

Διά νά μή τιμωρούμεθα λοιπόν, άφοῦ διατηρῶμεν τούς έαυτούς μας καθαρούς άπό κάθε βίαν καί άρπαγήν καί προφυλασσόμεθα άπό τά άμαρτήματα καί άπό τάς αιτίας των, άς φροντίζωμεν διά τήν άρετήν μέ μεγάλον ζῆλον· διότι έτσι θά άπολαύσωμεν καί τά αιώνια άγαθά μέ τήν χάριν καί τήν φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, είς τόν όποῖον άνήκει ή δόξα είς τούς αιῶνας τῶν αιώνων. Άμήν.

---

19. 3 Βασιλ. 21.

ΟΜΙΛΙΑ ΠΖ΄ (87)

(Ματθ. κζ΄ 27—44)

C «Τότε οί στρατιῶται τοῦ ήγεμόνος, άφοῦ παρέλαβον τόν Ἰησοῦν καί τόν ώδήγησαν είς τό πραιτώριον, συνεκέντρωσαν γύρω του όλην τήν φρουράν. Καί άφοῦ τόν έγδυσαν, τοῦ έφόρεσαν ένα κόκκινον μανδύαν, καί άφοῦ έπλεξαν στέφανον άπό άγκάθια τόν έθεσαν έπί τῆς κεφαλῆς Του, καί έδωσαν κάλαμον είς τήν δεξιάν Του χεῖρα. Καί άφοῦ έγονάτισαν έμπρός Του ένέπαιζον Αυτόν λέγοντες· Χαῖρε, ὦ βασιλεῦ τῶν Ἰουδαίων».[1]

D Ώσάν άπό κάποιο σύνθημα παρακινούμενος ό διάβολος είς όλους έχόρευσεν τότε. Άλλ' έστω, οί Ίουδαῖοι έφέροντο πρός Αυτόν ύβριστικῶς καί βιαίως έπειδή έλειωναν άπό τόν φθόνον καί τήν μοχθηρίαν· οί στρατιῶται όμως άπό ποῦ καί έκ ποίας αιτίας; Δέν είναι φανερόν ότι ό διάβολος ήτο έκεῖνος, πού ένέπνεεν είς όλους αυτήν τήν μανίαν; Καθ' όσον ηύχαριστοῦντο νά ύβρίζουν τόν Κύριον, μέ τό νά είναι κάποιοι σκληροί καί άνήμεροι. Ένῷ έπρεπε νά συμμαζευθοῦν, ένῷ έπρεπε νά δακρύσουν, πρᾶγμα τό όποῖον έπασχε καί ό λαός, αυτό μέν δέν έκαναν, άντιθέτως δέ ύβριζον, ὥρμων κατ' αυτοῦ, E χαριζόμενοι ίσως καί αυτοί πρός τούς Ίουδαίους, ή καί πράττοντες όλα γενικῶς έξ ίδίας διαστροφῆς καί κακότητος. Καί αί ύβρεις ήσαν διαφόρου είδους καί ποικίλης μορφῆς. Διότι τήν Θείαν έκείνην κεφαλήν άλλοτε μέν έρράπιζον, άλλοτε δέ έξηυτέλιζον μέ τόν στέφανον τῶν άκανθῶν, άλλοτε δέ έκτύπων μέ τόν κάλαμον, άνθρωποι σιχαμεροί καί κατηραμένοι.

---

1. Ματθ. 27, 27 - 29.

Ποίαν δικαιολογίαν λοιπόν θά ἔχωμεν ἡμεῖς, οἱ ὁποῖοι ἐκτρεπόμεθα εἰς ὕβρεις ἐναντίον ἐκείνων πού μᾶς ὕβρισαν, ἀφοῦ ὁ Χριστός ἔπαθεν αὐτάς;

I Καθ' ὅσον τά γινόμενα ἀπετέλουν τό ἀκρότατον ὅριον προσβολῆς. Διότι οὔτε ἕν μέρος, ἀλλ' ἐξ ὁλοκλήρου ὅλον τό σῶμα ὑβρίζετο· ἡ κεφαλή διά τοῦ στεφάνου καί τοῦ καλάμου καί τῶν ραπισμάτων· τό πρόσωπον μέ τό νά ἐμπτύεται· αἱ σιαγόνες διά τῶν ραπισμάτων· ὁλόκληρον τό σῶμα διά τῶν μαστιγώσεων, διά τῆς γυμνώσεως, διά τῆς ἐνδύσεως τοῦ κοκκίνου μανδύου καί τῆς ὑποκριτικῆς προσκυνήσεως· ἡ χείρ διά τοῦ καλάμου, τόν ὁποῖον ἔδωκαν νά τόν κρατῇ ἀντί σκήπτρου βασιλικοῦ· τό στόμα πάλιν διά τῆς προσφορᾶς τοῦ ὄξους. Τί θά ἐγίνετο φοβερώτερον τούτου; τί περισσότερον ὑβριστικόν; **B** Διότι κάθε λόγον ὑπερβαίνουν τά γεγονότα.

Καί τούς προφήτας μέν ἐφόνευσαν διά τῶν ἰδίων χειρῶν, τόν Χριστόν δέ διά τῆς ἀποφάσεως τοῦ δικαστοῦ, ὡσάν νά ἐφοβοῦντο μή τυχόν φανοῦν ὅτι ὑστεροῦν εἰς κάτι εἰς τήν ἐγκληματικήν πρᾶξιν των. Ἔτσι πράττουν τά πάντα καί κατά τάς διαθέσεις των κατακρίνουν καί καταδικάζουν, καί ἰδιοχείρως φονεύουν, λέγοντες εἰς τόν Πιλάτον· «τό Αἷμα Του ἄς βαρύνῃ ἡμᾶς καί τά τέκνα μας»[2]. Καί ἐφορμοῦν, φωνάζοντες ὑβριστικούς λόγους, τόν δένουν, τόν ὁδηγοῦν μακράν, καθίστανται αἴτιοι καί τῶν ἐκ μέρους τῶν στρατιωτῶν ὕβρεων, τόν καρφώνουν ἐπί τοῦ Σταυροῦ, Τόν ἐμπαίζουν, τόν ἐμπτύουν, τόν γελοιοποιοῦν. **C** Περί τοιαύτης μεταχειρίσεως δέν ἔλαβε καμμίαν ἀπόφασιν ὁ Πιλάτος, ἀλλά τά πάντα τά ἔκαναν

2. Ματθ. 27, 25.

αὐτοί, γινόμενοι καί κατήγοροι καί δικασταί καί δήμιοι καί ὅλα.

Καί αὐτά εἰς ἡμᾶς τούς χριστιανούς ἀναγιγνώσκονται, ὅταν συναθροίζονται ὅλοι. Διά νά μή λέγουν, δηλαδή, οἱ εἰδωλολάτραι, ὅτι ἐπιδεικνύετε μέν εἰς τά πλήθη τοῦ λαοῦ ὅσα εἶναι ἔνδοξα καί μεγαλοπρεπῆ, τά ἀποκλειστικά σημεῖα καί θαύματα, ἀποκρύπτετε δέ ὅσα εἶναι ἐπονείδιστα. Καί διηυθέτησε τά πράγματα τοιουτοτρόπως ἡ χάρις τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ὥστε εἰς πάνδημον ἑορτήν, ὅταν παρευρίσκεται ὅλον τό πλῆθος τῶν ἀνδρῶν καί τῶν γυναικῶν καί ὅλοι ἀνεξαιρέτως κατά τήν μεγάλην ἑσπέραν τοῦ Πάσχα, τότε ὅλα αὐτά νά ἀναγινώσκωνται. **D** Ὅταν παρευρίσκεται ὅλη ἡ οἰκουμένη, τότε αὐτά διακηρύσσονται μεγαλοφώνως· καί μολονότι ἀναγιγνώσκονται αὐτά καί γνωστοποιοῦνται εἰς ὅλους, ὁ Χριστός πιστεύεται ὅτι εἶναι Θεός. Ἐκτός δέ τῶν ἄλλων καί ἐξ αἰτίας αὐτῶν προσκυνεῖται, διότι ἐθεώρησεν ἄξιον νά συγκαταβῇ τόσον πολύ χάριν ἡμῶν καί νά πάθῃ αὐτά, διά νά μᾶς καθοδηγήσῃ εἰς πᾶσαν ἀρετήν[3].

Ἄς ἀναγιγνώσκωμεν λοιπόν αὐτά συνεχῶς· καθ' ὅσον εἶναι πολύ τό κέρδος, μεγάλη ἡ ὠφέλεια ἀπό ἐδῶ. Διότι, ὅταν ἴδῃς τόν Χριστόν μέ τά σχήματα καί τά πράγματα νά προσκυνῆται καί νά ἐμπαίζεται, καί μετά τόσον διασυρμόν καί νά γρονθοκοπῆται καί νά πάσχῃ τά τέλεια δεινά, καί ἄν ἀκόμη ὁ ἴδιος εἶσαι πέτρα, ἀπό κάθε κηρόν θά γίνῃς μαλακώτερος καί θά ἐκδιώξῃς ἀπό τήν ψυχήν σου κάθε ἔξαψιν πάθους καί ὑπερηφανείας.

Ἄκουσε λοιπόν καί τά ἑπόμενα. **E** Ἀφοῦ τόν ἐνέ-

3. Πρβλ. Α´ Πέτρ. 2, 21 - 25.

παίξαν, «ὡδήγησαν Αὐτὸν διὰ νὰ τὸν σταυρώσουν»[4], λέγει, καὶ ἀφοῦ τὸν ἐγύμνωσαν ἔλαβον τὰ ἐνδύματά Του, καὶ καθήμενοι ἐφύλαττον Αὐτὸν ἐκεῖ πότε θὰ ξεψυχήσῃ. Καὶ διαμοιράζουν μεταξύ των τὰ ἐνδύματά Του, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον γίνεται εἰς τοὺς πλέον εὐτελεῖς καταδίκους, τοὺς ἀξιοκαταφρονήτους, τοὺς ἐγκαταλελειμμένους ἀπὸ ὅλους, τοὺς ἀπομεμονωμένους. Διαμοιράζουν μεταξύ των τὰ ἐνδύματα, διὰ τῶν ὁποίων ἔγιναν τόσον πολλὰ καὶ μεγάλα θαύματα[5]. Ἀλλ' οὐδὲν θαῦμα ἐπραγματοποίουν τότε, ἐπειδὴ ὁ Χριστὸς κατεκράτει τὴν μυστικὴν δύναμίν των. **A 10** Δὲν ἦτο δὲ καὶ τοῦτο μικρὸν συμπλήρωμα ὑβριστικῆς συμπεριφορᾶς. Ὡσάν, δηλαδή, νὰ ἐπρόκειτο περὶ ἑνὸς ἀτίμου καὶ ἐγκαταλελειμμένου, ὡς ἀκριβῶς ἀνωτέρω εἶπον, καὶ τοῦ πιὸ μικροπρεποῦς ἀπὸ ὅλους, ἔτσι ἀπετόλμων τὰ πάντα. Εἰς τοὺς λῃστὰς βέβαια οὐδὲν ἐνεκτικὸν ἔπραξαν, ἀλλ' εἰς τὸν Χριστὸν ὅλα γενικῶς αὐτὰ ἀπετόλμων· καὶ τὸν ἐσταύρωσαν εἰς τὸ μέσον, διὰ νὰ συμμετάσχῃ εἰς τὴν ἀνυποληψίαν καὶ καταφρόνησιν ἐκείνων. «Καὶ ἔδωκαν εἰς Αὐτὸν νὰ πίῃ ὄξος»[6], καὶ τοῦτο ὑβριστικῶς· ὁ Χριστὸς ὅμως δὲν ἠθέλησεν νὰ πίῃ. Ἄλλος πάλιν Εὐαγγελιστὴς λέγει, «ὅτι ἀφοῦ ἐγεύθη εἶπε, Τετέλεσται»[7]. Τί σημαίνει, «Τετέλεσται»; Ἐξεπληρώθη ἡ προφητεία περὶ τοῦ γεγονότος αὐτοῦ[8]· διότι λέγει, «Μοῦ ἔδωσαν χολὴν διὰ φαγητόν μου, καὶ εἰς τὴν δίψαν μου μὲ ἐπότισαν ὄξος»[9]. Οὔτε ὅ-

4. Ματθ. 27, 31.
5. Ματθ. 9, 20 - 22, 14, 36.
6. Ματθ. 27, 34.
7. Ἰωάν. 19, 30.
8. Ὑπὸ εὐρυτέραν ἔννοιαν τὸ «τετέλεσται» σημαίνει ὅτι ἐπληρώθησαν ἅπασαι αἱ προφητεῖαι περὶ τοῦ Χριστοῦ καὶ ὅτι ἐτελειώθη τὸ ἔργον τῆς σωτηρίας τῶν ἀνθρώπων.
9. Ψαλμ. 68, 22.

μως ἐκεῖνος (ὁ Εὐαγγελιστὴς) ἀποδεικνύει ὅτι ἔπιεν· διότι εἰς τίποτε δὲν διαφέρει τὸ νὰ γευθῇ ἁπλῶς ἀπὸ τὸ νὰ μὴ πίῃ, ἀλλὰ καὶ τὰ δύο φανερώνουν ἕνα καὶ τὸ αὐτὸ πρᾶγμα. Ἀλλ' ὅμως οὔτε ἐδῶ σταματᾷ ἡ παρεκτροπὴ τῆς μέθης των, **B** ἀλλὰ καὶ ἀφοῦ τὸν ἐγύμνωσαν καὶ τὸν ἐσταύρωσαν καὶ προσέφεραν τὸ ὄξος, προχωροῦν περαιτέρω· καὶ βλέποντες Αὐτὸν προσηλωμένον ἐπὶ τοῦ σταυροῦ καὶ οἱ ἴδιοι τὸν κατηγοροῦν καὶ οἱ διερχόμενοι πλησίον Του (τὸν βλασφημοῦν). Αὐτὰ ἦσαν τὰ βαρύτερα ἀπὸ ὅλα, τὸ νὰ ὑποστῇ δηλαδὴ αὐτὰ ἐπὶ κατηγορίᾳ ἀπατεῶνος καὶ πλάνου, καὶ ὅτι ἦτο ἕνας ἀλαζὼν καὶ ματαίως ἐκαυχᾶτο δι' ὅσα ἔλεγε. Διὰ τοῦτο καὶ δημοσίᾳ τὸν ἐσταύρωσαν, ὥστε βλέποντες Αὐτὸν ὅλοι νὰ τὸν διασύρουν· διὰ τοῦτο καὶ διὰ τῶν στρατιωτικῶν χειρῶν, ὥστε καθ' ὃν χρόνον ἀπετολμῶντο αὐτὰ καὶ εἰς δημόσιον δικαστήριον, ἐντείνεται εἰς τὸ ἔπακρον ἡ παραφορά των.

C Καὶ ὅμως ποῖον δὲν θὰ ἐλύγιζεν τὸ πλῆθος ποὺ ἠκολούθει ἐκ τοῦ πλησίον τὸν Κύριον καὶ ἐθρήνει;[10] Ἀλλ' ὄχι καὶ τὰ ἄγρια αὐτὰ θηρία. Διὰ τοῦτο λοιπὸν καὶ ὁ Χριστὸς τοὺς μὲν λῃστὰς θεωρεῖ ἀξίους ἀπαντήσεως, ὄχι ὅμως πλέον αὐτούς. Διότι, ἀφοῦ ἔπραξαν ἐκεῖνα ἀκριβῶς, τὰ ὁποῖα ἤθελον, φροντίζουν νὰ κηλιδώσουν καὶ τὴν ὑπόληψιν Αὐτοῦ, φοβούμενοι τὴν ἀνάστασίν Του. Διὰ τοῦτο ἐξεστόμισαν αὐτὰ δημοσίᾳ καὶ μαζὶ μὲ τοὺς λῃστὰς τὸν ἐσταύρωσαν καὶ ἔλεγον, θέλοντες νὰ ἀποδείξουν ὅτι εἶναι ἀπατεών· «Σὺ ποὺ θὰ ἐκρήμνιζες τὸν ναὸν καὶ εἰς τρεῖς ἡμέρας θὰ τὸν οἰκοδομοῦσες, κατέβα ἀπὸ τὸν Σταυρόν»[11]. Ἐπειδὴ δηλαδή, ἂν καὶ παρε-

10. Λουκ. 23, 27.
11. Ματθ. 27, 40.

κόλεσαν τὸν Πιλάτον νὰ ἀφαιρέσῃ τὴν κατηγορίαν (αὕτη δὲ ἦτο ἡ ἐπιγραφὴ ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ, **D** «Ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων»), οὐδὲν κατώρθωσαν, ἀλλ᾽ ἀνθίστατο λέγων, «ὅ,τι ἔγραψα, ἔγραψα»[12], οἱ ἴδιοι λοιπὸν προσεπάθουν νὰ ἀποδείξουν διὰ τῶν ὅσων ἐχλεύαζον Αὐτόν, ὅτι δὲν εἶναι βασιλεύς. Διὰ τοῦτο καὶ ἐκεῖνοι ἔλεγον καὶ αὐτά· «Ἐὰν εἶναι βασιλεὺς τοῦ Ἰσραήλ, ἂς καταβῇ τώρα ἀπὸ τὸν Σταυρὸν καὶ θὰ τὸν πιστεύσωμεν»[13]· καὶ πάλιν, «ἄλλους ἔσωσε, τὸν ἑαυτόν του δὲν δύναται νὰ τὸν σώσῃ»[14], ἐπιχειροῦντες καὶ ἀπὸ ἐδῶ νὰ διαβάλλουν (ὡς ἀγυρτικὰ) τὰ προηγούμενα θαύματα· καὶ πάλιν, «ἐὰν εἶσαι ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, σῶσε τὸν ἑαυτόν σου»[15].

Ὢ μεμιασμένοι καὶ ἀσεβέστατοι. Τί λοιπόν, οἱ προφῆται δὲν ἦσαν προφῆται, οὔτε οἱ δίκαιοι δίκαιοι, ἐπειδὴ ὁ Θεὸς δὲν ἔσωσεν αὐτοὺς ἀπὸ τοὺς κινδύνους; **E** Ἀλλ᾽ ὅμως ἦσαν, ἔστω καὶ ἂν ὑπέφερον αὐτά. Τί λοιπὸν θὰ ἐγίνετο ἴσον τῆς μωρίας σας; Διότι, ἐὰν τόσα κακὰ ποὺ ἐξέσπασαν ἐναντίον των δὲν ἠδυνήθησαν νὰ μειώσουν τὴν περὶ αὐτῶν γνώμην μας, ἀλλ᾽ ἦσαν προφῆται ἔστω καὶ ἂν ὑφίσταντο ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα ὑφίσταντο, πολὺ περισσότερον σεῖς δὲν ἔπρεπε νὰ σκανδαλίζεσθε διὰ τὸν Χριστόν, ὁ ὁποῖος πάντοτε καὶ διὰ τῶν ὅσων ἔπραξε, καὶ διὰ τῶν ὅσων εἶπε διώρθωσε αὐτὴν τὴν ἐσφαλμένην ἰδέαν σας. **820** Ἀλλ᾽ ὅμως, μολονότι ἐλέγοντο καὶ ἐπράττοντο αὐτά, τίποτε δὲν κατώρθωσαν, οὔτε κατ᾽ αὐτὸν τὸν καιρὸν (τῆς σταυρώσεως).

Καὶ ὅμως, ἐκεῖνος ποὺ ἐσάπισε μέσα εἰς τὴν κακίαν

12. Ἰωάν. 19, 22.
13. Ματθ. 27, 42.
14. Ματθ. 27, 41. Μάρκ. 15, 31.
15. Λουκ. 23, 39.

καὶ κατηνάλωσε τὴν ζωήν του εἰς τοὺς φόνους καὶ τὰς διαρρήξεις, ὅταν ἐλέγοντο αὐτά, τότε ὡμολόγησε τὸν Χριστὸν καὶ ἐνεθυμήθη τὴν οὐράνιον βασιλείαν[16]· καὶ τὸ πλῆθος τὸν ηὐσπλαγχνίζετο καὶ ἔκλαιε. Καίτοι, βέβαια, ἐφαίνετο ὅτι τὰ γεγονότα, ἐμαρτύρουν τὸ ἀντίθετον, εἰς ἐκείνους ποὺ δὲν ἐγνώριζον τὴν συγκατάβασιν τοῦ μυστηρίου, ὅτι δηλαδὴ ἦτο ἀνίσχυρος καὶ δὲν ἠδύνατο νὰ πράξῃ κάτι· ἀλλ᾽ ὅμως ἡ ἀλήθεια ὑπερίσχυε καὶ διὰ τῶν ἀντιθέτων πραγμάτων.

Αὐτά, λοιπόν, ἀκούοντες, ἂς ὁπλιζώμεθα ἐναντίον παντὸς θυμοῦ καὶ πάσης ὀργῆς. **B** Καὶ ἂν ἴδῃς τὴν καρδίαν σου νὰ φλογίζεται, κάμε εἰς τὸ στῆθος σου τὸ σημεῖον τοῦ Σταυροῦ· ἀνακάλεσε εἰς τὴν μνήμην σου κάτι ἀπὸ τὰ τότε συμβάντα, καὶ ὡς κόνιν θὰ ἐκδιώξῃς κάθε θυμόν, ἐνθυμούμενος τὰ γεγονότα. Σκέψου τὰ λόγια, τὰ πράγματα· σκέψου ὅτι ἐκεῖνος εἶναι ὁ Δεσπότης, σὺ ὅμως ὁ δοῦλος· ἐκεῖνος ἐξ αἰτίας σου πάσχει, σὺ δὲ ἐξ αἰτίας τοῦ ἑαυτοῦ σου· Ἐκεῖνος χάριν αὐτῶν, τοὺς ὁποίους εὐηργέτησε καὶ τὸν ἐσταύρωσαν, σὺ δὲ χάριν τοῦ ἑαυτοῦ σου· Ἐκεῖνος διὰ τοὺς ὑβριστάς Του, σὺ δὲ πολλὰς φορὰς δι᾽ αὐτοὺς ποὺ ἠδίκησες· Ἐκεῖνος ἐνώπιον ὅλης τῆς πόλεως, ἢ μᾶλλον ἐνώπιον ὅλου τοῦ Ἰουδαϊκοῦ λαοῦ, καὶ τῶν ξένων καὶ τῶν ἐντοπίων, πρὸς τοὺς ὁποίους ἀπηύθυνε τὰ φιλάνθρωπα λόγια, σὺ δὲ ἐνῷ παρευρίσκονται ὀλίγοι· καὶ ἡ πλέον μεγαλυτέρα ὕβρις, τὸ νὰ ἐγκαταλείψουν Αὐτὸν καὶ οἱ μαθηταί Του. **C** Ἐκεῖνοι, δηλαδή, ποὺ προηγουμένως τὸν ἠκολούθουν, ἀπεσκίρτησαν· οἱ δὲ ἐχθροὶ καὶ ἀντίπαλοι παραλαβόντες Αὐτὸν προσηλωμένον ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ, τὸν ὑ-

16. Ἐννοεῖ τὸν ἕνα ἐκ τῶν λῃστῶν τῶν συσταυρωθέντων μετὰ τοῦ Κυρίου. Λουκ. 23, 40 - 43.

ϐριζον, τὸν ἐκακολόγουν, τὸν περιέπαιζον, τὸν περιγέλων, τὸν ἐχλεύαζον, ἀπὸ τὸ ἓν μέρος οἱ Ἰουδαῖοι, ἀπὸ τὸ ἄλλο οἱ στρατιῶται καὶ ἀπὸ τὰ δύο μέρη οἱ λησταί· καθ' ὅσον καὶ οἱ λησταὶ τὸν ὕϐριζον καὶ τὸν ἐμέμφοντο καὶ οἱ δύο[17]. Πῶς ὅμως ὁ Λουκᾶς λέγει, ὅτι ὁ ἕνας ἐκ τῶν δύο ληστῶν ἐπέπληττε τὸν ἄλλον; Πράγματι καὶ τὰ δύο συνέϐησαν· προηγουμένως, δηλαδή, καὶ οἱ δύο τὸν ἐμέμφοντο, ὄχι ὅμως πλέον κατόπιν. Διὰ νὰ μὴ νομίσῃς δηλαδή, ὅτι ἀπὸ κάποια συμφωνία συνέϐη τὸ γεγονός, ἢ ὅτι ὁ ληστὴς δὲν ἦτο ληστής, ἀπὸ τὴν ὕϐριν σοῦ γίνεται φανερόν, ὅτι προηγουμένως ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ ἦτο ληστής, καὶ ἐχθρὸς **D** ἀλλὰ διὰ μιᾶς μετεϐλήθη.

Νὰ φιλοσοφῇς, λοιπόν, σκεπτόμενος ὅλα αὐτά. Τί τόσον μεγάλο πάσχεις, ὅσον ὁ Κύριός σου; ὑϐρίσθης δημοσίᾳ; Ἀλλ' ὄχι μὲ τοιαύτας κατηγορίας. Ἐμπαίζεσαι; Ἀλλ' ὄχι ὁλόκληρον τὸ σῶμα, οὔτε μαστιγώνεσαι καὶ ἀπογυμνώνεσαι ἔτσι. Ἐὰν δὲ καὶ ἐραπίσθης, ἀλλ' ὄχι κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον.

Εἰς αὐτὰ δὲ νὰ προσθέτῃς, παρακαλῶ, καὶ ἀπὸ ποίους (ὑπέφερεν αὐτά), καὶ διὰ ποίαν αἰτίαν, καὶ κατὰ ποῖον καιρόν· καὶ τὸ φοϐερώτατον λοιπὸν ἦτο, ὅτι ἂν καὶ συνέϐαινον αὐτά, οὐδεὶς ἐπέκρινε, οὐδεὶς ἀπεδοκίμαζε τὰ γινόμενα, ἀλλ' ἀντιθέτως ὅλοι ἐπήνουν, καὶ ὅλοι μαζὶ τὸν περιέπαιζαν καὶ τὸν ἐμέμφοντο, καὶ ὡς ἐγωϊστὴν καὶ ἀγύρτην καὶ λαοπλάνον, **E** ποὺ δὲν ἠδύνατο νὰ ἀποδείξῃ διὰ τῶν ἔργων ἐκεῖνα ἀκριϐῶς τὰ ὁποῖα ἔλεγε, ἔτσι τὸν ἐκακολόγουν. Ἐκεῖνος ὅμως πρὸς ὅλα

17. «τὸ δ' αὐτὸ καὶ οἱ λῃσταὶ οἱ σταυρωθέντες αὐτῷ ὠνείδιζον αὐτόν» Ματθ. 27, 44.

αὐτὰ σιωπᾷ, παρασκευάζων δι' ἡμᾶς μέγιστα φάρμακα μακροθυμίας.

Ἀλλ' ἡμεῖς, μολονότι ἀκούωμεν αὐτά, οὔτε τοὺς δούλους ὑπομένομεν μὲ καρτερικότητα, ἀλλὰ τιναζόμεθα καὶ λακτίζομεν χειρότερον καὶ ἀπὸ τοὺς ἀγρίους ὄνους. Καὶ δι' ὅ,τι μὲν ἀφορᾷ ἡμᾶς εἴμεθα σκληροὶ καὶ ἀπάνθρωποι, διὰ τὰς πρὸς τὸν Θεὸν ὅμως ὑποχρεώσεις μας δὲν μᾶς ἐνδιαφέρει καὶ πολύ. **621**. Καὶ πρὸς τοὺς φίλους μας καθ' ὅμοιον τρόπον συμπεριφερόμεθα· ἂν κάποιος μᾶς λυπήσῃ, δὲν τὸ ἀνεχόμεθα· ἂν μᾶς ὑϐρίσῃ, ἐξοργιζόμεθα χειρότερον ἀπὸ τὰ ἄγρια θηρία, ἡμεῖς ποὺ ἀναγιγνώσκομεν αὐτὰ καθημερινῶς. Ὁ μαθητὴς ἐπρόδωσε τὸν Χριστόν· οἱ ὑπόλοιποι τὸν ἐγκατέλειψαν καὶ ἔφυγον· ἐκεῖνοι ποὺ εὐηργετήθησαν τὸν ἐνέπτυσαν· τὸν ἐρράπιζεν ὁ δοῦλος τοῦ ἀρχιερέως· τὸν ἐκτύπων οἱ στρατιῶται· οἱ παρευρισκόμενοι τὸν ὕϐριζον καὶ τὸν ἐκακολόγουν· τὸν κατηγόρουν οἱ λησταί· καὶ δὲν ἀπηύθυνε λόγον πρὸς κανένα, ἀλλ' ἐνίκα τοὺς πάντας μὲ τὴν σιωπήν, διὰ νὰ διδάξῃ μὲ τὰ ἔργα σὲ ὅτι ὅσον θὰ ὑποφέρῃς μὲ πραότητα, τόσον περισσότερον ὑπερισχύεις τῶν κακοποιῶν, καὶ γίνεσαι ἀξιοθαύμαστος ἀπὸ ὅλους. **B** Διότι ποῖος δὲν θαυμάζει ἐκεῖνον ποὺ ὑποφέρει μὲ ἠρεμίαν τὰς ὕϐρεις ἐκείνων ποὺ τὸν ἀπειλοῦν; Διότι ὅπως ἐκεῖνος ποὺ πάσχει μὲν δικαίως, μὲ τὸ νὰ ὑπομένῃ ὅμως τὸ κακὸν μὲ πραότητα, νομίζεται ἀπὸ τοὺς πολλοὺς ὅτι ἀδίκως πάσχῃ, ἔτσι καὶ ἂν κανεὶς ἀδίκως πάσχῃ, ὅμως αὐθαδιάζει, θὰ νομισθῇ περὶ αὐτοῦ, ὅτι δικαίως πάσχῃ, καὶ θὰ γίνῃ περίγελως ὅλων, διότι σύρεται ὑπὸ τῆς ὀργῆς καὶ χάνει τὴν γενναιότητα καὶ εὐγένειαν τῆς ψυχῆς του. Τὸν ἄνθρωπον αὐτοῦ τοῦ χαρακτῆρος δὲν πρέπει κανεὶς νὰ ἀποκαλέσῃ ἐλεύθερον, ἔστω καὶ ἐὰν ἔχῃ εἰς τὴν ἐξουσίαν του ἀναριθμήτους δούλους. Ἀλλ' ὑπερβολικὰ σὲ ἐξώργισε κάποιος; Καὶ τί

μὲ αὐτό; Τότε φυσικὰ πρέπει νὰ ἐπιδειχθῇ φιλοσοφικὴ συμπεριφορά· διότι ὅταν δὲν ὑπάρχῃ κανεὶς ποὺ νὰ ἐρεθίζῃ, C καὶ τὰ θηρία θὰ ἴδωμεν ἥμερα· οὔτε βέβαια ἐκεῖνα ἐξοργίζονται πάντοτε, ἀλλ' ὅταν κανεὶς τὰ κεντρίζῃ. Καὶ ἡμεῖς λοιπόν, ἂν τότε μόνον εἴμεθα ἥσυχοι, ὅταν δὲν ὑπάρχῃ κανεὶς ποὺ νὰ μᾶς παροργίζῃ, τί τὸ περισσότερον ἔχομεν; Ἐκεῖνα βέβαια καὶ δικαίως ἐξοργίζονται πολλάκις καὶ ἠμποροῦν νὰ δικαιολογηθοῦν· καθ' ὅσον ὅταν τὰ προκαλοῦμεν καὶ τὰ κεντρίζωμεν ταράσσονται· ἐκτὸς δὲ ἀπὸ αὐτὰ στεροῦνται καὶ λογικῆς καὶ ἔχουν ἐκ φύσεως τὴν ἐξαγρίωσιν.

Σύ, ὅμως, ἐξαγριούμενος ὡς τὰ θηρία, ἀπὸ ποῦ, πές μου, θὰ δυνηθῇς νὰ τύχῃς συγγνώμης; Τί φοβερὸν ἔπαθες; σὲ ἔκλεψαν; Ἀκριβῶς δι' αὐτό, λοιπόν, πρέπει νὰ ὑπομείνῃς, ὥστε νὰ κερδίσῃς περισσότερα. Ἔχασες τὴν ὑπόληψίν σου (ἀδίκως); Ἐὰν φιλοσοφῇς, δὲν ἐζημιώθης εἰς τίποτε ἐξ αἰτίας αὐτῆς (τῆς ἀνυποληψίας). D Ἐὰν ὅμως δὲν πάσχῃς κανὲν φοβερὸν ἀπὸ ποῦ ὀργίζεσαι ἐναντίον ἐκείνου, ὁ ὁποῖος εἰς τίποτε δὲν σὲ ἠδίκησε, ἀλλὰ καὶ σὲ ὠφέλησε; Διότι ἐκεῖνοι ποὺ τιμοῦν, καθιστοῦν πιὸ μαλθακοὺς καὶ ἀδιαφόρους ἐκείνους, ποὺ δὲν εἶναι ἄγρυπνοι καὶ συνετοί· ἐκεῖνοι ὅμως ποὺ ὑβρίζουν καὶ περιφρονοῦν, κάνουν πάρα πολὺ καρτερικοὺς ἐκείνους ποὺ προσέχουν τὸν ἑαυτόν των (καὶ ἐνδιαφέρονται διὰ τὴν σωτηρίαν των). Ἐπομένως οἱ ἀδρανεῖς καὶ ἀδιάφοροι περισσότερον ὅταν τιμῶνται παρὰ ὅταν ὑβρίζωνται ἀδικοῦνται. Καὶ αὐτοὶ μέν, ἐὰν ἀγρυπνῶμεν καὶ προσέχωμεν, γίνονται δι' ἡμᾶς αἴτιοι φιλοσοφικῆς σκέψεως καὶ συμπεριφορᾶς· ἐκεῖνοι ὅμως ἀφυπνίζουν τὴν ὑπερηφάνειάν μας, μᾶς πληροῦν φαντασίας, ματαιοδοξίας, νωθρότητος καὶ κάνουν τὴν ψυχήν μας περισσότερον ἄτονον καὶ ἀμελῆ.

Τοῦ γεγονότος αὐτοῦ μάρτυρες εἶναι οἱ γονεῖς, οἱ

ὁποῖοι δὲν κολακεύουν τόσον τὰ τέκνα των, ὅσον τὰ ἐλέγχουν καὶ τὰ τιμωροῦν, φοβούμενοι μήπως ὑποστοῦν ἀπὸ ἐδῶ (ἀπὸ τὴν κολακείαν) καμμίαν ζημίαν· E καὶ οἱ διδάσκαλοι αὐτὸ τὸ φάρμακον χρησιμοποιοῦν διὰ τοὺς μαθητάς.

Ἐπομένως, ἐὰν πρέπει νὰ ἀποστρεφώμεθα, ὀρθὸν καὶ πρέπον εἶναι νὰ ἀποστρεφώμεθα ἐκείνους μᾶλλον ποὺ μᾶς κολακεύουν παρὰ ἐκείνους ποὺ μᾶς κακομεταχειρίζονται[18]· διότι αὐτὸ τὸ δόλωμα εἰς ἐκείνους ποὺ δὲν προσέχουν, προξενεῖ μεγαλυτέραν βλάβην ἀπὸ τὴν ὑβριστικὴν συμπεριφοράν, καὶ εἶναι δυσκολώτερον νὰ κατανικήσῃ κανεὶς τοῦτο, παρὰ ἐκεῖνο τὸ πάθος. 822 Καὶ ἡ ἀνταμοιβὴ δὲ ἀπὸ ἐδῶ εἶναι μεγαλυτέρα καὶ ὁ ἔπαινος καὶ ὁ θαυμασμὸς μεγαλύτερος. Καθ' ὅσον εἶναι περισσότερον ἀξιοθαύμαστον νὰ ἴδῃς ἄνθρωπον νὰ ὑβρίζεται καὶ νὰ μὴ συγκινῆται, παρὰ ἄνθρωπον νὰ πλήττεται καὶ νὰ μὴ πίπτῃ κάτω. Καὶ πῶς εἶναι δυνατὸν νὰ μὴ ἐξοργισθῶ; λέγει. Σὲ ὕβρισε κάποιος; Κάμε ἐπὶ τοῦ στήθους σου τὸ σημεῖον τοῦ Σταυροῦ, ἐνθυμήσου ὅλα ὅσα συνέβησαν τότε, καὶ ὅλα σβήνουν. Μὴ λάβῃς ὑπ' ὄψιν μόνον τὰς ὕβρεις, ἀλλὰ σκέψου ἐὰν σοῦ ἔγινε κάποτε καὶ κάποιο καλὸν ἀπὸ ἐκεῖνον ποὺ σὲ ὕβρισε, καὶ ἀμέσως θὰ καταπραϋνθῇς. Πρὶν ἀπὸ ὅλα, ὅμως, σκέψου περισσότερον τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ, καὶ γρήγορα θὰ γίνῃς μετριοπαθέστερος καὶ δικαιότερος.

B Ἐκτὸς αὐτῶν λάμβανε ὡς παράδειγμα πρὸς νουθεσίαν σου τοὺς ἰδικούς σου ὑπηρέτας. Καὶ ὅταν ἴ-

18. Τὸ ἴδιον ἀκριβῶς εἶχε τονίσει ὁ μαθηματικὸς καὶ φιλόσοφος Πυθαγόρας· «χαῖρε τοῖς ἐλέγχουσί σε μᾶλλον ἢ τοῖς κολακεύουσιν· ὡς δ' ἐχθρῶν χείρονας ἐκτρέπου τοὺς κολακεύοντας».

δης, ὅτι σὺ μὲν συμπεριφέρεσαι σκληρῶς, ἐκεῖνος δὲ σιωπᾷ, σκέψου ὅτι εἶναι δυνατὸν (καὶ σὺ) νὰ φιλοσοφῆς, καὶ καταδίκασε τὸν ἑαυτόν σου διὰ τὴν σκληρότητά σου. Καὶ μάθε κατ' αὐτὸν τὸν καιρὸν τῶν ὕβρεων νὰ μὴ ὑβρίζῃς, καὶ ἔτσι οὔτε καὶ ὅταν ὑβρίζεσαι θὰ στενοχωρηθῆσαι. Σκέψου, ὅτι ἐκεῖνος ποὺ ὑβρίζει ἔχασε τὰ λογικά του καὶ εἶναι τρελλός, καὶ δὲν θὰ δυσαnασχετήσῃς ὅταν ὑβρίζεσαι· διότι καὶ οἱ δαιμονισμένοι μᾶς κτυποῦν, καὶ ὄχι μόνον δὲν ἀγανακτοῦμεν, ἀλλὰ καὶ τοὺς εὐσπλαγχνιζόμεθα. Τοῦτο κάμε καὶ σύ· **C** εὐσπλαγχνίσου τὸν διώκτην καὶ ὑβριστήν σου· κατέχεται ἀπὸ τὸν θυμόν, ὡσὰν ἀπὸ κάποιο φοβερὸν θηρίον· ἀπὸ τὴν ὀργήν, ὡσὰν ἀπὸ κάποιον φοβερὸν δαίμονα. Ἐλευθέρωσε αὐτὸν ἀπὸ κάποιο φοβερὸν θηρίον· ἀπὸ τὴν ὀργὴν ὡσὰν τῆς ἐπηρείας τοῦ φοβεροῦ δαίμονος, τῆς στιγμιαίας καταστροφῆς του. Διότι τοιαύτης φύσεως εἶναι αὐτὴ ἡ ἀσθένεια, ὥστε νὰ μὴ χρειάζεται χρόνον πρὸς καταστροφὴν ἐκείνου, ποὺ κατελήφθη ὑπ' αὐτῆς. Διὰ τοῦτο ἔλεγε κάποιος· «ἡ ὁρμὴ τοῦ θυμοῦ του ἀποτελεῖ δι' αὐτὸν πτῶσιν»[19]· διὰ νὰ δείξῃ δι' αὐτοῦ κατ' ἐξοχὴν τὴν τυραννικὴν ἐξουσίαν αὐτοῦ τοῦ πάθους, ὅτι προξενεῖ μεγάλα κακὰ εἰς σύντομον χρόνον, καὶ δὲν χρειάζεται πολλὴν καθυστέρησιν. Καὶ ἐὰν βέβαια μετὰ τῆς δυνάμεώς της ἦτο (ἡ ὀργὴ) διαρκὴς καὶ ἐπίμονος, θὰ ἦτο ἀκατανίκητος.

Ἤθελον νὰ δείξω, ποῖος μὲν εἶναι ἐκεῖνος ποὺ ὑβρίζει, ποῖος δὲ ἐκεῖνος ποὺ φιλοσοφεῖ, καὶ νὰ φέρω εἰς μέσον γυμνὴν τὴν ψυχὴν καθενὸς ἐξ αὐτῶν. **D** Θὰ ἔβλεπες, δηλαδή, τὴν μὲν ψυχὴν τοῦ ἑνὸς νὰ ὁμοιάζῃ μὲ τρικυμιῶδες πέλαγος, τὴν δὲ ψυχὴν τοῦ ἄλλου μὲ λιμένα γαλήνιον. Διότι δὲν ταράσσεται ἀπὸ τοὺς ἰσχυροὺς

19. Σοφ. Σειρ. 1, 22.

αὐτοὺς ἀνέμους καὶ (ὅταν ξεσποῦν) τοὺς καταστέλλει εὐκόλως. Καθ' ὅσον ἐκεῖνοι ποὺ ὑβρίζουν καταβάλλουν κάθε προσπάθειαν ὥστε νὰ πληγώσουν καὶ ἐρεθίσουν τὸν ἄλλον· ὅταν λοιπὸν χάσουν αὐτὴν τὴν ἐλπίδα, καὶ αὐτὴ λοιπὸν καθησυχάζουν καὶ ἀπομακρύνονται ἀφοῦ διορθωθοῦν. Διότι δὲν ὑπάρχει ἄνθρωπος, ποὺ νὰ ὀργίζεται, καὶ νὰ μὴ κατηγορῇ τὸν ἑαυτόν του καθ' ὑπερβολήν. Βέβαια, ἐὰν παρίσταται ἀνάγκη νὰ ἀντιμετωπίσωμεν κάποιον, εἶναι δυνατὸν νὰ πράξωμεν τοῦτο καὶ χωρὶς ὀργὴν καὶ μὲ περισσοτέραν εὐκολίαν καὶ σύνεσιν, παρὰ μὲ ὀργήν, καὶ νὰ μὴ ὑποστῶμεν τίποτε δυσάρεστον. Διότι, ἐὰν θέλωμεν, ἀπὸ ἡμᾶς τοὺς ἰδίους θὰ προέλθουν τὰ ἀγαθά, καὶ βοηθούμενοι ὑπὸ τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ. Θὰ εἴμεθα αὐτάρκεις διὰ τὴν ἀσφάλειάν μας καὶ τὴν τιμήν μας. **E** Τί λοιπὸν ζητεῖς τὴν δόξαν ἀπὸ τὸν ἄλλον; Σὺ τίμησε τὸν ἑαυτόν σου, καὶ κανεὶς δὲν δύναται νὰ σὲ ὑβρίσῃ· ἂν ὅμως σὺ ἀτιμάζῃς τὸν ἑαυτόν σου, καὶ ἂν ἀκόμη ὅλοι σὲ τιμήσουν, δὲν θὰ τιμηθῇς (ἀξίως καὶ ἐπωφελῶς). Διότι, ὅπως ἀκριβῶς, ἐὰν δὲν διατεθῶμεν κακῶς ἀπέναντι τοῦ ἑαυτοῦ μας, κανεὶς ἄλλος δὲν δύναται νὰ μᾶς βλάψῃ, τοιουτοτρόπως ἐὰν δὲν ἀτιμάσωμεν τοὺς ἑαυτούς μας, **823** κανεὶς ἄλλος δὲν δύναται νὰ μᾶς ἐντροπιάσῃ.

Ἂς εἶναι, ἐπὶ παραδείγματι, κάποιος ἄνθρωπος ἀξιοθαύμαστος καὶ σπουδαῖος, καὶ ὅλοι ἂς τὸν ἀποκαλοῦν μοιχόν, κλέπτην, τυμβωρύχον, φονέα, λῃστήν· ἐκεῖνος δὲ οὔτε νὰ ἐξοργίζεται, οὔτε νὰ ἀγανακτῇ, οὔτε νὰ ἔχῃ συνείδησιν ἐνόχου καὶ ὑπευθύνου διὰ κάτι τέτοιο· ποίαν ζημίαν θὰ ὑποστῇ ἀπὸ ἐδῶ; Ὁπωσδήποτε καμμίαν. Τί ὅμως, ἐὰν οἱ περισσότεροι ἔχουν τοιαύτην περὶ αὐτοῦ γνώμην; λέγει. Οὔτε καὶ ἔτσι ὑβρίσθη, ἀλλ' ἐκεῖνοι ἐντρόπιασαν τοὺς ἑαυτούς των μὲ τὸ νὰ νομίζουν τοιούτου χαρακτῆρος ἕνα ἄνθρωπον ποὺ δὲν εἶναι.

Πές μου, ἐὰν κάποιος νομίζῃ ὅτι ὁ ἥλιος εἶναι σκοτεινός, μήπως ἐδυσφήμησε τὸ ἄστρον ἢ τὸν ἑαυτόν του; Βεβαίως τὸν ἑαυτόν του, μὲ τὸ νὰ νομισθῇ περὶ αὐτοῦ ὅτι πρόκειται περὶ κάποιου τυφλοῦ ἢ τρελλοῦ. **B** Ἔτσι καὶ ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι τοὺς κακοὺς τοὺς νομίζουν καλούς, καὶ τὸ ἀντίθετον, ἐντροπιάζουν τοὺς ἑαυτούς των.

Διὰ τοῦτο πρέπει νὰ καταβάλλωμεν κάθε προσπάθειαν, ὥστε νὰ καθαρίζωμεν τὴν συνείδησίν μας, καὶ νὰ μὴ παρέχωμεν καμμίαν λαβὴν πρὸς κατηγορίαν μας, οὔτε νὰ δίδωμεν δικαίωμα κακῆς ὑποψίας. Ἐὰν βέβαια οἱ ἄλλοι θέλουν νὰ εἶναι τρελλοὶ (καὶ νὰ μᾶς κατηγοροῦν), μολονότι ἡμεῖς συμπεριφερόμεθα ἐναρέτως, ἂς μὴ μᾶς ἐνδιαφέρῃ καὶ πολύ, οὔτε νὰ στενοχωρούμεθα. Διότι ἐκεῖνος μέν, ποὺ ἐνομίσθη ὅτι εἶναι κακός, μολονότι εἶναι καλός, δὲν βλάπτεται εἰς τίποτε ὡς πρὸς τὸ νὰ εἶναι αὐτὸς ποὺ εἶναι· ἐκεῖνος ὅμως, ποὺ ὑπωψιάσθη ἀδίκως καὶ χωρὶς λόγον, ἐβλάβη τὰ μέγιστα· ὅπως λοιπὸν καὶ ὁ κακός, ἐὰν νομίζεται ὅτι εἶναι καλός, οὐδὲν θὰ κερδίσῃ ἐκ τούτου, ἀλλὰ καὶ θὰ ἔχῃ μεγαλύτερον κρῖμα καὶ θὰ περιπέσῃ εἰς μεγαλυτέραν ἀδιαφορίαν.

C Ἐκεῖνος βέβαια ποὺ εἶναι κακός, καὶ νομίζεται ὅτι εἶναι, ἐὰν ταπεινωθῇ θὰ ἔλθῃ εἰς συναίσθησιν τῶν ἁμαρτημάτων του· ὅταν ὅμως διαφεύγῃ τῆς προσοχῆς θὰ περιπέσῃ εἰς ἠθικὴν ἀδιαφορίαν. Διότι ἐάν, παρὰ τὸ ὅτι ὅλοι κατηγοροῦν, οἱ ἁμαρτάνοντες μόλις ἔρχονται εἰς συναίσθησιν τῆς καταστάσεώς των καὶ ἀνανήπτουν, ὅταν ὄχι μόνον δὲν κατηγοροῦν, ἀλλὰ καὶ μερικοὶ ἐπαινοῦν αὐτούς, πότε θὰ δυνηθοῦν νὰ ἴδουν καθαρὰ (καὶ νὰ μετανοήσουν), αὐτοὶ ποὺ ζοῦν μέσα εἰς τὴν κακίαν; Δὲν ἀκούεις, ὅτι καὶ ὁ Παῦλος ἐπικρίνει τοῦτο, ὅτι ἐκεῖνον ποὺ ἐπόρνευσε οἱ Κορίνθιοι ὄχι μόνον δὲν τὸν ἄφησαν νὰ ἔλθῃ εἰς συναίσθησιν τοῦ ἁμαρτήματός του, μὲ

τὸ νὰ τὸν τιμοῦν καὶ νὰ τὸν χειροκροτοῦν, ἀλλὰ καὶ τὸν ἐξώθουν ἐκ τούτου εἰς τὴν κακίαν;

D Διὰ τοῦτο, παρακαλῶ, ἀφοῦ ἀφήσωμεν τὰς εἰκασίας τῶν πολλῶν καὶ τὰς ὕβρεις καὶ τὰς τιμάς, δι' ἓν ἂς φροντίζωμεν μόνον, τὸ νὰ μὴ μᾶς ἐλέγχῃ ἡ συνείδησίς μας διὰ κάτι κακόν, μήτε νὰ ἀτιμάζωμεν τοὺς ἑαυτούς μας· διότι ἔτσι καὶ ἐδῶ καὶ εἰς τὴν μέλλουσαν ζωὴν θὰ ἀπολαύσωμεν πολλὴν δόξαν. Εἴθε ὅλοι ἡμεῖς νὰ ἐπιτύχωμεν αὐτήν, μὲ τὴν χάριν καὶ τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μετὰ τοῦ ὁποίου εἰς τὸν Πατέρα συγχρόνως εἰς τὸ Ἅγιον Πνεῦμα ἀνήκει καὶ ἡ ἐξουσία, τώρα καὶ πάντοτε, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ ΠΗ΄ (88)

(Ματθ. κζ΄ 45—61)

224 «Ἀπὸ τὴν ἕκτην δὲ ὥραν ἔγινε σκότος εἰς ὅλην τὴν γῆν μέχρι τῆς ἐνάτης ὥρας. Κατὰ τὴν ἐνάτην δὲ ὥραν ἐφώναξεν ὁ Ἰησοῦς μὲ δυνατὴν φωνήν, καὶ εἶπεν· Ἠλί, Ἠλί, λαμὰ σαβαχθανί; δηλαδή, Θεέ μου, Θεέ μου, διατί μὲ ἐγκατέλειπες; Μερικοὶ δὲ ἀπὸ ἐκείνους, ποὺ ἐστέκοντο ἐκεῖ ἀκούσαντες ἔλεγον, ὅτι Ἠλίαν φωνεῖ οὗτος. Καὶ εὐθέως δραμὼν εἷς ἐξ αὐτῶν, καὶ λαβὼν σπόγγον, πλήσας τε ὄξους, καὶ περιθεὶς καλάμῳ ἐπότιζεν αὐτόν»[1].

Αὐτὸ εἶναι τὸ σημεῖον, **B** τὸ ὁποῖον ὑπεσχέθη προηγουμένως ὅτι θὰ δώσῃ εἰς τοὺς ζητοῦντας, λέγων· «Ἡ γενεὰ ἡ πονηρὴ καὶ ἡ μοιχαλὶς ζητεῖ θαῦμα, καὶ θαῦμα δὲν θὰ τῆς δοθῇ ἄλλο, παρὰ τὸ θαῦμα τοῦ Ἰωνᾶ τοῦ προφήτου»[2], ἐννοῶν τὸν Σταυρὸν καὶ τὸν θάνατον, τὸν τάφον καὶ τὴν ἀνάστασιν. Καὶ πάλιν γνωστοποιῶν κατ' ἄλλον τρόπον τὴν δύναμιν τοῦ Σταυροῦ ἔλεγεν· «Ὅταν θὰ ὑψώσετε τὸν Υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου, τότε θὰ γνωρίσετε ὅτι ἐγὼ Εἶμαι»[3] αὐτὸ δέ, ποὺ λέγει, ἔχει τὴν ἑξῆς ἔννοιαν: ὅταν θὰ μὲ σταυρώσετε καὶ θὰ νομίσετε ὅτι ὑπερισχύσατε ἐμοῦ, τότε κατ' ἐξοχὴν θὰ γνωρίσετε τὴν δύναμίν μου. **C** Διότι, ἀφ' ὅτου ἐσταυρώθη, ἡ πόλις ἐχάθη[4], κατηργήθησαν αἱ Ἰουδαϊκαὶ συνήθειαι, οἱ Ἰουδαῖοι

1. Ματθ. 27, 45 - 47.
2. Ματθ. 12, 39.
3. Ἰωάν. 8, 28.
4. Κατόπιν ἐξεγέρσεως τῶν κατοίκων τῆς Ἱερουσαλὴμ κατὰ τῶν κυριάρχων Ρωμαίων, ἡ πόλις κατεστράφη ὑπὸ τοῦ ἐκστρατεύσαντος κατ' αὐτῆς Τίτου (70 μ.Χ.)· ἐπὶ Ἀδριανοῦ (76 - 138 μ. Χ.) ἡ πόλις ὠνομάσθη Αἰλία Καπιτωλίνα, ἀπηγορεύθη δὲ ἡ εἴσοδος εἰς αὐτὴν τῶν Ἑβραίων.

ἔχασαν τὴν πολιτικήν τους ἐλευθερίαν καὶ τὴν ἐθνικήν των συγκρότησιν, (ἀντιθέτως δὲ) ἤνθησε τὸ κήρυγμα, καὶ ὁ λόγος τοῦ Εὐαγγελίου ἐπεξετάθη εἰς τὰ πέρατα τῆς οἰκουμένης· καὶ ἡ γῆ καὶ ἡ θάλασσα, ἡ οἰκουμένη καὶ ἡ ἀκατοίκητος, ἀνακηρύττουν τὴν δύναμιν τοῦ Χριστοῦ. Καὶ αὐτά, λοιπόν, ἐννοεῖ καὶ ὅσα συνέβησαν κατὰ τὴν στιγμὴν τῆς σταυρώσεως. Καθ' ὅσον ἦτο πολὺ πιὸ ἐκπληκτικὸν νὰ γίνωνται αὐτὰ καθ' ὃν χρόνον ὁ Κύριος ἦτο προσηλωμένος ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ, παρὰ ὅταν ἐβάδιζε εἰς τὴν γῆν. Καὶ τὸ παράδοξον δὲν προήρχετο μόνον ἐκ τοῦ γεγονότος αὐτοῦ, ἀλλ' ὅτι καὶ ἀπὸ τὸν οὐρανὸν ἔγινε τὸ θαῦμα, τὸ ὁποῖον ἐζήτουν· **D** καὶ εἰς ὅλην τὴν οἰκουμένην, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον οὐδέποτε συνέβη προηγουμένως, παρὰ μόνον εἰς τὴν Αἴγυπτον[5], ὅταν ἐπρόκειτο νὰ ἑορτάσουν τὸ Πάσχα. Καθ' ὅσον ἐκεῖνα ἦσαν τύπος αὐτῶν. Καὶ πρόσεχε πότε συμβαίνουν. Κατὰ τὴν μεσημβρίαν, διὰ νὰ γνωρίσουν ὅλοι οἱ κάτοικοι τῆς γῆς· ὅταν εἰς κάθε μέρος τῆς οἰκουμένης ἦτο ἡμέρα[6]. Τοῦτο ἦτο ἀρκετὸν νὰ τοὺς κάμῃ νὰ ἐπιστρέψουν ὄχι μόνον ἕνεκα τοῦ μεγέθους τοῦ θαύματος, ἀλλὰ καὶ ἐκ τοῦ ὅτι συνέβη κατὰ τὸν πλέον κατάλληλον καιρόν. Διότι τοῦτο συνέβη μετὰ τὴν ὑβριστικὴν καὶ ἀνόητον συμπεριφοράν των, μετὰ τὴν ἄδικον γελοιοποίησιν, ὅταν ἄφησαν τὸν θυμόν, ὅταν ἐσταμάτησαν νὰ γελοῦν, ὅταν ἐχόρτασαν ἀπὸ τὰς ὕβρεις, καὶ ἐφώναξαν ὅλα ὅσα ἠθέλησαν· τότε παρουσιάζει τὸ σκότος, ὥστε νὰ κερδίσουν, ἀπὸ τὸ θαῦ-

5. Κατὰ διαταγὴν τοῦ Θεοῦ ὁ Μωϋσῆς ὕψωσε τὴν χεῖρα εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ ἐγένετο σκότος γνόφος, θύελλα ἐπὶ πᾶσαν γῆν Αἰγύπτου τρεῖς ἡμέρας. Ἐξόδ. 10, 21 - 23.
6. Τὸ ἀνωτέρω, κατὰ γράμμα νοούμενον, δὲν ἀληθεύει. Πάντως ἡ γνώμη τοῦ ἱ. Πατρὸς εἶναι ὅτι τὸ σκότος ἐκάλυψεν ὁλόκληρον τὴν γῆν. Ὑπάρχει καὶ ἡ ἐκδοχὴ ὅτι τὸ «ἐπὶ πᾶσαν τὴν γῆν» σημαίνει «ἐπὶ πᾶσαν τὴν χώραν τῆς Παλαιστίνης» ὡς εἰς τὸ Λουκ. 4, 25.

μα, ἔστω καὶ ἂν κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ὑπεχώρησε ἡ ὀργή των. **Ε** Διότι ἀπὸ τοῦ νὰ καταβῇ ἀπὸ τὸν Σταυρόν, τοῦτο ἦτο περισσότερον θαυμαστόν, τὸ νὰ ἐνεργῇ δηλαδὴ αὐτὰ μολονότι εὑρίσκετο ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ. Διότι, εἴτε ἐνόμιζον ὅτι ὁ Χριστὸς πραγματοποιεῖ αὐτά, ἔπρεπε νὰ πιστεύσουν καὶ νὰ φοβηθοῦν· εἴτε ὄχι ὁ ἴδιος, ἀλλ' ὁ Πατήρ, καὶ ἐξ αὐτῶν ἔπρεπε νὰ συνέλθουν καὶ ἀνανήψουν· διότι τὸ σκότος ἐκεῖνο ἦτο σημεῖον αὐτοῦ, ὁ ὁποῖος ὠργίζετο δι' ὅσα ἀπετολμῶντο. **825**

Τὸ ὅτι βέβαια δὲν ἦτο ἔκλειψις[7] (ἡλίου), ἀλλὰ καὶ ὀργὴ καὶ ἀγανάκτησις, δὲν εἶναι φανερὸν μόνον ἀπὸ ἐδῶ, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὸν χρόνον· διότι τρεῖς ὥρας διήρκεσεν· ἡ ἔκλειψις ὅμως γίνεται εἰς συντομωτέραν χρονικὴν διάρκειαν· καὶ γνωρίζουν ὅσοι ἐθεάθησαν αὐτήν, καθ' ὅσον καὶ εἰς τὴν γενεάν μας συνέβη. Καὶ πῶς δὲν ἐξεπλάγησαν ὅλοι, λέγει, καὶ δὲν ἐνόμισαν ὅτι εἶναι Θεός; Διότι τότε τὸ ἀνθρώπινον γένος κατείχετο ἀπὸ μεγάλην ἀδιαφορίαν καὶ κακίαν. Καὶ τὸ θαῦμα αὐτὸ μίαν φορὰν συνέβη καὶ ἀφοῦ ἔγινεν ἀμέσως παρῆλθεν· καὶ κανεὶς[8] δὲν ἐνδιεφέρθη νὰ μάθῃ τὴν αἰτίαν, διότι ὑπῆρχε πολλὴ ἀσέβεια τότε καὶ ἐπεκράτει ἡ συνήθεια. Καὶ οὔτε ἐγνώρισαν ποία ἡ αἰτία τοῦ συμβάντος· καὶ ἐνόμιζον ἴσως ὅτι τοῦτο συνέβη κατ' ἔκλειψιν ἢ συμφώνως πρὸς κάποιον ἄλλον νόμον φυσικοῦ φαινομένου. **Β** Καὶ διατί

7. Οἱ Ἑβραῖοι ἑώρταζον τὸ Πάσχα κατὰ τὴν πλησιεστάτην πρὸς τὴν ἐαρινὴν ἰσημερίαν πανσέληνον. Ἑπομένως κατὰ τὴν Σταύρωσιν τοῦ Κυρίου ἦτο ἀδύνατον νὰ συμβῇ ἔκλειψις ἡλίου, διότι ἡ Σελήνη ἦτο πανσέληνος εὑρισκομένη πρὸς τὸ ἀντίθετον μέρος τοῦ ἡλίου.

8. Ὁ ἅγιος Διονύσιος ὁ Ἀρεοπαγίτης, ὡς βεβαιοῖ ἐν τῇ ζ' ἐπιστολῇ αὐτοῦ πρὸς τὸν ἅγιον Πολύκαρπον, ἐπίσκοπον Σμύρνης, ὑπῆρξεν αὐτόπτης μάρτυς τοῦ θαύματος εὑρισκόμενος ἐν Αἰγύπτῳ.

θαυμάζεις, ἐὰν οἱ ἐκτὸς τῆς Ἰουδαίας δὲν ἐζήτησαν νὰ μάθουν τὴν αἰτίαν, ἕνεκα τῆς ἀδιαφορίας των, εἰς ἣν περιέπιπτον οἱ ἐντὸς αὐτῆς εὑρισκόμενοι, μετὰ ἀπὸ τόσον πολλὰ θαύματα, ἐπέμενον ἀκόμη εἰς τὴν ὑβριστικὴν των συμπεριφοράν, καίτοι καθαρὰ ἔδειχνε εἰς αὐτούς, ὅτι ὁ ἴδιος (ὁ Χριστός) ἐπραγματοποίησε τοῦτο; Ἀκριβῶς δι' αὐτὸ καὶ μετὰ τὸ θαῦμα φωνάζει δυνατά, διὰ νὰ μάθουν ὅτι ἀκόμη ζῇ, καὶ ὁ ἴδιος ἔκαμε τοῦτο, καὶ γίνουν ἀπὸ ἐδῶ φρονιμώτεροι· καὶ λέγει, «Ἠλί, Ἠλί, λαμὰ σαβαχθανί»[9], διὰ νὰ ἴδουν ὅτι τιμᾷ τὸν Πατέρα μέχρι τελευταίας ἀναπνοῆς, καὶ ὅτι δὲν εἶναι ἀντίθετος πρὸς τὸν Θεόν. Διὰ τοῦτο ἄφησε καὶ κάποια προφητικὴν φωνήν[10], **C** μέχρι τῆς τελευταίας ὥρας δίδων μαρτυρίαν ὑπὲρ τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης (βεβαιώνων αὐτήν)· καὶ ὄχι ἁπλῶς προφητικήν, ἀλλὰ καὶ ἑβραϊκὴν φωνήν, ὥστε νὰ γίνῃ εἰς αὐτοὺς γνωστὸς καὶ ὁλοφάνερος· καὶ δι' ὅλων ἀποδεικνύει τὴν συμφωνίαν μὲ τὸν Πατέρα.

Πρόσεχε ὅμως καὶ ἀπὸ ἐδῶ τὴν παραλυσίαν, τὴν ἀσωτίαν καὶ τὴν μωρίαν των. Ἐνόμισαν, λέγει, ὅτι φωνάζει τὸν Ἠλίαν, καὶ ἀμέσως τοῦ ἔδωσαν νὰ πίῃ ὄξος[11]. Ἄλλος δὲ στρατιώτης ἀφοῦ προσῆλθε ἐτρύπησε μὲ τὴν λόγχην τὴν πλευρὰν Αὐτοῦ[12]. Τί ἀπὸ αὐτοὺς θὰ ἐγίνετο πιὸ παράνομον, τί ἀγριώτερον, οἱ ὁποῖοι μέχρι τοιούτου βαθμοῦ ηὔξησαν τὴν τρέλλαν των, ὥστε ἀκόμη καὶ πρὸς νεκρὸν σῶμα νὰ συμπεριφέρωνται ἀπρεπῶς; Σὺ ὅμως,

9. Κατὰ τὴν ἐνάτην ὥραν, ἤτοι τὴν 3ην μ.μ., ὁ Κύριος ἐφώναξεν ὡς ἄνθρωπος «Θεέ μου, Θεέ μου, διατί μὲ ἐγκατέλιπες;». Εἶναι κραυγὴ μαρτυροῦσα τὴν πραγματικότητα τοῦ πάθους.

10. «Ὁ Θεὸς ὁ Θεός μου, πρόσχες μοι· ἱνατί ἐγκατέλιπές με;» Ψαλμ. 21, 2.

11. Ματθ. 27, 48.

12. Ἰωάν. 19, 34.

ἀγαπητέ μου, πρόσεξε πῶς τὰς παρανομίας των χρησιμοποιεῖ διὰ τὴν σωτηρίαν μας. D Διότι μετὰ τὴν πληγήν, ἀνέβλυσαν ἀπὸ ἐκεῖ αἱ πηγαὶ τῆς σωτηρίας μας[13]. «Ὁ δὲ Ἰησοῦς ἀφοῦ ἐφώναξε πάλιν μὲ δυνατὴν φωνήν, ἀφησε τὸ Πνεῦμα Του»[14]. Αὐτὸ εἶναι ἐκεῖνο ποὺ ἔλεγεν· «ἔχω ἐξουσίαν νὰ θυσιάσω τὴν ψυχήν μου, καὶ ἔχω ἐξουσίαν πάλιν νὰ λάβω αὐτήν»· καί, «Ἐγὼ μὲ τὴν θέλησίν μου τὴν θυσιάζω»[15]. Διὰ τοῦτο, λοιπόν, καὶ ἐφώναξε μὲ δυνατὴν φωνήν, διὰ νὰ δειχθῇ ὅτι κατὰ τὴν ἐξουσίαν Του γίνεται τὸ πρᾶγμα (οἰκειοθελῶς παραδίδει τὸ Πνεῦμα).

Καὶ πράγματι ὁ Μᾶρκος λέγει, ὅτι «ὁ Πιλάτος ἐξεπλάγη διότι τόσον γρήγορα ἀπέθανεν»[16]· καὶ ὅτι ὁ Ἑκατόνταρχος διὰ τοῦτο μάλιστα ἐπίστευσεν, διότι ἀπέθανεν κατὰ τὴν ἐξουσίαν Του (οἰκειοθελῶς).

E Αὐτὴ ἡ φωνὴ ἔσχισε τὸ παραπέτασμα τοῦ Ναοῦ, ἤνοιξε τὰ μνημεῖα[17], κατέστησε ἔρημον τὸν Ναόν[18]. Ἔπραξε δὲ τοῦτο ὄχι ἀπὸ περιφρόνησιν πρὸς τὸν Ναόν, (διότι πῶς ἦτο δυνατὸν Ἐκεῖνος ποὺ ἔλεγε· «Μὴ κάμνετε τὸν οἶκον τοῦ Πατρός μου οἶκον ἐμπορίου»[19], 826 ἀλλὰ ἀποδεικνύει ὅτι αὐτοὶ εἶναι ἀνάξιοι καὶ τῆς παρα-

13. «Καὶ εὐθέως ἐξῆλθεν αἷμα καὶ ὕδωρ· τὸ μέν, ὡς ἄνθρωπος, τὸ δέ, ὡς ὑπὲρ ἄνθρωπον· ἤ, τὸ μὲν αἷμα, διὰ τῶν θείων ἀχράντων μεταλήψεων, τὸ δὲ ὕδωρ, διὰ τὸ βάπτισμα. Αὕτη γὰρ ἡ δίκρουνος τῷ ὄντι πηγή, τὸ καθ' ἡμᾶς συνέχει μυστήριον». Συναξάριον Μ. Παρασκευῆς, ἐν τῷ Τριῳδίῳ.

14. Ματθ. 27, 50.

15. Ἰωάν. 10, 18.

16. Μάρκ. 15, 44.

17. Ματθ. 27, 51.

18. Καὶ ὁ Ναὸς κατεστράφη ὑπὸ τῶν Ρωμαίων τῷ 70 μ.Χ. ἐκπληρωθείσης σχετικῆς περὶ αὐτοῦ προφητείας τοῦ Κυρίου (Ματθ. 24,2).

19. Ἰωάν. 2, 16.

μονῆς εἰς τὸν Ναόν, ὅπως ἀκριβῶς λοιπὸν καὶ ὅταν παρέδωκεν αὐτὸν εἰς τοὺς Βαβυλωνίους[20]. Δὲν ἐγίνοντο δὲ αὐτὰ μόνον διὰ τοῦτο, ἀλλὰ τὰ γεγονότα ἦσαν προφητεία τῆς ἐπικειμένης ἐρημώσεως, ἀλλὰ καὶ τῆς ὑψηλῆς καὶ ἐνδόξου πλέον θέσεως τοῦ Κυρίου, καὶ ἀκόμη ἀπόδειξις τῆς δυνάμεώς Του.

Ἐκτὸς δὲ ἀπὸ αὐτὰ καὶ ἐξ ὅσων μετὰ ταῦτα συνέβησαν ἐφανέρωσε τὸν ἑαυτόν Του, ἐκ τῆς ἀναστάσεως τῶν νεκρῶν, (ἐκ τῆς ἀμαυρώσεως τοῦ φωτός, ἐκ τῆς μεταβολῆς τῶν στοιχείων τῆς φύσεως). Καὶ εἰς μὲν τὴν περίπτωσιν τοῦ Ἐλισσαίου ὅταν ὁ ἕνας νεκρὸς ἤγγισε τὸν ἄλλον ἀνεστήθη[21]· τώρα ὅμως ἡ φωνὴ ἀνέστησε τοὺς νεκρούς, καθ' ὃν χρόνον τὸ σῶμα ἔκειτο ἐπάνω εἰς τὸν Σταυρόν. Ἐξ ἄλλου δὲ καὶ ἐκεῖνα ἦσαν τύπος αὐτῶν. B Διὰ νὰ πιστευθῇ δηλαδή, καὶ αὐτό, διὰ τοῦτο ἔγιναν καὶ ἐκεῖνα. Καὶ ὄχι μόνον ἠγέρθησαν οἱ νεκροί, ἀλλὰ καὶ αἱ πέτραι ἐσχίσθησαν καὶ ἡ γῆ ἐσείσθη, διὰ νὰ μάθουν ὅτι ἠδύνατο καὶ αὐτοὺς νὰ τοὺς ἀκρωτηριάσῃ καὶ τοὺς συντρίψῃ. Διότι Ἐκεῖνος ποὺ ἔσχισε πέτρας καὶ ἐπεσκότισεν τὴν οἰκουμένην, πολὺ περισσότερον θὰ ἔκανε αὐτὰ εἰς ἐκείνους, ἐὰν φυσικὰ ἤθελε· ἀλλὰ δὲν ἠθέλησεν, καὶ ἀφοῦ ἄφησε τὴν ὀργὴν εἰς τὰ στοιχεῖα τῆς φύσεως, ἀπὸ τὴν ἀγαθότητά του ἤθελε νὰ σώσῃ ἐκείνους.

Ὅμως δὲν ὑπεχώρησεν ἡ παραφορά των. Τέτοιο πρᾶγμα εἶναι ὁ φθόνος, τέτοιο ἡ βασκανία· δὲν ὑποχωρεῖ εὐκόλως. Τότε, λοιπόν, καὶ πρὸς αὐτὰ τὰ φυσικὰ φαινόμενα ἐδυσπίστουν μετὰ δὲ ἀπὸ αὐτὰ ὅταν ἀνέστη μολονότι ὑπῆρχε σφράγισμα ἐπὶ τοῦ τάφου καὶ ἐφύλαττον

20. Ἡ πρώτη καταστροφὴ τοῦ Ναοῦ τοῦ Σολομῶντος ἐγένετο ὑπὸ τῶν Βαβυλωνίων τῷ 588 π.Χ.

21. Δ' Βασ. 13, 21.

οἱ στρατιῶται, καὶ ἀπὸ τοὺς ἰδίους φύλακας ἐπληροφορήθησαν αὐτά, **C** ἔδωκαν καὶ χρήματα ὥστε καὶ ἄλλους νὰ διαφθείρουν καὶ νὰ ἀποκρύψουν τὴν ἀλήθειαν περὶ τῆς ἀναστάσεως. Μὴ ἀπορῇς, λοιπόν, ἐὰν καὶ τότε ἦσαν ἀγνώμονες· ἔτσι ἅπαξ διὰ παντὸς ἦσαν προητοιμασμένοι νὰ ἀσεβοῦν πρὸς ὅλα· πρόσεχε ὅμως ἐκεῖνο, πόσον μεγάλα θαύματα ἔκαμε, ἄλλα μὲν ἀπὸ τὸν οὐρανόν, ἄλλα δὲ εἰς τὴν γῆν, ἄλλα δὲ εἰς αὐτὸν τὸν ναόν· καὶ ἐδείκνυε συγχρόνως μὲν καὶ τὴν δικαίαν ὀργήν του, συγχρόνως δὲ ὅτι τὰ ἀπάτητα θὰ γίνουν εἰς τὸ ἑξῆς διαβατὰ καὶ θὰ ἀνοιγῇ ὁ οὐρανὸς καὶ τὰ πράγματα θὰ μεταστραφοῦν πρὸς τὰ ἀληθινὰ ἅγια τῶν ἁγίων. Καὶ οἱ μὲν ἔλεγον· «Ἐὰν εἶναι βασιλεὺς τοῦ Ἰσραήλ, ἂς καταβῇ τώρα ἀπὸ τὸν Σταυρόν»[22]· **D** ὁ Χριστὸς ὅμως ἀποδεικνύει, ὅτι ὄχι μόνον τοῦ Ἰσραὴλ εἶναι βασιλεύς, ἀλλὰ καὶ ὁλοκλήρου τῆς οἰκουμένης. Καὶ ἐκεῖνοι μὲν ἔλεγον, «Σὺ ποὺ θὰ ἐκρήμνιζες τὸν ναὸν καὶ εἰς τρεῖς ἡμέρας θὰ τὸν οἰκοδομοῦσες»[23] ὁ Χριστὸς δὲ φανερώνει ὅτι θὰ ἐρημωθῇ ἐντελῶς. Πάλιν αὐτοὶ μὲν ἔλεγον, «Ἄλλους ἔσωσε, τὸν Ἑαυτόν του δὲν δύναται νὰ σώσῃ»[24]· ὁ Χριστὸς ὅμως παραμένων ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ καὶ μὲ τὸ παραπάνω ἀπεδείκνυε τοῦτο εἰς τὰ (ἐγειρόμενα) σώματα τῶν δούλων Του. Διότι, ἐὰν ἦτο θαυμαστὸν νὰ ἀναστήσῃ τὸν τετραήμερον Λάζαρον[25], πολὺ περισσότερον τὸ νὰ φανοῦν ζῶντες διὰ μιᾶς ὅλοι ὅσοι πρὸ πολλοῦ ἐκοιμήθησαν· τοῦτο ἦτο ἀπόδειξις τῆς ἐπικειμένης ἀναστάσεως τοῦ Κυρίου. **E** Διότι λέγει, «πολλὰ σώματα τῶν πεθαμένων ἁγίων ἀνεστήθησαν καὶ εἰσῆλθον εἰς τὴν ἁγίαν πόλιν καὶ ἐφανερώθησαν

22. Ματθ. 27, 42.
23. Ματθ. 27, 40.
24. Ματθ. 27, 42.
25. Ἰωάν. 11, 1 - 44.

εἰς πολλούς»[26]. Διὰ νὰ μὴ νομισθῇ, δηλαδή, ὅτι ἐπρόκειτο περὶ νοερᾶς ἐμφανίσεως, καὶ εἰς πολλοὺς ἐμφανίζονται εἰς τὴν πόλιν. Καὶ ὁ ἑκατόνταρχος δὲ ἐδόξασε τότε τὸν Θεὸν λέγων· «Ἀληθῶς αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος ἦτο δίκαιος»[27]. Καὶ οἱ ἄλλοι δὲ ποὺ εἶχον ἔλθει νὰ ἴδουν (τὴν Σταύρωσιν), **827** κτυπῶντες τὰ στήθη των ἐπέστρεφον[28].

Τόσον μεγάλη ἦτο ἡ δύναμις τοῦ Ἐσταυρωμένου, ὥστε παρ' ὅλους τοὺς χλευασμοὺς καὶ τοὺς ἐμπαιγμοὺς καὶ τὰς ὕβρεις, καὶ ὁ ἑκατόνταρχος νὰ συγκινηθῇ καὶ ἀνανήψῃ, καὶ ὁ λαός. Μερικοὶ δὲ ἀναφέρουν, ὅτι ὁ ἑκατόνταρχος αὐτὸς ὑπέστη καὶ μαρτυρικὸν θάνατον[29], μετὰ ταῦτα, ὅταν ἠνδρώθη καὶ ἰσχυροποιήθη εἰς τὴν πίστιν. «Ἦσαν δὲ ἐκεῖ καὶ γυναῖκες πολλαί, ποὺ παρετήρουν ἀπὸ μακράν, αἱ ὁποῖαι εἶχον ἀκολουθήσει τὸν Ἰησοῦν ἀπὸ τὴν Γαλιλαίαν καὶ τὸν ὑπηρέτουν· μεταξὺ αὐτῶν ἦσαν ἡ Μαρία ἡ Μαγδαληνὴ καὶ ἡ Μαρία ἡ μητέρα τοῦ Ἰακώβου καὶ τοῦ Ἰωσῆ καὶ ἡ μητέρα τῶν υἱῶν Ζεβεδαίου»[30]. Αὐτὰ βλέπουν νὰ γίνωνται αἱ γυναῖκες, αἱ ὁποῖαι κατ' ἐξοχὴν συνέπασχον μετὰ τοῦ Κυρίου καὶ ἰδιαιτέρως ἐθρήνουν. Καὶ πρόσεξε τὴν ἀφοσίωσιν των εἰς τὸν Κύριον.

Τὸν ἀκολούθουν ὑπηρετοῦσαι, καὶ εἰς αὐτοὺς ἀκόμη τοὺς κινδύνους παρευρίσκοντο. **B** Διὰ τοῦτο καὶ τὸ πᾶν

26. Ματθ. 27, 53.
27. Λουκ. 23, 47.
28. Λουκ. 23, 48.
29. Πρόκειται περὶ τοῦ ἁγίου μάρτυρος Λογγίνου τοῦ Ἑκατοντάρχου, τοῦ ὁποίου τὴν μνήμην ἡ Ἐκκλησία μας ἑορτάζει τὴν 16ην Ὀκτωβρίου. Ὅρα συναξάριον τοῦ ἁγίου ἐν τῷ Μηναίῳ Ὀκτωβρίου.
30. Ματθ. 27, 55 - 56.

ἔβλεπον. Πῶς ἐφώναξε δυνατά, πῶς ἐξέπνευσε, πῶς αἱ πέτραι ἐσχίσθησαν, ὅλα τὰ ἄλλα. Καὶ αὐταὶ πρῶται βλέπουν τὸν Ἰησοῦν (ἐκ νεκρῶν Ἀναστάντα), καὶ τοῦτο τὸ γένος (τῶν γυναικῶν), τὸ ὁποῖον ἰδιαιτέρως κατεκρίθη, ἀπολαύει πρῶτον τῆς θέας τῶν ἀγαθῶν· τοῦτο ἀποδεικνύει κατ' ἐξοχὴν τὴν ἀνδρείαν των. Καὶ οἱ μὲν μαθηταὶ ἔφυγον, αὐταὶ δὲ παρευρίσκοντο. Ποῖαι δὲ ἦσαν αὐταί; Ἡ μητέρα τοῦ Κυρίου· αὐτὴν ἐννοεῖ ὁ Εὐαγγελιστής, ὅταν λέγῃ «ἡ μητέρα τοῦ Ἰακώβου»[31]· καὶ αἱ ὑπόλοιποι.

Ἄλλος δὲ Εὐαγγελιστὴς λέγει, ὅτι «πολλοὶ ἐθρήνουν δι' ὅσα συνέβαινον καὶ ἐκτύπων τὸ στῆθος»[32]· τοῦτο ἀποδεικνύει κατ' ἐξοχὴν τὴν ἀπανθρωπίαν τῶν Ἰουδαίων, διότι δι' ὅσα ἄλλοι ἐθρήνουν, αὐτοὶ ὑπερηφανεύοντο δι' αὐτὰ καὶ οὔτε ἀπὸ εὐσπλαγχνίαν ἐλύγισαν, οὔτε ἀπὸ φόβον κατευνάσθησαν. C Καθ' ὅσον τὰ γινόμενα ἦσαν σημεῖα μεγάλης ὀργῆς· καὶ ὄχι ἁπλῶς σημεῖα, ἀλλ' ὅλα σημεῖα μεγάλου θυμοῦ· τὸ σκότος, αἱ πέτραι ποὺ ἐσχίζοντο, τὸ παραπέτασμα τοῦ Ναοῦ, ποὺ ἐσχίζετο εἰς τὸ μέσον, ὁ συγκλονισμὸς τῆς γῆς· ἦτο μεγάλη καὶ ὑπερβολικὴ ἡ ἀγανάκτησις. «Ἀφοῦ προσῆλθε δὲ ὁ Ἰωσὴφ (εἰς τὸν Πιλάτον) ἐζήτησε τὸ σῶμα»[33]. Αὐτὸς ἦτο ὁ Ἰωσήφ, ποὺ ἐκρύπτετο προηγουμένως· τώρα ὅμως μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Χριστοῦ ἀπετόλμησε ἐπικίνδυνον πρᾶξιν. Οὔτε βέβαια ἦτο ἄσημος, οὔτε κάποιος ἀπὸ τοὺς ἀφανεῖς, ἀλλ' ἕνας ἀπὸ τὴν βουλὴν[34] καὶ πάρα πολὺ ἐπίσημος· ἐξ αὐτοῦ εἶναι δυνατὸν νὰ γνωρίσωμεν κατ' ἐξοχὴν τὴν γενναιότητά του· διότι παρέδωκε τὸν ἑαυτόν

---

31. κείμενον ἑρμηνείας.
32. Λουκ. 23, 48.
33. Ματθ. 27, 57 - 58.
34. Ἦτο μέλος τοῦ Ἰουδαϊκοῦ Συνεδρίου (Λουκ. 23, 51), ἀπὸ τοὺς κρυπτοὺς μαθητὰς τοῦ Χριστοῦ.

του εἰς θάνατον, μὲ τὸ νὰ πάρῃ ἐπάνω του τὴν ἀντιπάθειαν καὶ τὴν ἐχθρότητα ὅλων, D ἕνεκα τῆς φιλοφροσύνης πρὸς τὸν Ἰησοῦν, ὥστε καὶ νὰ τολμήσῃ νὰ ζητήσῃ τὸ σῶμα καὶ νὰ μὴ ἀποχωρήσῃ προηγουμένως μέχρις ὅτου ἐπέτυχεν τοῦτο. Ὄχι δὲ μόνον τὸ ὅτι ἔλαβε (τὸ σῶμα), οὔτε τὸ ὅτι τὸ ἔθαψε πολυτελῶς, ἀποδεικνύει τὴν θερμὴν ἀγάπην καὶ τὴν ἀνδρείαν, ἀλλὰ καὶ τὸ ὅτι ἔθαψε αὐτὸ εἰς τὸ ἰδικόν του καινούργιο μνῆμα. Καὶ τοῦτο δὲν διηυθετεῖτο χωρὶς λόγον, ἀλλὰ διὰ νὰ μὴ προέλθῃ κάποια ἁπλῆ ὑποψία, ὅτι ἀνέστη ἄλλος ἀντὶ ἄλλου. «Ἦσαν δὲ ἐκεῖ ἡ Μαρία ἡ Μαγδαληνὴ καὶ ἡ ἄλλη Μαρία[35], αἱ ὁποῖαι ἐκάθηντο ἀπέναντι ἀπὸ τὸν τάφον»[36]. Διατί αὐταὶ παραμένουν πλησίον τοῦ τάφου; Οὐδὲν ἕως τώρα ἐγνώριζον, ὡς ἔπρεπε, σπουδαῖον καὶ ὑψηλὸν περὶ Αὐτοῦ· διὰ τοῦτο ἔφεραν καὶ μύρα καὶ ἀνέμενον καρτερικῶς εἰς τὸν τάφον, ὥστε, ἐὰν κοπάσῃ ἡ μανία τῶν Ἰουδαίων, E νὰ προσέλθουν καὶ ἀλείψουν τὸ σῶμα.

Εἶδες ἀνδρείαν γυναικῶν; εἶδες θερμὴν συμπάθειαν; εἶδες περιφρόνησιν χρημάτων μέχρι θανάτου; Ἂς μιμηθῶμεν τὰς γυναῖκας, οἱ ἄνδρες· 828 ἂς μὴ ἐγκαταλείψωμεν εἰς τὰς δοκιμασίας τὸν Ἰησοῦν. Ἐκεῖναι βέβαια δι' ἀποθανόντα ἐξόδευσαν τόσα πολλὰ καὶ παρέδωκαν τὰς ψυχάς των· ἡμεῖς ὅμως (διότι πάλιν τὰ ἴδια θὰ εἴπω) οὔτε αὐτὸν ποὺ πεινᾷ τρέφομεν, οὔτε ἐνδύομεν τὸν γυμνόν, ἀλλὰ μολονότι τὸν βλέπομεν νὰ ἐπαιτῇ τὸν προσπερνῶμεν. Ἂν καὶ ὁπωσδήποτε, ἐὰν ἐβλέπατε αὐτὸν τὸν ἴδιον, κάθε ἕνας θὰ ἄδειαζε τὰ ὑπάρχοντά του. Ἀλλὰ καὶ τώρα ὁ ἴδιος εἶναι. Διότι ὁ ἴδιος εἶπεν, ὅτι

---

35. Δηλαδὴ ἡ προμνημονευθεῖσα μήτηρ τοῦ Ἰακώβου καὶ Ἰωσῆ, Μαρία τοῦ Κλωπᾶ. Πρβλ. καὶ Μάρκ. 16, 1.
36. Ματθ. 27, 61.

«Ἐγὼ εἶμαι». Διατί λοιπὸν δὲν ἐγκαταλείπεις τὰ πάντα; Καθ' ὅσον καὶ τώρα ἀκούεις νὰ λέγῃ, ὅτι «εἰς Ἐμὲ τὸ κάμνεις»[37]. Καὶ δὲν ὑπάρχει διαφορὰ εἴτε δώσῃς εἰς αὐτόν, εἴτε δώσῃς εἰς Ἐκεῖνον· τίποτε ὀλιγώτερον δὲν ἔχεις ἀπὸ αὐτὰς τὰς γυναῖκας, αἱ ὁποῖαι ἔτρεφον Αὐτὸν τότε, ἀλλὰ καὶ πολὺ περισσότερα. Ἀλλὰ μὴ παραξενευθῆτε. Δὲν εἶναι ἴσον τὸ νὰ θρέψῃς τὸν Χριστόν, ὅταν παρουσιάζεται μὲ τὴν ἐξουσίαν καὶ δύναμίν Του, πρᾶγμα ποὺ εἶναι ἱκανὸν καὶ λιθίνην ψυχὴν νὰ προσελκύσῃ, **B** καὶ νὰ βοηθήσῃς τὸν πτωχόν, ἢ τὸν ἀνάπηρον, ἢ τὸν κυρτωμένον γέροντα διὰ μόνην τὴν ἀπόφασιν τοῦ Κυρίου. Ἐκεῖ βέβαια ἡ εὐεργεσία σου συντέμνεται ἐκ τοῦ ὅτι σὲ προσελκύει ἡ ὄψις καὶ τὸ ἀξίωμα τοῦ Κυρίου· ἐδῶ ὅμως τὸ βραβεῖον τῆς φιλανθρωπίας εἶναι ὁλόκληρον ἰδικόν σου· καὶ ἀποδεικνύει μεγαλύτερον σεβασμὸν καὶ τιμὴν πρὸς Αὐτόν, ὅταν διὰ μόνην τὴν ἀπόφασιν Αὐτοῦ βοηθῶν οὕτω τὸν ὁμόδουλον τὸν ἀναπαύῃς εἰς ὅλα. Ἀνακούφιζε λοιπόν, πιστεύων εἰς Ἐκεῖνον ποὺ λαμβάνει καὶ λέγει, ὅτι «εἰς ἐμὲ δίδεις». Διότι, ἐὰν δὲν ἔδιδες εἰς Αὐτόν, δὲν θὰ σὲ ἔκρινεν ἄξιον τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν. Ἐὰν δὲν ἀπέφευγες Αὐτόν, δὲν θὰ σὲ ἔστελνε εἰς τὴν γέενναν, διότι παρέβλεψες τὸν τυχόντα. **C** Ἐπειδὴ ὅμως ὁ ἴδιος εἶναι ὁ περιφρονούμενος, διὰ τοῦτο εἶναι μεγάλο τὸ ἔγκλημα. Ἔτσι καὶ ὁ Παῦλος ἐδίωκε τὸν Χριστόν· διὰ τοῦτο καὶ ἔλεγε, «Διατί με διώκεις;»[38].

Τοιουτοτρόπως λοιπὸν νὰ εἴμεθα διατεθειμένοι, ὡς νὰ χορηγῶμεν εἰς Αὐτὸν τὸν Χριστόν, ὅταν προσφέρωμεν βοήθειαν, καθ' ὅσον τὰ λόγια Αὐτοῦ εἶναι περισσότερον ἀξιόπιστα καὶ ἀπὸ τὸ νὰ ἴδωμεν Αὐτὸν παρόντα.

37. Πρβλ. Ματθ. 25, 31 - 46.
38. Πράξ. 9, 4.

Ὅταν, λοιπόν, ἴδῃς πτωχόν, σκέψου τὰ λόγια, διὰ τῶν ὁποίων ἔκαμε γνωστόν, ὅτι ὁ ἴδιος εἶναι ἐκεῖνος ποὺ τρέφεται. Διότι, ἂν καὶ κατὰ τὸ φαινόμενον δὲν εἶναι ὁ Χριστός, ὅμως ὑπὸ τὴν μορφὴν αὐτὴν (τοῦ πτωχοῦ) ὁ ἴδιος ἐπαιτεῖ καὶ λαμβάνει. Ἀλλ' ἐντρέπεσαι μὲ τὸ νὰ ἀκούῃς ὅτι ὁ Χριστὸς ἐπαιτεῖ; Νὰ ἐντρέπεσαι μᾶλλον, ὅταν δὲν δίδῃς εἰς ἐκεῖνον ποὺ σοῦ ζητεῖ. **D** Τοῦτο πράγματι εἶναι ἐντροπή, τοῦτο τιμωρία καὶ κόλασις. Διότι τὸ νὰ ἐπαιτῇ μὲν Αὐτός, ἀποδεικνύει τὴν ἀγαθότητά του· διὰ τοῦτο πρέπει ἡμεῖς καὶ νὰ ὑπερηφανευώμεθα δι' αὐτό· τὸ νὰ μὴ προσφέρῃς ὅμως ἀποδεικνύει τὴν σκληρότητά σου. Ἐὰν δὲ δὲν πιστεύῃς τώρα, ὅτι μὲ τὸ νὰ ἀδιαφορῇς δι' ἕνα πιστὸν πένητα, διὰ τὸν Χριστὸν ἀδιαφορῇς, θὰ πιστεύσῃς τότε, ὅταν λέγῃ, ἀφοῦ σὲ ὁδηγήσῃ εἰς τὸ μέσον τῶν πτωχῶν, «Ἐφ' ὅσον εἰς αὐτοὺς δὲν ἐκάματε κάτι οὔτε εἰς ἐμὲ τὸ ἐκάματε»[39]. Ἀλλ' εἴθε κανεὶς ἀπὸ σᾶς νὰ μὴ γνωρίσῃ αὐτὸ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον, ἀλλὰ ἀφοῦ πιστεύσωμεν τώρα καὶ πράξωμεν ἔργα ἀγαθά, καρποὺς ἀληθοῦς μετανοίας, νὰ ἀκούσωμεν τῆς εὐτυχεστάτης ἐκείνης φωνῆς, ἡ ὁποία μᾶς εἰσάγει εἰς τὴν οὐράνιον βασιλείαν[40]. **E**

Ἀλλ' ἴσως θὰ εἴπῃ κανείς· καθημερινῶς περὶ ἐλεημοσύνης καὶ φιλανθρωπίας μᾶς ὁμιλεῖ. Οὔτε θὰ παύσω ποτὲ νὰ ὁμιλῶ περὶ αὐτοῦ. Διότι, ἐὰν σεῖς εἴχετε κατορθώσει αὐτὴν τὴν ἀρετὴν καὶ τότε βέβαια δὲν ἔπρεπε νὰ ἀπομακρυνθῶμεν, διὰ νὰ μὴ σᾶς καταστήσωμεν πιὸ ὀκνηρούς. Ἀλλ' ὅμως, ἐὰν τὴν εἴχετε πραγματοποιήσει, θὰ ὑπεχώρουν ὀλίγον· ἀφοῦ ὅμως οὔτε εἰς τὸ μέσον ἐφθά-

39. Ματθ. 25, 45.
40. «Δεῦτε οἱ εὐλογημένοι τοῦ Πατρός μου, κληρονομήσατε τὴν ἡτοιμασμένην ὑμῖν βασιλείαν ἀπὸ καταβολῆς κόσμου» Ματθ. 25, 34.

σατε, νὰ μὴ λέγετε αὐτὰ πρὸς ἐμέ, ἀλλὰ πρὸς τοὺς ἑαυτούς σας. Καθ' ὅσον ὅταν κατηγορῆς κάμνεις τὸ ἴδιο πρᾶγμα, **820** ὡσὰν ἀκριβῶς κάποιο παιδί, ἂν καὶ ἀκούῃ πολλὰς φορὰς τὸ πρῶτον γράμμα τῆς ἀλφαβήτου καὶ δὲν τὸ μανθάνει, νὰ κατηγορῇ τὸν διδάσκαλον, διότι συνεχῶς περὶ αὐτοῦ ὁμιλεῖ καὶ πάντοτε τοῦ τὸ ὑπενθυμίζει.

Ποῖος, λοιπόν, ἀπὸ τοὺς λόγους μου αὐτοὺς παρεκινήθει νὰ κάμνῃ μετὰ περισσοτέρας εὐκολίας τὴν ἐλεημοσύνην; ποῖος ἐγκατέλειψε τὰ χρήματα; ποῖος διένειμε τὸ ἥμισυ τῆς περιουσίας του; ποῖος τὸ ἓν τρίτον αὐτῆς; Κανείς. Πῶς λοιπὸν δὲν εἶναι ἀνάρμοστον, ἐφ' ὅσον σεῖς δὲν διδάσκεσθε, νὰ προτρέπετε ἡμᾶς νὰ παύσωμεν τὴν διδασκαλίαν; Τὸ ἀντίθετον βέβαια ἔπρεπε νὰ πράξετε· καὶ ἂν ἀκόμη ἡμεῖς ἠθέλομεν νὰ παύσωμεν νὰ διδάσκωμεν, σεῖς νὰ μᾶς συγκρατῆτε καὶ νὰ μᾶς λέγετε· ἕως τώρα αὐτὰ δὲν τὰ ἔχομεν μάθει, καὶ πῶς ἐπαύσατε νὰ μᾶς τὰ ὑπενθυμίζετε;

Ἐὰν συνέβαινε εἰς κάποιον νὰ πάθῃ ὁ ὀφθαλμός του, καὶ ἐγὼ κατὰ τύχην ἤμουν ἰατρός, ἔπειτα, ἂν καὶ ἐτοποθέτουν ἔμπλαστρα καὶ ἀλειφὰς καὶ προσέφερον τὴν ἄλλην ἰατρικὴν περίθαλψιν, **B** εἰς οὐδὲν σημαντικὸν τὸν ἐβοήθουν, ἀλλὰ καὶ ἔφευγον, δὲν θὰ ἤρχετο εἰς τὰς θύρας τοῦ ἰατρείου καὶ θὰ ἐφώναζε, κατηγορῶν (ἐμὲ) διὰ τὴν πολλὴν ἀδιαφορίαν, ὅτι, ἐνῷ ἡ ἀσθένεια συνεχίζετο, ἐγὼ ἀνεχώρησα; καὶ ἐὰν κατηγορούμενος δι' αὐτὰ ἔλεγον, ὅτι ἐτοποθέτησα καταπλάσματα καὶ ἀλειφάς, μήπως θὰ τὸ ἠνείχετο; Καθόλου, ἀλλὰ θὰ ἔλεγεν ἀμέσως· καὶ τί τὸ ὄφελος, διότι ἐγὼ ἀκόμη ὑποφέρω. Τοῦτο πράγματι σκέψου καὶ προκειμένου περὶ τῆς ψυχῆς. Τί δέ, ἐὰν χεῖρα μουδιασμένην καὶ συνεσταλμένην, ἂν καὶ πολλὰς φορὰς τὴν κατέβρεχον, δὲν ἠδυνήθην νὰ

τὴν καταπραΰνω; μήπως δὲν θὰ ἤκουον τὸ ἴδιο; Καὶ τώρα χεῖρα συνεσταλμένην καὶ παράλυτον περιβρέχομεν. **C** Καὶ διὰ τοῦτο, ἕως ὅτου τὴν ἴδωμεν νὰ ἐκτείνεται τελείως, δὲν θὰ παύσωμεν νὰ τὴν φροντίζωμεν.

Εἴθε καὶ σεῖς νὰ μὴ συνομιλεῖτε περὶ κανενὸς ἄλλου, καὶ εἰς τὴν οἰκίαν, καὶ εἰς τὴν ἀγορὰν καὶ εἰς τὴν τράπεζαν καὶ κατὰ τὰ νυκτερινὰ ὄνειρα. Διότι, ἐὰν αὐτὰ καθημερινῶς ἐφροντίζομεν πάντοτε, καὶ εἰς τὰ ὄνειρά μας γύρω ἀπὸ αὐτὰ θὰ περιστρεφόμεθα.

Τί λέγεις; Πάντοτε περὶ ἐλεημοσύνης ὁμιλῶ; Ἤθελον καὶ ἐγὼ νὰ μὴ χρειάζεται εἰς ἐμὲ νὰ κάμνω τὴν συνεχῆ αὐτὴν συμβουλήν, ἀλλὰ νὰ σᾶς ὁμιλῶ περὶ τῆς μάχης ἐναντίον τῶν Ἰουδαίων, ἐναντίον τῶν Ἐθνικῶν, ἐναντίον τῶν αἱρετικῶν· ἀλλὰ ἐφ' ὅσον ἀκόμη δὲν εἶσθε (πνευματικῶς) ὑγιεῖς, πῶς κανεὶς νὰ σᾶς ἐξοπλίσῃ; **D** Πῶς νὰ σᾶς ὁδηγήσῃ εἰς τὴν παράταξιν τῆς μάχης, ἐνῷ ἔχετε ἀκόμη τὰ τραύματα καὶ τὰς πληγάς; Ἐὰν βέβαια σᾶς ἔβλεπον ἐντελῶς ὑγιεῖς, θὰ σᾶς ὡδήγουν εἰς τὴν παράταξιν ἐκείνην, καὶ θὰ ἐβλέπετε μὲ τὴν χάριν τοῦ Χριστοῦ νὰ καταπίπτουν ἀναρίθμητοι νεκροὶ καὶ νὰ φέρωνται αἱ κεφαλαί των ἡ μία κατόπιν τῆς ἄλλης. Εἰς ἄλλα βέβαια βιβλία ἔχουν λεχθῆ πολλοὶ λόγοι περὶ αὐτῶν[41] ἀλλ' οὔτε καὶ ἔτσι δυνάμεθα ἐξ ὁλοκλήρου νὰ πανηγυρίζωμεν διὰ τὴν νίκην, ἕνεκα τῆς ἀμελείας τῶν πολλῶν. Διότι, ὅταν νικήσωμεν αὐτοὺς ἀναριθμήτους φορὰς ὡς πρὸς τὸ περιεχόμενον τῆς πίστεώς μας (δόγματα), μᾶς κατηγοροῦν διὰ τὴν ζωὴν τῶν περισσοτέρων χριστιανῶν, οἱ ὁποῖοι συναθροίζονται πλησίον μας, διὰ τὰ τραύ-

---

41. Ἐννοεῖ διαφόρους λόγους, τοὺς ὁποίους ἐξεφώνησεν ἢ ἔγραψεν ἐναντίον Ἰουδαίων, Ἐθνικῶν καὶ αἱρετικῶν.

ματα, διὰ τὰς ψυχικάς ἀσθενείας μας. **E** Πῶς λοιπὸν θὰ ἔχωμεν ἐμπιστοσύνην εἰς σᾶς νὰ σᾶς παρατάξωμεν εἰς τὴν μάχην, ὅταν καὶ ἡμεῖς δεχόμεθα τὰς προσβολὰς ἐξ αἰτίας σας, κτυπώμενοι κατ' εὐθεῖαν ἀπὸ τοὺς ἐχθροὺς καὶ γελοιοποιούμενοι; Διότι τοῦ ἑνὸς μὲν ἡ χεὶρ εἶναι ἀσθενής, καὶ εἶναι συγκρατημένη πρὸς παροχὴν βοηθείας. **830** Πῶς λοιπὸν αὐτὸς θὰ δυνηθῇ νὰ συγκρατήσῃ καὶ προβάλῃ τὴν ἀσπίδα, καὶ νὰ μὴ πληγωθῇ ἀπὸ τὰς ὕβρεις διὰ τὴν ἀπανθρωπίαν του; Εἰς ἄλλους χωλαίνουν τὰ πόδια, ὅσοι πηγαίνουν εἰς τὰ θέατρα καὶ εἰς τὰ καταγώγια τῶν πορνῶν γυναικῶν. Πῶς λοιπὸν αὐτοὶ θὰ ἠμπορέσουν νὰ σταθοῦν εἰς τὴν μάχην, καὶ νὰ μὴ κτυπηθοῦν ἀπὸ τὰς κατηγορίας τῆς ἀνηθικότητός των; Ἄλλος, μὲ τὸ νὰ μὴ βλέπῃ ὀρθά, ἀλλὰ νὰ εἶναι πλήρης ἀκολασίας, καὶ νὰ προσβάλλῃ τὴν σωφροσύνην τῶν γυναικῶν, καὶ νὰ ὑποσκάπτῃ τοὺς γάμους, νοσεῖ κατὰ τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ εἶναι τυφλός. Πῶς λοιπὸν αὐτὸς θὰ δυνηθῇ νὰ ἀτενίσῃ κατὰ πρόσωπον τοὺς ἐχθρούς, καὶ νὰ κινήσῃ τὸ δόρυ, καὶ νὰ ἀφήσῃ τὸ βέλος, ἀπὸ παντοῦ τραυματιζόμενος ἀπὸ τὰς ὕβρεις; Εἶναι δυνατὸν νὰ ἴδῃς καὶ πολλοὺς **B** νὰ πονῇ ἡ κοιλία των ὄχι ὀλιγώτερον ἀπὸ τοὺς ὑδρωπικούς, ὅταν κυριαρχῶνται ἀπὸ τὴν γαστριμαργίαν καὶ τὴν μέθην. Πῶς, λοιπόν, θὰ δυνηθῶ νὰ ὁδηγήσω αὐτοὺς μεθυσμένους εἰς πόλεμον; Ἄλλου τὸ στόμα εἶναι σάπιο· τέτοιοι εἶναι δηλαδὴ οἱ ὀξύθυμοι, οἱ λοίδοροι καὶ οἱ βλάσφημοι. Πῶς, λοιπόν, αὐτὸς θὰ φωνάξῃ ποτὲ δυνατὰ τὸ σύνθημα τῆς μάχης (ἰαχὴν) καὶ θὰ πραγματοποιήσῃ κάτι σπουδαῖον καὶ ἀξιόλογον, ὅταν καὶ αὐτὸς μεθύσκῃ ἀπὸ κάποιο ἄλλο εἶδος μέθης, καὶ προξενεῖ εἰς τοὺς ἐχθροὺς πολὺν γέλωτα; Διὰ τοῦτο περιέρχομαι καθημερινῶς αὐτὸ τὸ στρατόπεδον, θεραπεύων αὐτὰ τὰ τραύματα, ἰατρεύων τὰς πληγάς. Ἐὰν δὲ κάποτε ἀνανήψετε, θὰ γίνετε κατάλληλοι καὶ ἄλλους νὰ ρίπτετε κάτω, καὶ θὰ σᾶς διδάξω ὅλην τὴν μέ-

θοδον τῆς πνευματικῆς μάχης καὶ θὰ σᾶς ἐκπαιδεύσω εἰς τὴν χρῆσιν τῶν ὅπλων αὐτῶν· μᾶλλον δὲ καὶ αὐτὰ τὰ (ἀγαθὰ) ἔργα εἶναι δι' ἡμᾶς ὅπλα, **C** καὶ ὅλοι θὰ ὑποκύψουν ἀμέσως, ἂν γίνετε φιλεύσπλαγχνοι, ἥμεροι, ἀνεξίκακοι, ἂν ἐπιδείξητε ὅλην γενικῶς τὴν ἄλλην ἀρετήν.

Ἐὰν δὲ μερικοὶ ἀντιλέγουν, τότε θὰ προσθέσωμεν καὶ τὰ ἰδικά μας, φέροντες σᾶς εἰς τὸ μέσον· καὶ ἀπὸ σᾶς, βέβαια, παρεμποδιζόμεθα τώρα εἰς τὸν δρόμον αὐτόν, ὅσον ἀπὸ σᾶς ἐξαρτᾶται. Πρόσεξε λοιπόν. Λέγομεν ὅτι ὁ Χριστὸς ἔπραξε μεγάλα ἔργα, μὲ τὸ νὰ κάμῃ ἀπὸ ἀνθρώπους ἀγγέλους· ἔπειτα, ὅταν μᾶς ζητοῦνται εὐθῦναι καὶ διαταζώμεθα ἀπὸ τὴν ἀγέλην αὐτὴν νὰ παράσχωμεν τὴν ἀπόδειξιν, μᾶς κλείεται τὸ στόμα. Πράγματι φοβοῦμαι, μήπως ἀντὶ ἀγγέλων, ὡσὰν ἀκριβῶς ἀπὸ κάποιον σταῦλον, βγάζω χοίρους καὶ ἵππους θηλυμανεῖς. Γνωρίζω ὅτι στενοχωρεῖσθε, ἀλλὰ δὲν ἐλέχθησαν αὐτὰ ἐναντίον ὅλων σας, **B** ἀλλὰ κατὰ τῶν ὑπευθύνων· μᾶλλον δὲ οὔτε ἐναντίον ἐκείνων, ἐὰν εἶναι ἄγρυπνοι καὶ συνετοί, ἀλλὰ πρὸς χάριν ἐκείνων.

Τώρα βέβαια ὅλα ἔχουν ἀπολεσθῆ καὶ διαφθαρῆ· καὶ ἡ Ἐκκλησία εἰς τίποτε δὲν διαφέρει ἀπὸ σταῦλον βοῶν καὶ ἀπὸ μάνδραν ὄνων καὶ καμήλων· καὶ περιφέρομαι ζητῶν νὰ εὕρω πρόβατον· καὶ δὲν ἠμπορῶ νὰ τὸ ἴδω[42]. Ἔτσι ὅλοι λακτίζουν ὡσὰν ἀκριβῶς κάποιοι ἄγριοι ἵπποι καὶ ὄνοι, καὶ γεμίζουν τὰ ἐδῶ ἀπὸ πολλὴν κόπρον·

---

42. Τὴν λύπην του, ἀλλὰ καὶ τὴν δικαίαν ἀγανάκτησίν του ἐκφράζει ὁ Ἱερὸς Πατήρ· αὐστηροί του οἱ λόγοι. Ἐκεῖνος ὅμως ποὺ ἠγωνίζετο μὲ ὅλην τὴν δύναμιν τῆς ψυχῆς του νὰ ἴδῃ τὴν Ἐκκλησίαν «μὴ ἔχουσαν σπίλον ἢ ῥυτίδα» καὶ τοὺς χριστιανοὺς «περιπατοῦντας ἀξίως τῆς κλήσεως» εἶχε κάθε λόγον νὰ ἐκφράζεται οὕτω.

διότι τοιαῦται εἶναι αἱ συνομιλίαι των. Καὶ ἐὰν βέβαια ἦτο δυνατὸν νὰ γνωρίσῃς τὰ λεγόμενα ὑπὸ τῶν ἀνδρῶν, ὑπὸ τῶν γυναικῶν καθ' ἑκάστην συνάθροισιν, θὰ ἔβλεπες νὰ εἶναι τὰ λόγια των πιὸ ἀκάθαρτα καὶ ἀπὸ ἐκείνην τὴν κόπρον. **E**

Διὰ τοῦτο, παρακαλῶ, νὰ ἀλλάξωμεν τὴν κακὴν αὐτὴν συνήθειαν, ὥστε ἡ ἐκκλησία νὰ εὐωδιάζῃ ἀπὸ μύρον. Τώρα, ὅμως, ἀποθηκεύομεν εἰς αὐτὴν ὑλικὰ θυμιάματα, τὴν δὲ νοητὴν ἀκαθαρσίαν (ποὺ προέρχεται ἀπὸ τὰς ἁμαρτίας) δὲν καταβάλλωμεν πολλὴν προσπάθειαν, ὥστε νὰ τὴν ἐκκαθαρίζωμεν καὶ τὴν ἀπομακρύνωμεν. Τί τὸ ὄφελος λοιπόν; Διότι δὲν καταισχύνομεν τόσον τὴν ἐκκλησίαν, μὲ τὸ νὰ φέρωμεν κόπρον ἐντὸς αὐτῆς, ὅσον τὴν καταισχύνομεν ὅταν κάνωμεν τοιαύτας συζητήσεις μεταξύ μας, περὶ κερδῶν, **831** περὶ ἐμπορευμάτων, περὶ μικροεμπορίου, διὰ πράγματα τὰ ὁποῖα δὲν ἔχουν καμμίαν ἀξίαν δι' ἡμᾶς, ἐνῷ ἔπρεπε νὰ εἶναι ἐδῶ χοροὶ ἀγγέλων καὶ νὰ κάμνωμεν τὴν ἐκκλησίαν, οὐρανὸν καὶ τίποτε ἄλλο νὰ μὴ γνωρίζωμεν, παρὰ μόνον ἐκτεταμένας προσευχὰς καὶ σιωπηρὰν ἀκρόασιν. Τοῦτο, λοιπόν, τοὐλάχιστον ἀπὸ τώρα ἂς κάμνωμεν, ὥστε καὶ τὴν ζωήν μας νὰ καθαρίσωμεν καὶ ἐπιτύχωμεν τὰ ὑποσχεθέντα αἰώνια ἀγαθά, μὲ τὴν χάριν καὶ τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἰς τὸν Ὁποῖον ἀνήκει ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ ΠΘ΄ (89)

(Ματθ. κζ΄ 62 — κη΄ 10)

B «Τὴν ἐπομένην δὲ ἡμέραν, μετὰ τὴν Παρασκευήν, συνακεντρώθησαν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ φαρισαῖοι πλησίον τοῦ Πιλάτου, λέγοντες· Κύριε, ἐνεθυμήθημεν, ὅτι ἐκεῖνος ὁ λαοπλάνος εἶπεν, ὅταν ἀκόμη ἔζη, «ὕστερα ἀπὸ τρεῖς ἡμέρας θὰ ἀναστηθῶ». Πρόσταξε λοιπὸν νὰ ἀσφαλισθῇ ὁ τάφος μέχρι τῆς τρίτης ἡμέρας, μήπως ἔλθουν οἱ μαθηταί Του καὶ τὸν κλέψουν, καὶ εἴπουν εἰς τὸν λαόν, ὅτι ἀνέστη ἀπὸ τῶν νεκρῶν· καὶ ἡ τελευταία αὐτὴ ἀπάτη θὰ εἶναι χειροτέρα τῆς πρώτης»[1].

Παντοῦ ἡ ἀπάτη συλλαμβάνεται ἐν τῇ ἰδίᾳ αὐτῆς παγίδι, **C** καὶ παρὰ τὴν θέλησίν της ὑποστηρίζει τὴν ἀλήθειαν. Πρόσεξε λοιπόν. Ἔπρεπε νὰ γίνῃ πιστευτὸν ὅτι ἀπέθανε, ὅτι ἐτάφη καὶ ὅτι ἀνέστη· καὶ ὅλα γενικῶς αὐτὰ ἀπὸ τοὺς ἐχθροὺς ἀποδεικνύονται ἀληθῆ. Βλέπε λοιπὸν πῶς τὰ ἴδια τὰ λόγια των πιστοποιοῦν καὶ βεβαιώνουν αὐτά. «Ἐνεθυμήθημεν, λέγουν, ὅτι ἐκεῖνος ὁ

1. Ματθ. 27, 62 - 64.

λαοπλάνος εἶπεν, ὅταν ἀκόμη ἔζη»· συνεπῶς ἀπέθανεν «ὅτι ὕστερα ἀπὸ τρεῖς ἡμέρας θὰ ἀναστηθῶ. Πρόσταξε λοιπὸν νὰ ἀσφαλισθῇ ὁ τάφος»· ἑπομένως ἐτάφη· «μήπως ἔλθουν οἱ μαθηταί Του καὶ Τὸν κλέψουν». Ἐὰν λοιπὸν ἀσφαλισθῇ ὁ τάφος, δὲν πρόκειται νὰ ὑπάρξῃ κανεὶς δόλος. Ἀσφαλῶς ὄχι. Διὰ τῶν ὅσων λοιπὸν σεῖς ὑπεδείξατε, ἔγινεν ἀναντίρρητος ἡ ἀπόδειξις τῆς ἀναστάσεως. Διότι, ἀφοῦ ἐσφραγίσθη ὁ τάφος, δὲν ὑπῆρξε κανεὶς δόλος. **D** Ἐὰν δὲ δὲν ὑπῆρξε κανεὶς δόλος, εὑρέθη δὲ ὁ τάφος κενός, φανερὸν εἶναι ὅτι ἀνέστη ἀληθῶς καὶ ἀναμφιβόλως. Εἶδες πῶς καὶ παρὰ τὴν θέλησίν των συμπράττουν εἰς τὸ νὰ ἀποδείξουν τὴν ἀλήθειαν; Σὺ δέ, ἀγαπητέ μου, πρόσεξε τὴν φιλαλήθειαν τῶν μαθητῶν· πῶς δὲν ἀποκρύπτουν τίποτε ἀπὸ τὰ λεγόμενα ἐκ μέρους τῶν ἐχθρῶν, ἔστω καὶ ἂν λέγουν φοβερὰ καὶ ἀξιοκατάκριτα. Ἰδοὺ λοιπὸν ὅτι τὸν ἀποκαλοῦν λαοπλάνον καὶ οἱ Εὐαγγελισταὶ δὲν σιωποῦν τοῦτο. Αὐτὰ δὲ ἀποδεικνύουν καὶ τὴν σκληρότητα τῶν Ἰουδαίων, **E** ὅτι οὔτε μὲ τὸν θάνατον κατέπαυσαν τὸν θυμόν· καὶ τῶν μαθητῶν τὸν ἁπλοῦν καὶ φιλαλήθη τρόπον. Ἀξίζει δὲ νὰ ἀναζητήσωμεν καὶ ἐκεῖνο· ποὺ εἶπεν, ὅτι «Μετὰ τρεῖς ἡμέρας θὰ ἀναστηθῶ». Διότι δὲν θὰ εὕρῃ κανεὶς τοῦτο νὰ ἔχῃ λεχθῇ εὐκρινῶς, παρὰ μόνον διὰ τοῦ παραδείγματος τοῦ Ἰωνᾶ[2]. **832** Ἑπομένως (οἱ ἀγνώμονες Ἰουδαῖοι) εἶχον ἀκριβῆ ἀντίληψιν τῶν παρ' Αὐτοῦ λεγομένων καὶ μὲ τὴν θέλησίν των(διέστρεφον τὴν ἀλήθειαν) καὶ ἐγκληματοῦν. Τί εἶπεν λοιπὸν ὁ Πιλάτος; «Λάβετε φρουρὰν καὶ ἀσφαλίσατε τὸν τάφον καθὼς σεῖς γνωρίζετε. Καὶ ἐπῆγαν καὶ ἠσφάλισαν τὸν τάφον σφραγίσαντες τὸν λίθον καὶ τοποθετήσαντες τὴν φρουράν»[3]. Δὲν ἀφήνει μό-

2. Ματθ. 12, 38 - 40, 16, 4, Λουκ. 11, 29.
3. Ματθ. 27, 65.

νους τοὺς στρατιώτας νὰ σφραγίσουν τὸν τάφον· διότι, ἐπειδὴ ἐπληροφορήθη τὰ περὶ τοῦ Χριστοῦ, δὲν ἤθελε πλέον νὰ ἐνεργῇ ἀπὸ κοινοῦ μετ' αὐτῶν, ἀλλ' ἀνέχεται καὶ τοῦτο προκειμένου νὰ ἀπαλλάξῃ κατηγορίας τοὺς στρατιώτας, καὶ λέγει· σεῖς καθὼς θέλετε σφραγίσατε τὸν τάφον, διὰ νὰ μὴ ἔχετε νὰ κατηγορῆτε ἄλλους. Ἐάν, δηλαδή, μόνοι οἱ στρατιῶται ἐσφράγιζον τὸν τάφον, ἠδύναντο νὰ λέγουν, (ἂν καὶ θὰ ἦσαν ἀπίθανα καὶ ψευδῆ τὰ λεγόμενά των **B** ἀλλ' ὅμως καθὼς καὶ ὡς πρὸς τὰ ἄλλα ἠσέβουν, ἔτσι καὶ εἰς τὴν περίπτωσιν αὐτὴν θὰ εἶχον νὰ λέγουν) ὅτι οἱ στρατιῶται ἐπιτρέψαντες νὰ κλαπῇ τὸ σῶμα, παρεχώρησαν εἰς τοὺς μαθητὰς τὰ δικαιώματα νὰ ἐπινοήσουν τὸν λόγον περὶ τῆς Ἀναστάσεως· τώρα ὅμως, μὲ τὸ νὰ ἀσφαλίσουν οἱ ἴδιοι τὸν τάφον, δὲν ἠμποροῦν νὰ λέγουν αὐτό.

Εἶδες πῶς φροντίζουν διὰ τὴν ἀλήθειαν χωρὶς νὰ τὸ θέλουν; Καθ' ὅσον οἱ ἴδιοι προσῆλθον(εἰς τὸν Πιλάτον), οἱ ἴδιοι ἐζήτησαν (νὰ ἀσφαλισθῇ ὁ τάφος), οἱ ἴδιοι ἐσφράγισαν αὐτὸν τοποθετήσαντες καὶ τὴν φρουράν· ἑπομένως μεταξύ των κατηγοροῦνται καὶ ἐλέγχονται. Ἂν καὶ πότε θὰ ἔκλεπτον; Κατὰ τὸ Σάββατον; Καὶ μὲ ποῖον τρόπον; Οὔτε βέβαια ἐπετρέπετο νὰ προχωρήσουν. Ἐὰν δὲ καὶ τὸν νόμον παρέβαινον, πῶς θὰ ἐτόλμων οἱ τόσον δειλοὶ νὰ προσέλθουν (εἰς τὸν τάφον), Πῶς δὲ θὰ ἠδύναντο νὰ πείσουν τὸν λαόν; **C** μὲ τὸ νὰ λέγουν τί; μὲ τὸ νὰ κάνουν τί;μὲ ποίαν δὲ προθυμίαν καὶ μὲ ποῖον ψυχικὸν σθένος ἠδύναντο νὰ σταθοῦν καὶ νὰ ὁμιλήσουν χάριν ἑνὸς νεκροῦ; ποίαν δὲ ἀνταπόδοσιν ἀνέμενον; ποίαν ἀμοιβήν; Ὅταν ἀκόμη ἔζη, καὶ μόνον ποὺ τὸν εἶδον νὰ συλλαμβάνεται ἔφυγον· καὶ ἠδύναντο μετὰ τὸν θάνατόν Του νὰ ὁμιλοῦν ἐλευθέρως καὶ ἀφόβως περὶ Αὐτοῦ, ἐὰν δὲν εἶχεν ἀναστῇ; Καὶ πῶς εἶναι δυνατὸν αὐτὰ νὰ δικαιολογηθοῦν;

Είναι φανερόν λοιπόν έξ αυτών, ότι ούτε ήθελον, ούτε ήδύναντο νά έπινοήσουν μίαν άνάστασιν, ή όποία δέν έγινε. Συνεζήτησε μετ' αυτών πολλά περί 'Αναστάσεως καί έλεγεν συνεχώς, καθώς καί οί ίδιοι αναφέρουν, ότι «Μετά τρεις ήμέρας θά άναστηθώ»[4]. **D** 'Εάν λοιπόν δέν έγείρετο έκ νεκρών, φανερόν είναι ότι θά τόν άπεστρέφοντο αυτοί, διότι ήπατήθησαν καί έξ αιτίας Αύτοϋ έγιναν έχθροί πρός ολόκληρον έθνος, καί έστερήθησαν της κατοικίας καί της πατρίδος των, καί δέν θά ήθελον νά Τόν περιβάλουν μέ τοιαύτην δόξαν, διότι έξηπατήθησαν καί ένέπεσαν έξ αιτίας Αύτοϋ εις τούς έσχάτους κινδύνους. Τό ότι δέ ούτε θά ήδύναντο, έάν ή άνάστασις δέν ήτο άληθής, νά έπινοήσουν αύτήν, τούτο ούτε λόγον χρειάζεται. Διότι εις ποίον πράγμα είχον έμπιστοσύνην; Εις τήν ρητορικήν των δεινότητα; 'Αλλά άπό όλους ήσαν οί πλέον άμαθεϊς. Μήπως εις τήν χρηματικήν των περιουσίαν; 'Αλλ' ούτε ράβδον είχον, ούτε υποδήματα. Μήπως εις τήν εύγενή των καταγωγήν; 'Αλλ' ήσαν άσημοι καί άπό άσήμους. Μήπως εις τό μέγεθος της πατρίδος; **E** 'Αλλ' ήσαν άπό μικρά χωρία. Μήπως εις τό ίδικόν των πλήθος; 'Αλλά δέν ήσαν περισσότεροι άπό ένδεκα, καί αυτοί δέ διεσκορπίσθησαν (εις τά πέρατα της οικουμένης). Μήπως εις τάς υποσχέσεις τοϋ διδασκάλου των; Εις ποίας; Διότι, έάν δέν ήθελεν άναστη, ούτε έκείναι έπρόκειτο νά είναι εις αυτούς άξιόπιστοι. Πώς δέ θά ύπέφεραν ένα μαινόμενον λαόν; Διότι, έάν ό κορυφαίος των μαθητών δέν ύπέφερε λόγον μιάς γυναικός, θυρωρού[5], καί οί υπόλοιποι όταν τόν είδον δεμένον διεσκορπίσθησαν, **833** πώς θά διενοούντο νά τρέξουν εις τά πέρατα της οικουμένης καί νά φυτεύσουν ένα λόγον

4. Ματθ. 16, 21. 17, 23. 20, 19.
5. Ματθ. 26, 69 - 79.

πεπλασμένον περί άναστάσεως; 'Εάν, δηλαδή, ό μέν (Πέτρος) δέν έστάθη (μετά θάρρους) εις τήν άπειλήν της γυναικός, οί δέ (λοιποί μαθηταί) ούτε εις τήν θέαν των δεσμών, πώς ήδύναντο νά στέκωνται ένώπιον βασιλέων καί άρχόντων καί λαών, όπου (υπήρχον) τά ξίφη καί τά τηγάνια καί οί κάμινοι καί οί άναρίθμητοι καθημερινοί θάνατοι, έάν δέν είχον άπολαύσει της δυνάμεως καί βοηθείας τοϋ 'Αναστάντος Κυρίου; Τοιαύτα καί τόσα πολλά θαύματα έγιναν καί κανένα έξ αυτών δέν έσεβάσθησαν οί 'Ιουδαίοι, άλλ' έσταύρωσαν έκεϊνον πού τά έπετέλεσε· καί έπρόκειτο νά υπακούουν εις αυτούς, μέ τό νά όμιλοϋν άπλώς περί άναστάσεως; Δέν είναι δυνατόν νά γίνουν αυτά, δέν είναι, άλλ' ή δύναμις τοϋ 'Αναστάντος τά έπραγματοποίησε. **B**

Καί πρόσεξε, παρακαλώ, τήν καταγέλαστον κακουργίαν αυτών. Διότι λέγουν, «ένεθυμήθημεν, ότι ό λαοπλάνος έκεϊνος, όταν άκόμη έζη, είπεν, ότι μετά τρεις ήμέρας θά άναστηθώ». Καί έάν ήτο λαοπλάνος καί ματαίως έκαυχησιολόγει, διατί φοβεϊσθε καί τρέχετε καί έχετε τόσην βιασύνην; Φοβούμεθα, λέγουν, μήπως κλέψουν Αυτόν οί μαθηταί καί έξαπατήσουν τούς περισσοτέρους. "Αν καί άσφαλώς άπεδείχθη, ότι μία τοιαύτη ένέργεια θά ήτο έντελώς άδικαιολόγητος· άλλ' όμως ή κακία έχει πάντοτε τό έριστικόν καί τήν ισχυρογνωμοσύνην καί είναι άναίσχυντος, καί καταπιάνεται μέ τά άνόητα. **C** Καί διατάζουν νά άσφαλισθη ό τάφος έπί τρεις ήμέρας, ώς νά ήγωνίζοντο χάριν των δογμάτων της πίστεως, καί έπεκτείνουν τήν κακίαν των μέχρι τοϋ τάφου, θέλοντες νά άποδείξουν ότι καί προηγουμένως ήτο λαοπλάνος. Διά τούτο καί τό ταχύτερον άνέστη, διά νά μή λέγουν, ότι έψεύσθη, καί έκλάπη. Τούτο βέβαια, τό νά άναστηθη τό ταχύτερον, δέν είχε κατηγορίαν· τό δέ βραδύτερον ήτο πλήρες υποψίας. Καθ' όσον, έάν δέν ή-

θελεν ἀναστῆ τότε, ὅταν ἐκάθηντο ἐκεῖ καὶ ἐφύλαττον, ἀλλ' ὅταν ἀνεχώρησαν μετὰ τὴν τρίτην ἡμέραν, ἠδύναντο νὰ λέγουν καὶ νὰ ἀντιλέγουν, ἂν καὶ ἀνοήτως. Διὰ τοῦτο λοιπὸν τοὺς προέλαβε. Ἔπρεπε, δηλαδή, ὅταν αὐτοὶ παρεκάθηντο καὶ ἐφύλαττον, **D** νὰ γίνῃ ἡ ἀνάστασις. Ἑπομένως καὶ ἐντὸς τῶν τριῶν ἡμερῶν ἔπρεπε νὰ γίνῃ, διότι ἐὰν ἐγίνετο, βέβαια, καθ' ὃν χρόνον αὐταὶ εἶχον παρέλθει καὶ εἶχον ἀναχωρήσει ἐκεῖνοι, τὸ πρᾶγμα ἐπρόκειτο νὰ εἶναι ὕποπτον. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Πιλᾶτος συγκατετέθη νὰ σφραγίσουν τὸν τάφον ὡς ἤθελον, καὶ παρηκάθηντο στρατιῶται. Καὶ δὲν ἐνδιεφέροντο ἐκ τοῦ ὅτι ἔκαναν καὶ ἐπραγματοποίουν αὐτὰ κατὰ τὸ Σάββατον, ἀλλὰ πρὸς ἓν μόνον ἔβλεπον, τὴν πονηρίαν των, πῶς δι' αὐτῆς θὰ ὑπερισχύσουν· τοῦτο ἀκριβῶς ἀπεδείκνυε τὴν τελείαν μωρίαν των, καὶ τὸν φόβον φυσικὰ ποὺ συνεκλόνιζεν αὐτοὺς ἰσχυρῶς. Διότι ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι συνέλαβον Αὐτὸν ζῶντα, τὸν φοβοῦνται ἀποθανόντα. **E** Ἂν καὶ ὁπωσδήποτε, ἐὰν ἦτο ἁπλοῦς ἄνθρωπος, ἔπρεπε νὰ ἔχουν θάρρος. Ἀλλὰ διὰ νὰ μάθουν, ὅτι καὶ ὅταν ἀκόμη ἔζη μὲ τὴν θέλησίν Του ἔπαθεν ὅσα ἀκριβῶς ἔπαθεν, ἰδοὺ καὶ τὸ σφράγισμα καὶ ὁ λίθος καὶ ἡ φρουρὰ καὶ ὅλη ἡ ἐπαγρύπνησις, καὶ δὲν ἠδυνήθησαν νὰ συγκρατήσουν τὸν νεκρόν· ἀλλ' ἓν γίνεται μόνον, τὸ νὰ καταστῇ εἰς ὅλους γνωστὸν ὅτι ἐτάφη, καὶ νὰ πιστευθῇ ἐξ αὐτοῦ ἡ ἀνάστασις, καθ' ὅσον παρεκάθηντο οἱ στρατιῶται καὶ παρεφύλαττον ἐπιμόνως οἱ Ἰουδαῖοι. **834**

«Ἀργὰ δὲ κατὰ τὸ Σάββατον, μόλις ἄρχισε νὰ φωτίζῃ ἡ πρώτη ἡμέρα τῆς ἑβδομάδος, ἦλθεν ἡ Μαρία ἡ Μαγδαληνὴ καὶ ἡ ἄλλη Μαρία διὰ νὰ ἴδουν τὸν Τάφον. Καὶ ἰδοὺ ἔγινε σεισμὸς μεγάλος, διότι ἄγγελος Κυρίου, ἀφοῦ κατέβη ἀπὸ τὸν οὐρανὸν καὶ ἦλθε πλησίον τοῦ μνημείου, ἐκύλισε τὸν λίθον ἀπὸ τὴν θύραν καὶ ἐκάθητο ἐπάνω εἰς αὐτόν· ἦτο δὲ ἡ ὄψις αὐτοῦ ὡσὰν ἀστραπὴ καὶ

τὸ ἔνδυμά του λευκὸν ὡσὰν τὸ χιόνι»[6]. Ὁ ἄγγελος ἦλθε μετὰ τὴν ἀνάστασιν. Διατί λοιπὸν ἦλθε καὶ ἐσήκωσε τὸν λίθον; Πρὸς χάριν τῶν γυναικῶν· διότι αὐταὶ τὸν ἄγγελον εἶδον τότε εἰς τὸν Τάφον. Διὰ νὰ πιστεύσουν λοιπόν, ὅτι ἠγέρθη, βλέπουν τὸν τάφον κενὸν ἀπὸ τὸ σῶμα, **B** ἀκριβῶς διὰ τὸν λόγον αὐτὸν ἀφήρεσε τὸν λίθον, διὰ τοῦτο ἔγινε καὶ σεισμός, διὰ νὰ ἐγερθοῦν καὶ ἀφυπνισθοῦν. Καθ' ὅσον εἶχον ἔλθει, διὰ νὰ ἀλείψουν τὸ σῶμα μὲ ἔλαιον· καὶ αὐτὰ συνέβαινον κατὰ τὴν νύκτα, καὶ ἦτο φυσικὸν μερικαὶ νὰ νυστάξουν. Ἀλλὰ διατί, θὰ ἐρωτήσῃ κάποιος, εἶπεν ὁ ἄγγελος πρὸς αὐτάς: «Σεῖς μὴ φοβεῖσθε»[7]; Τὰς ἀπαλλάσσει ἀπὸ τὸν φόβον προηγουμένως, καὶ τότε ὁμιλεῖ πρὸς αὐτὰς περὶ ἀναστάσεως. Καὶ τὸ «Σεῖς» ἀποδεικνύει μεγάλην τιμὴν καὶ φανερώνει, ὅτι ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι ἀπετόλμησαν ὅσα ἀκριβῶς ἀπετόλμησαν, θὰ τοὺς καταλάβουν τὰ πλέον φοβερὰ δεινά, ἐὰν δὲν μετανοήσουν. Τὸ νὰ φοβῆσθε, λέγει, δὲν εἶναι ἰδική σας ὑπόθεσις, ἀλλ' ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι τὸν ἐσταύρωσαν. Ἀφοῦ λοιπὸν τὰς ἀπήλλαξεν ἀπὸ τὸν τρόμον, **C** καὶ διὰ τῶν λόγων καὶ διὰ τῆς ἐμφανίσεως, (καθ' ὅσον εἶχε χαρούμενον καὶ ἀκτινοβόλον πρόσωπον, ἐκ τοῦ ὅτι ἔφερε τοιαύτας εὐχαρίστους εἰδήσεις), προσέθεσε λέγων, «Γνωρίζω ὅτι ζητεῖτε τὸν Ἰησοῦν τὸν ἐσταυρωμένον», καὶ δὲν αἰσθάνεται ἐντροπὴν νὰ τὸν ἀποκαλῇ Ἐσταυρωμένον· διότι τοῦτο εἶναι τὸ ἀποκορύφωμα καὶ ἡ συμπλήρωσις ὅλων τῶν ἀγαθῶν. «Ἀνέστη». Ἀπὸ ποῦ εἶναι φανερόν; «Καθὼς εἶπεν». Ἑπομένως καὶ ἂν ἀκόμη, λέγει, δὲν ἔχετε ἐμπιστοσύνην εἰς ἐμέ, ἐνθυμήθητε τὰ λόγια Ἐκείνου, καὶ (τότε) οὔτε εἰς ἐμὲ θὰ δυσπιστήσετε. Ἔπειτα (ἰδοὺ) καὶ ἄλλη ἀπόδειξις. «Ἐλᾶτε

---

6. Ματθ. 28, 1 - 3.
7. Ματθ. 28, 5.

καὶ ἴδετε τὸν τόπον ὅπου ἔκειτο»[8]. Διὰ τοῦτο ἐκύλισε τὸν λίθον, ὥστε καὶ ἀπὸ ἐδῶ νὰ λάβουν αὐταὶ τὴν ἀπόδειξιν. «Καὶ εἴπατε εἰς τοὺς μαθητάς, ὅτι θὰ ἴδητε Αὐτὸν εἰς τὴν Γαλιλαίαν»[9]. Καὶ εἰς τοὺς ἄλλους τὰς προετοιμάζει νὰ εὐαγγελίζωνται. Πρᾶγμα τὸ ὁποῖον ἔκαμνε αὐτὰς κατ' ἐξοχὴν νὰ πιστεύσουν. Καὶ καλῶς εἶπεν, D «εἰς Γαλιλαίαν», ἀπαλλάσσων ἀπὸ περιστάσεις καὶ κινδύνους, ὥστε ὁ φόβος νὰ μὴ παρενοχλῇ τὴν πίστιν. «Καὶ ἐβγῆκαν ἀπὸ τὸ μνημεῖον μὲ φόβον καὶ μὲ χαράν»[10]. Διατί; Εἶδον ἐκπληκτικὸν καὶ παράδοξον πρᾶγμα, τάφον κενόν, εἰς τὸν ὁποῖον εἶδον πρῶτον τεθέντα (τὸν Κύριον). Διὰ τοῦτο καὶ ὡδήγησεν αὐτὰς νὰ ἴδουν, διὰ νὰ γίνουν μάρτυρες καὶ τῶν δύο, καὶ τοῦ τάφου καὶ τῆς ἀναστάσεως. Καθ' ὅσον ἐσκέπτοντο, ὅτι δὲν ἦτο δυνατὸν κανεὶς νὰ τὸν κλέψῃ, ἐφ' ὅσον τόσοι στρατιῶται παρεκάθηντο, ἐὰν δὲν ἤθελεν ἀναστῇ ὁ ἴδιος. Διὰ τοῦτο καὶ χαίρουν καὶ θαυμάζουν, E καὶ λαμβάνουν τὴν ἀμοιβὴν τῆς τοιαύτης παραμονῆς των (πλησίον τοῦ τάφου), τὸ νὰ ἴδουν πρῶται καὶ νὰ εὐαγγελισθοῦν, ὄχι μόνον ὅσα ἐλέχθησαν πρὸς αὐτάς, ἀλλὰ καὶ ὅσα εἶδον.

Ἀφοῦ, λοιπόν, ἐξῆλθον μὲ φόβον καὶ μὲ χαρὰν «Καὶ ἰδοὺ ὁ Ἰησοῦς συνήντησεν αὐτὰς καὶ εἶπεν· Χαίρετε. Αὐταὶ δὲ ἐκράτησαν τοὺς πόδας Αὐτοῦ»[11]· ἀφοῦ δηλαδὴ προσέτρεξαν πλησίον Αὐτοῦ 833 μὲ ὑπερβολικὴν εὐφροσύνην, ἐλάμβανον καὶ διὰ τῆς ἀφῆς τὴν ἀπόδειξιν καὶ τὴν βεβαιότητα τῆς ἀναστάσεως. «Καὶ προσεκύνησαν Αὐτόν». Τί εἶπεν λοιπὸν ὁ Χριστός; «Μὴ φοβεῖσθε». Καὶ ὁ ἴδιος πάλιν ἀπομακρύνει τὸν φόβον, προπαρασκευάζων τὴν ὁδὸν διὰ τὴν πίστιν. «Ἀλλὰ πηγαίνετε, καὶ εἴπατε εἰς τοὺς ἀδελφούς μου νὰ ἀναχωρήσουν εἰς τὴν Γαλιλαίαν· καὶ ἐκεῖ θὰ μὲ ἴδουν»[12].

8. Ματθ. 28, 6.
9. Ματθ. 28, 7.
10. Ματθ. 28, 8.
11. Ματθ. 28, 9.

Πρόσεξε, πῶς καὶ ὁ ἴδιος διὰ τῶν γυναικῶν εὐαγγελίζεται τοὺς μαθητάς, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον πολλάκις εἶπον, ὁδηγῶν τὸ γένος τὸ ὁποῖον κατ' ἐξοχὴν ἠτιμάσθη εἰς σεβασμὸν καὶ τιμὴν καὶ εἰς καλὰς ἐλπίδας, καὶ θεραπεύων τὸ ἀσθενὲς καὶ ταλαίπωρον. Ἤθελε ἴσως κανεὶς ἀπὸ σᾶς νὰ ὁμοιάσῃ μὲ ἐκείνας τὰς ἀξιομακαρίστους, καὶ νὰ κρατήσῃ τοὺς πόδας τοῦ Ἰησοῦ; B Δύνασθε, βέβαια, καὶ τώρα, ὅσοι θέλετε, ὄχι μόνον τὰς χεῖρας καὶ τοὺς πόδας, ἀλλὰ καὶ τὴν κεφαλὴν ἐκείνην τὴν ἱερὰν νὰ κρατήσετε ἀπολαύοντες τῶν φρικτῶν μυστηρίων μὲ καθαρὰν συνείδησιν. Ὄχι δὲ μόνον ἐδῶ, ἀλλὰ καὶ κατ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν θὰ ἴδητε Αὐτόν, νὰ ἔρχεται μὲ τὴν ἀπερίγραπτον ἐκείνην δόξαν καὶ τὸ πλῆθος τῶν ἀγγέλων, ἐὰν θελήσετε νὰ εἶσθε φιλάνθρωποι· καὶ θὰ ἀκούσετε, ὄχι μόνον αὐτὰ τὰ λόγια, «Χαίρετε», ἀλλὰ καὶ ἐκεῖνα· «Ἐλᾶτε οἱ εὐλογημένοι τοῦ Πατρός μου, κληρονομήσατε τὴν βασιλείαν, ἡ ὁποία εἶναι ἑτοιμασμένη διὰ σᾶς ἀπὸ τὸν καιρὸν τῆς δημιουργίας τοῦ κόσμου»[13].

Ἂς γίνωμεν, λοιπόν, θεοσεβεῖς, φιλόθεοι, ἂς ἀγαπῶμεν ἀδελφικῶς, ἂς ἐπιδεικνύωμεν τὴν ἀγάπην πρὸς ὅλους, διὰ νὰ ἀκούσωμεν αὐτὰ τὰ λόγια, καὶ ὑποδεχθῶμεν Αὐτὸν τὸν Χριστόν. C Καὶ σεῖς αἱ χρυσοφοροῦσαι γυναῖκες, αἱ ὁποῖαι εἴδατε τὸν δρόμον τῶν γυναικῶν αὐτῶν, ἀποβάλετε λοιπὸν κάποτε, ἔστω καὶ ἀργά, τὴν ἀσθένειαν τῆς ἐπιθυμίας τῶν χρυσῶν κοσμημάτων.

12. Ματθ. 28, 10.
13. Ματθ. 25, 34.

Ἐὰν ἐπαινῆτε τὰς μακαρίας αὐτὰς γυναῖκας, ἀνταλλάξατε τὸν στολισμὸν τὸν ὁποῖον φέρετε, μὲ τὸ νὰ στολισθῆτε μὲ τὴν ἐλεημοσύνην. Πές μου, ποῖον εἶναι τὸ ὄφελος αὐτῶν τῶν πολυτίμων λίθων καὶ τῶν ἐπιχρυσωμένων (χρυσοϋφάντων) ἐνδυμάτων; Χαίρει, λέγει, δι' αὐτὰ ἡ ψυχὴ καὶ εὐχαριστεῖται. Ἐγὼ σὲ ἠρώτησα ποῖον εἶναι τὸ κέρδος· σὺ ὅμως μοῦ ἀνέφερες τὴν βλάβην καὶ τὴν ζημίαν. Διότι δὲν ὑπάρχει τίποτε χειρότερον ἀπὸ τὸ νὰ ἀσχολῆται κανεὶς νὰ χαίρεται καὶ νὰ εἶναι προσηλωμένος εἰς αὐτά. **D** Σκληροτέρα δὲ γίνεται ἡ φοβερὰ αὐτὴ ὑποδούλωσις, ὅταν κανείς, καίτοι ἐξουσιάζεται καὶ ὑπηρετεῖ δουλικῶς, εὐχαριστεῖται. Διὰ ποῖον λοιπὸν ἀπὸ τὰ πνευματικὰ ἔργα θὰ φροντίσῃ κάποτε ὅπως πρέπει; πότε, λοιπόν, θὰ περιφρονήσῃ, ὅπως ἁρμόζει, τὰ κοσμικὰ πράγματα ἐκείνη, ποὺ νομίζει ὅτι εἶναι ἄξιον χαρᾶς τὸ νὰ εἶναι ἁλυσοδεμένη μὲ τὸν χρυσόν; Ἐκεῖνος ποὺ κρατεῖται εἰς τὴν φυλακὴν καὶ εὐχαριστεῖται, οὐδέποτε θὰ θελήσῃ νὰ ἀπελευθερωθῇ· ὅπως ἀκριβῶς, λοιπόν, οὔτε αὐτή, ἀλλ' ὡσὰν ἀκριβῶς νὰ ἔγινε κάποια αἰχμάλωτος τῆς κακῆς αὐτῆς ἐπιθυμίας, οὔτε θὰ ἀνεχθῇ νὰ ἀκούσῃ πνευματικὴν συμβουλὴν μὲ τὴν ἁρμόζουσαν καὶ διάθεσιν καὶ προθυμίαν, οὔτε βέβαια θὰ ἐπιδιώξῃ νὰ πράξῃ κάποιο καλὸν ἔργον. Ποῖον λοιπὸν τὸ κέρδος τοῦ στολισμοῦ αὐτοῦ, **E** καὶ τῆς ἀνοησίας αὐτῆς; πές μου. Εὐχαριστοῦμαι, λέγει. Πάλιν μοῦ εἶπες τὴν βλάβην καὶ τὴν καταστροφήν. Ἀλλὰ καὶ ἰδιαιτέρως μὲ τιμοῦν, λέγει, ὅσοι μὲ βλέπουν. Καὶ τί μ' αὐτό; Διότι τοῦτο εἶναι προϋπόθεσις ἄλλης διαφθορᾶς, ὅταν εἰς ὑπερηφάνειαν, ὅταν εἰς παραφροσύνην ὁδηγεῖ. Ἐμπρὸς λοιπόν, ἀφοῦ σὺ δὲν εἶπες τὸ κέρδος, ἂς ἀνεχθῇς ἐμὲ νὰ σοῦ διηγηθῶ τὰς βλάβας. **836** Ποῖαι λοιπὸν αἱ βλάβαι ἀπὸ ἐδῶ; Ἡ φροντὶς ποὺ εἶναι μεγαλυτέρα ἀπὸ τὴν εὐχαρίστησιν. Διὰ τοῦτο πολλοὶ ἐξ αὐτῶν ποὺ βλέπουν (αὐτάς), ὅσοι δηλαδὴ εἶναι μικροὶ εἰς τὸν νοῦν καὶ ἀκαλλιέργητοι, πε-

ρισσότερον εὐχαριστοῦνται, παρὰ ἐκείνη ποὺ φορεῖ αὐτά. Διότι σὺ μὲν μὲ πολλὴν φροντίδα στολίζεσαι· ἐκεῖνοι δὲ χωρὶς αὐτὴν τροφοδοτοῦν τοὺς ὀφθαλμούς. Ἔπειτα ἄλλη πάλιν ζημία, τὸ νὰ ἐξευτελίζεται ἡ ψυχή, τὸ νὰ κακολογῆται ἀπὸ παντοῦ καὶ πάντοτε. Διότι αἱ γυναῖκες, αἱ ὁποῖαι ἐστενοχωρήθησαν καὶ ἐπικράνθησαν (ἀπὸ τὴν ἰδικήν σου πολυτέλειαν), ὁπλίζονται ἐναντίον τῶν ἰδικῶν των ἀνδρῶν, καὶ ἀνάπτουν φοβεροὺς πολέμους. Μετὰ ἀπὸ αὐτὰ τὸ νὰ ἐξοδεύῃς ὅλον σου τὸν καιρὸν καὶ τὴν φροντίδα εἰς αὐτό, τὸ νὰ μὴ ἐπιδιώκῃς μετὰ ζέσεως καὶ προθυμίας τὰ πνευματικὰ κατορθώματα, **B** τὸ νὰ γίνεσαι πλήρης ὑπερηφανείας, παραφροσύνης καὶ ματαιοδοξίας, τὸ νὰ εἶσαι προσηλωμένη εἰς τὴν γῆν, καὶ τὸ νὰ χάνῃς τὰ πτερά σου καὶ νὰ γίνεσαι ἀντὶ ἀετὸς σκύλος καὶ χοῖρος. Διότι, ἀφοῦ ἄφησες τὸ νὰ βλέπῃς καὶ νὰ πετᾷς πρὸς τὸν οὐρανόν, ὡσὰν ἀκριβῶς οἱ χοῖροι σκύβεις πρὸς τὴν γῆν, ἐρευνῶσα ὑπονόμους καὶ λάκκους, καθιστῶσα τὴν ψυχήν σου ἄνανδρον καὶ δουλοπρεπῆ. Ἀλλ' ὅταν παρουσιάζεσαι, κάμνεις νὰ γυρίζουν καὶ νὰ σὲ βλέπουν, ὅσοι βαδίζουν εἰς τὴν ἀγοράν; Ἀκριβῶς, λοιπόν, δι' αὐτὸ τοῦτο δὲν ἔπρεπε νὰ ἦσουν χρυσοστολισμένη, διὰ νὰ μὴ γίνῃς κοινὸν θέατρον καὶ ἀνοίξῃς τὰ στόματα πολλῶν κατηγόρων. Διότι κανεὶς ἐξ ὅσων σὲ προσέχουν δὲν σὲ θαυμάζῃ, ἀλλὰ σὲ κατηγοροῦν ὡς φιλόκοσμον, ὡς ματαιόδοξον, ὡς σαρκικὴν γυναῖκα. **C** Καὶ ἂν ἀκόμη εἰσέλθῃς εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, φεύγεις χωρὶς τίποτε νὰ λάβῃς, παρὰ μόνον ἀναριθμήτους κατηγορίας καὶ ὕβρεις καὶ κατάρας, ὄχι μόνον ἀπὸ ἐκείνους ποὺ σὲ βλέπουν, ἀλλὰ καὶ ἐκ μέρους τοῦ Προφήτου. Καθ' ὅσον ἀμέσως, ὅταν σὲ ἴδῃ ὁ μεγαλοφωνότατος Ἠσαΐας θὰ φωνάξῃ δυνατά· «αὐτὰ λέγει ὁ Κύριος διὰ τὰς ἀριστοκράτιδας γυναῖκας τῆς Ἱερουσαλήμ· ἐπειδὴ ἐβάδισαν μὲ τὸν τράχηλόν των ὑψηλὰ καὶ μὲ προκλητικὰ νεύματα τῶν ὀφθαλμῶν καὶ ἔσερναν τὰ

φορέματά των κατὰ τὸ βάδισμά των παίζουσαι συγχρόνως χορευτικῶς μὲ τὰ πόδια των· θὰ ἀποκαλύψῃ ὁ Κύριος τὸν στολισμόν των καὶ θὰ ὑπάρξῃ ἀντὶ τῆς εὐχαρίστου εὐωδίας τῶν ἀρωμάτων κονιορτός, ἀντὶ δὲ τῆς πολυτελοῦς ζώνης θὰ ζωσθῇς μὲ σχοινί»[14]. Αὐτὰ θὰ σοῦ εἶναι ἀντὶ καλλωπισμοῦ. Οὔτε βέβαια πρὸς ἐκείνας μόνας ἐλέχθησαν αὐτά, ἀλλὰ πρὸς πᾶσαν γυναῖκα, ἡ ὁποία τὰς μιμεῖται. **D** Καὶ ὁ Παῦλος δὲ μετὰ ἀπὸ ἐκεῖνον ἐστάθη κατήγορος, γράφων πρὸς τὸν Τιμόθεον, νὰ παραγγέλλῃ εἰς τὰς γυναῖκας, «νὰ στολίζουν τὸν ἑαυτόν τους ὄχι μὲ πλεξίματα (φιλάρεσκα) τῶν μαλλιῶν, ἢ μὲ χρυσᾶ κοσμήματα, ἢ μὲ μαργαριτάρια ἢ μὲ ἐνδύματα πολυτελῆ»[15]. Ἑπομένως παντοῦ εἶναι βλαβερὸν τὸ νὰ χρυσοφορῇς· κατ' ἐξοχὴν ὅμως ὅταν εἰσέρχεσαι εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, ὅταν διέρχεσαι πλησίον τῶν πτωχῶν. Διότι, ἐὰν ἐφρόντιζες νὰ κατηγορήσῃς τὸν ἑαυτόν σου τόσον πολύ, δὲν θὰ περιεβάλεσο ἄλλο σχῆμα, παρὰ μόνον αὐτὸ τὸ προσωπεῖον τῆς σκληρότητος καὶ τῆς ἀπανθρωπίας.

Σκέψου τοὐλάχιστον πόσας κοιλίας πεινώσας παρέρχεσαι μὲ τὸ σχῆμα αὐτό, πόσα σώματα γυμνὰ μὲ τὴν σατανικὴν αὐτὴν ἐπίδειξιν. **E** Πόσον καλύτερον τὸ νὰ διαθρέψῃς ψυχὰς ποὺ πεινοῦν, παρὰ νὰ πληγώνῃς καὶ τρυπᾷς τοὺς λοβοὺς τῶν ὤτων καὶ νὰ κρεμᾷς ἀσκόπως καὶ ματαίως τροφὰς μυρίων πτωχῶν. Διότι μήπως τὸ νὰ πλουτῇς σοῦ εἶναι ἐγκώμιον; μήπως τὸ νὰ χρυσοφορῇς εἶναι διὰ σὲ ἔπαινος; Καὶ εἰς ἣν περίπτωσιν ἀκόμη περιβάλλεσαι αὐτὰ κατόπιν δικαίων κόπων, καὶ ἔτσι ἡ πρᾶξις ἀποτελεῖ μεγίστην κατηγορίαν. Ὅταν δὲ

---

14. Ἠσ. 3, 16. 17, 24.
15. Α' Τιμόθ. 2, 9.

καὶ ἐξ ἀδικίας, σκέψου τὴν ὑπερβολὴν (τῆς κατηγορίας). **637** Ἀλλ' ἀγαπᾷς ὑπερβολικὰ τοὺς ἐπαίνους καὶ τὴν δόξαν; Λοιπὸν ἀπογυμνώσου ἀπὸ τὴν καταγέλαστον αὐτὴν περιβολήν, καὶ τότε ὅλοι θὰ σὲ θαυμάσουν, τότε θὰ ἀπολαύσῃς καὶ δόξαν καὶ ἀληθῆ εὐχαρίστησιν· διότι τώρα, βέβαια, εἶσαι πλήρης ὕβρεων, προξενοῦσα εἰς τὸν ἑαυτόν σου ἐξ αὐτῶν πολλὰς ἀφορμὰς στενοχωριῶν καὶ θλίψεων. Διότι, ἂν κάτι ἐξ αὐτῶν χάσῃς, σκέψου πόσα κακὰ γεννῶνται ἀπὸ ἐδῶ, πόσαι ὑπηρέτριαι μαστιγώνονται, πόσοι ἄνδρες ἐνοχλοῦνται, πόσοι ὁδηγοῦνται εἰς δίκην, πόσοι ἐγκλείονται εἰς τὴν φυλακήν. Καὶ δικαστήρια ἀπὸ ἐδῶ καὶ φυλακίσεις, καὶ ἀναρίθμητοι ἀπὸ παντοῦ κατάραι καὶ κατηγορίαι, πρὸς τὴν γυναῖκα ἀπὸ τὸν ἄνδρα, πρὸς τὸν ἄνδρα ἐκ μέρους τῶν φίλων· ἐκ μέρους τῆς ἰδίας ψυχῆς. **B** Ἀλλὰ δὲν χάνεται (κάτι). Ὅμως ἡ διαφύλαξις (αὐτῶν) κατ' ἐξοχὴν δὲν εἶναι εὔκολος. Ἐὰν δὲ καὶ διασωθοῦν μέχρι τέλους, διατηρούμενα πάλιν παρέχουν πολλὴν ἀνησυχίαν καὶ φροντίδα καὶ ἀηδίαν, καὶ καμμίαν ὠφέλειαν. Διότι ποῖον εἰσόδημα ἀπὸ ἐδῶ διὰ τὴν οἰκίαν; ποῖον τὸ ὄφελος εἰς αὐτὴν ποὺ φορεῖ αὐτά; Κανένα μὲν ὄφελος, πολλὴ δὲ ἀκαταστασία καὶ κατηγορία ἀπὸ παντοῦ.

Πῶς θὰ δυνηθῇς νὰ φιλήσῃς τοὺς πόδας τοῦ Χριστοῦ καὶ νὰ τοὺς κρατήσῃς, τοιουτοτρόπως ἐνδεδυμένη; Ἐκεῖνος ἀποστρέφεται αὐτὸν τὸν καλλωπισμόν. Διὰ τοῦτο κατεδέχθη νὰ γεννηθῇ εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ τέκτονος, μᾶλλον δὲ οὔτε εἰς τὴν οἰκίαν ἐκείνην, ἀλλ' εἰς τὴν καλύβαν καὶ εἰς τὴν φάτνην. Πῶς, λοιπόν, θὰ δυνηθῇς νὰ τὸν ἴδῃς, **C** μὴ ἔχουσα τὸ ἐπιθυμητὸν εἰς αὐτὸν κάλλος, μὴ φέρουσα τὸν ἀξιαγάπητον εἰς Αὐτὸν στολισμόν, ἀλλὰ τὸν μισητόν; Διότι ἐκεῖνος ποὺ πλησιάζει Αὐτόν, δὲν πρέπει νὰ καλλωπίζεται μὲ τοιαῦτα ἐνδύματα, ἀλλὰ νὰ εἶναι ἐνδεδυμένος τὴν ἀρετήν. Σκέψου τί τέλος

πάντων εἶναι αὐτὸ τὸ χρυσοῦν κόσμημα; Τίποτε ἄλλο παρὰ χῶμα καὶ στάκτη. Ρίψε νερόν, καὶ ἔγινε λάσπη. Σκέψου καὶ νὰ ἐντραπῇς, διότι ἔκαμες τὸν πηλὸν Κύριον, καὶ ἀφοῦ ἄφησες τὰ πάντα κάθεσαι πλησίον αὐτοῦ καὶ τὸν βαστάζεις καὶ τὸν περιφέρεις παντοῦ, καὶ ὅταν εἰσέρχεσαι εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, ὅτε κατ' ἐξοχὴν ἔπρεπε νὰ τὸν ἀποφεύγῃς. Διότι δὲν ἐκτίσθη ἡ Ἐκκλησία διὰ τοῦτο, διὰ νὰ ἐπιδείξῃς εἰς αὐτὴν τὸν πλοῦτον αὐτόν· ἀλλὰ διὰ νὰ ἐπιδείξῃς τὸν πνευματικόν σου πλοῦτον. **B** Σὺ λοιπὸν ὡσὰν ἀκριβῶς νὰ εἰσέρχεσαι εἰς πομπὴν (ἑορταστικήν), ἔτσι εἰς ὅλα στολίζεις τὸν ἑαυτόν σου, μιμουμένη τὰς γυναῖκας τῶν θεάτρων, ἔτσι βαστάζεις ἐπιδεικτικῶς αὐτὰ τὰ σκουπίδια ἐκείνων τὰ ἄξια πάσης περιφρονήσεως. Διὰ τοῦτο λοιπὸν ἐπακολουθεῖ βλάβη εἰς τοὺς πολλούς, καὶ ὅταν διαλυθῇ ἡ ἐκκλησιαστικὴ συνάθροισις, εἰς τὰς οἰκίας, εἰς τὰ τραπέζια, αὐτὰ θὰ ἀκούσῃ κανεὶς νὰ διηγῶνται οἱ περισσότεροι. Ἀφοῦ ἄφησαν, δηλαδή, νὰ λέγουν, αὐτὸ καὶ αὐτὸ εἶπεν ὁ προφήτης καὶ ὁ ἀπόστολος, διηγοῦνται τὴν πολυτέλειαν τῶν ἐνδυμάτων, τὸ μέγεθος τῶν πολυτίμων λίθων, **E** ὅλην γενικῶς τὴν ἄλλην ἀσχημίαν ἐκείνων ποὺ περιβάλλονται αὐτά. Αὐτὰ σᾶς καθιστοῦν νωθρὰς πρὸς ἐλεημοσύνην, ὡς ἐπίσης καὶ τοὺς ἄνδρας σας. Διότι κανεὶς ἀπὸ σᾶς δὲν θὰ προετίμα εὐκόλως νὰ θραύσῃ κάτι ἀπὸ τὰ χρυσᾶ αὐτά, καὶ νὰ θρέψῃ πεινῶντα. Εἰς ἣν περίπτωσιν καὶ ἡ ἴδια θὰ προετίμας νὰ εὑρεθῇς εἰς στενόχωρον θέσιν, παρὰ νὰ ἴδῃς νὰ θραύωνται αὐτά, πῶς θὰ διέτρεφες ἐξ αὐτῶν ἄλλον; **838** Διότι αἱ περισσότεραι διάκεινται πρὸς αὐτὰ ὡσὰν πρὸς κάποια ἔμψυχα (ὄντα), καὶ ὄχι ὀλιγώτερον ὡς πρὸς παιδιά. Μὴ γένοιτο, λέγει. Δείξατέ μου, λοιπόν, τοῦτο· δείξατε μὲ αὐτὰ τὰ ἔργα, διότι ἐγὼ τώρα βλέπω τὰ ἀντίθετα. Διότι ποῖος κάποτε ἐξ ἐκείνων ποὺ ἐκυριεύθησαν ἐντελῶς ὑπὸ τῆς ἐπιθυμίας αὐτῶν, ἀφοῦ ἐξαργύρωσε αὐτὰ ἔσωσε ἀπὸ θάνατον

τὴν ζωὴν (ἑνὸς) παιδιοῦ; Καὶ τί λέγω παιδιοῦ; Ποῖος τὴν ἰδικήν του ψυχήν, ἡ ὁποία χάνεται ἐξ αἰτίας αὐτῶν, ἐξηγόρασεν; Ἀντιθέτως, βέβαια, οἱ πολλοὶ καθημερινῶς πωλοῦν αὐτὴν χάριν αὐτῶν. Καὶ ἂν συμβῇ καμμία σωματικὴ ἀσθένεια, κάνουν τὰ πάντα· ἂν δὲ ἴδουν τὴν ψυχὴν διεφθαρμένην, τίποτε τέτοιο δὲν κάνουν, ἀλλὰ ἀδιαφοροῦν καὶ διὰ τὰ παιδιά των καὶ διὰ τὴν ἰδικήν των ψυχήν, διὰ νὰ μένουν αὐτὰ μὲ τὸν χρόνον νὰ σκουριάζουν. **B** Καὶ σὺ μὲν περιβάλλεσαι χρυσᾶ κοσμήματα ἀξίας μυρίων ταλάντων· τὸ δὲ μέλος τοῦ Χριστοῦ δὲν ἔχει τὴν ἀπόλαυσιν οὔτε τῆς ἀναγκαίας τροφῆς. Ἀλλ' ὁ μὲν κοινὸς ὅλων Δεσπότης, καὶ τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῶν εὑρισκομένων εἰς τοὺς οὐρανοὺς (ἐπουρανίων ἀγαθῶν), καὶ τῆς πνευματικῆς τραπέζης, πρὸς ὅλους ἐξ ἴσου μετέδωκε· σὺ δὲ οὔτε ἐξ αὐτῶν ποὺ φθείρονται δίδεις εἰς Αὐτόν, διὰ νὰ μείνῃς συνεχῶς δεμένη μὲ τὰς φοβερὰς αὐτὰς ἁλύσεις. Ἐξ αὐτοῦ (πηγάζουν) τὰ ἀναρίθμητα κακά, ἀπὸ ἐδῶ αἱ ζηλοτυπίαι, ἀπὸ ἐδῶ αἱ πορνεῖαι τῶν ἀνδρῶν, ὅταν δὲν τοὺς προδιαθέτετε νὰ φιλοσοφοῦν, ἀλλὰ τοὺς συνηθίζετε νὰ χαίρωνται δι' αὐτά, διὰ τὰ ὁποῖα ὑπερηφανεύονται πόρναι γυναῖκες. **C** Διὰ τοῦτο καὶ ἀμέσως συλλαμβάνονται. Διότι, ἐὰν τὸν εἶχες διδάξει αὐτὰ μὲν νὰ περιφρονῇ, νὰ χαίρεται δὲ διὰ τὴν σωφροσύνην, διὰ τὴν εὐλάβειαν, διὰ τὴν ταπεινοφροσύνην, δὲν θὰ συνελεμβάνετο εὐκόλως εἰς τὰ πτερὰ τῆς πορνείας. Τὸ νὰ στολισθῇ μὲν ἔτσι ἡ πόρνη δύναται, καὶ μὲ καλλίτερον τρόπον· μὲ ἐκεῖνα ὅμως καθόλου. Συνήθισε λοιπὸν αὐτὸν νὰ χαίρεται μὲ αὐτὸν τὸν στολισμόν, τὸν ὁποῖον δὲν ἠμπορεῖ νὰ τὸν ἴδῃ ὑπάρχοντα εἰς τὴν πόρνην γυναῖκα. Πῶς δὲ θὰ ὁδηγήσῃς αὐτὸν εἰς αὐτὴν τὴν συνήθειαν; Ἂν ἀπομακρύνῃς αὐτὸν τὸν στολισμόν, καὶ ἐνδυθῇς ἐκεῖνον. Τοιουτοτρόπως καὶ ὁ ἀνὴρ θὰ εἶναι ἀσφαλής, καὶ σὺ ἀξιοσέβαστος, **D** καὶ ὁ Θεὸς εὐμενὴς διὰ σᾶς, καὶ οἱ ἄνθρωποι ὅλοι θὰ σᾶς θαυμάσουν, καὶ θὰ ἐπιτύχετε

τὰ μέλλοντα ἀγαθά, μὲ τὴν χάριν καὶ τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἰς τὸν ὁποῖον ἀνήκει ἡ δόξα καὶ ἡ ἐξουσία εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ Ϟ' (90)

(Ματθ. κη' 11—20)

839 «Ὅταν δὲ αὐταὶ ἐπήγαιναν, ἰδοὺ μερικοὶ ἀπὸ τὴν φρουράν, ἀφοῦ ἦλθον εἰς τὴν πόλιν, ἀνήγγειλαν εἰς τοὺς ἀρχιερεῖς ὅλα, ὅσα εἶχον γίνει. Καὶ ἀφοῦ συνήχθησαν μαζὶ μὲ τοὺς πρεσβυτέρους καὶ ἔκαμαν συμβούλιον, ἔδωκαν ἀρκετὰ χρήματα εἰς τοὺς στρατιώτας, λέγοντες· εἴπατε, ὅτι οἱ μαθηταί του ἀφοῦ ἦλθον ἐν καιρῷ νυκτὸς ἔκλεψαν Αὐτόν, ὅταν ἡμεῖς ἐκοιμώμεθα. Καὶ ἐὰν ἀκούσῃ τοῦτο ὁ ἡγεμών, ἡμεῖς θὰ τὸν πείσωμεν καὶ θὰ σᾶς ἀπαλλάξωμεν ἀπὸ κάθε εὐθύνην».[1]

B Χάριν αὐτῶν τῶν στρατιωτῶν ἔγινεν ὁ σεισμὸς ἐκεῖνος, ὥστε νὰ τοὺς καταπλήξῃ, καὶ ἀπὸ αὐτοὺς νὰ προέλθῃ ἡ μαρτυρία· πρᾶγμα τὸ ὁποῖον, λοιπόν, καὶ συνέβη. Τοιουτοτρόπως ἡ εἴδησις (περὶ τῆς ἀναστάσεως) προερχομένη ἀπὸ τοὺς φύλακας καθίστατο ἀνύποπτος.

Ἀπὸ τὰ θαύματα δέ, ἄλλα μὲν ἐδεικνύοντο κοινῶς πρὸς ὅλην τὴν οἰκουμένην, ἄλλα δὲ ἰδιαιτέρως εἰς τοὺς παρόντας ἐκεῖ· κοινῶς μὲν εἰς τὴν οἰκουμένην (ἐδείχθη) τὸ σκότος· κατ' ἰδίαν δὲ ἡ ἐμφάνισις τοῦ ἀγγέλου, τὸ θαῦμα τοῦ σεισμοῦ.

Ἐπειδή, λοιπόν, ἦλθον καὶ τοὺς ἐπληροφόρησαν αὐτὰ **C** (διότι ἡ ἀλήθεια κηρυσσομένη δημοσίᾳ ἀπὸ τοὺς ἐχθροὺς εἶναι καταφανής), ἔδωκαν πάλιν χρήματα, διὰ νὰ εἴπουν, λέγει (ὁ Εὐαγγελιστής), ὅτι «ἀφοῦ ἦλθον οἱ μαθηταί Του ἔκλεψαν Αὐτόν». Πῶς ἔκλεψαν, μωρότατοι

---

1. Ματθ. 28, 11 - 14.

ἀπὸ ὅλους; Οὔτε νὰ πλάσουν ἠμποροῦν (τὸν μῦθον περὶ τῆς κλοπῆς), διὰ τὸ καθαρὸν καὶ ὁλοφάνερον τῆς ἀληθείας. Καθ' ὅσον ἦτο ἐντελῶς ἀπίθανον τὸ λεγόμενον (ὑπ' αὐτῶν), καὶ οὔτε κἂν εἶχε σχῆμα ψεύδους. Διότι πῶς ἔκλεψαν οἱ μαθηταί, πές μου, ἄνθρωποι πτωχοὶ καὶ ἰδιῶται, οἱ ὁποῖοι δὲν ἐτόλμουν νὰ ἐμφανισθοῦν; Μήπως δὲν εἶχε τεθῆ ἐπὶ τοῦ τάφου σφράγισμα; μήπως δὲν παρεκάθηντο τόσοι πολλοὶ φύλακες καὶ στρατιῶται καὶ Ἰουδαῖοι; μήπως δὲν ὑποπτεύοντο αὐτὸ τοῦτο ἐκεῖνοι, **D** καὶ ἐμερίμνων καὶ ἦσαν ἄγρυπνοι καὶ ἐφρόντιζον; Καὶ πρὸς ποῖον σκοπὸν ἔκλεπτον; Διὰ νὰ πλάσουν τὸ δόγμα τῆς Ἀναστάσεως; Καὶ πῶς ἦλθε εἰς τὴν σκέψιν των νὰ πλάσουν κάτι τέτοιο, ἄνθρωποι ποὺ ἠρέσκοντο νὰ ζοῦν κρυφίως; πῶς δὲ θὰ ἀφαιροῦσαν τὸν ἐσφραγισμένον λίθον; πῶς θὰ διέφευγον τῆς προσοχῆς τόσων πολλῶν; Καίτοι, ἀκόμη καὶ ἂν περιεφρόνουν τὸν θάνατον, δὲν θὰ ἐπεχείρουν ἀσκόπως καὶ ματαίως τὴν παράτολμον πρᾶξιν, ἐφ' ὅσον παρευρίσκοντο τόσοι φύλακες. Τὸ ὅτι δὲ ἦσαν καὶ δειλοί, ἀπέδειξαν τὰ προηγούμενα γεγονότα. Πράγματι, ὅταν εἶδον Αὐτὸν νὰ ἔχη συλληφθῆ, **E** ὅλοι ἀπεσκίρτησαν. Ἐάν, λοιπόν, τότε δὲν ἐτόλμησαν νὰ σταθοῦν πλησίον του βλέποντες Αὐτὸν ζῶντα, πῶς δὲν θὰ ἐφοβοῦντο τόσον πλῆθος στρατιωτῶν, ὅτε πλέον ἦτο νεκρός; Μήπως ὑπῆρχε θύρα νὰ ἀνατρέψουν; μήπως ἑνὸς θὰ διέφευγον τῆς προσοχῆς; Ἔφραζε τὴν θύραν τοῦ μνημείου μέγας λίθος, διὰ τὴν μετακίνησιν τοῦ ὁποίου ἐχρειάζοντο πολλαὶ χεῖρες. Δικαίως λοιπὸν ἔλεγον· «Καὶ θὰ εἶναι ἡ τελευταία ἀπάτη χειροτέρα τῆς πρώτης»[2]· **840** ἀποδεικνύοντες ἀληθὲς τοῦτο κατὰ τοῦ ἑαυτοῦ των, ὅτι ἐνῷ ἔπρεπε νὰ μετανοήσουν μετὰ τὴν τόσην τρέλλαν, αὐτοὶ ὅμως συναγωνίζονται μὲ τὰ προηγούμενα, ἐπινοοῦντες καταγέλαστα πράγματα, καὶ ὅταν μὲν ἔζη ἐξαγοράζοντες τὸ Αἷμα Του, ὅταν δὲ ἐσταυρώθη καὶ ἀνέστη, ὑποσκάπτοντες πάλιν διὰ χρημάτων τὸν λόγον τῆς Ἀναστάσεως. Σὺ ὅμως, παρακαλῶ, πρόσεξε πῶς μὲ αὐτὰ ποὺ κάνουν συλλαμβάνονται παντοῦ. Ἐάν, βέβαια, δὲν εἶχον προσέλθει εἰς τὸν Πιλάτον, οὔτε εἶχον ζητήσει τὴν φρουράν, θὰ ἠδύναντο περισσότερον νὰ φλυαροῦν τὰ τοιαῦτα· ὄχι ὅμως καὶ τώρα. Καθ' ὅσον ἔτσι ἔπραξαν τὰ πάντα, ὡς νὰ ἐπιδίωκον νὰ σφραγίσουν τὰ στόματά των. Διότι, ἐὰν οἱ μαθηταὶ δὲν ἠδυνήθησαν νὰ ἀγρυπνήσουν μετ' Αὐτοῦ, **B** ἐπιτιμώμενοι μάλιστα ὑπὸ τοῦ Χριστοῦ διὰ τοῦτο, πῶς θὰ ἀπετόλμουν αὐτό; Καὶ διατί νὰ μὴ τὸν κλέψουν ἐνωρίτερον, ἀλλ' ὅταν σεῖς ἤλθετε; Ἐὰν ἤθελον νὰ πράξουν τοῦτο, θὰ τὸ ἔπραττον κατὰ τὴν πρώτην νύκτα, ὅτε ἀκόμη δὲν ἐφυλάσσετο ὁ τάφος, ὁπότε τὸ ἐπιχείρημα ἦτο καὶ ἀκίνδυνον καὶ ἀσφαλές. Διότι κατὰ τὸ Σάββατον προσελθόντες ἐζήτησαν ἀπὸ τὸν Πιλάτον τὴν φρουράν, καὶ ἐφύλαττον· κατὰ τὴν πρώτην ὅμως νύκτα οὐδεὶς ἐξ αὐτῶν παρευρίσκετο εἰς τὸν Τάφον.

Ἀλλὰ τί θέλουν καὶ τὰ σουδάρια, τὰ ὁποῖα ἦσαν συγκεκολλημένα μὲ τὴν σμύρναν; διότι αὐτὰ τὰ εἶδεν ὁ Πέτρος εὑρισκόμενα (εἰς τὸν τάφον)[3]. Ἐὰν λοιπὸν ἤθελον νὰ κλέψουν, δὲν θὰ ἔκλεπτον τὸ σῶμα γυμνόν· **C** ὄχι μόνον διὰ νὰ μὴ ἀποτελέση ἡ πρᾶξις των ὕβριν (πρὸς τὸ σῶμα), ἀλλὰ διὰ νὰ μὴ καθυστεροῦν καὶ βραδύνουν, καθ' ὃν χρόνον θὰ ἀπεγύμνωνον αὐτό, καὶ ἐπιτρέψουν εἰς τοὺς θέλοντας νὰ ἐξεγερθοῦν καὶ τοὺς συλλάβουν. Κατ' ἐξοχὴν ὅμως ὅτε ὑπῆρχε σμύρνα, τόσον κολλῶδες ὑγρὸν συγκεκολλημένον μὲ τὸ σῶμα καὶ τὰ ἐνδύματα

2. Ματθ. 27, 64.

3. Λουκ. 24, 12. Ἰωάν. 20, 6 - 7.

διὰ τοῦτο δὲν ἦτο εὔκολον νὰ ἀποσπάσουν τὰ ἐνδύματα ἀπὸ τὸ σῶμα, ἀλλ' οἱ ἐπιχειροῦντες αὐτὸ ἐχρειάζοντο πολὺν χρόνον· ἐπομένως καὶ ἀπὸ ἐδῶ προκύπτει ὅτι ἦτο ἀπίθανος ἡ κλοπή. Μήπως δὲν ἐγνώριζον καλῶς τὸν θυμὸν τῶν Ἰουδαίων, καὶ ὅτι θὰ ἐξέσπα εἰς αὐτοὺς ἡ ὀργή των; **D** Καὶ γενικῶς ποῖον τὸ κέρδος τῶν μαθητῶν, ἐὰν δὲν ἀνέστη;

Γνωρίζοντες, λοιπόν, καὶ αὐτοὶ ὅτι ἔπλασαν ὅλα αὐτὰ ἔδωκαν χρήματα καὶ λέγουν· εἴπατε σεῖς αὐτά, καὶ ἡμεῖς θὰ πείσωμεν τὸν ἡγεμόνα. Ἐπεδίωκον, δηλαδή, νὰ ἀνακοινωθῇ αὐτὴ ἡ πληροφορία, πολεμοῦντες ἀσκόπως καὶ ματαίως τὴν ἀλήθειαν· καὶ δι' ὅσων ἐπεχείρουν νὰ τὴν συσκιάζουν, δι' αὐτῶν συνετέλουν καὶ παρὰ τὴν θέλησίν των, ὥστε νὰ φαίνεται αὐτὴ καθαρά. Καθ' ὅσον καὶ τοῦτο πιστοποιεῖ τὴν ἀνάστασιν, τὸ νὰ εἴπουν οἱ ἴδιοι αὐτά, ὅτι «ἔκλεψαν οἱ μαθηταί». Δι' αὐτοῦ, δηλαδή, ὁμολογοῦν, ὅτι τὸ σῶμα δὲν ἦτο ἐκεῖ, **E** ἀποδεικνύει δὲ ψευδῆ καὶ ἀπίθανον τὴν κλοπὴν ἡ προσέλευσις καὶ παραμονὴ αὐτῶν καὶ τὰ σφραγίσματα, καὶ ἡ δειλία τῶν μαθητῶν, ἀναμφισβήτητος καὶ ἀπὸ ἐδῶ παρουσιάζεται ἡ ἀπόδειξις τῆς ἀναστάσεως.

Ἀλλ' ὅμως οἱ ἀναίσχυντοι καὶ εἰς ὅλα τολμηροί, ἂν καὶ ὑπῆρχον τόσα πολλὰ ποὺ τοὺς ἔκλειον τὸ στόμα, «Εἴπατε», λέγουν, καὶ ἡμεῖς θὰ πείσωμεν, καὶ θὰ σᾶς ἀπαλλάξωμεν ἀπὸ κάθε εὐθύνην». Βλέπεις ὅτι ὅλοι ἦσαν διεφθαρμένοι; ὁ Πιλᾶτος; διότι αὐτὸς ἐπείσθη· οἱ στρατιῶται; ὁ Ἰουδαϊκὸς λαός; Ἀλλὰ μὴ θαυμάσῃς διότι τὰ χρήματα ὑπερίσχυσαν τῶν στρατιωτῶν. **641** Ἐὰν διὰ τὸν μαθητὴν εἶχον τόσην ἑλκυστικὴν δύναμιν, πολὺ περισσότερον δι' αὐτούς. «Καὶ διεδόθη ὁ λόγος αὐτός, λέγει, μέχρι τῆς σήμερον ἡμέρας»[4].

4. Ματθ. 28, 15.

Εἶδες πάλιν τὴν φιλανθρωπίαν τῶν μαθητῶν; πῶς οὔτε ἐντρέπονται νὰ λέγουν αὐτό, ὅτι τοιαύτη φήμη ἐπεκράτησε ἐναντίον των; «Οἱ δὲ ἕνδεκα μαθηταὶ ἀνεχώρησαν εἰς τὴν Γαλιλαίαν· καὶ ἄλλοι μὲν τὸν προσεκύνησαν, ἄλλοι δὲ ἀφοῦ τὸν εἶδον ἐδίστασαν»[5]. Αὐτὴ μοῦ φαίνεται ὅτι εἶναι ἡ τελευταία[6] ἐμφάνισις εἰς τὴν Γαλιλαίαν, ὅτε ἀπέστελλε αὐτοὺς διὰ νὰ βαπτίσουν. Ἐὰν δὲ μερικοὶ ἐδίστασαν, καὶ ἀπὸ ἐδῶ πάλιν θαύμασε τὴν ἀλήθειάν των, πῶς δὲν ἀποκρύπτουν τὰ μέχρι τῆς τελευταίας ἡμέρας ἐλαττώματα αὐτῶν. **B** Πλὴν ὅμως καὶ αὐτοὶ ἐβεβαιώθησαν διὰ τῆς ἐμφανίσεως. Τί λοιπὸν εἶπεν ὅταν εἶδεν αὐτούς; «Μοῦ ἐδόθη κάθε ἐξουσία καὶ εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ ἐπὶ τῆς γῆς»[7]. Πάλιν ἀνθρωπίνως μᾶλλον ὁμιλεῖ πρὸς αὐτούς· διότι ἕως τώρα δὲν εἶχον λάβει ἀκόμη τὸ Πνεῦμα (τὸ Ἅγιον), τὸ ὁποῖον ἠδύνατο νὰ τοὺς καταστήσῃ ὑψηλόφρονας. «Ὑπάγετε καὶ κάμετε μαθητάς σας ὅλα τὰ ἔθνη, βαπτίζοντες αὐτοὺς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, διδάσκοντες αὐτοὺς νὰ τηροῦν ὅλα ὅσα σᾶς διέταξα»[8]. Παραγγέλλων τὸ μὲν ἕνα περὶ τῶν δογμάτων τὸ δὲ ἄλλο περὶ τῶν ἠθικῶν ἐντολῶν. Καὶ σχετικῶς μὲν μὲ τοὺς Ἰουδαίους τίποτε δὲν ἀναφέρει, οὔτε ἀσχολεῖται μὲ τὰ διαδραματισθέντα γεγονότα, οὔτε κατηγορεῖ τὸν Πέτρον διὰ τὴν ἄρνησιν, **C** οὔτε κανένα ἀπὸ τοὺς ἄλλους διὰ τὴν φυγήν· διατάζει δὲ νὰ ἐκχυθοῦν εἰς ὅλην τὴν οἰκουμένην, ἀφοῦ ἐνεχείρισεν εἰς αὐτοὺς σύντομον διδασκαλίαν, τὴν διδασκομένην διὰ τοῦ βαπτίσματος. Ἔπειτα, ἐπειδὴ διέταξεν εἰς αὐτοὺς μεγάλα,

5. Ματθ. 28, 16 - 17.

6. Τὰς ἐμφανίσεις τοῦ Κυρίου περιγράφουν διεξοδικώτερον οἱ Εὐαγγελισταὶ Λουκᾶς καὶ Ἰωάννης ἐν τοῖς τελευταίοις τῶν Εὐαγγελίων των.

7. Ματθ. 28, 18.

8. Ματθ. 28, 19 - 20.

ἀναπτερώνων τὰ φρονήματά των, λέγει· «Ἰδοὺ ἐγὼ εἶμαι μαζί σας ὅλας τὰς ἡμέρας μέχρι τῆς συντελείας τοῦ κόσμου»[9]. Εἶδες πάλιν ἐξουσίαν; Εἶδες πῶς καὶ ἐκεῖνα ἐλέχθησαν ἀπὸ συγκατάβασιν; Δὲν εἶπεν δὲ ὅτι θὰ εἶναι μόνον μαζί μὲ ἐκείνους, ἀλλὰ καὶ μὲ ὅλους, οἱ ὁποῖοι κατόπιν αὐτῶν θὰ πιστεύσουν. Δὲν ἐπρόκειτο βέβαια νὰ παραμένουν οἱ ἀπόστολοι μέχρι τῆς συντελείας τοῦ κόσμου· ἀλλ' ὡς νὰ ἐπρόκειτο περὶ ἑνὸς σώματος ἔτσι ὁμιλεῖ περὶ τῶν πιστῶν. **D** Μὴ μοῦ πῆτε, λοιπόν, λέγει, τὴν δυσκολίαν τῶν πραγμάτων· διότι ἐγὼ εἶμαι μαζί σας, ὁ ὁποῖος καθιστῶ εὔκολα τὰ πάντα. Τοῦτο ἔλεγε συνεχῶς καὶ εἰς τοὺς προφήτας εἰς τὴν Παλαιὰν Διαθήκην, καὶ εἰς τὸν Ἱερεμίαν ὅταν προέβαλλε τὴν νεότητα, καὶ εἰς τὸν Μωϋσέα καὶ εἰς τὸν Ἰεζεκιὴλ ὅταν ἀπέφευγον νὰ πράξουν κάτι. «Ἐγώ, λέγει, εἶμαι μαζί σας»[10] τοῦτο (λέγει) καὶ ἐδῶ πρὸς αὐτούς.

Πρόσεξε ὅμως, παρακαλῶ, καὶ ἀπὸ ἐδῶ τὴν μεταξὺ τούτων διαφοράν. Ἐκεῖνοι, δηλαδή, ἂν καὶ ἀπεστέλλοντο εἰς ἓν ἔθνος, πολλάκις παρῃτοῦντο· αὐτοὶ ὅμως δὲν εἶπον τίποτε σχετικόν, μολονότι ἀπεστέλλοντο εἰς τὴν οἰκουμένην. Ὑπενθυμίζει δὲ εἰς αὐτοὺς καὶ τὴν συντέλειαν, διὰ νὰ τοὺς προσελκύσῃ περισσότερον, καὶ μὴ βλέπουν μόνον ὅτι τὰ παρόντα πράγματα εἶναι δυσάρεστα, **E** ἀλλὰ καὶ τὰ μέλλοντα ἀγαθὰ τὰ ἄπειρα καὶ ἀτελείωτα. Διότι τὰ μὲν λυπηρά, λέγει, ποὺ θὰ ὑποστῆτε, συναποθνήσκουν μὲ τὴν παροῦσαν ζωήν, ἀφοῦ ὁπωσδήποτε καὶ αὐτὴ ἡ χρονικὴ περίοδος τῆς ζωῆς θὰ φθάσῃ πρὸς τὸ τέλος· τὰ δὲ ἀγαθά, ποὺ θὰ ἀπολαύσετε,

9. Ματθ. 28, 20.
10. Ἱερ. 1, 6 - 8.

παραμένουν αἰωνίως, ὡς ἀκριβῶς πολλάκις εἶπον προηγουμένως. Ἔτσι, ἀφοῦ προητοίμασεν αὐτοὺς καταλλήλως καὶ ἀνεπτέρωσε τὰ φρονήματά των καὶ μὲ τὴν ὑπενθύμησιν τῆς ἡμέρας ἐκείνης, τοὺς ἀπέστειλεν. **842** Διότι ἡ ἡμέρα ἐκείνη εἰς ἐκείνους ποὺ ζοῦν ἐναρέτως εἶναι λίαν ἀξιαγάπητος, ὅπως πράγματι καὶ εἰς τοὺς ἁμαρτωλοὺς φοβερά, ὡσὰν εἰς τοὺς καταδίκους (ἡ ἡμέρα ἐκτελέσεώς των). Ἀλλ' ἂς μὴ φοβούμεθα μόνον καὶ φρίττωμεν, ἀλλὰ καὶ ἂς μεταβαλλώμεθα, ἕως ὅτου ἀκόμη ὑπάρχει καιρός, καὶ ἂς ἀπομακρυνθῶμεν ἀπὸ τὴν κακίαν· δυνάμεθα, ἐὰν θέλωμεν. Διότι, ἐὰν πολλοὶ κατώρθωσαν τοῦτο πρὸ τῆς χάριτος, πολὺ περισσότερον μετὰ τὴν χάριν.

Καὶ τί δύσκολον διετάχθημεν νὰ πράξωμεν; νὰ διαχωρίσωμεν τὰ ὄρη; ἢ νὰ πετάξωμεν εἰς τὸν ἀέρα; **B** ἢ νὰ διέλθωμεν τὸ Τυρρηνικὸν Πέλαγος; Ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ· ἀλλὰ τόσον εὔκολον ζωήν, ὥστε οὔτε ὄργανα νὰ χρειαζώμεθα, ἀλλὰ ψυχὴν καὶ διάθεσιν μόνον. Ποῖα μέσα εἶχον οἱ ἀπόστολοι, οἱ ὁποῖοι κατώρθωσαν τόσα πολλά. Δὲν περιήρχοντο μὲ ἕνα χιτῶνα καὶ ξυπόλυτοι, καὶ ὑπερίσχυσαν ὅλων; Πράγματι, τί εἶναι δύσκολον ἀπὸ τὰ προστάγματα τοῦ Χριστοῦ; Κανένα μὴ ἔχῃς ἐχθρόν· κανένα μὴ μισῇς· Κανένα μὴ κακολογῇς. Τὰ ἀντίθετα, βέβαια, τούτων εἶναι δυσκολώτερα. Ἀλλ' εἶπε (ὁ Χριστός), θὰ εἴπῃ κανείς, πέταξε τὰ χρήματα. Καὶ αὐτὸ εἶναι τὸ δύσκολον; Ἀσφαλῶς, ὅμως, δὲν διέταξεν, ἀλλὰ συνεβούλευσε. **C** Πλὴν καὶ διαταγὴ νὰ ἦτο, τί τὸ βαρύ, τὸ νὰ μὴ περιφέρῃς φορτία καὶ ἀσκόπους φροντίδας; Ἀλλ' ὢ ἡ ἀπληστία τῶν χρημάτων. Ὅλα ἔγιναν χρήματα· διὰ τοῦτο ὅλα ἔγιναν ἄνω κάτω. Ἂν κανεὶς μακαρίσῃ κάποιον τὰ χρήματα ἀναφέρει· καὶ ἂν ἐλεεινολογήσῃ, ἀπὸ ἐδῶ ἡ ἐλεεινολόγησις. Καὶ ὅλοι οἱ λόγοι διὰ τὰ χρήματα γίνονται, πῶς ἐκεῖνος πλουτεῖ; πῶς ὁ

ἄλλος διατελεῖ ἐν πτωχείᾳ; Ἂν κανεὶς ἀναλαμβάνῃ στρατιωτικὴν ὑπηρεσίαν, ἂν προσέρχεται εἰς γάμον, ἂν ἀσκῇ τέχνην, ἂν ὁ,τιδήποτε ἄλλο, δὲν ἀρχίζει προηγουμένως τὸ ἔργον, μέχρις ὅτου ἴδῃ ὅτι τὰ χρήματα ἔρχονται εἰς αὐτὸν ὁρμητικῶς καὶ ραγδαίως. **D** Ἔπειτα, ἀφοῦ συνέλθωμεν δὲν θὰ σκεφθῶμεν, πῶς νὰ φυγαδεύσωμεν τὸ νόσημα αὐτό; δὲν θὰ ἐντραπῶμεν διὰ τὰ κατορθώματα τῶν πατέρων; τῶν τριῶν χιλιάδων, τῶν πέντε χιλιάδων, οἱ ὁποῖοι εἶχον τὰ πάντα κοινά; Ποῖον τὸ κέρδος τῆς παρούσης ζωῆς, ὅταν δὲν χρησιμοποιήσωμεν αὐτὴν πρὸς ἀπόκτησιν τῆς μελλούσης; Μέχρι πότε δὲν θὰ ὑποδουλώνετε τὸν μαμωνᾶν, ὁ ὁποῖος σᾶς ὑπεδούλωσε; μέχρι πότε θὰ εἶσθε δοῦλοι τῶν χρημάτων; ἕως πότε δὲν θὰ ἐπιθυμῆτε τὴν ἐλευθερίαν καὶ δὲν θὰ διασπᾶτε τὰς ἀγοραπωλησίας τῆς φιλαργυρίας; Ἀλλ' ἂν μὲν γίνετε δοῦλοι ἀνθρώπων, **E** κάμνετε τὰ πάντα, ἐὰν κανεὶς σᾶς ὑποσχεθῇ τὴν ἐλευθερίαν ἐνῷ ὅμως εἶσθε αἰχμάλωτοι τῆς φιλαργυρίας, οὔτε σκέπτεσθε πῶς θὰ ἀπαλλαγῆτε ἀπὸ τὴν σκληρὰν αὐτὴν δουλείαν. Ἂν καὶ ἡ δουλεία δὲν εἶναι κάτι τὸ φοβερόν, ἡ φιλαργυρία ὅμως εἶναι ἡ σκληροτάτη τυραννία.

Σκεφθῆτε ὁποίαν τιμὴν κατέβαλεν χάριν ἡμῶν ὁ Χριστός. Ἔχυσε τὸ Αἷμα Του, παρέδωκεν τὸν ἑαυτόν Του (εἰς θάνατον). Σεῖς ὅμως καὶ μετὰ ἀπὸ ὅλα αὐτὰ εἶσθε ψυχροὶ καὶ ἀδιάφοροι, καὶ τὸ φοβερώτερον, λοιπόν, ὅτι καὶ εὐχαριστεῖσθε εἰς τὴν δουλείαν, ἐντρυφᾶτε εἰς τὴν ἀτιμίαν, καὶ ἔγινε ἀξιαγάπητον ἐκεῖνο ποὺ ἠδύνατο νὰ ἀποφευχθῇ.

13 Ἀλλ' ἐπειδὴ δὲν πρέπει νὰ θρηνῶμεν μόνον καὶ νὰ κατηγορῶμεν, ἀλλὰ καὶ νὰ διορθώνωμεν, ἂς ἴδωμεν ἀπὸ ποῦ ἔγινεν ἀξιαγάπητον αὐτὸ τὸ πάθος καὶ τὸ κακόν. Ἀπὸ ποῦ λοιπόν, ἀπὸ ποῦ ἔγινεν αὐτὸ ἀξιαγάπη-

τον; Διότι, λέγει, μᾶς καθιστᾷ ἐνδόξους καὶ ἀσφαλεῖς. Ποία ἡ ἀσφάλεια; πές μου. Ἐκ τοῦ ὅτι ἔχομεν θάρρος πρὸς ἀντιμετώπισιν τῆς πείνης, τοῦ ψύχους, ἐπίσης διὰ νὰ μὴ βλαπτώμεθα, διὰ νὰ μὴ μᾶς περιφρονοῦν. Λοιπόν, ἐὰν σοῦ ὑποσχεθῶ αὐτὴν τὴν ἀσφάλειαν, θὰ παύσῃς νὰ πλουτῇς; Διότι, ἐὰν διὰ τοῦτο ὁ πλοῦτος εἶναι ἀξιαγάπητος, ἂν εἶναι δυνατὸν καὶ χωρὶς αὐτὸν νὰ εἶσαι ἀσφαλής, ποίαν, λοιπόν, ἀνάγκην ἔχεις τοῦ πλούτου; Καὶ πῶς εἶναι δυνατόν, λέγει, χωρὶς κανεὶς νὰ πλουτῇ νὰ ἐπιτύχῃ αὐτά; **B** Πῶς βέβαια εἶναι δυνατὸν (διότι ἐγὼ θὰ εἴπω τὸ ἀντίθετον) ὅταν κανεὶς πλουτῇ, καθ' ὅσον εἶναι ἀνάγκη νὰ κολακεύῃ πολλούς, καὶ ἄρχοντας καὶ ἀρχομένους καὶ νὰ χρειάζεται τὴν συνδρομὴν μυρίων καὶ νὰ ὑπηρετῇ ἐξευτελιστικῶς, καὶ νὰ φοβῆται, καὶ νὰ τρέμῃ, καὶ νὰ ὑποπτεύεται τοὺς ὀφθαλμοὺς τῶν φθονερῶν, καὶ νὰ φοβῆται τὰ στόματα τῶν συκοφαντῶν, καὶ τὴν ἐπιθυμίαν ἄλλων φιλαργύρων. Ἀλλ' ἡ πτωχεία δὲν εἶναι τέτοιο πρᾶγμα, ἀλλ' ἐντελῶς τὸ ἀντίθετον. Εἶναι φρούριον ἀπόρθητον καὶ ἀσφαλές, λιμὴν γαλήνιος, παλαίστρα καὶ γυμναστήριον φιλοσοφίας, μίμησις ἀγγελικοῦ βίου. Ἀκούσατε αὐτὰ ὅσοι εἶσθε πτωχοί, μᾶλλον δὲ ὅσοι ἐπιθυμεῖτε νὰ εἶσθε πλούσιοι. Δὲν εἶναι φοβερὸν τὸ νὰ εἶναι κανεὶς πτωχός, ἀλλὰ τὸ νὰ μὴ θέλῃ νὰ εἶναι πτωχός. **C** Μὴ νομίζῃς ὅτι ἡ πτωχεία εἶναι κάτι τὸ φοβερόν, καὶ δὲν θὰ σοῦ εἶναι φοβερόν. Δὲν ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν φύσιν τοῦ πράγματος αὐτὸς ὁ φόβος, ἀλλ' ἀπὸ τὴν κρίσιν τῶν ὀλιγοψύχων ἀνθρώπων. Μᾶλλον δὲ καὶ ἐντρέπομαι νὰ λέγω τόσα πολλὰ περὶ πτωχείας, διὰ νὰ σᾶς ἀποδείξω ὅτι δὲν εἶναι κάτι τὸ φοβερόν· διότι, ἐὰν φιλοσοφῇς, ἡ πτωχεία θὰ ἀποτελέσῃ διὰ σὲ πηγὴν ἀναριθμήτων ἀγαθῶν. Καὶ ἐὰν κανεὶς ἔθετε ἐνώπιόν σου ἐξουσίαν καὶ πολιτικὰς δυνάμεις, καὶ πλοῦτον καὶ πολυτέλειαν, ἔπειτα ἀντιπαραθέσας τὴν πτωχείαν σοῦ ἔδιδε δικαίωμα ἐκλογῆς, νὰ λάβῃς ἐκεῖνο ἀκριβῶς τὸ ὁποῖον ἤθελες, ἀμέ-

σως αὐτὴν θὰ ἥρπαζες, D ἐὰν βέβαια ἐγνώριζες τὴν μεγαλοπρέπειάν της.

Γνωρίζω φυσικὰ ὅτι πολλοὶ γελοῦν, ἐπειδὴ λέγονται αὐτά· ἀλλ' ἡμεῖς δὲν ταρασσόμεθα· πλὴν ὅμως ἔχομεν καὶ ἀπὸ σᾶς τὴν ἀξίωσιν νὰ μᾶς ἀνεχθῆτε, καὶ γρήγορα θὰ συμφωνήσετε μαζί μας. Εἰς ἐμέ, λοιπόν, φαίνεται ὅτι ἡ πτωχεία ὁμοιάζει μὲ κάποιαν κόρην σεμνήν, καλὴν καὶ ὡραίαν· ἡ δὲ φιλαργυρία μὲ θηριόμορφον γυναῖκα, μὲ κάποιαν Σκύλλαν[11] καὶ Ὕδραν[12], καὶ μὲ κάποια ἄλλα τοιαῦτα τέρατα, τὰ ὁποῖα φαντάζονται οἱ μυθοποιοί. Διότι μὴ μοῦ παρουσιάσῃς ἐκείνους, ποὺ κατηγοροῦν τὴν πτωχείαν, ἀλλ' ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι χάρις εἰς αὐτὴν διέπρεψαν. Ὁ Ἠλίας ἐν πτωχείᾳ ζήσας ἀνυρπάγη ἐνδόξως εἰς οὐρανούς· δι' αὐτῆς ἔλαμψεν ὁ Ἐλισσαῖος· E δι' αὐτῆς ὁ Ἰωάννης, καὶ ὅλοι γενικῶς οἱ ἀπόστολοι· διὰ τὴν φιλαργυρίαν των ὅμως ὁ Ἀχαάβ[13], ἡ

11. Ἡ Σκύλλα, κατὰ τὴν μυθολογίαν, ἦτο δύσμορφον θαλάσσιον τέρας, τέκνον τοῦ Φόρβαντος καὶ τῆς Ἑκάτης, ἔχον δώδεκα πόδας καὶ ἓξ κεφαλάς.

12. Ὁμοίως, κατὰ τὴν μυθολογίαν, ἡ Ὕδρα (γνωστὴ ὡς Λερναία Ὕδρα) ἦτο τεράστιον ἐννεακέφαλον τέρας, τέκνον τοῦ Τυφῶνος καὶ τῆς Ἐχίδνης, φονεῦον διὰ τῆς δηλητηριώδους ἀναπνοῆς αὐτοῦ ζῷα καὶ ἀνθρώπους· ἐφονεύθη ὑπὸ τοῦ Ἡρακλέους.

13. Ὁ Ἀχαὰβ ὑπῆρξε βασιλεὺς τοῦ Ἰσραὴλ (878 - 854 π.Χ.), υἱὸς καὶ διάδοχος τοῦ Ἀμβρί. Ἐγένετο διώκτης τῆς Πατρῴας θρησκείας καὶ τοῦ Προφήτου Ἠλιού. Εἰς μάχην ἐναντίον τῶν Ἀσσυρίων πληγωθεὶς ἀπέθανε, κύνες δὲ ἔγλειψαν τὸ αἷμα αὐτοῦ (Γ' Βασιλ. 16, 29 - 22, 40).

Ἰεζάβελ[14], ὁ Γιεζῆ[15], ὁ Ἰούδας[16], ὁ Νέρων[17], ὁ Καϊάφας[18] κατεκρίθησαν.

Ἀλλ' ἐὰν σᾶς φαίνεται καλόν, ἂς μὴ ἴδωμεν μόνον αὐτούς, οἱ ὁποῖοι διέπρεψαν ἐν πτωχείᾳ (ζῶντες), ἀλλ' ἂς ἐξετάσωμεν καὶ ἂς γνωρίσωμεν καλῶς, αὐτὴν τὴν ὡραιότητα τῆς κόρης αὐτῆς. Καθ' ὅσον καὶ ὁ ὀφθαλμός της εἶναι καθαρὸς καὶ διαυγής, 644 μὴ ἔχων τίποτε σκοτεινόν, ὅπως ἀκριβῶς ὁ ὀφθαλμὸς τῆς φιλαργυρίας, ποὺ τώρα μὲν εἶναι πλήρης θυμοῦ, τώρα δὲ κατάμεστος ἡδονῆς, τώρα δὲ ταραγμένος ἀπὸ ἀκολασίαν. Ἀλλὰ δὲν εἶναι ἔτσι ὁ ὀφθαλμὸς τῆς πτωχείας, ἀλλ' ἥμερος, γαλήνιος, βλέπων εὐχαρίστως πρὸς ὅλους, εὐγενής, εὐπρο-

14. Ἡ Ἰεζάβελ ἦτο θυγάτηρ τοῦ βασιλέως Τύρου καὶ Σιδῶνος Ἐθβαάλ, σύζυγος δὲ τοῦ βασιλέως τοῦ Ἰσραὴλ Ἀχαάβ. Διὰ τῶν μέτρων της ἐπεδίωξε τὴν ἐξόντωσιν τῆς λατρείας τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ καὶ τὴν ἐνίσχυσιν τῆς λατρείας τοῦ Βάαλ. Πρὸς ἀπόκτησιν ἀγροῦ τινος ἐδολοφόνησε τὸν κύριον αὐτοῦ Ναβουθαί· ἐδολοφονήθη καὶ αὐτὴ ὄχι μακρὰν τοῦ τόπου τῆς δολοφονίας ταύτης, κύνες δὲ ἔφαγον τὰς σάρκας αὐτῆς (Γ' Βασιλ. 18. 19. 21, Δ' Βασιλ. 9).

15. Ὁ Γιεζὶ ἦτο ὑπηρέτης τοῦ προφήτου Ἐλισσαιέ, προσεβλήθη δὲ ὑπὸ λέπρας, διότι ἔλαβε παρὰ τοῦ Νεεμὰν τοῦ Σύρου τὰ δῶρα, ἅτινα ἠρνήθη νὰ λάβῃ ὁ θεραπεύσας τὸν λεπρὸν Νεεμὰν προφήτης Ἐλισσαιὲ (Δ' Βασιλ. 5, 20 - 27.).

16. Εἶναι γνωστὴ ἡ φιλαργυρία τοῦ Ἰούδα.

17. Ὁ Νέρων, Ρωμαῖος αὐτοκράτωρ (37 - 68 μ.Χ.), κατέστη διαβόητος διὰ τὰ φρικτά ἐγκλήματά του, τὰς σπατάλας του καὶ τὸν ἀκόλαστον βίον του. Ἐξαπέλυσε τὸν πρῶτον ἄγριον κατὰ τῶν Χριστιανῶν διωγμόν. Ἕνεκα τῆς παραφροσύνης του καὶ τῶν ἀμεθυσίας ... του, καθῃρέθη ὑπὸ τῆς Συγκλήτου καὶ διαφυγὼν ἐκ Ρώμης ηὐτοκτόνησε.

18. Καϊάφας· Ἰουδαῖος ἀρχιερεύς, γαμβρὸς τοῦ ἀρχιερέως Ἄννα, πρόεδρος τοῦ Μ. Συνεδρίου, ὅπου κατεδίκασαν εἰς θάνατον τὸν Κύριον. Κατά τινα παράδοσιν ὁ Καϊάφας κληθεὶς ὅπως ἀπολογηθῇ εἰς Ρώμην ἐναυάγησεν εἰς τὰς ἀκτὰς τῆς Κρήτης, ἀσθενήσας δὲ ἀπέθανε καὶ ἐτάφη. Ἀλλὰ ἡ γῆ ἐξήμασεν αὐτὸν καὶ ὁ λαὸς κατέχωσεν αὐτὸν διὰ λίθων.

σήγορος, κανένα μὴ μισῶν, κανένα μὴ ἀποστρεφόμενος. Ὅπου ὑπάρχουν χρήματα, ἐκεῖ προϋποθέσεις ἐχθρότητος καὶ ἀναριθμήτων πολέμων.

Τὸ στόμα πάλιν εἰς ἐκείνην μὲν εἶναι πλῆρες ὕβρεων, κάποιου κομπασμοῦ, πολλῆς ὑπερηφανείας, κατάρας, δόλου· εἰς αὐτὴν δὲ καὶ τὸ στόμα καὶ ἡ γλῶσσα ὑγιής, πλήρης συνεχοῦς εὐχαριστίας, B εὐλογίας, καὶ εὐγενῶν λόγων, φιλοστόργων, ἐξυπηρετικῶν, ἐπαίνων, ἐγκωμίων. Ἐὰν δὲ ἐπιθυμῆς νὰ ἴδῃς καὶ τὴν ἀναλογίαν τῶν μελῶν αὐτῆς, εἶναι καὶ μακροσκελὴς καὶ κατὰ πολὺ ὑψηλοτέρα τοῦ πλούτου. Ἐὰν δὲ πολλοὶ τὴν ἀποφεύγουν, μὴ παραξενευθῇς· καθ' ὅσον (ἀποφεύγουν) οἱ ἀνόητοι καὶ τὴν ἄλλην ἀρετήν.

Ἀλλ' ὑβρίζεται, λέγει, καὶ περιφρονεῖται ὁ πτωχὸς ἀπὸ τὸν πλούσιον. Πάλιν μοῦ λέγεις τὸ ἐγκώμιον τῆς πτωχείας. Διότι, πές μου, ποῖος εἶναι ἀξιομακάριστος, ἐκεῖνος ποὺ ὑβρίζει ἢ ἐκεῖνος ποὺ ὑβρίζεται; Φανερὸν ὅτι εἶναι ἐκεῖνος ποὺ ὑβρίζεται. Λοιπὸν ἐκείνη μὲν ἡ φιλαργυρία προτρέπει νὰ ὑβρίζωμεν· αὐτὴ δὲ ἡ πτωχεία συμβουλεύει νὰ ἀνεχώμεθα. Ἀλλὰ πεινᾷ ὁ πτωχός, λέγει. Καὶ ὁ Παῦλος ἐπείνα, καὶ κατείχετο ὑπὸ συνεχοῦς πείνης. C Ἀλλὰ δὲν ἔχει ἀνάπαυσιν. Οὔτε ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου εἶχε ποῦ νὰ κλίνῃ τὴν κεφαλήν. Εἶδες ποῦ κατέληξαν τὰ ἐγκώμια τῆς πτωχείας, καὶ ποῦ σὲ τοποθετοῦν, πρὸς ποίους ἄνδρας σὲ ἐξυψώνουν, καὶ πῶς (ἡ πτωχεία) σὲ κάμνει μιμητὴν τοῦ Κυρίου; Ἐὰν ἦτο καλὸν νὰ ἔχωμεν χρήματα, αὐτὰ θὰ ἔδιδε εἰς τοὺς μαθητὰς ὁ Χριστός, ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος ἔδωκε τὰ ἀπερίγραπτα ἀγαθά. Τώρα, ὅμως, ὄχι μόνον δὲν ἔδωκε, ἀλλὰ καὶ νὰ τὰ ἔχωμεν ἀπηγόρευσε. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Πέτρος ὄχι μόνον δὲν θρηνεῖ διὰ τὴν πτωχείαν, ἀλλὰ καὶ καυχᾶται λέγων· «Οὔτε ἀργυρᾶ οὔτε χρυσᾶ νομίσματα ἔχω· ἐκεῖνο δὲ ποὺ

ἔχω, αὐτὸ καὶ σοῦ δίδω»[19]. D Ποῖος ἀπὸ σᾶς δὲν θὰ ἤθελε νὰ φωνάξῃ δυνατὰ αὐτὴν τὴν φωνήν; Ὅλοι ἀνεξαιρέτως πάρα πολύ, ἴσως θὰ ἔλεγε κανείς. Λοιπὸν ἀπόρριψε τὰ ἀργυρᾶ, ἀπόρριψε τὰ χρυσᾶ νομίσματα. Καὶ ἐὰν τὰ ἀπορρίψω, λέγει, θὰ λάβω τὴν δύναμιν τοῦ Πέτρου; Τί κατέστησεν ἀξιομακάριστον τὸν Πέτρον, πές μου; μήπως τὸ ὅτι ἐσήκωσε τὸν χωλόν; Κατ' οὐδένα τρόπον· ἀλλὰ τὸ νὰ μὴ ἔχῃ αὐτά, τοῦτο προεξένησε τὸν οὐρανὸν εἰς αὐτόν. Διότι πολλοὶ ἐξ ἐκείνων ποὺ ἐπραγματοποίησαν αὐτὰ ἐνέπεσαν εἰς τὴν γέενναν· ὅσοι δὲ ἔπραξαν ἐκεῖνα ἐπέτυχον τὴν βασιλείαν. Καὶ τοῦτο γνώριζε ἀπὸ τὸν ἴδιον τὸν Πέτρον. Διότι δύο ἦσαν ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα εἶπεν· «ἀργυρᾶ καὶ χρυσᾶ νομίσματα δὲν ἔχω» καί, «εἰς τὸ ὄνομα Ἰησοῦ Χριστοῦ σήκω καὶ περιπάτει». E Ποῖον λοιπὸν ἀνέδειξεν αὐτὸν ἔνδοξον καὶ ἀξιομακάριστον, τὸ νὰ σηκώσῃ τὸν χωλόν, ἢ τὸ νὰ ἀπορρίψῃ τὰ χρήματα;

Καὶ αὐτὰ διδάσκων ἀπὸ τὸν ἴδιον τὸν ἀγωνοθέτην (Χριστόν). Τί εἶπε λοιπὸν ὁ Κύριος εἰς τὸν πλούσιον, ὁ ὁποῖος ἐζήτει τὴν αἰώνιον ζωήν; Δὲν εἶπεν, σήκωσε χωλούς· ἀλλά, «πώλησε τὰ ὑπάρχοντά σου καὶ μοίρασέ τα εἰς τοὺς πτωχούς, καὶ ἔλα, ἀκολούθησέ με· καὶ θὰ ἔχῃς θησαυρὸν εἰς τοὺς οὐρανούς»[20]. 845 Καὶ ὁ Πέτρος δὲ πάλιν δὲν εἶπεν, «Ἰδοὺ εἰς τὸ ὄνομά Σου ἐκβάλλομεν δαίμονας»· ἂν καὶ ἐξεδίωκεν (αὐτούς)· ἀλλά, «Ἰδοὺ ἀφήσαμεν ὅλα καὶ σὲ ἠκολουθήσαμεν· τί λοιπὸν θὰ ἀπολαύσωμεν;»[21]. Καὶ ὁ Χριστὸς δὲ πάλιν ἀπαντῶν πρὸς αὐτὸν δὲν εἶπεν, «ἐὰν κανεὶς σηκώσῃ χωλόν· ἀλλά, «ὁποῖος ἀφήσεν οἰκίας ἢ ἀγροὺς χάριν ἐμοῦ καὶ τοῦ Εὐαγγελίου,

19. Πράξ. 3, 6.
20. Λουκ. 18, 22. Μάρκ. 10, 21.
21. Ματθ. 19, 27.

θὰ λάβῃ ἑκατονταπλασίονα ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ, καὶ θὰ κληρονομήσῃ τὴν αἰώνιον ζωήν»[22].

Ἂς μιμηθῶμεν, λοιπόν, καὶ ἡμεῖς αὐτόν, διὰ νὰ μὴ ἀτιμασθῶμεν, ἀλλὰ νὰ παρευρεθῶμεν μετὰ θάρρους εἰς τὸ βῆμα τοῦ Χριστοῦ, διὰ νὰ προσελκύσωμεν Αὐτὸν νὰ εἶναι μαζί μας, ὅπως ἀκριβῶς ἦτο καὶ μετὰ τῶν μαθητῶν. Πράγματι, θὰ εἶναι μαζί μας, ὅπως ἦτο, καὶ μαζὶ μὲ ἐκείνους, ἐὰν θέλωμεν νὰ μιμηθῶμεν ἐκείνους καὶ νὰ γίνωμεν ζηλωταὶ τῆς ζωῆς καὶ τῆς συμπεριφορᾶς των. Διότι ἀπὸ αὐτὰ καὶ ὁ Θεὸς στεφανώνει καὶ δοξάζει, μὴ ἔχων ἀπαίτησιν ἀπὸ σὲ νὰ ἀναστήσῃς νεκρόν, οὔτε νὰ θεραπεύσῃς χωλόν. Δι' αὐτῶν δὲν ὁμοιάζει κανεὶς μὲ τὸν Πέτρον, ἀλλὰ μὲ τὸ νὰ ἀπορρίψῃ τὰ ὑπάρχοντα. Ἀλλὰ δὲν δύνασαι νὰ τὰ ἐγκαταλείψῃς; Εἶναι πάρα πολὺ εὔκολον καὶ δυνατόν· πλὴν δὲν ἀναγκάζω, ἐὰν δὲν θέλῃς, οὔτε ἐκβιάζω· ἀλλ' ἐκεῖνο παρακαλῶ, τοὐλάχιστον τμηματικῶς νὰ ἐξοδεύωμεν διὰ τοὺς ἔχοντας ἀνάγκην καὶ τίποτε περισσότερον ἀπὸ τὸ ἀναγκαῖον νὰ μὴ ἐπιζητῶμεν.

Ἔτσι, λοιπόν, καὶ ἐδῶ θὰ ζήσωμεν ἥσυχον ζωὴν καὶ ἀσφαλῆ, καὶ θὰ ἀπολαύσωμεν τὴν αἰώνιον ζωήν. Εἴθε ὅλοι ἡμεῖς νὰ ἐπιτύχωμεν αὐτήν, μὲ τὴν χάριν καὶ τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἰς τὸν ὁποῖον ἀνήκει ἡ δόξα καὶ ἡ ἐξουσία συγχρόνως εἰς τὸν Πατέρα καὶ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, τώρα καὶ πάντοτε καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

---

22. Ματθ. 19, 29.